

KALLELSE

Kallelse till sammanträde

Organ Social- och arbetsmarknadsnämnden

Plats Vård och omsorg

Tid Torsdagen den 21 mars 2024 kl. 09.00

Nr	Ärende	Dnr	Sida
1	Val av protokolljusterare		
2	Godkännande av föredragningslista		
3	Besök – Sala 400 år Föredragning av Projektledare Elvira Matz		
4	SAN Ekonomirapport t o m februari 2024, bilaga Föredragning av Verksamhetscontroller Jesper Dahlberg	2024/7	3 - 8
5	SAN Kvalitetsberättelse 2023, bilaga Föredragning av Kvalitetsutvecklare Tina Hultman	2024/36	9 - 54
6	Samarbete AME och övrig kontorsverksamhet Föredragning av Ordförande Elisabet Pettersson (C)		
6	Riktlinje för bedömning av insatser enligt SoL för äldre och funktionshindrade, bilaga Föredragning av Verksamhetschef Marina Dickfors & Socialchef Ingrid Strandman	2024/38	
7	Kartläggning Hemlöshet 2023, bilagor Föredragning av Verksamhetschef Marina Dickfors	2024/34	55 - 172
8	Redovisning nämnduppdrag - Översyn öppenvård samt placeringssamordnare 2023-12-14, bilaga Föredragning av Socialchef Ingrid Strandman	2024/37	173 - 193
9	SAN Yttrande - Regionala utvecklingsstrategin, bilaga Föredragning av Socialchef Ingrid Strandman	2024/35	194 - 254
10	Revidering - SAN Delegationsordning 2024, bilaga Föredragning av Verksamhetschef Marina Dickfors	2024/5	255 - 300
11	Information från verksamheten		
12	Rapporter		
13	Ärenden avgjorda med stöd av delegation		
14	Anmälningssärenden		

15 Övriga frågor

Händelser under perioden

- Utfall per februari är påverkat av uppbokningarna i samband med årsbokslutet 2023.
- Två nya SIS placeringar BoU under februari 2024.
- Interna kostnader saknas (exempelvis hyra och fastighetservice).
- Budget för administrativa kostnader är 3,8mkr för lågt budgeterad.
- För att komma i ram ligger ett besparingskrav på 1,7mkr under driftskostnader.

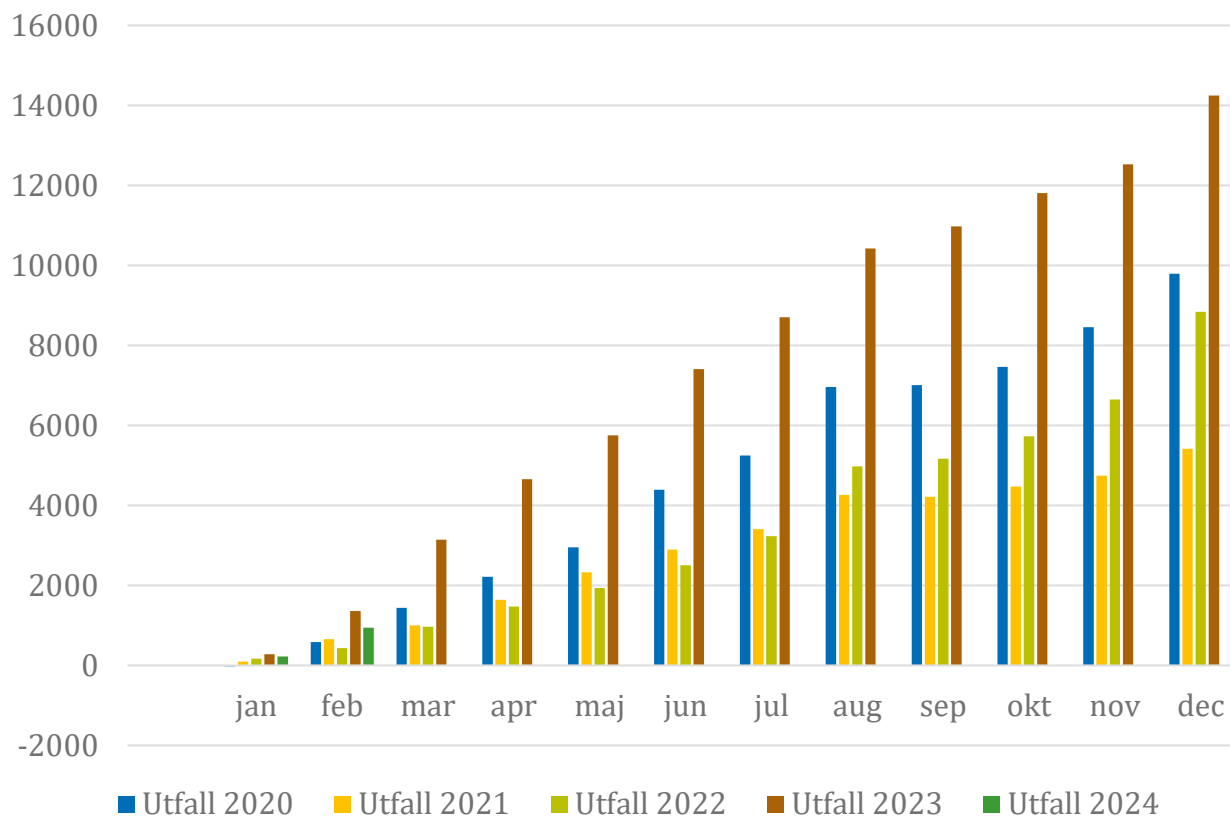
Periodresultat t om Feb 2024 för SAN

<i>Period</i>	<i>12</i>	<i>2</i>	<i>Periodbudget</i>	<i>Periodutfall totalt</i>	<i>Avvikelse</i>	<i>Utfall föregående period (xx)</i>
Externa intäkter			4 043	3 659	-384	0
Interna intäkter			182	57	-125	0
Summa Intäkter			4 225	3 716	-509	0
Köp av huvudverksamhet			-11 109	-9 400	1 709	0
Personalkostnader			-16 846	-15 793	1 052	0
Driftskostnader			-506	-2 323	-1 816	0
Interna kostnader			-2 202	-1 308	894	0
Summa kostnader			-30 662	-28 824	1 838	0
Nettokostnad			-26 438	-25 108	1 330	0
Fastställd ram			24 941	26 438		0
RESULTAT			-1 497	1 330	1 330	0
Semesterlöseskuld						0
RESULTAT inkl semskuld						0

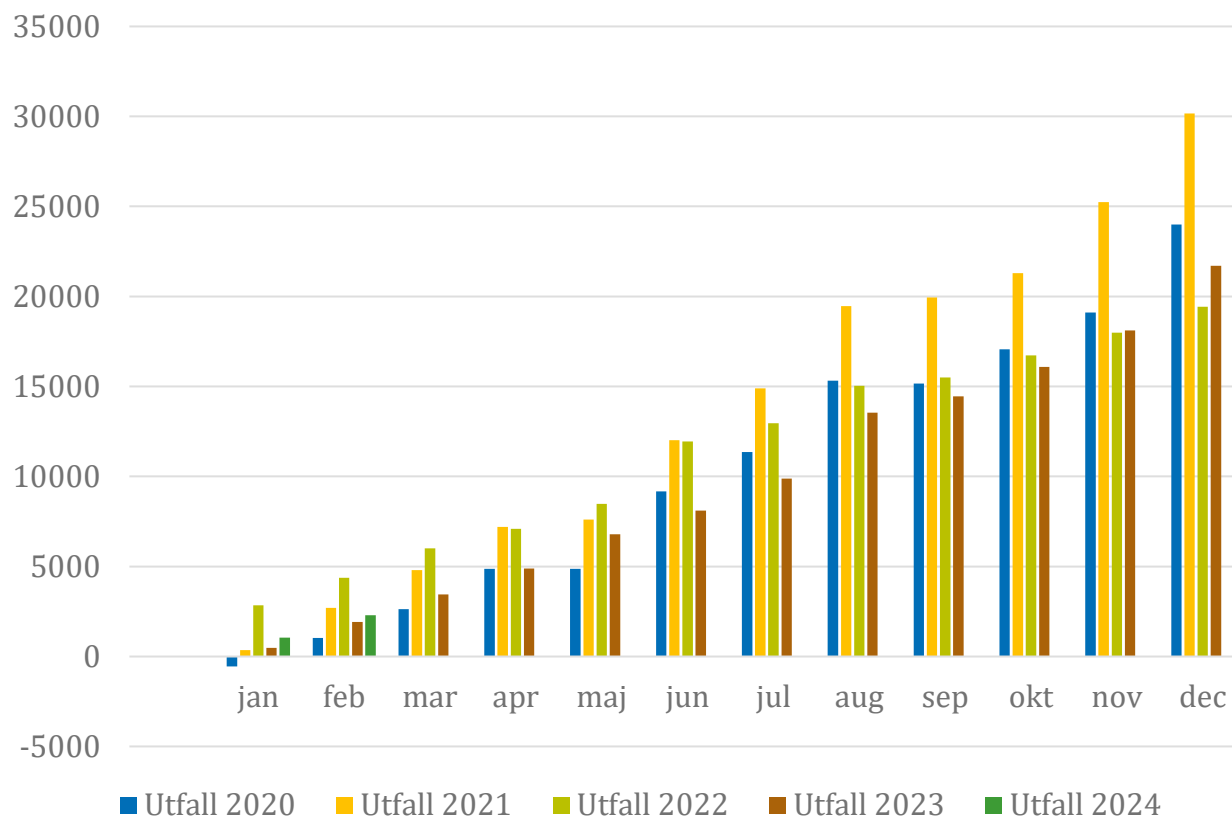
Periodens budget är beräknad med utgångspunkt från periodens antal månader x 1/12 av årsbudgeten.

* Se specifikation av C-19 på nästa bild.

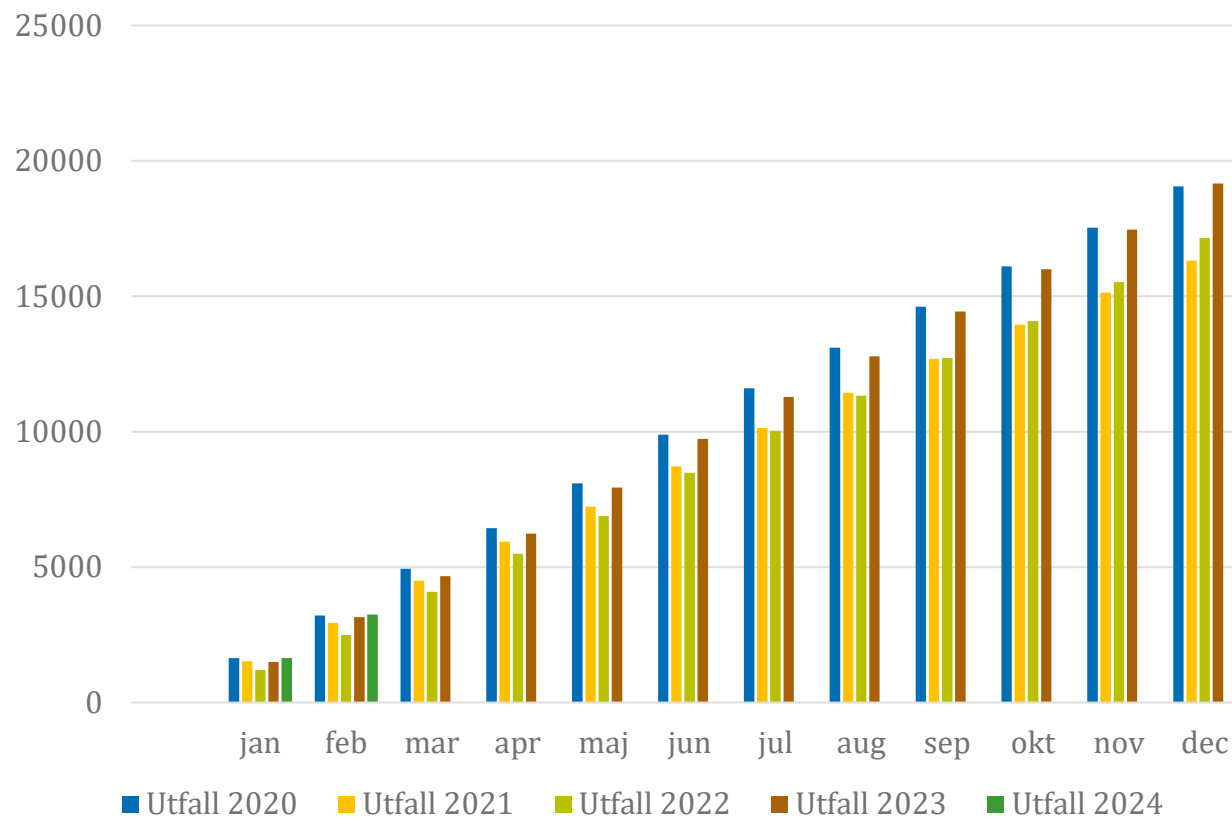
Placeringskostnader vuxen (vht 75410)

Placeringskostnader BoU (vht 75420)

Försörjningsstöd

Vård och omsorg
Ingrid Strandman
Socialchef

Social- och arbetsmarknadsnämnden

MISSIV

SAN Kvalitetsberättelse 2023 Vård- och omsorgskontoret

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Lagens krav på systematiskt kvalitetsarbete enligt Socialtjänstlagen 3 kap 3 § ska insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Även i 6 § Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade finns lagkrav på att LSS verksamhet ska vara av god kvalitet. Utifrån dessa lagkrav har Socialstyrelsen utarbetat SOSFS 2011:9. "Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete" som gäller för socialtjänst, verksamhet enligt LSS och hälso- och sjukvård. Vård och Omsorgskontoret ska årligen sammanställa hur det systematiska kvalitetsarbetet bedrivits.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att godkänna rapporten.

Bilagor:

- 1 SAN Kvalitetsberättelse 2023
- 2 SAN Kvalitetsberättelse 2023, bildspel

Vård och omsorg

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Förklaring om de olika begreppen finns nedan.

Barnperspektivet

Innebär insatsen att barn och ungdomars hälsa sätts i främsta rummet?	JA ☒	NEJ ☐
Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre?	JA ☒	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☒	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☒
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☒	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om "till det yttersta av sin förmåga"?	JA ☒	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden – nu eller i framtiden?	JA ☐	NEJ ☒
Vid JA hur bedömer ni att beslutet påverkar:		
Att det blir svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det blir fler jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐
Om NEJ – varför inte?		

Vård och omsorg

Begreppsförklaring

Barnkonventionen/barnperspektivet

Barnkonventionen tar upp barnets situation ur många synvinklar och skall naturligtvis främja helhetssynen på barnen. Enligt FN är alla under 18 år barn.

Barnens bästa i främsta rummet

- Beaktas barnets rättigheter, främst rätten till trygghet och rätten till liv och utveckling i beslutsfattandet?
- Har en sammanvägning av olika intressen gjorts?

FN:s barnkommitté har uttalat principen om att barnets bästa alltid ska beaktas och väga mycket tungt. Det kan dock finnas situationer då andra intressen kan väga tyngre, till exempel samhällsekonomiska eller säkerhetspolitiska. Principen om barnets bästa ska ges absolut prioritet när det gäller adoption och rätt till skydd mot missförhållanden och övergrepp. Till prioriterade rättigheter hör utveckling/utbildning.

Landsbygdsperspektivet

Kan de som bor och verkar på landsbygden bli diskriminerade eller åsidosatta?

Horisontella principer

Diskriminering sker när någon missgynnas eller kränks och missgynnandet eller kränkningen har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder). Detta gäller även barn till personer med något av ovanstående diskrimineringsgrund.

Funktionshinderspolitiken innebär att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och ta del av mänskliga rättigheter.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Kvalitetsberättelse 2023

VÅRD- OCH OMSORGSKONTORET

*SAMTLIGA BILDER I KVALITETSBERÄTTELSEN HAR SAMTYCKE FRÅN
MEDARBETAREN ELLER ÄR HÄMTADE FRÅN GODKÄNT BILDARKIV*

Dokumentnamn Kvalitetsberättelse 2023		Dokumenttyp Kvalitetsuppföljning	Omfattar VoO
Beslutsinstans Social- och arbetsmarknadsnämnden	Dokumentansvarig Socialchef	Publicering	
Beslutad/datum 2024-03-21	Översyn bör göras 2025-03-20	Klassificering 1.5.2	Diarienummer SAN 2024/36
Relation [Relation]	Ersätter [Ersätter]	Författningssamling	

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMTLIGA BILDER I KVALITETSBERÄTTELSEN HAR SAMTYCKE FRÅN MEDARBETAREN ELLER ÄR HÄMTADE FRÅN GODKÄNT BILDARKIV	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
INLEDNING	3
Därför tar kontoret fram en Kvalitetsberättelse	3
Vad är kvalitet?	3
ORGANISATORISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	5
Vård- och omsorgskontorets ansvarsområde och organisation	5
Ansvar och roller i kvalitetsarbetet	5
Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen	7
Kommunens värdegrund	7
Målområden för kommunen och Vård- och omsorgskontoret under 2023	8
LEDNINGSSYSTEMET	9
Processer och dokumentation av arbetssätt	10
AVVIKELSER, SYNPUNKTER OCH KLAGOMÅL	13
Avvikelse och missförhållanden	13
Synpunkter och klagomål	16
KVALITETSSÄKRING OCH KVALITETSUPPFÖLJNING AV VERKSAMHETEN	18
Riskhantering och riskanalys	18
Egenkontroller	19
Brukarundersökningar	20
Uppföljande statistik och indikatorer	22
Kompetensförsörjning och kompetensutveckling	25
Externa leverantörer - LOV	27
VERKSAMHETSUTVECKLING UNDER 2023	29
Samverkan om Aktivitetsplikt	29
Omställningen till Nära vård pågår	30
Satsning på den palliativa vården	31
Samarbete mellan Dagverksamheten på Jakobsbergsgården och Rehabteamet	32
Flyttlass av Ålängan till Bergsmansgatan	33
Verksamhetsutveckling med stöd av IT och Digitalisering	33
Kontorsövergripande arbete med Vård i nära relation	35
Grattis Björkgården 100 år!	36
PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN FÖR 2024	37
Krisberedskap i hela organisationen - KHOSS	37
NUSO – Inför omställning av socialtjänsten och en ny lag 2025	37
Akademiskt boende på Bergsmansgatan	39

INLEDNING

När vi äntligen hade kommit tillbaka till en vardag som inte bara handlade om pandemi tornade i stället andra orosmoln upp sig. Krig i vårt närområde, inflation och översvämningar är faktorer som påverkade Vård- och omsorgskontoret under det gångna året. Desinformationskampanjen som riktades mot den svenska socialtjänsten tidigare under 2023 har också haft en påverkan på det kommunala uppdraget. Vi ser att det blir allt vanligare att felaktig information sprids om myndigheter och verksamheter inom offentlig sektor, vilket skapar en ökad efterfrågan på korrekt information om arbetet inom socialtjänst, vården och omsorg. Vi behöver bli bättre på att aktivt kommunicera och förklara vårt arbete för att motverka desinformation. I det arbetet fyller kontorets kvalitetsberättelse en viktig roll för att nå ut med korrekt information till medborgarna

Trots den dystra inledningen så kan vi, när vi ser tillbaka på 2023, ändå konstatera att vi gjort många bra saker i Vård- och omsorgskontoret! Så låt oss ta en stund för att både fira de framsteg som gjorts, och även för att ta sats mot de utmaningar som återstår i arbetet med att fortsätta bygga en bättre välfärd för Sala kommuns medborgare.

Därför tar kontoret fram en Kvalitetsberättelse

Kvalitetsberättelsen ger en sammanfattande bild av kvalitetsarbetet under året, utmaningar som påverkar verksamheten, viktiga utvecklingsfrågor som kontoret arbetat med och resultaten som uppnåtts som en följd av kvalitetsarbetet¹². Kvalitetsberättelsen lyfter också områden som är särskilt viktiga att utveckla för det nästkommande år. Patientsäkerhetsarbetet presenteras i kontorets Patientsäkerhetsberättelse.

Vad är kvalitet?

Kvalitet definieras enligt SOSFS 2011:9 som att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för den verksamheten i enlighet med lagar och föreskrifter om hälso- och sjukvård, socialtjänst och stöd och service till vissa funktionshindrade. Det innefattar all reglering och alla beslut som har meddelats med stöd av dessa lagar och föreskrifter inom kontorets verksamheter. Kvalitet är med enklare ord också ett mått på hur bra vård och omsorg som medborgarna får i Sala kommun. Låt oss nyansera kvalitetsbegreppet lite:

Strukturkvalitet handlar om grundläggande förutsättningar för att bedriva verksamheten, hur pass väl strukturen stöder ett önskat resultat. Exempel på detta är verksamhetens organisering, bemanning, personaltäthet, utbildning, kompetens, lokaler, tillgång på utrustning, material och andra resurser

Processkvalitet handlar om hur verksamheten bedrivs eller genomförs, hur ändamålsenliga arbetsätten, planeringen, rutinerna, kontrollerna och uppföljningen är

Resultatkvalitet avser det konkreta utfallet eller resultatet av de utförda tjänsterna och har att göra med förbättrad funktionsförmåga, livskvalitet, hälsa och trivsel hos patienten, brukaren deltagaren eller klienten

---

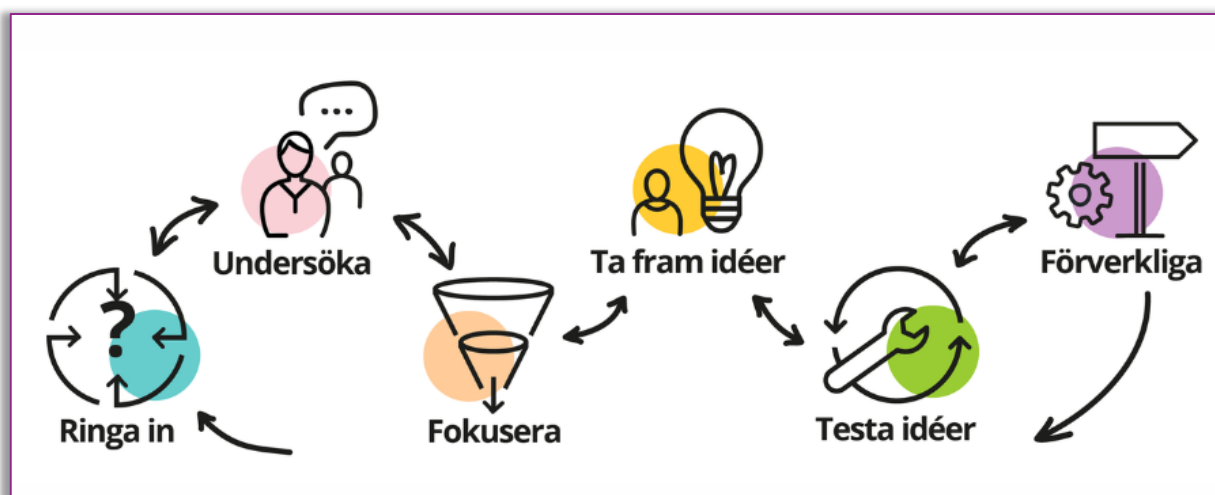
¹ 7 kap 1§ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

² 3 kap 3 § Socialtjänstlag (2001:453)

Brukaren, klienten eller medborgaren ska involveras och det är nyttan eller värdet som skapas för brukaren som är utgångspunkten för allt vårt kvalitetsarbete

Engagerade chefer och medarbetare ser sin roll i helheten och har ett tydligt mandat att bidra till verksamhetens utveckling. Vi har tillit till kunskapen som finns i organisationen och involverar medarbetare på alla nivåer i utvecklingsfrågor

Kvalitetsutveckling handlar om organisationens förmåga att förbättra verksamheten utifrån en balans mellan de olika kvalitetsperspektiven i en föränderlig omvärld. Förbättringar ska hålla över tid och ta hänsyn till helheten. Precis som andra metoder behöver kvalitetsarbetet vila på forskning och evidens. Innovation, digitalisering och hållbara arbetssätt är nuförtiden viktiga delar i kvalitetsområdets verktygslåda.

Figur 1 Tjänstedesign, eller användardriven innovation, är en kvalitetsmetod med brukarinvolvering i utvecklingsarbetet, där verksamheten utvecklar sina tjänster utifrån brukarnas behov. Se [Innovationsguiden | SKR](#)

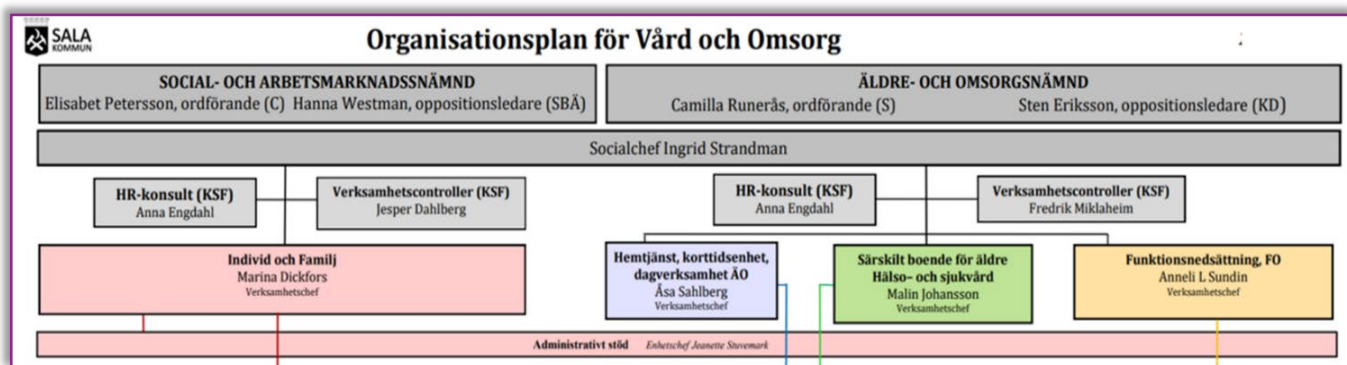

ORGANISATORISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Vård och omsorgskontorets ansvarsområde och organisation

Från årsskiftet 2023 organiserades nämnderna om i kommunen från en nämnd till **Social- och arbetsmarknadsnämnden** och **Äldre- och omsorgsnämnden**. Tillsammans ansvarar nämnderna för socialtjänst rörande Individ- och familjeomsorg samt Äldre- och handikappomsorg enligt Socialtjänstlagen (SoL), Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), Lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och föräldrabalken (FB). Nämnderna ansvarar även för kommunala arbetsmarknads- och integrationsinsatser samt vissa delar inom boende och sysselsättning. Äldre och omsorgsnämnden är vårdgivare för den kommunala hälso- och sjukvården enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Vård- och omsorgskontoret är tjänstepersonsstöd till båda nämnderna. Grunden för verksamheten inom Vård- och omsorgskontoret är att ge stöd, service och omvårdnad åt personer som av olika skäl inte själva klarar av sin vardagssituation. Verksamheterna ska medverka till att skapa förutsättningar för att människor ska kunna leva ett meningsfullt, hanterbart och begripligt och tryggt liv. Kontoret har runt 900 tillsvidareanställda medarbetare och drygt 30 chefer.

Den nya nämndstrukturen från årsskiftet 2023. Vård- och omsorgskontorets förvaltningsorganisation har under ett år utgjort tjänstepersonsstöd till två nämnder, Social- och arbetsmarknadsnämnden (SAN) samt Äldre- och omsorgsnämnden ÅON.

Ansvar och roller i kvalitetsarbetet

En viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet är att roller och ansvarsområden är tydliggjorda så verksamheten kan fullgöra uppdrag och mål på ett effektivt sätt³. Under 2023 såg det ut enligt följande:

Socialchef

är ytterst ansvarig och har övergripande ansvar för

- att kontorets arbete bedrivs utifrån lagar, föreskrifter, riktlinjer och rutiner
- att resurser och bemanning ger förutsättningar för att uppnå god och säker vård och ett systematiskt kvalitetsarbete
- att planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten

³ 3 kap SOSFS 2011:9

	<ul style="list-style-type: none"> • att genomföra riskanalyser inför större förändringar i verksamheten, exempelvis organisatoriska förändringar, byte eller förändring av metoder, specifik utrustning • att mål formuleras för verksamheten och att arbetet strävar mot att dessa nås • att svara för uppföljning och analys av verksamheten, så att förbättringsåtgärder kan vidtas • att det finns personal och utrustning som krävs • att personal har kännedom om och följer gällande författningar, riktlinjer, rutiner • att medarbetarna får relevant introduktion och kompetensutveckling
<p>Verksamhetschef <i>ansvarar för sitt verksamhetsområde och har ansvar för</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • att genomföra riskanalyser inför större förändringar i verksamheten, exempelvis organisatoriska förändringar, byte eller förändring av metoder, specifik utrustning • att mål formuleras för verksamheten och att arbetet strävar mot att dessa nås • att svara för uppföljning och analys av verksamheten, så att förbättringsåtgärder kan vidtas • att det finns den personal och utrustning som krävs för arbetet • att personal har kännedom om och följer gällande författningar, riktlinjer, rutiner • att medarbetarna får relevant introduktion och kompetensutveckling
<p>Enhetschef ansvarar för sin enhet och har även ansvar för</p>	<ul style="list-style-type: none"> • att riktlinjer, rutiner och andra relevanta dokument är kända och följs på enheten • att vid behov genomföra riskanalyser • att vid behov genomföra förenklad händelseanalys • att genomföra egenkontroll årligen • att det finns personal och utrustning som krävs för arbetet • att personal har den kompetens som behövs • att ny personal får den introduktion som är nödvändig för att utföra uppdragen
<p>Medarbetare <i>ansvarar för sin roll och har även ansvar för</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • att följa lagar och föreskrifter • att följa riktlinjer, rutiner och andra relevanta dokument • att medverka till att verksamheten uppnår god kvalitet, exempelvis genom att vara behjälplig i förändringsarbete eller att rapportera händelser

Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen

Kommunerna har en central roll i Sveriges genomförande av Agenda 2030. Alla kommuner ska bidra till målen genom att jobba med social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Många kommuner har kommit långt med att lyfta in målen i Agenda 2030 i sina strategiska styrdokument som till exempel i budgeten och med diverse aktiviteter i verksamhetsplaner som en integrerad del i sitt styrnings- och ledningssystem.

Genom nationella och regionala satsningar och inom det ordinarie kvalitetsarbetet arbetar Vård- och omsorgskontoret dagligen med hållbarhetsmålen i olika aktiviteter.

Kommunens värdegrund

Under 2021 antogs en ny värdegrund för Sala kommun med värdeorden **Enkelt, Effektivt och Medborgarvänligt**. Värdegrunden är en kompass för våra handlingar och vårt bemötande i organisationen. Under 2023 har kontoret fortsatt använda värdegrunden som utgångspunkt i det dagliga arbetet

Enkelt: Vårt arbete kännetecknas av bra samarbeten, öppenhet och välfungerande kommunikation.

Effektivt: Vi arbetar hela tiden för att utvecklas och bli bättre. Vi omvärlds bevakar för att lära av andra. Varje del av Sala kommuns verksamhet jobbar löpande med att utvärdera våra resultat.

Medborgarvänligt: God service - vi är pålitliga, öppna, tydliga och tillgängliga. Vi är nyfikna, positiva och förutseende i samverkan. Vi har hög kompetens, ger rätt svar och tar vårt uppdrag på allvar.

Målområden för kommunen och Vård- och omsorgskontoret under 2023

Både Social- och arbetsmarknadsnämnden (SAN) och Äldre- och omsorgsnämnden (ÄON) har utgått från de kommunövergripande målen och sedan brutit ner dem och gjort dem tillämpbara i sin verksamhet genom att formulera prioriteringar utifrån respektive nämnds grunduppdrag. Utifrån dessa prioriteringar arbetar varje verksamhetsområde sedan vidare med målen och definierar egna aktiviteter. På så sätt arbetar kontoret för att rätt medarbetare ska finnas på rätt plats och ha rätt kompetens för att kunna utföra rätt arbetsuppgift i rätt tid och med rätt resurser. En fungerande kommunövergripande mål- och resultatstyrning är en grundförutsättning för det förbättringsarbete som sker ute i kärnverksamheten.

De övergripande målen för Sala Kommun under 2023 var:

- Ett växande Sala
- Ett hållbart Sala
- Ett tryggt och rättvist Sala

Övergripande Mål	Betydelse	Vård och omsorgskontoret
Ett växande Sala	Sala ska erbjuda attraktiva boenden och verka för fler arbetstillfällen, stärkt näringsliv och bra utbildning	Hög kvalitet på välfärdstjänster
Ett hållbart Sala	Fokus på människors hälsa och välmående genom hela livet	Bryta utanförskap och minska segregation
Ett tryggt och rättvist Sala	Fokus på att skapa insyn och inflytande för våra medborgare, föreningar och näringsliv för att stärka trygghet och demokrati	Ge möjlighet till delaktighet och inflytande via medborgardialoger och medborgarförslag

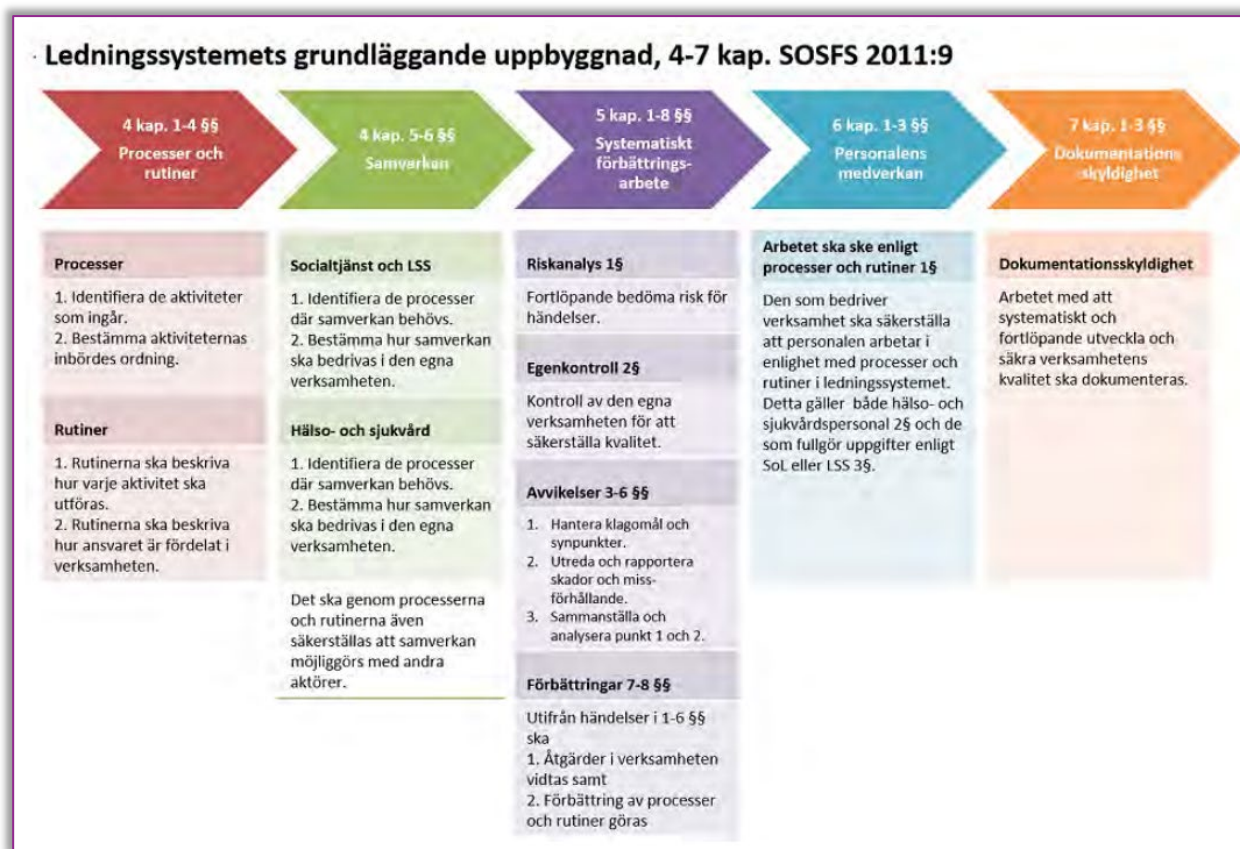
På kommunövergripande nivå har under 2023 i den centrala kvalitetsgruppen ett arbete initierats för att tydliggöra och förbättra den målstyrningsmodell som kommunen jobbar i enlighet med. Just nu pågår ett arbete där nämndernas grunduppdrag ska tydliggöras i målstyrningen. I det arbetet är det viktigt att Vård- och omsorgskontoret arbetar proaktivt för att bygga en så effektiv och brukarcentrerad mål- och resultatstyrning som möjligt. Representant för Vård och omsorgskontoret i den centrala kvalitetsgruppen är Verksamhetschefen för område Hemtjänst.

LEDNINGSSYSTEMET

Insatser inom socialtjänsten ska enligt Socialtjänstlagen vara av god kvalitet, och både Social- och arbetsmarknadsnämnden och Äldre- och omsorgsnämnden är ytterst ansvariga för att det finns ett ledningssystem för det systematiska kvalitetsarbetet i verksamheten.⁴ Begreppet ledningssystem är en modell för ledning och styrning som bygger på *systemsyn* som innebär en förståelse för inbördes beroenden, dvs att alla delar organisationen hänger ihop och ska ses som helhet.

Ledningssystemet ska tydliggöra verksamhetens principer för planering, genomförande, uppföljning och förbättring och skapa förutsättningar för systematik och samordning av verksamhetens kvalitetsutvecklings- och hållbarhetsarbete. Ledningssystemet ska även bidra till ökad förståelse av verksamhetens helhet och relationer eller flöden mellan de olika organisatoriska delarna och på det sättet motivera till kvalitetsutveckling. Det ska möjliggöra en god överblick av nuläge, behov av utveckling och resultat.

Nämnden ska även försäkra sig om att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete i privat upphandlad verksamhet.

⁴ SoL, (2001:453)

Vård och omsorgskontoret har sedan flera år även ett digitalt verktyg för ledningssystem som heter QPR (dagligt tal "ledningssystemet")

Det digitala systemet ska vara ett lättillgängligt och användarvänligt verktyg för att understödja arbetet med ledning och styrning för chefer och medarbetare. I takt med att nya lagar, ny forskning och organisatoriska förändringar sker behöver våra processer och arbetssätt förändras. Innehållet i ledningssystemet är därför i ständig förändring.

Figur 2 QPR, det digitala ledningssystemets förstasida på intranätet

En tilltagande utmaning är att det digitala verktyget inte i tillräcklig utsträckning understöder de ökande behoven som organisationen har. Det har dels att göra med begränsningar rörande funktionalitet i själva plattformen. QPR är inte, som flera verktyg på marknaden, byggt med anpassning och funktionalitet efter aktuell lagstiftning såsom SOSFS 2011:9 eller Hälso- och sjukvårdslagen, eller med moduler för kvalitetsstyrning inom socialtjänst, vård och omsorg. Det finns även en underhållsskuld i systemet som kräver samordning, resurser och beslut på ledningsnivå. Arbetet med underhåll har påbörjats under 2023 vilket inkluderade bland annat en reviderad egenkontroll. Ett förslag har tagits fram för det fortsatta arbetet med utveckling av ledningssystemet då flera verksamhetsområden efterfrågar förbättringar. Det handlar exempelvis om att ta fram en tydlig processmodell, tydliggöra ansvar för processledning och dokumenthantering, förenkla i den digitala grafiken, förenkla hur dokument ska namnges mm.

Processer och dokumentation av arbetssätt

Det är i QPR som vi dokumenterar processerna inom kontorets samtliga områden. Processerna är centrala, och i processerna "hänger vi sedan upp" våra rutiner och stödjande dokument. Processerna ska vara levande och revideras i takt med att arbetssätten förändras.

Arbetet med dokumenthantering har tagit fart under 2023 då kontoret har tagit ett stort kliv framåt inom detta område. I takt med att enheterna blivit allt bättre på att revidera sina styrande dokument uppmärksammas dock behovet av tydligare processorientering och en bättre processmodell i den digitala miljön.

Ett processorienterat arbetssätt ökar förmågan till samordning och effektivitet i organisationen och höjer kvaliteten på tjänsterna vi levererar till brukaren. Processorientering är alltså mer än att bara rita processkartor. Vi behöver ha mycket större fokus på brukaren/klienten som medskapare i utformningen arbetssätten, exempelvis genom tjänstedesign⁵ Det är också fortfarande alldeles för stort likhetstecken mellan ledningssystemet och ren dokumenthantering och för lite fokus på kvalitetsledning och uppföljning av att arbetssätten efterlevs i praktiken.

⁵ För tjänstedesign inom Vård och omsorg, se <https://innovationsguiden.se/>

IFO har kraftsamlat

Både inom Vuxenenheten och inom Barn- och ungdomsenheten har ett systematiskt arbete med fokus på genomlysning av arbetsätten och dokumentationen pågått under 2023.

Vuxenenheten har påbörjat arbete med riktlinjer inom missbruk, ekonomiskt bistånd samt för öppenvårdens arbete. Arbetet är klart men ska beslutas under 2024. Utöver det har

Figur 3 Vuxenenheten har jobbat intensivt med sina styrande dokument.! Några av de som varit ansvariga för arbetet är från vänster: Cecilia Nordqvist, Enhetschef, Alexandra Hansdotter, Teamledare och Rawand Haidar, Handläggare

vuxenenheten reviderat riktlinjen för socialpsykiatrins verksamhet. Förutsättningarna för likvärdig handläggning och rättssäkerhet har i och med detta stärkts. Utifrån Vuxen myndighet har nya rutiner och lathundar tagits fram. Exempel på det är arbetet med ärenden i mottagningen, riskbedömning av våldsutsatta, hur ansökningar utifrån 2 a kap. 8 § 2 stycket SoL hanteras samt hur underlag till nämnden ska sammanställas. Utöver detta pågår även ett arbete kring sociala kontrakt och jourlägenheter, där en arbetsgrupp tillsatts för att se över rutiner och flöden i processerna.

Vuxenenheten har även arbetat för stärkt samverkan mellan myndighet och öppenvård. Detta har gjorts genom att utforma rutiner för ärendegången från att en klient ansöker om öppenvård, förbättrad vårdplan till öppenvård, samt gemensamma arbetssätt kring externa placeringar så förutsättningarna för behandling med hemmaplanslösningar kan öka. Teamledare har även samverkat med teamledare på Barn- och ungdomsenheten för att ta fram gemensamma rutiner för att underlätta ärendegången mellan enheterna och för att tidigare kunna fånga upp våldsutsatta. Sedan årsskiftet har öppenvårdens gamla team Stöd och behandling och Stödteamet gått samman och blivit en ny verksamhet, **Stöd och behandling**. Detta för att på ett lättare sätt kunna sätta klienterna i centrum och ge ett individuellt stöd utifrån deras behov.

Barn- och ungdomsenheten har också genomfört en genomlysning av sina arbetssätt och samtliga styrande och stödjande dokument, där ett stort antal rutiner inom både utredningsteamet och familjehemsteamet på ett systematiskt sätt har tagits fram eller reviderats utifrån ny lagstiftning och uppdaterade arbetssätt. Arbetet fortgår under 2024 då även processer och struktur i ledningssystemet ska ses över och förbättras med stöd av kvalitetsutvecklare.

Funktionsnedsättningsområdet har sedan tidigare ett fungerande årshjul på rull för revideringar och uppdaterar årligen samtliga styrande dokument inom hela verksamhetsområdet som finns publicerade i det digitala ledningssystemet.

Hälso- och sjukvården, Hemtjänsten och SÄBO har kontinuerligt reviderat rutiner och styrande dokument under året som gått men planerar för ett större och mer samordnat utvecklingsarbete under 2024. En påbörjad översyn av processmodellen och funktionerna i ledningssystemet, önskemål om ny namngivning av dokument och andra strukturer behöver förbättras och förenklas. Användarvänligheten och överblick i ledningssystemet är ett prioriterat område.

Kontorsövergripande årshjul för kvalitet och utveckling Under 2022 togs ett årshjul för kvalitetsutveckling fram i syfte att skapa systematik i arbetet med kvalitet på alla nivåer. Årshjulet för kvalitet ska bidra till förmågan att leda verksamheten till mer framgångsrika resultat och innehåller både arbetsprocesser för olika kvalitetsmoment och olika forum för dialog och workshops. Under 2023 arbetade verksamhetscheferna tillsammans med kontorets kvalitetsgrupp med exempelvis processer för omvärldsanalys, riskanalys och en kontorsövergripande utvecklingsplan för att samordna verksamhetsområdenas aktiviteter för mer brukarfokus, bättre resursutnyttjande och effektivitet i organisationen.

Under 2024 blir arbetet med kvalitetshjulet än mer angeläget. Kvalitetsbristkostnader som beror på ineffektiv styrning eller brister i samordning är en lågt hängande frukt att plocka när kontoret behöver bli mer resurseffektivt. Med tydligare prioriteringar som i högre utsträckning "slår rätt", frigörs mer arbetstid och resurser som kan investeras i annat förbättringsarbete eller utveckling.

I det fortsatta arbetet med kvalitetshjulet är det viktigt att gå i takt med det centrala kvalitetsutvecklingsarbetet som initierats kring bland annat kommunens styrmodell, så att vi får en tydlig styrkedja och röd tråd i den kommunala styrningen och inte uppfinnar hjulet själva så att säga.

AVVIKELSER, SYNPUNKTER OCH KLAGOMÅL

Avvikelser och missförhållanden

Rapportering och uppföljning av olika typer av avvikelser är en centralt för det systematiska förbättringsarbetet och varje medarbetare ska vid nyanställning och sedan årligen informeras om rapporteringsskyldigheten. Genom att snabbt rapportera och utreda det som avviker från beslutade arbetssätt kan vi komma till rätta med misstag och brister och hitta underlag till förändring och förbättring i styrningen av organisationen. Allvarligare händelser, missförhållanden eller vårdskador, eller risker som skulle kunnat leda till ett missförhållande eller en vårdskada, behöver utredas i en mer omfattande utsträckning för att hitta underliggande brister. Det är i dessa fall av vikt att någon med ytterligare sakkunskap eller ett mer övergripande perspektiv granskar händelsen. Inom kontoret är det i första hand MAS och Kvalitetsutvecklare som granskar och gör fördjupade utredningar.

Figur 4 DF Respons, digitalt system för avvikelshantering

Under 2023 har ett nytt digitalt stöd för avvikelshantering, DF Respons, implementerats med ett tydligt fokus på hela avvikelseprocessen, rapportera, utreda, åtgärda, följa upp och avsluta avvikelser. Medarbetare kan rapportera avvikelser direkt i en app i telefonen. Nya kontorsövergripande rutiner har tagits fram och utbildningar och arbetsstugor har genomförts. Det nya systemet har inneburit en stor kvalitetsförbättring i utredning och uppföljning. Hjälptexter och rubriker gör det lättare att göra rätt, och automatiska svar möjliggör för rapportören att få återkoppling om vilka åtgärder som vidtagits när chefen avslutar utredningen. Det är lättare att följa upp både för chef, kvalitetsutvecklare och MAS. DF Respons har även möjliggjort för enhetschefer, verksamhetschefer, kvalitetsutvecklare och MAS att enkelt ta ut statistik i olika delar av avvikelseprocessen.

Kontoret har skärpt arbetet kring missförhållanden och vårdskador. Vid rapportering av avvikelser i DF respons har nu rapportören möjlighet att rapportera avvikelser som allvarlig vårdskada eller missförhållande, eller risk därför. I varje allvarligare avvikelse gör MAS eller kvalitetsutvecklare en initial bedömning och bedömer om en fördjupad utredning är påkallad eller inte.

Är det frågan om en allvarligare händelse, eller en serie av händelser som samverkar på ett sätt som är allvarligt eller utgör en risk, görs en fördjupad utredning av MAS eller Kvalitetsutvecklare i dialog med enhetschef, verksamhetschef och andra berörda.

Under 2023 rapporterades sammanlagt **3214** avvikelser inom Vård- och omsorgskontoret, vilket är en minskning från föregående år på 3473. Merparten rör avvikelser inom hälso- och sjukvårdsområdet där fall och läkemedelsavvikelser står för de flesta rapporterna.

Typ av avvikelse

Typ	Antal	Fördelning
Fall	1111	32,1%
Läkemedel	1021	29,5%
Utebliven insats/åtgärd	353	10,2%
Övrigt	244	7,1%
Handläggning, rättssäkerhet och dokumentation	197	5,7%
Samverkan	190	5,5%
Utförande av insats/åtgärd	137	4,0%
Hot och våld	105	3,0%
Bemötande	47	1,4%
Medicinteknisk produkt	44	1,3%
Tryckskada/trycksår	7	0,2%
Det här är en personuppgiftsincident	2	0,1%
Stöld	1	0,0%
Totalt	3459	100,0%

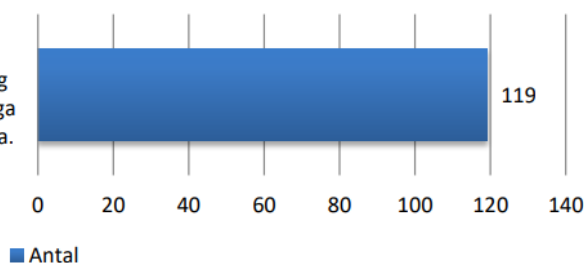
Fördelningen mellan verksamhetsområdena ser ungefär ut som föregående år där vi ser att SÄBO står för den största andelen avvikelser. Av de rapporterade avvikelserna har rapportören angett att 119 avser en händelse som är ett missförhållande, allvarligt missförhållande eller för missförhållande enligt lex Sarah. Det stora antalet lex Sarah-rapporter ser ut att bero på en initial kunskapsbrist i tillämpningen av nya skärpta rutiner, eftersom så många är läkemedels- och fallavvikelser som därför oftast inte är föremål för tillämpning jml lagstiftningen om lex Sarah. Samtliga granskas av kvalitetsutvecklare. Samma fenomen kan ses inom HSL-området där antalet är 267 rapporter om risk för allvarlig vårdskada, vilket också ser ut att bero på kunskapsbrist i skillnaden mellan vårdskada och allvarlig vårdskada. I de rapporter som bedömts som allvarliga har utredningarna lett fram till enhetsspecifika och kontorsövergripande åtgärder.

Funktionsnedsättning	445
Hemtjänst	815
IFO	179
SÄBO	1491
HSL	136
Externa avvikelser	132
summa	3214

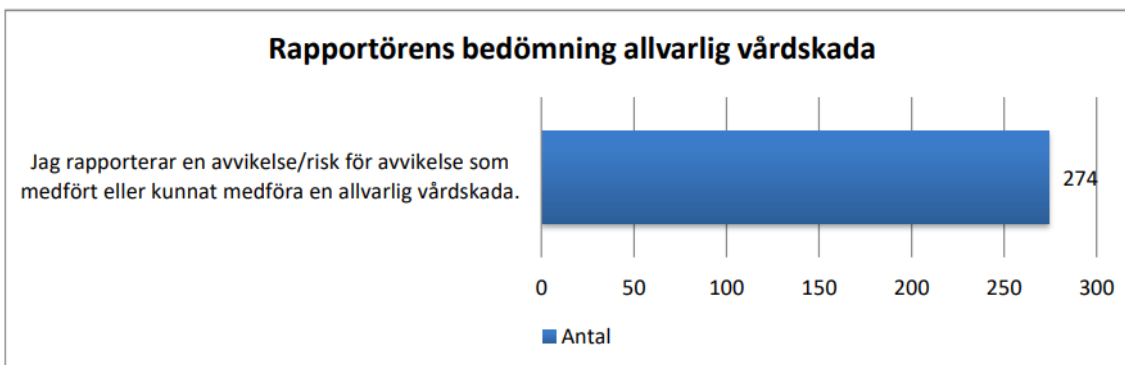
Lex Sarah-ärenden

Rapportörens Lex Sarah-rapport

Jag rapporterar händelsen som ett missförhållande eller en risk för missförhållande enligt lex Sarah då jag anser att bristen har fått eller kunnat medföra allvarliga konsekvenser för den enskildes liv, säkerhet eller hälsa.

Vårdskadeutredning/Lex Maria

Allvarliga avvikelser - missförhållanden och vårdskador			
Lex Sarah	5	5 utredningar har genomförts baserat på sammanlagt 7 lex Sarah-rapporter. Av dessa har 3 föranlett anmälan till IVO	<p>IFO 3 lex Sarahutredningar varav en anmälan till IVO med bedömningen <i>ett allvarligt missförhållande enligt 14 kap § 7 SoL eller 24 f § LSS har förekommit</i></p> <p>Omfattande handlingsplaner har tagits fram som följts upp och avslutats. En av åtgärderna är att börja med ISU-modellen (individuell susystematisk uppföljning) inom BoU</p>
			<p>SÄBO 2 lex Sarahutredningar varav 2 anmälan till IVO med bedömningen: <i>En påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande enligt 14 kap § 7 SoL eller 24 f § LSS har förekommit</i></p> <p>Omfattande handlingsplaner har tagits fram och pågår</p>
Lex Maria	7	<p>2 utredningar har bedömts utgöra risk för allvarlig vårdskada och därmed skickats till IVO</p> <p>2 utredningar har inte bedömts som allvarlig vårdskada och därmed inte skickats till IVO</p> <p>3 utredningar pågår</p>	Omfattande handlingsplaner har tagits fram och pågår

Arbetet med avvikelsehantering fortsätter under 2024 med skärpta arbetssätt och uppdaterade rutiner för hanteringen av missförhållanden och lex Sarah samt vårdskador och lex Maria.

Synpunkter och klagomål

Vi är skyldiga att ta emot, utreda, återkoppla och följa upp synpunkter och klagomål från medborgare, brukare och klienter på ett systematiskt sätt⁶. Att ta emot och utreda synpunkter och klagomål en viktig källa till utveckling och förbättring inom kontorets verksamheter. Inkomna synpunkter och klagomål ska i första hand hanteras av ansvarig chef för den enhet som synpunkten berör, men för att synpunkter ska tas emot på rätt sätt är det viktigt att varje medarbetare vet sitt ansvar och känner till hur synpunkter och klagomål ska hanteras. Chefen ansvarar sedan för att utredningen hanteras i enlighet med den kontorsövergripande rutinen och att relevanta åtgärder vidtas vid behov.

Under 2023 har sammanlagt 51 synpunkter registrerats i diariet hos kontorets båda nämnder⁷.

Verksamhetsområde	Antal 2022	Antal 2023
SÄBO	10	11
Hemtjänst	1	9
Funktionsnedsättning	10	8
Hemsjukvården	1	1
IFO	27	22
Övrigt	1	0
Totalt	50	51

Flest synpunkter och klagomål har inkommit till verksamhetsområde Individ och familj och rör främst kategorierna bemötande och handläggning. Så har det även sett ut de senaste åren. Synpunkterna har i flera fall lett till exempelvis en revidering i genomförandeplan, eller en förändring av interna rutiner. Fram till nu har en synpunkt som innehåller flera delar kunnat registreras under flera synpunktskategorier, vilket gör att uppföljningen blivit missvisande och otydlig. Under 2024 kommer detta att ändras till tydligare val av huvudkategori i samband med lansering av en ny kommunövergripande e-tjänst för synpunkter och klagomål, vilket kommer ge en mer stringent uppföljning framöver.

Kategori	SÄBO	IFO	Hemtjänst	FO	HSL	Summa
Bemötande	1	8			1	10
Information	1	2	1			4
Omvårdnad	7		1	2	1	11
Personal	7		2	3		12
Handläggning		19				19
Trygghetslarm	1					1
Mat						
Annat	6	2	7	7		22
Totalt	23	31	11	12	2	79

⁶ 5 kap 3 § SOSFS 2011:9

Under andra halvan av 2023 har Vård- och omsorgskontoret deltagit med representanter i den kommunövergripande arbetsgruppen som tillsammans tagit fram ramverket för en e-tjänst för synpunktshantering vilken kommer att kunna nås av alla medborgare inom kommunen från hemsidan. Syftet är att förenkla för medborgarna och skapa en mer enhetlig hantering. Ett annat syfte är att få en kommunövergripande bild av vad kommunens invånare tycker om kommunala tjänster. Viktigt i arbetet har varit att tillgänglighetsanpassa e-tjänsten så att även medborgare med funktionshinder ska kunna göra sin röst hörd.

Planen är att e-tjänsten ska lanseras våren 2024. För Vård- och omsorgskontoret innebär detta en förbättring då kontoret kommer att kunna få en bättre överblick både avseende registrering, ärendetyper och hantering. I samband med detta kommer de interna arbetssätten ses över och kontorets process för synpunkter och klagomål kommer därefter att revideras. Utbildningsinsatser kommer att erbjudas för kontorets chefer. I samband med detta kommer större fokus ligga på hur vi säkerställer att synpunkter och klagomål leder till förbättring av verksamheten och kring hur vi dokumenterar på rätt sätt.

Figur 5 Bild från bildbyrå

KVALITETSSÄKRING OCH KVALITETSUPPFÖLJNING AV VERKSAMHETEN

Riskhantering och riskanalys

Riskanalys är en process som innefattar riskidentifiering, riskskattning, riskanalys och riskåtgärder. Riskhantering ger ett viktigt underlag för verksamhetsutveckling och handlar om att identifiera och skapa beredskap för risker innan negativa händelser inträffar som kan påverka verksamhetens möjligheter att nå sina mål. ⁸

Vård- och omsorgskontoret arbetar med riskhantering i en mängd olika sammanhang. I många fall är det lagar som styr att riskhantering ska genomföras, till exempel vid organisationsförändringar, införande av ny teknik eller ur ett säkerhetsperspektiv. Samtliga verksamheter har arbetat med lokala riskanalyser i samband med förändringen i **arbetstidslagen** om dygnsvila som infördes i oktober 2023. Det ledde till ett omfattande arbete med schemaförändringar inom flera verksamhetsområden

SÄBO Inom patientsäkerhetsarbetet är det enhetens sjuksköterskor som ansvarar för riskbedömning och gör riskanalyser för att förhindra exempelvis fall, trycksår, malnutrition, dålig munhälsa samt BPSD registrering. Andra exempel är risker för suicid, avvikelser från boenden eller våld i nära relationer. Senior Alert används för att identifiera brukarrelaterade risker, vilket är ett nationellt kvalitetsregister som fokuserar på att förbättra vård och omsorg för äldre personer med tidig upptäckt av risker. Genom att använda Senior Alert kan personalen identifiera risker exempelvis fallrisk, undernäring, trycksår och andra hälsoutmaningar. Sjuksköterskorna planerar för åtgärder, skriver vårdplaner och följer upp resultaten. Dessa riskbedömningar går att följa i brukarens/patientens HSL-journal. BPSD registrering görs på samtliga brukare på våra demensenheter. Registreringen identifierar beteenden som är en risk för att brukarens välmående och interaktion med övriga brukare.

Funktionsnedsättningsområdet Riskanalyser genomfördes inför sommaren för att säkerhetsställa driften och minimera påverkan av eventuell extremvärme, lägre sjuksköterskebemanning och brist på vikarier eller ordinarie personal. Riskanalys genomförs kontinuerligt inför inflytt av nya boende i syfte att se vad verksamheten särskilt behöver tänka på så den nya boenden samt de som redan bor där får ett så bra stöd som möjligt. Riskanalyser är även genomförda inför införandet av Intraphone i verksamheten.

Hemtjänsten Riskanalyser görs vid förändringar för att kunna förutse de risker som förändringen kan medföra. Riskanalysen möjliggör ett förebyggande arbete och bidrar till att oönskade händelser inträffar igen. Utifrån den riskanalys som gjorts upprättas handlingsplaner som sen följs upp. Enhetscheferna arbetar hela tiden med att identifiera risker och förebygga risker i arbetet. Några exempel på de riskanalyser som är gjorda är en riskanalys för borttagandet av delade turer, riskanalys över att köra mottagare i kommunbil, riskanalys inför sommaren både utifrån låg bemanning, värme och platsbrist inom regionen.

Individ och Familj Inom Biståndsenheten har flera riskanalyser genomförts. En har utgått från förändringar av mötesstrukturen gällande interna övergripande samverkansmöten. Det ledde bland annat till att ett samverkansmöte togs bort och ersattes med andra mötesforum och nya rutiner togs fram. Förändringen kommer att följas upp i närtid. På Biståndsenheten har även en riskanalys genomförts utifrån bemanningssituationen på enheten "*Konsulter i verksamheten vid*

⁸ Riskanalys och händelseanalys. SKL. (2015). ISBN: 978-91-7585-237-9

sjukfrånvaro, vakanser". Utifrån en upplevd risk med att ha många konsulter på enheten och få ordinarie handläggare, startades ett arbete med att säkerställa en god arbetsmiljö och god kvalitet i handläggningen i avsaknad och ordinarie personal. I handlingsplanen framkommer att en god introduktion till konsulter och nya medarbetare är viktig och att introduktionsplanen ska följas.

Vidare arbetar Biståndsenheten med att tydliggöra handlägningsprocesser i rutinerna så att det underlättar för ny personal att lära sig arbetet. Biståndsenheten har även upprättat en risk- och konsekvensanalys utifrån ett behov av att omfördela arbetsuppgifter mellan handläggarna "*Omorganisation Arbetsfördelning*". I handlingsplanen framkommer att det i rutinerna tydligare behöver framgå vilka förväntningar som finns på vem som gör vad och hur hantering av ärenden sker vid medarbetares frånvaro.

En kontorsövergripande riskanalys genomfördes under hösten 2023 som en del av arbetet med årshjulet för kvalitet och utveckling och inför verksamhetsplaneringen 2024. Riskinventeringen är tänkt att ligga till grund för arbetet med planering inom hela kontoret och den kvalitetsutvecklingsplan som är tänkt att samordna kontorsövergripande aktiviteter.

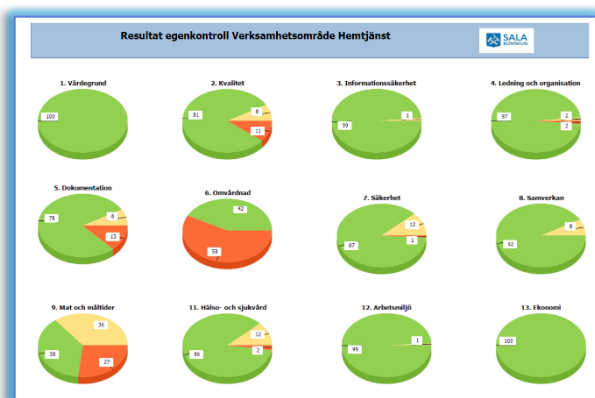
Riskinventeringen genomfördes med samtliga verksamhetschefer och nyckelpersoner där varje identifierad risk skattades för sannolikhet och allvarighet. Detta har lett fram till en fram till sammanlagda riskvärden per risk och resultatet är sammanställt i ett riskregister. Höga riskvärden är identifierade i samband med ekonomi och krisberedskap. Nästa steg är att fortsätta jobba med åtgärder för att begränsa riskernas effekter på verksamheten.

Egenkontroller

Egenkontroller är en av de viktigaste delarna i det systematiska kvalitetsarbetet och fyller syftet att säkra kvaliteten i verksamheten⁹. Under 2023 låg mer fokus på arbetet med egenkontroller inom hela kontoret och förståelsen ökade för att en mix av olika egenkontrollerande åtgärder behöver finnas på olika nivåer i organisationen. Egenkontroller kan utformas på flera olika sätt, exempelvis genom verksamhetsnära löpande granskningar av statistik, handläggning eller journaler, eller en mer samlad egenkontroll på övergripande nivå med exempelvis checklistor eller aggregerad statistik.

På övergripande nivå har egenkontrollen fram tills föregående år genomförts på samma sätt och med samma frågor sedan 2018. Varje enhetschef får uppdraget att besvara egenkontrollen i samarbete med sina medarbetare. Alla verksamheter har haft samma frågor i en form av checklista alldeles oavsett om de är tillämpliga eller inte på den specifika enheten. Det har till slut inneburit att kontoret fått många svar i kategorin *ej relevant* i uppföljningen.

Det fanns därför ett uppdämt behov av revidering, både av frågorna som ställdes

Figur 6 Nya dashboards i egenkontrollen som ger en överblickbar bild. Här hemtjänstens resultat.

⁹ 5 kap 2 § SOSFS 2011:9

och deras antal och differentiering, för att inte tala om den svårtillgängliga grafiken i QPR.

Under 2023 kortades egenkontrollen ned något och frågorna differentierades utifrån verksamhetsområdenas uppdrag. Grafiken förtydligades för

bättre användarvänlighet så att chefer och medarbetare i organisationen lättare kan se och analysera resultaten. För första gången har kontoret **100 %** svarsfrekvens!

Eftersom frågorna differentierats utifrån respektive verksamhet går det inte längre att aggregera resultatet på övergripande kontorsnivå, utan slutsatser får dras utifrån svaren som inkommit från verksamhetsområdena.

Verksamhetsområde	Utmaning/förbättringsområde
SÄBO	Omvårdnad
Funktionsnedsättning	Hälso- och sjukvård
IFO	Ledning, informationssäkerhet
Hemtjänst	Omvårdnad, nutrition
HSL	Dokumentation

Varje verksamhetsområde har utmaningar där arbetsätten kan förbättras, men vi ser att arbetsätten kring omvårdnad är ett viktigt utvecklingsområde.¹⁰

Brukarundersökningar

Öppna jämförelser och Äldreguiden Varje år gör Socialstyrelsen två viktiga undersökningar för Vård och omsorg. Den ena är *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen*, som besvaras av cirka 110 000 personer som har hemtjänst eller bor på äldreboende, och den andra är *Enhetsundersökningen om äldreomsorg och kommunal hälso- och sjukvård* som besvaras av ansvariga för hemtjänstverksamheter och äldreboenden. Uppgifterna i Äldreguiden baseras på svaren i dessa undersökningar.

Enhetsundersökningen om äldreomsorg och kommunal hälso- och sjukvård är en undersökning där hemtjänstverksamheter och särskilda boenden besvarar frågor om sin verksamhet inom vård och omsorg om äldre. Syftet med undersökningen är att skapa underlag för verksamhetsutveckling på lokal nivå. Under våren 2023 fick alla särskilda boenden och hemtjänstverksamheter i Sverige möjlighet att svara på enkäter om sin verksamhet. Resultaten redovisas i form av indikatorer och mått och är lättillgängliga från Socialstyrelsens hemsida¹¹

¹⁰ För en sammanställning per kategori och verksamhetsområde se bilaga längst bak i dokumentet.

¹¹ [Söker du äldreboende eller hemtjänst? - Äldreguiden \(aldreguiden.se\)](https://aldreguiden.se)

Lokala brukarundersökningar

Funktionsnedsättningsområdet Inom Vård- och omsorgskontoret är det bara Funktionsnedsättningsområdet som årligen genomför olika typer av egna brukarundersökningar (2024 startar även IFO). Brukarinflytande är en central fråga inom FO. Man genomför varje år lokala Pict-O-statenkäter inom daglig verksamhet, LSS, boende med särskild service LSS.

Pict-O-Stat är ett enkätverktyg som använder sig av Pictogramsymboler, fotografier, inspelat tal och film för att presentera och förtydliga frågeställningar och svarsalternativ för personer med olika former av kognitiv funktionsnedsättning. Resultatet från enkäterna jobbar verksamheten vidare med under påföljande år. För 2023 var utvecklingsområdena att *höja deltagarantalet på enkäten, öka kunskapen om hur kan lämna synpunkter och klagomål* samt att *öka antalet som upplevt att det varit med och bestämt det som står i sin genomförandeplan*. Ett resultat av att ett av utvecklingsområdena i enkäten var öka kunskapen om hur du kan lämna synpunkter och klagomål är att frågan om en tillgänglighetsanpassad synpunktshantering gett avtryck i den kommunövergripande arbetsgruppen som arbetat med e-tjänsten för synpunkter och klagomål.

Funktionsnedsättningsområdet arbetar även med regelbunden **brukarsamverkan** via *Förslagets träd* där deltagare från daglig verksamhet träffar enhetschefen. Två stora förändringar genomfördes under 2023 utifrån att deltagare i Förslagets träd tillsammans skrivit ett medborgarförslag till kommunstyrelsen 2018 om att få höja habiliteringsersättningen och att få gratis dagligverksamhetsresor. Det resulterade i höjd habiliteringsersättning från 1 januari 2023 samt gratis resor från 1 juli 2023. Andra delar som utvecklats efter önskemål och förslag från Förslagets träd är bland annat ett litet växthus och odlingsbord till en daglig verksamhet, önskemål om en gemensam rolig grillträff samt att återkommande valborgsfirande hos Silvergruvans dagliga verksamhet.

Brukarrevision och samverkan inom FO Under 2022 genomförde Nationell samverkan för psykisk hälsa, NSPH på uppdrag av Vård och omsorg en brukarstyrd brukarrevision inom verksamheten boendestöd. Under 2023 har verksamheten arbetat med resultatet och en rad olika insatser har startats bla har samverkan med Personligt ombud, NSPH, VIP, kommunens myndighetsutövare inom socialtjänst och Riksförbundet för psykiskt och mental hälsa, RSMH, startats upp i syfte att öka kompetensen om de olika stödjande föreningarna. De har bla resulterat i två träffar där alla brukare inom kommunens socialpsykiatri samt representanter från RSMH bjudits in till träffar.

En samverkan mellan myndighet, personligt ombud och verksamheten har startats och kommer att ha återkommande möten där utveckling och förbättringsförslag ska tas fram i syfte att få en enkel, effektiv samt medborgarvänlig verksamhet. För att öka kunskapen hos brukarna om vilket stöd kommunens verksamheter kan tillgodose delas det regelbundet ut broschyrer om bla vad VoO kan bistå med för stöd. Medarbetarna inom boendestöd har också fått riktad kompetensutveckling för att utveckla sin kunskap bemötande och psykisk funktionsnedsättning. Det har varit digitala enkäter, från Socialstyrelsen, genomförda med alla verksamheter inom socialpsykiatrin. Enkäternas resultat har sedan gått igenom tillsammans med brukarna för att diskutera fram bra åtgärder där sådana behöver göras. Resultaten visar på hög nöjdhet och därför har samtalen tillsammans med brukarna ofta handlat om hur ska vi jobba för att behålla det som fungerar bra i dag.

Boendemöten genomförs på alla boendeverksamheter i verksamhetsområdet för att fånga upp de synpunkter som finns just där samt att även kunna få ut information från exempelvis

ledningsgruppen. Brukarmöten genomförs regelbundet inom socialpsykiatrins sysselsättning där innehållet på sysselsättningen diskuteras och förändras eller förbättras vid behov. Ett exempel är att man på en sådan träff bestämde sig för att genomföra julmarknad 2023.

*Figur 6
Boendestöd!
Bilden från
vänster högst
upp: Ida
Rubinsson
Enhetschef,
Marie Hildor
Westman,
Mariann
Rönnqvist, Frida
Dinani Nedre
raden från
vänster: Jonas
Turtell, Stella
Vänttinen och
Tina Kihlgren*

Uppföljande statistik och indikatorer

Förutom brukarundersökningar deltar vård- och omsorgskontoret i en mängd undersökningar som producerar viktiga nyckeltal och statistik, både nationella, regionala och kommunala studier. Några exempel på källor där data aggregeras är Kolada, Sociala Kompassen, Hemtjänstindex, Öppna jämförelser, Medarbetarenkäten samt olika Kvalitetsregister exempelvis Senor Alert och Palliativa registret. Vi har tillgång till en mängd data och ibland är det svårt att skapa en samlad bild av all denna information som produceras för att få ett kontorsövergripande och tillgängligt transparent underlag för prioritering, samsyn och förståelse för framtidsutmaningar bland både personal och förtroendevalda. Ett pågående utvecklingsarbete är just att samla uppföljningsdata på intranätet där de viktigaste resultaten och analyserna av resultaten av uppföljning kan följas.

Kolada är en öppen och kostnadsfri databas som riktar sig till kommuner och regioner. Den tillhandahålls av den ideella föreningen Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Syftet med Kolada är att öka tillgängligheten och användningen av information som finns i kommuner och regioner. Databasen innehåller över 6 000 nyckeltal, vilket är mått som är lämpade för jämförelser och analys inom kommunsektorn. Kolada ger användare möjligheten att jämföra data mellan olika kommuner, regioner eller grupper av kommuner och regioner.¹² Verktøygen inom Kolada hjälper användare att analysera och visualisera resultat, vilket underlättar beslutsfattande och strategisk planering

KKIK- Kommunens Kvalitet i Korthet är ett nationellt utvecklingsnätverk som omfattar cirka 180 kommuner i Sverige. Det är Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som driver detta

---

¹² [Jämföraren - Kolada](#)

arbete. KKIK jämför och redovisar resultat inom tre områden som är av stort intresse för invånarna, Barn och unga, Vård och omsorg och Samhälle och miljö. Jämförelserna görs utifrån kvalitets- och kostnadsaspekter. I exemplet nedan går det att följa indikatorer inom VOO med ett medelvärde för de övriga 180 kommunerna.

ID	Nyckeltal	År	Sala	Alla kommuner (Ovägt medel)
U30453	Brukarbedömning individ- och familjeomsorg totalt - förbättrad situation, andel (%)	2020	61.9	76.5
U31462	Ej återaktualiserade vuxna personer med försörjningsstöd ett år efter avslutat försörjningsstöd, andel (%)	2023	89.0	80.3
U31402	Väntetid i antal dagar från ansökan vid nybesök till beslut inom försörjningsstöd, medelvärde	2023	18.0	15.2
N30101	Kostnad individ- och familjeomsorg, kr/inv	2022	5380	4974
U28570	Brukarbedömning boende LSS totalt - Brukaren trivs alltid hemma	2023	100	81.1
U28532	Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)	2023	40.0	75.0
N25018	Kostnad funktionsnedsättning totalt (SoL, LSS, SFB), minus ersättning från FK enl SFB, kr/inv	2022	7318	7801
U23401	Väntetid i antal dagar från ansökningsdatum till första erbjudet inflyttningsdatum till särskilt boende, medelvärde	2023	69.0	64.2
U21401	Personalkontinuitet, antal personal som en hemtjänsttagare med minst 2 besök dagligen möter under 14 dagar, medelvärde	2023	14.0	16.2
U23471	Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetsyn, andel (%)	2023	79.0	77.7
U21468	Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetsyn, andel (%)	2023	93.0	88.1
U23490	Sjuksköterskor/plats i boende för särskild service för äldre, vardagar, antal	2023	0.04	0.05
N20048	Kostnad äldreomsorg, kr/inv 80+	2022	276474	261547

Figur 7 Ur KKIK-Kommunens kvalitet i korthet för 2023

Hemtjänstindex är ett samlat mått på hemtjänstens kvalitet där Sveriges alla 290 kommuner finns med. Indexet ger en samlad bild av hemtjänstens kvalitet i kommunerna och bygger på 71 befintliga indikatorer och nyckeltal från olika datakällor, främst från Socialstyrelsen.

¹³Indexberäkningarna görs av det statliga forskningsinstitutet RISE, och avdelningen Mäta i samhället. Salas Hemtjänst kommer även i år högt upp på listan över den bästa Hemtjänsten i landet, med en hedervärd 10:e plats nationellt.

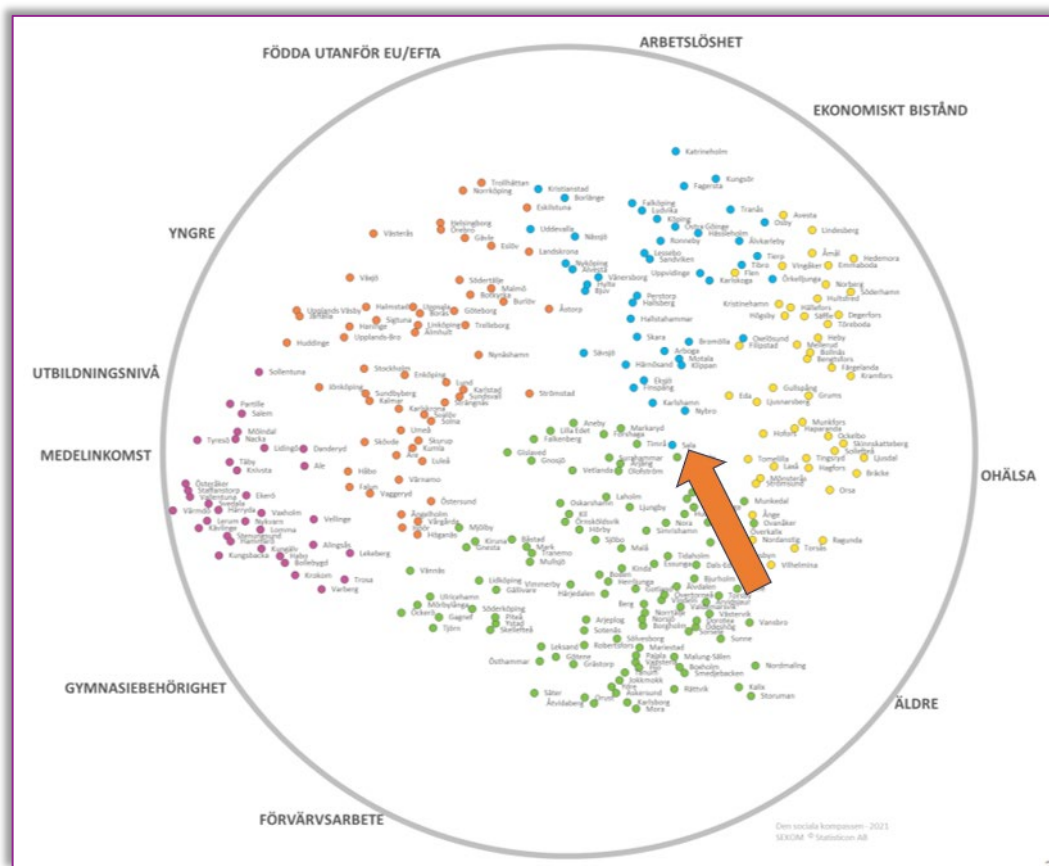
Placering 2023 ▲	Placering 2022 ▲	Resultat ▲	Kommun ▲	Län ▲	Hemtjänst-index 2023 ▲
1	46	Högt	Halmstad	Halland	81.5
2	131	Högt	Växjö	Kronoberg	79.5
3	5	Högt	Jönköping	Jönköping	79.2
4	188	Högt	Helsingborg	Skåne län	78.7
5	218	Högt	Staffanstorps	Skåne län	78.6
6	2	Högt	Varberg	Halland	78.4
7	32	Högt	Lund	Skåne län	77.6
8	16	Högt	Falun	Dalarna	77.2
9	37	Högt	Ljungby	Kronoberg	77.2
10	8	Högt	Sala	Västmanland	77.2
11	50	Högt	Söderhamn	Gävleborg	77.1
12	112	Högt	Ronneby	Blekinge	76.5
13	89	Högt	Järfälla	Stockholm	76.4
14	138	Högt	Huddinge	Stockholm	76.3
15	44	Högt	Salem	Stockholm	76.1

¹³ [Hem - Hemtjänstindex \(hemtjanstindex.se\)](https://hem-hemtjanstindex.se)

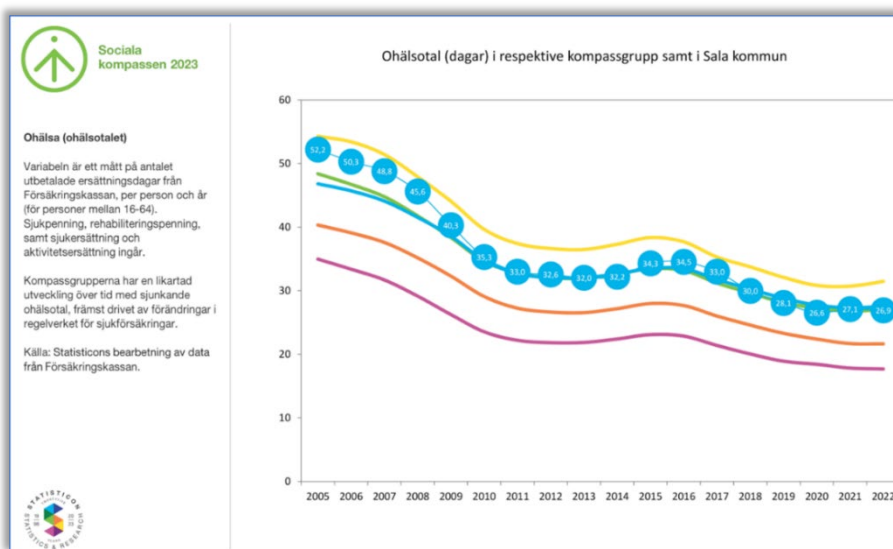
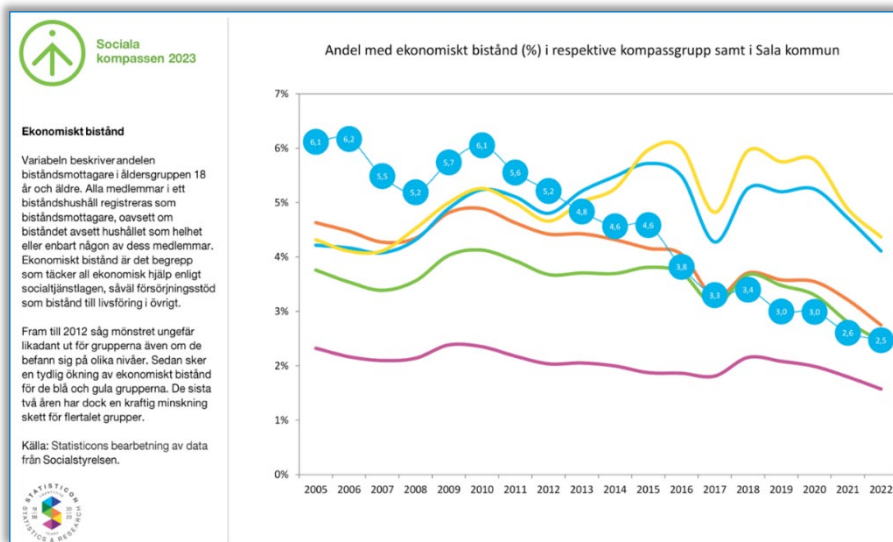
Sociala kompassen Varje år tar Statisticon fram en rapport som sätter fokus på Sveriges kommuner och deras relation till varandra. De skapar även kompasser på delområdesnivå för kommuner, regioner och finansiella samordningsförbund som använder den sociala kompassen som ett verktyg i sitt utvecklingsarbete

Sociala kompassen är en samlad analys av flera socioekonomiska egenskaper som syftar till att ge politiker, tjänstepersoner och andra aktörer som är engagerade i samhällsutvecklingen ett nytt sätt att se och förstå statistik om kommunens invånare. I stället för att titta på en variabel åt gången ger den sociala kompassen en visuell helhetsbild, vilket gör nuläge, skillnader och likheter mellan kommuner synliga och tydliga.

Med hjälp av AI placeras kommuner ut i den sociala kompassen utifrån hur de socioekonomiska egenskaperna samvarierar. Kommunerna delas in i fem socioekonomiska grupper ¹⁴ baserat på en sammantagen socioekonomisk likhet och i den fördelningen tillhör Sala kommun den blå gruppen. Nedan exempel på data som är central för kontorets uppdrag, Ekonomiskt bistånd och kommunens ohälsotal i förhållande till riket.

¹⁴ **Lila grupp:** 35 kommuner med hög högutbildningsnivå, hög inkomst och låga ohälsotal. Många barnfamiljer. Exempel på kommuner är Knivsta, Sollentuna, Partille, Vellinge, Danderyd och Mölndal.
Orange grupp: 57 kommuner med mer än 70 procent av landets statliga arbetstillfällen. Industristäder och stora arbetsställen. Utbildningsnivån är hög, och en betydande andel av befolkningen är född utanför EU/EFTA-området.
Grön grupp: 106 kommuner med mycket turism och arbetstillfällen inom tillverkningsindustri och mineralutvinning.
Blå grupp: 87 kommuner med en blandning av egenskaper, inklusive medelinkomst, utbildningsnivå och ohälsotal.
Röd grupp: 16 kommuner med lägre utbildningsnivå, inkomst och högre ohälsotal.

Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Kompetensförsörjningen är en av de största framtida utmaningarna för Vård och omsorgskontoret som kräver åtgärder på både strategisk och operativ nivå. För att säkra kompetensförsörjningen måste kontoret arbeta med att både attrahera och behålla kvalificerad personal. Det kan vi uppnå genom trygga anställningar, en god arbetsmiljö och möjligheter till utveckling och karriär för medarbetarna.

Ett sätt som kontoret möter framtida utmaningar är genom att investera i utbildning och kompetensutveckling för både befintlig och ny vårdpersonal.

Kompetenscentrum startade upp i oktober 2020, finansierad av ESF-medel, för att sedan övergå i ordinarie verksamhet hösten 2022.

Kompetenscentrum bidrar med den digitala lärplattformen till en kunskapsbaserad organisation där steget till kompetenspåfyllnad är lättillgängligt och kan användas när medarbetaren själv har tid. Under 2023 har utbildningskatalogen kompletterats med 18 nya utbildningar, exempelvis Förebygga och förhindra smitta för chefer, AKK som kommunikationsstöd, Förflyttningskunskap och Palliativ vård.

Figur 9 Kompetenssamordnare Elin Järn. Hon ansvarar för kontorets digitala lärplattform och utbildningssamordningen vid kontoret

Genom kompetenscentrum har ytterligare riktade satsningar gjorts i alla verksamhetsområden avseende kompetensutveckling. Nedan följer några exempel på de utbildningsinsatser som anordnats både internt och via externa aktörer:

Individ och familj

- Mental health first aid – Förta hjälpen psykisk hälsa - 7 medarbetare
- Socialrätt, 15 hp - 3 medarbetare
- Utbildningsinsatsen Hemmaplanslösningar – 10 medarbetare

Medarbetare inom socialtjänstens Öppenvård och Förebyggande team har även utbildats i metoderna Repulse och ACRA/CRA, fått utbildning i Savry Kartläggning samt genomfört utbildningen Hela Barn.

Hemtjänsten

- Socialrätt för arbetsledare 7,5 hp – 1 medarbetare
- Äldre och alkohol, utbildning från Socialstyrelsen, alla teamen på Hemtjänsten ca 200 medarbetare
- Mental health first aid – Första hjälpen psykisk hälsa – 5 medarbetare

Särskilt boende

- Socialrätt för arbetsledare 7,5 hp – 9 medarbetare
- Äldre och alkohol - utbildning från Socialstyrelsen Hemsjukvården/LSS SSK – ca 16 medarbetare
- Utbildningsinsats Social dokumentation – Ekebygården ca 40 medarbetare
- Mental health first aid – Första hjälpen psykisk hälsa - 7 medarbetare
- Vårdsvenska - Ca 20 medarbetar inom vård och omsorg genomför en uppdragsutbildning i vårdsvenska

Funktionsnedsättningsområdet

- Socialrätt för arbetsledare 7,5 hp – 2 medarbetare
- Missbruk och samsjuklighet – 12 medarbetare inom Socialpsykiatri
- AKK – alternativ och kompletterande kommunikation - 132 medarbetare
- Mental health first aid – Första hjälpen psykisk hälsa - 13 medarbetare
- Hälsan spelar roll – kursledarutbildning - 10 medarbetare
- Tidiga tecken - 38 medarbetare
- Supported Employment – 2 medarbetare

En verksamhetsövergripande heldagsutbildning **Att arbeta förebyggande** riktad mot SÄBO, Hemtjänsten och Funktionsnedsättningsområdet har också genomförts för undersköterskor, vårdbiträden, stödassistenter och personliga assistenter. Utbildningsdagen genomfördes i samarbete med Region Västmanlands utbildningsenhet via nätverket Förstärkt kompetens. 40 personer deltog varav 31 medarbetare från Salas Vård- och omsorgskontor. Vårdhygien var den röda tråden under utbildningsdagen och målet med utbildningen var att ge fördjupad förståelse för hygienrutinernas betydelse samt vikten av tidiga och förebyggande insatser för att brukare ska bibehålla en god hälsa. Under föreläsningarna och workshopstationerna fick deltagarna chans att ställa frågor, diskutera utmaningar från sina respektive arbetsplatser samt prova på olika moment kopplat till respektive workshopstation.

Externa leverantörer - LOV

Sedan flera år tillbaka har Äldre- och omsorgsnämnden upphandlat tjänster från två företag gällande olika serviceinsatser inom hemtjänsten. Företagen är skyldiga att arbeta för en god kvalitet precis som alla andra verksamheter inom kontoret. Varje år genomförs egenkontroller även med LOV-företagen, men 2023 års kontroller fick skjutas fram något med anledning av att strukturen för egenkontrollen reviderades under året. Egenkontrollerna kommer genomföras under början av 2024 med mer anpassade frågor än tidigare.

En framgångsrik utvecklingsfråga under 2023 har varit att koppla LOV-företagen till kontorets avvikelshanteringssystem DF Respons för att fånga upp brister och avvikelser på samma sätt som inom övriga verksamheter. På det sättet har kontoret snabbare kunna fånga upp brister och saker som inte fungerar i kommunikationen mellan företagen och kommunen. Det har gett ett underlag för en bättre dialog och samverkan, och vi har numera en fungerande uppföljning av samtliga avvikelser.

Figur 10 Bilder från LOV-utförares hemsidor

VERKSAMHETSUTVECKLING UNDER 2023

Samverkan om Aktivitetsplikt

Under 2023 välkomnade vi **Arbetsmarknads- och Integrationsenheten** till kontorets gemenskap i och med skapandet av den nya Social- och arbetsmarknadsnämnden (SAN). En bättre samverkan stod högt på dagordningen från dag ett.

Arbetsmarknadsenheten och enheten för Ekonomiskt bistånd har under året gemensamt arbetat fram en modell och ett arbets sätt som kallas Aktivitetsplikt. Ett delvis nytt arbets sätt för nämnden och dess verksamheter. Syftet är att fler personer ska få ta del av fler individuellt anpassade aktiviteter för att kunna komma i egen försörjning.

Aktivitetsplikten riktar sig till de individer som uppbär ekonomiskt bistånd och bedöms ha förmåga att genom insatser förflytta sig närmare arbetsmarknaden. Insatsen är individuellt anpassad med ett tydligt arbetsmarknadsperspektiv och tar skälig hänsyn till individens önskemål och intressen. Aktivitetsplikt innebär också att individen aktivt ska vara delaktig i sin planering och ges goda förutsättningar att kunna göra en förflyttning mot arbete eller studier. Progression ska uppvisas genom systematisk uppföljning och mätning. Arbetet påbörjades under hösten 2023 och kommer vara helt i gång under hösten 2024.

Figur 11 Ny enhet och nya kollegor inom Vård- och omsorgskontoret under 2023! På bilden visar Joakim Stål, chef för Arbetsmarknads- och Integrationsenheten hur arbetet med aktivitetsplikt är tänkt att implementeras

Omställningen till Nära vård pågår

Omställningen till Nära vård är en regeringsreform och en strategisk förändring inom svensk hälso- och sjukvård som syftar till att möta de demografiska utmaningarna och de förändrade livsmönstren i samhället. Omställningen beskrivs som lika stor som när vi en gång skapade vårt välfärdssystem, som alltså nu behöver ställas om i grunden. Satsningen berör alla åldrar men ett stort fokus ligger på de äldre eftersom den gruppen ökar så pass mycket. Vi blir färre i arbetsför ålder som ska ta hand om allt fler äldre med stora vård- och omsorgsbehov. Förutom att vi har färre händer i verksamheten så uppstår också en kompetensbrist.

För 30 år sedan sköttes hälften av all hälso- och sjukvård på sjukhus, men med den medicinska utvecklingen så kan man idag behandla svåra sjukdomstillstånd som inte tidigare gick och många lever med sina sjukdomar under en lång tid. Det tillsammans med en ökande ohälsa i befolkningen gör att behoven är andra än de som kräver vård på sjukhus, men vårt hälso- och sjukhusystem är fortfarande byggt för vård som den såg ut för länge sedan.

Det är en vanlig missuppfattning att hälso- och sjukvård bara bedrivs i regionens regi. Kommunens hälso- och sjukvård är också en del av primärvården och är idag en stor vårdgivare där 30% av all hälso- och sjukvård i landet bedrivs i hemsjukvården och på våra särskilda boenden, men gäller även sjukvård för psykiatriska tillstånd, missbruk och beroende.

Utifrån den demografiska utmaningen och eftersom mycket av den vård som behöver ges bäst utförs utanför sjukhusen, så behövs en förändring i vårt sätt att se på sjukvård. Vi behöver arbeta hälsofrämjande, proaktivt och tänka egenvård i första hand. Vi behöver också se personerna som en aktiv och delaktig partner i sin egen hälsa och förflytta insatserna från slutenvård till mer öppna vårdformer. Det kräver mycket bättre samordning av vården, och det kräver att den behöver utgå från individen, vara personcentrerad. Samverkan behöver ske inte bara med regionen och mellan våra verksamhetsområden internt, utan även med andra förvaltningar inom kommunen som blir berörda exempelvis utbildningsförvaltningen och central förvaltning.

Nationellt, inom Västmanlands län och i kommunen pågår omställningen av hälso- och sjukvården. Sedan tidigare har arbetet med ett mobilt team startat och varit i gång sedan 2021.

Under 2024 går arbetet vidare bland annat med implementering av länsgemensam överenskommelse om samverkan för vuxnas hälsa sk. VUS-grupper, och arbetet med en ny kommunövergripande handlingsplan för suicidprevention där en lokal handlingsplan kommer att tas fram i början av 2024.

Figur 12 Visar varför omställning till Nära vård? Figur 14 Visar målbilden för omställningen till Nära vård- dit ska vi

Satsning på den palliativa vården

Den palliativa vården är en central del i omställningen till Nära vård, där fokus ligger på att ge patienter och deras närstående den bästa möjliga vården i livets slutskede när botande behandling inte längre är möjlig. Målet är att lindra symtom, minska lidande och förbättra livskvaliteten under den sista tiden i livet. Palliativ vård fokuserar på helheten och tar hänsyn till fysiska, psykiska, sociala och existentiella aspekter.

Vård och omsorgskontoret har under 2023 tagit fram en omfattande handlingsplan för arbetet med den palliativa vården. Det innefattar bland annat en övergripande rutin för palliativ vård med utgångspunkt i det palliativa vårdförloppet, och att palliativa ombud ska finnas i alla verksamheter och på alla nivåer inom vård- och omsorgskontorets verksamhet.

Samarbete mellan Dagverksamheten på Jakobsbergsgården och Rehabteamet

Fysioterapeuter i kommunens Rehabteam träffar kontinuerligt patienter med rörelsehinder och ett långvarigt behov av stöd med träning. De här patienterna är ofta ensamma och isolerade i sina hem. Ur detta uppstod en idé om att prova ett nytt arbetssätt.

En träningsgrupp startades av fysioterapeuterna för att hjälpa patienter att komma hemifrån och samtidigt bli del i en grupp. Oro och rädsla efter ibland lång isolering, till exempel rädsla för hur det ska fungera med toalettbesök, förflyttningar, interaktion med andra var något man jobbade med

Genom att låta patienterna genom gruppträning få sitt träningsbehov tillgodosett och få vistas i ny miljö, samtidigt som Rehabteamet skulle kunna hjälpa flera patienter samtidigt och inte behöva åka runt till patienterna, skulle både tid och resurser skulle kunna sparas och ge mervärde till patienterna.

Efter klartecken påbörjades planeringsarbetet i augusti 2023. Ett samarbete mellan kommunens Rehabteam och Jakobsbergsgårdens dagverksamhet inleddes. Efter att projektet riggats bjöd sju patienter in för att delta i träningsgruppen. Kriteriet för deltagande vara ett långvarigt rehabiliteringsbehov där Rehabteamet har pågående insatser. Deltagarna skulle också ha glädje av att vara del i en grupp och inte vara äldre än 75 år.

Figur 13 Laguppställningen i Rehabteamet! De var så många på bilden så namnen kom inte med

Stadsbidrag användes för att finansiera träningsutrustning. Vikter och anpassade balansredskap köptes in lämpliga för målgruppen.

Träningen utfördes en gång/vecka, 2 timmar per tillfälle, under tio veckor. Gruppen samlades vid Jakobsbergsgårdens dagverksamhet. Innehållet planerades för att passa den enskildes behov och med olika sociala inslag för att stärka gemenskapen. Exempel på innehåll har varit gångträning, förflyttningsträning upp och ner från golv, trappträning, balansträning, styrketräning, hand- och armträning, boxning, konditionsträning på cykel eller med hjälp av

redskap. Deltagarna fick möjlighet att prova träningsformer som de inte provat tidigare, eller som inte hade varit möjligt att prova i hemmet. Efter några träningstillfällen erbjöds aktiviteter i grupp, exempelvis pingis och bowling,

Viss förbättring av fysiska förmågor har påvisats, exempelvis förbättrad gångförmåga hos flera av deltagarna. Fem deltagare förbättrade märkbart sin gångförmåga. Den största vinsten har varit i den sociala gemenskapen. Deltagare som vid träningsstart var socialt osäkra har uttryckt glädje över gruppen och att få komma hemifrån.

Samarbetet mellan personalen på Dagverksamheten på Jakobsbergsgården och Rehabteamet har varit mycket givande. Olika kompetenser har fått lyftas fram och genom att dela kunskap och erfarenheter har vi lärt av varandra och utvecklats i våra yrkesroller. Det finns en önskan om att få fortsätta konceptet även under 2024.

Flyttlass - Ålängan till Bergsmansgatan

Januari 2023 påbörjades det intensiva arbetet med flytten av Äldreboendet Ålängans verksamhet till Bergsmansgatan 30, samtidigt som avvecklingsplanen av verksamheten på Ålängan påbörjades. Arbetsgrupper av medarbetare tillsattes för delaktighet och utformning av kommande verksamhet och för den kvarvarande verksamheten på Ålängan. Rutiner, arbets sätt, strukturer och organisation skulle beslutas och själva flytten planeras. Ett stort och utmanande arbete som nu kan summeras i ny fantastisk verksamhet med hög kvalitet trots flera oväntade motgångar under arbetets gång

En mängd fastighetsbekymmer på Bergsmansgatan 30 uppstod i samband med flyttprocessen. Först visade det sig att det fanns lägenheter som var vattenskadade, vilket omedelbart behövde åtgärdas, och i mars efter provtagning av vattensystemet uppdagades en kraftig legionellatillväxt med en kemisk sanering av vattenledningarna som följde. De vattenskadade lägenheterna började återställas.

Men så till slut, i maj gick första flyttlasset från Ålängan och 18 lägenheter fylldes på. I slutet av augusti visade det sig att ny legionellatillväxt uppdagats vilket krävde ny sanering, nya riskbedömningar med handlingsplaner och åtskilliga provtagningar som följde. Den 12 september gick flyttlasset till den sista delen av verksamheten från Ålängan och enligt plan så var Ålängan tomställd på verksamhet till den 1 oktober.

Under december var verksamheten återigen i gång med aktiviteter för de boende. Provtagning för att bevaka legionella fortsätter att ske kontinuerligt.

Verksamhetsutveckling med stöd av IT och Digitalisering

Digitaliseringen är utpekad som en avgörande faktor för Vård- och omsorgs framtida förmåga att fortsätta leverera välfärd till medborgarna med god kvalitet. Man brukar säga att den digitala transformationen troligen är en större samhällsförändring än vad industrialiseringen innebar, vilket säger en del om digitaliseringens potential och möjligheter. Alltmer hamnar fokus på **RPA** (Automation) och **AI** (artificiell intelligens) i diskussionen om den digitala transformationen¹⁵.

¹⁵ **Robotic Process Automation (RPA) och Artificiell Intelligens (AI)** är två olika tekniker som används inom IT och automatisering.

RPA är tekniker som automatiserar förutsägbara, repeterbara och förutsägbara och regelbaserade processer.

RPA kräver att en mänsklig expert har hårdkodat ett script eller workflow i ett system. Exempel på användning: automatiserad process för ekonomiskt bistånd, läkemedelsrobotar, nattillsyn via kamera

Men digitalisering kräver också genomgripande förändringar av arbetssätt och organisation, det är inte bara att arbeta på som tidigare och tänka att man bara flyttar in befintliga arbetssätt i ett digitalt system. Det förhåller sig snarare tvärtom, det är ju nya smartare arbetssätt som måste till och där kan tekniken stödja oss. Digitalisering är ett kvalitetsarbete som kräver kompetens och strategiskt ledarskap. Innan det påbörjas en digital omställning är det nödvändigt att förstå verksamhetens specifika behov och utmaningar. Det behöver identifieras vilka områden som är lämpliga att effektivisera genom digitalisering, och på vilket sätt tekniken kan stödja personalen och brukarna. Det är också viktigt att alla berörda parter av ett system involveras tidigt i utvecklingsprocessen, annars riskerar vi att få system som inte är användarvänliga eller inte levererar så effektivt som vi tänkt. Vi behöver också tidigt säkerställa att personuppgifter hanteras på ett säkert sätt.

Något som alltmer blir en angeläget för kontoret är **Välfärdsteknik**. Välfärdsteknik är digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka tryggheten, stimulera aktivitet, delaktighet eller självständighet för personer med funktionsnedsättning eller som löper förhöjd risk att få det. Målet är att äldre personer och personer med funktionsnedsättning ska kunna leva aktiva, trygga och självständiga liv så länge som möjligt. Det är en viktig komponent inom omställningen till Nära vård.

Vård och omsorgskontoret har de senaste åren kravställt och upphandlat flera övergripande digitala system. Systemen är **Pulsen Combine** som är ett verksamhetssystem för myndighet och utförare, **IntraPhone** som är ett planerings- och dokumentationssystem för utförare, **APPVA**, vilket är ett digitalt signeringssystem för hälso- och sjukvårdsinsatser samt **DF Respons** som är hela Vård- och omsorgskontoret nya avvikelshanteringssystem, inkluderat LOV-utförare.

Inom Administrativa stödenheten förvaltas även ett stort antal ytterligare system såsom **Cosmic**, **Cosmic Link**, **Add Secure**, **Siths e-ID**, **Svensk E-Identitet** och **QPR/Ledningssystemet**. Enheten arbetar för ett smidigt underhåll, uppdaterade förvaltningsplaner kring behov, ekonomi och avtalsslängd

Under 2023 initierades en ny upphandling för avtal som löpt ut kring personlarm eller överfallslarm, trygghetslarm inom hemtjänsten och särskilt boende. Kontoret har också omvärldsbevakat och startat upp ett arbete med en ny e-tjänst inom ekonomiskt bistånd.

IntraPhone planeringssystem är infört på bredden Under 2023 infördes planeringssystemet IntraPhone på bred front inom Särskilt boende och Funktionsnedsättningsområdet. Systemet innefattar ett mobilt arbetssätt med planering, insatsregistrering samt digitala genomförandeplaner som upprättas via surfplatta hemma hos brukaren. Medarbetaren kan nu arbeta där denne befinner sig med både dokumentation, genomförandeplan och insatsregistrering. Enhetschefen får stöd i och med planeringen och kan se brukartid, bemanning som faktiskt krävs, och hur man kan arbeta med bemanning i förhållande till ekonomi och schemaläggning.

Att använda sig av planeringssystemet ger verksamheterna kvalitetssäkring och trygghet i att de planerade insatserna faktiskt utförs. Det ger på sikt även värdefull information och uppföljningsdata om exempelvis vårdtyngden på boendena. För alla medarbetare har detta

---

AI (Artificiell Intelligens) är mer komplext och efterliknar mänsklig kognition och kan utföra uppgifter som inlärning, resonemang, objektigenkänning, mer komplexa och subjektiva arbetsuppgifter, språkbehandling, analys och beslutsfattande. Exempel på användning: Hälsomonitorering i hemmet, chatbotar

inneburit att det blivit tydligare vad som skall utföras under varje arbetspass, inkluderat alla kringsysslor. Implementering pågår fortfarande en bit in i 2024 för samtliga verksamheter, men vi är på god väg.

Hantering av känsliga personuppgifter Under slutet av 2023 identifierades ett behov av en översyn av hantering av känslig information och personuppgiftsbehandling. Initialt utgick arbetet från de personuppgifter som hanterades i Teams efter att det uppmärksammades att Microsoft Teams användes felaktigt för att behandla och överföra personuppgifter. I samråd med IT gick verksamhetsrepresentanter igenom de system som kontoret har till förfogande samt hur ett utvecklingsarbete skulle kunna läggas upp.

En inventering genomfördes med representanter från alla verksamhetsområden under ledning av MAS och utvecklare från enheten för Administrativt stöd. Inventeringen visade ett omfattande behov av åtgärder för att kvalitetssäkra informationshantering och personuppgiftsbehandling inom Vård- och Omsorgskontorets verksamheter. En handlingsplan ska presenteras i början av 2024 och arbetet planeras fortsätta under 2024 för att Sala kommun som vårdgivare ska upprätthålla principerna kring tillgänglighet, riktighet, konfidentialitet och spårbarhet i enlighet.

Under 2023 har kontoret påbörjat arbetet kring **SEFOS** – ett system för säker e-post, fax och digitala möten. Implementeringen pågår och licenser delas ut till de verksamhetsrepresentanter där ett behov av säker e-posthantering finns. Nytt är också att vi följer upp personuppgiftsincidenter inom ramarna för avvikesystemet **DF Respons**

Kontorsövergripande arbete med Våld i nära relation

En satsning har under året skett inom området Våld i nära relation, VIR. Socialnämnden har inom en kommun enligt 3 kap. 1 § SoL en lagstadgad skyldighet att agera och ge stöd till våldsutsatta personer och deras närstående samt att verka för att förövare upphör med sitt beteende.

Genom bättre samordning inom kontoret kan vi erbjuda snabbare och mer sammanhängande insatser med helhetssyn på individen och jobba effektivare med våra resurser. VIR-samordnare deltar i olika externa samverkansmöten med exempelvis Kvinnojouren, Norra länsdelarna, samordnare i Västmanlands län, Länsstyrelsen och Ungdomsmottagningen.

Under 2023 har arbetssätten har setts över och resulterat i både nya rutiner och en stor utbildningsinsats inom hela Vård- och omsorgskontoret (se kompetensutveckling)

Exempel på ytterligare utveckling är:

- En intern granskning av våldsärenden inom Vuxenenheten samt Barn- och ungdomsenheten vilket resulterat i en handlingsplan för utveckling av myndighetsarbetet
- En kartläggning av personalens kompetens inom området Mäns våld mot kvinnor är genomförd
- Gemensamt med Västerås stad startat lär-grupper för att hålla kvar kompetens inom riskbedömningsverktygen SARA och Patriark
- Ny tydlig information på hemsidan på Sala.se gällande Hot och Våld och Koll på soc
- Medverkan i framtagande av nytt metodstöd, inom Funktionsnedsättningsområdet tillsammans med Myndigheten för delaktighet

Grattis Björkgården 100 år!

Björkgårdens 100-åriga historia som äldreboende firades kungligt med festlunch för både de boende, särskilt inbjudna närstående och personalen i oktober 2023. Efter välkomnande med skål i bubbel serverades en tre-rättersmeny komponerad av kökschef Jens Torsell. Efter tal av verksamhetschef, Malin Johansson samt av enhetschef Monica Hjertqvist blev det sång och gitarr för alla gäster.

1923 stod den första byggnaden på Björkgården klar och togs i bruk som äldreboende i september det året. "Hemmet" som det kallades i dagligt tal, hade plats för 28 boende. Den byggnaden revs några år in på 1970-talet. I dag arbetar 57 tillsvidareanställda, timvikarier, och några av kommunens sjuksköterskor på Björkgården. Hemtjänstgruppen i Västerfärnebo utgår också härifrån.

Figur 15 Boende Anna Rosén firade Björkgårdens jubileum med sina döttrar och med från personalen var bland annat sett från vänster Isabel Silversten och Marie Andersson. I mitten gamla Björkgården från 1923

PRIORITERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN FÖR 2024

Krisberedskap i hela organisationen - KHOSS

Befolkningsutvecklingen i hela världen bromsar in. Många länder får en allt äldre befolkning och mindre barn föds, vilket påverkar ekonomier och samhällsstrukturer. Detta bidrar till nya geopolitiska spänningar i världen. Krig pågår i vårt närområde. Den tekniska utvecklingen går snabbt och det som vi betraktade som science fiction igår är verklighet idag, cyberattacker blir allt vanligare. Vålfärdsbrottslighet ökar och infiltrerar våra system som är till för att skydda de svaga. Kommunal hälso- och sjukvård samt socialtjänst är verksamheter där beredskapen måste förstärkas med anledningen av de nya yttre hoten. Erfarenheter från pandemin vårvintern 2020 har också påskyndat behovet av att stärka beredskapen.

KHOSS (Kommunal Hälso- och Sjukvårdens och Socialtjänstens beredskap) är ett viktigt initiativ för att stärka krisberedskapen inom den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommunerna i det här arbetet. Arbetet är avgörande för att säkerställa att kommunerna är väl förberedda för eventuella kriser och nödsituationer.

Inom vård och omsorgskontoret har arbetet kommit i gång genom att en samordnare i kvalitetsteamet är utsedd (utvecklare). Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela statsbidragen för genomförandet. Ansökan ska vara inkommen till Socialstyrelsen senast 6 mars 2024. Efter det påbörjas arbetet med en handlingsplan för hela vård och omsorg.

NUSO – Inför omställning av socialtjänsten och en ny lag 2025

NUSO, som står för Nationell Uppföljning av Socialtjänstens Omställning, är en studie som genomförs av Sveriges kommuner och regioner (SKR) tillsammans med FoU Välfärd Värmland.

Verksamhetsområde Individ och familj har anmält sitt deltagande i studien. Syftet med NUSO är att skapa ett gemensamt kunskapsunderlag och få en bild av nuläget inför omställningen av socialtjänsten, ett slags kvalitetsregister för socialtjänsten. Studien fokuserar på omställningens resultat och effekter, särskilt inom området barn, unga och familjer. IFO bidrar till datainsamlingen under året, genom enkätstudier och insamling av aidentifierade men spårbara utredningar inom Barn- och ungdomsenhetens verksamhet. Genom att delta i NUSO är Sala kommun med och bidrar till en mer kunskapsbaserad socialtjänst och får möjlighet till analys och jämförelse med andra kommuner. Projektet utvecklar även teknik för att förenkla datainsamling och resultatjämförelser genom verktyget Vaves.

ISU – Individuell Systematisk Uppföljning

ISU är en modell för att skapa en systematisk uppföljning av insatser i socialtjänsten som används av många kommuner som en metod för att arbeta mer kunskapsbaserat. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) erbjuder utbildningar i ISU både nationellt och regionalt samt genom sin lärplattform. I det regionala ISU-nätverket representeras Sala kommun av kvalitetsutvecklare.

Verksamhetschefen i IFO har beslutat att Barn- och ungdomsenheten ska vara pilotenhet och starta upp ISU-modellen i socialtjänsten i Sala kommun. Bakgrunden har sin upprinnelse i en lex Sarahutredning som genomfördes 2023, vilken identifierade ett behov av mer systematisk uppföljning av insatser. Individbaserad systematisk uppföljning handlar om att kontinuerligt beskriva och mäta individers problem, behov, insatser och resultat inom socialtjänsten. Denna information sammanställs sedan på gruppnivå för analys och utveckling av verksamheten.

Under hösten 2023 tillsattes en projektgrupp som har jobbat med avgränsningarna kring projektet. Till ISU-metodiken kopplas ett digitalt verktyg för uppföljning av insatser som heter **Sureg** som administreras av kvalitetsutvecklare, där samtliga ärenden som registreras kommer att kunna följas upp och studeras. I och med att Sureg också har funktionalitet för brukarundersökningar så kommer Barn- och ungdomsenheten även få en systematisk uppföljning av vad klienterna tycker om insatserna som ges. Genom funktioner för statistik i systemet kommer sedan kontoret kunna mäta vilket resultat som insatserna verkligen ger och samtidigt få ett faktabaserat underlag till förbättringsarbetet. Tanken är att modellen ska utökas till ytterligare verksamheter vartefter.

Figur 14 Delar av ISU-projektgruppen inom Barn- och ungdomsenheten, från vänster har vi Maria Ahlgren teamledare, Minna Männikkö Teamledare, Lisa Lundell teamledare och Eva-Lotta Holmberg, Enhetschef. Övriga i projektgruppen som inte är med på bild är Marina Dickfors, Verksamhetschef och projektbeställare, Maria Magnusson, VIR-samordnare, Tina Hultman, Processledare för projektet och fotograf, samt Agneta Bergman Enhetschef

Akademiskt boende på Bergsmansgatan

Ett samverkansavtal har slutits mellan Sala Kommun och Mälardalens Universitet med siktet inställt på Akademiskt boende på Bergsmansgatan 30 från höstterminen 2024. Det akademiska boendet beskrivs utifrån tre perspektiv, forskning, utbildning och samverkan.

Vid ett akademiskt vård- och omsorgsboende ges sjuksköterskestudenter möjlighet att göra sin verksamhetsförlagda utbildning, VFU, i attraktiva akademiska lärandemiljöer med pedagogiska strukturer i linje med Universitetskanslersämbetets krav på kvalitet i högre utbildning.

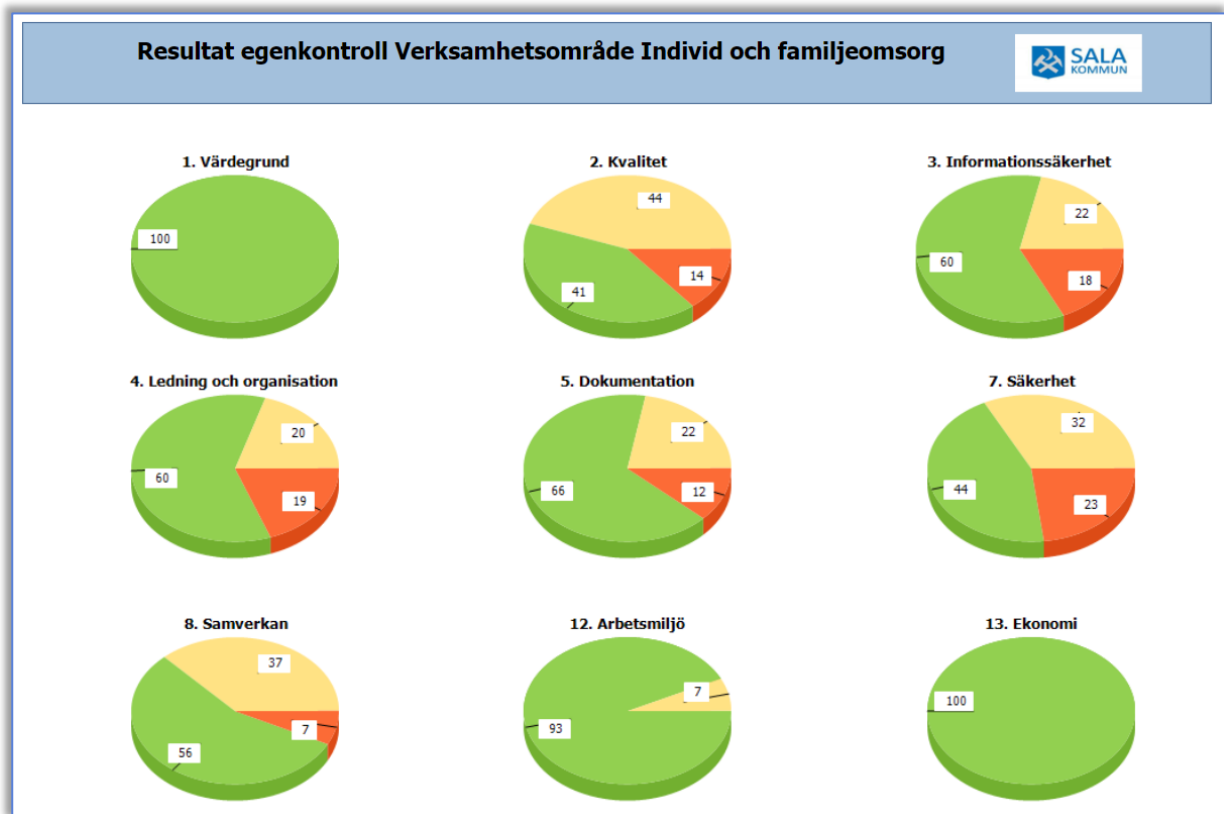
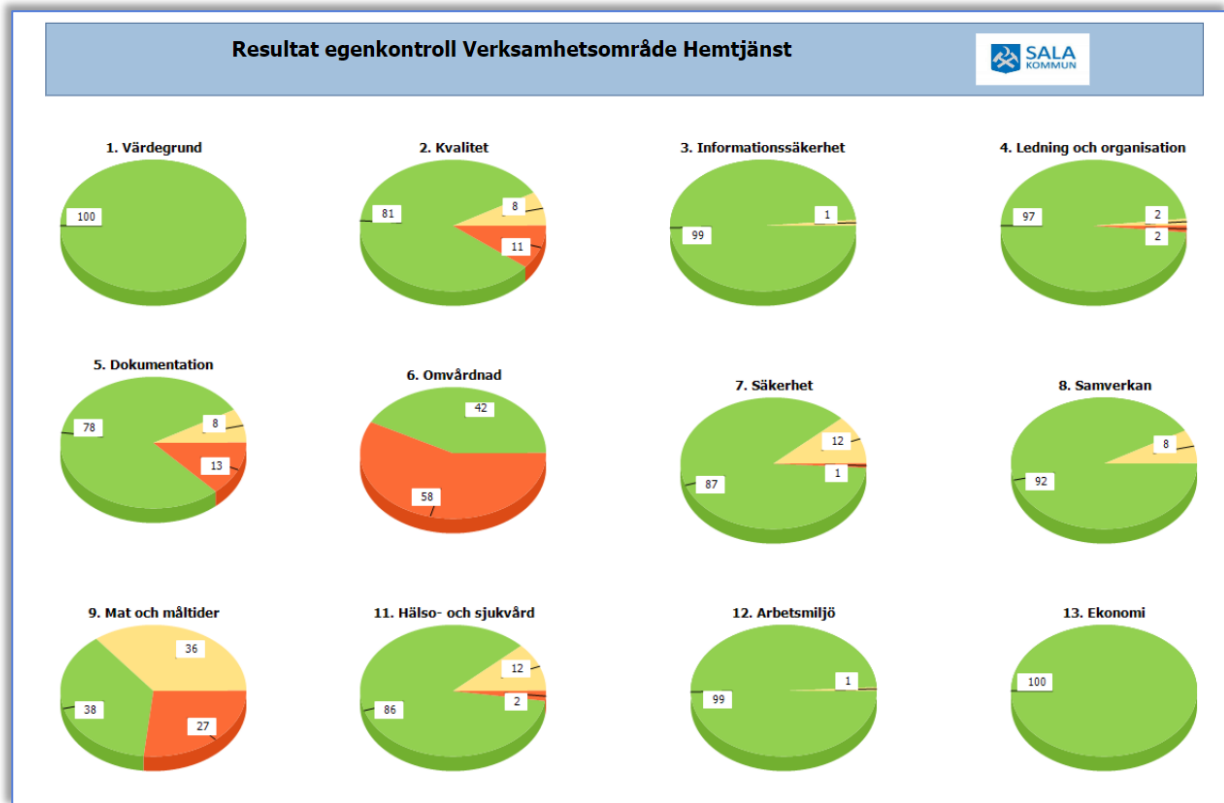
Ett akademiskt vård- och omsorgsboende innebär nära samverkan mellan Sala kommun och Mälardalens universitet i arbetet med att säkra en god vård och omsorg av äldre genom en tydlig forskningsbas som en naturlig del i det dagliga omvårdnadsarbetet. Det innebär spridning och implementering av ny forskning samt stöd till nya forskningsprojekt.

Stöd till kompetensutveckling av omvårdnadspersonalen inom omvårdnad och pedagogik ges genom kontinuerliga utbildningsinsatser. Med andra ord kommer Vård och omsorgskontoret utgöra en arena för högskolepedagogiska projekt där målet är en evidensbaserad Vård och omsorg med siktet inställt på framtiden!

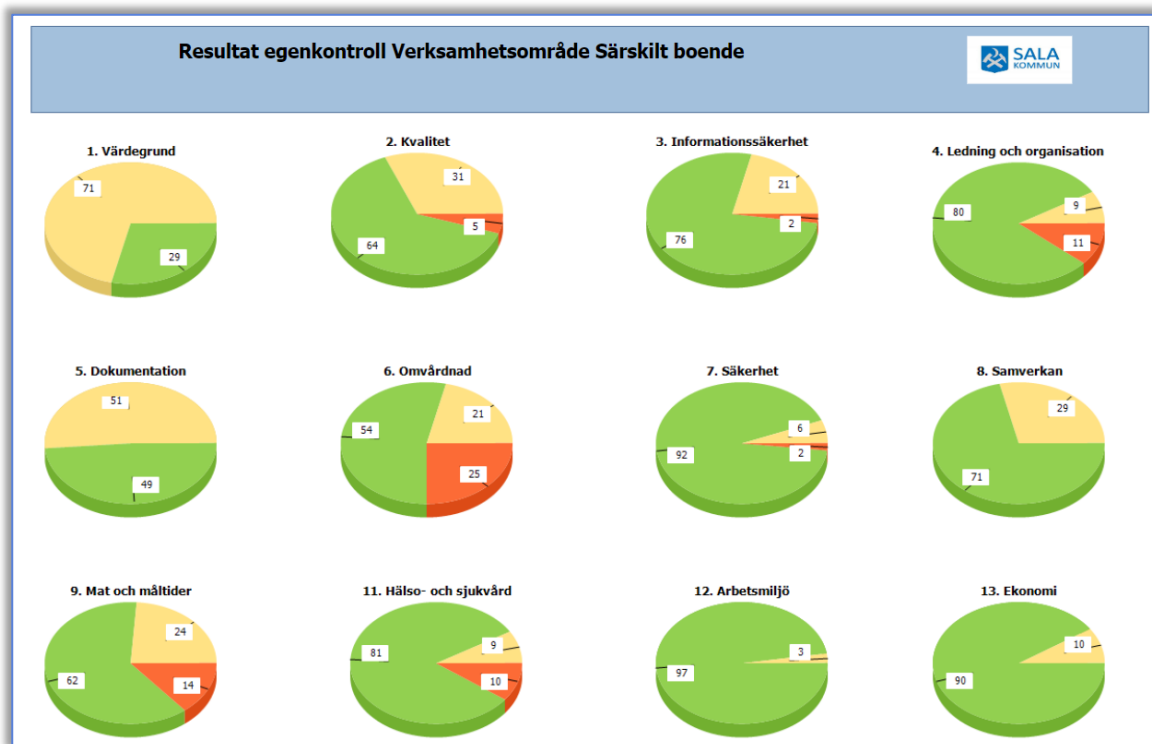
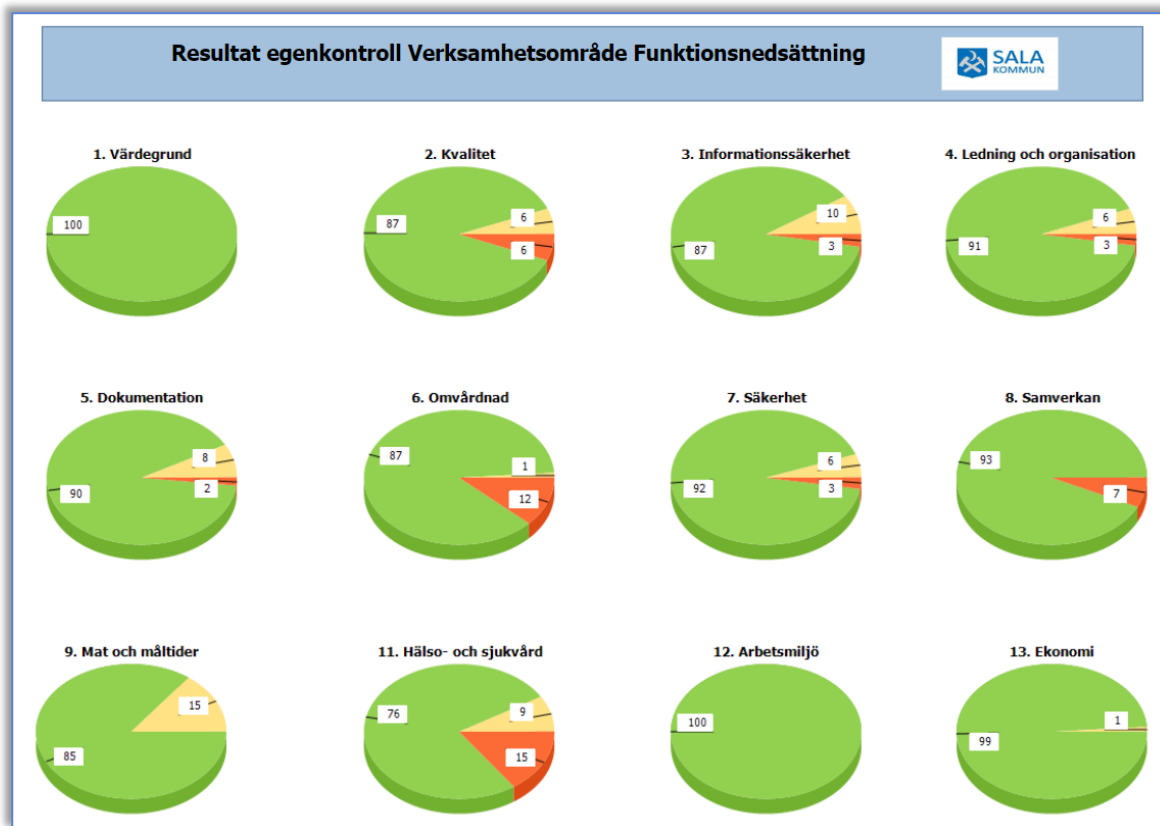

Figur 15 Ett tätare samarbete med universitetet ger en mer kunskapsbaserad verksamhet

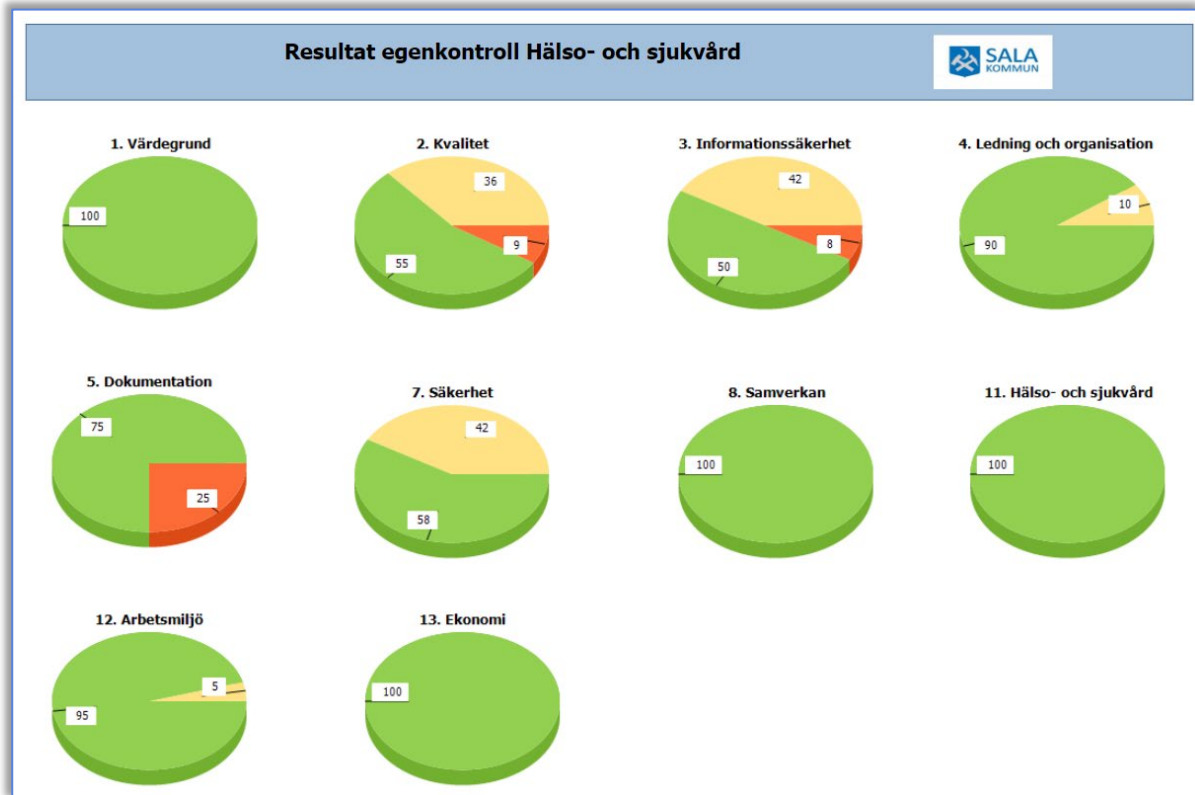
Bilaga Egenkontroll 2023 på övergripande nivå

Bilaga Egenkontroll 2023 på övergripande nivå

Bilaga Egenkontroll 2023 på övergripande nivå

SALA KOMMUN Vård och omsorg

Telefonnummer: 0224-74 70 00 | E-post: kommun.info@sala.se | Postadress: Box 304, 733 25 Sala

Vård och Omsorg
Ingrid Strandman
Socialchef

Social- och arbetsmarknadsnämnden

MISSIV

Kartläggning hemlöshet 2023

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Bakgrund

Hemlöshet är en samhällsutmaning som berör allt från barnfamiljer utan eget boende till personer utan tak över huvudet. Ett eget boende är viktigt för alla människors trygghet, hälsa och livskvalitet. Hemlöshet kan leda till långvarig social utestängning och innebär ett personligt lidande.

Socialstyrelsen hade i uppdrag att under 2023 genomföra kartläggning över hemlöshet i landet. I rapporten, se bilaga 1, presenteras resultat från Socialstyrelsens nationella kartläggning av hemlösheten 2023.

Resultaten om personer som var i akut och tillfällig hemlöshet (hemlöshetssituation 1, 2 och 4) baseras på Socialstyrelsens enkätundersökning till socialtjänsten, civilsamhällets verksamheter och till personer i hemlöshet och gäller en mätvecka, 17–23 april 2023. Resultaten om personer som bodde i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt Socialtjänstlagen (hemlöshetssituation 3) baseras på kommunernas svar på Socialstyrelsens frågor i Boverkets bostadsmarknadsenkät och i Socialstyrelsens uppföljning av svaren. Omfattningen av personer i hemlöshetssituation 3 baseras därutöver på en uppräknings av antalet personer som Socialstyrelsen genomfört.

Resultat Sala 2023

Av kartläggningen från Socialstyrelsen redovisas att åtta personer i Sala befann sig i akut hemlöshet (hemlöshetssituation 1). Den totala summan hemlösa i Sala var totalt 16 personer enligt kartläggningen. Av kartläggningen framgår ej hur många personer som befann sig i situation 2 och eller 4. Men åtta personer förutom de som befann sig i situation 1 finns i antingen situation 2 eller 4. Ingen person befann sig i hemlöshetssituation 3.

Kartläggningen som Vård och omsorg gjorde 2022 visade att fem personer befann sig i akut hemlöshet under året. Av de ideella föreningar Vård och omsorg kontaktade i kartläggningen uppgav de att sammanlagt elva personer befunnit sig i akut hemlöshet under hela året. Av kartläggningen kunde vi inte säkerställa om en person räknades som hemlös på flera ställen. Vilket gjorde resultatet svårtolkat samt att det fanns risk för mörkertal fanns då redovisningen som gjordes från Vård och omsorg hämtades från verksamhetssystem och kring de specifika ansökningarna som inkommit. Mot skillnad vid inrapportering för 2023 där redovisning gjorts utifrån de personliga

Vård och Omsorg

kontakter som myndighet och öppenvård haft med personer som beskrev sin boendesituation. Kartläggningen 2023 bör därför ge en mer korrekt bild än kartläggningen 2022.

Antalet utredningar på Vuxenenheten var överlag fler under 2023 än vid 2022 vilket också kan ha bidragit till den ökning vi såg under 2023. Utifrån ovan är det svårt att jämföra och dra slutsatser över antalet personer som befunnit sig i någon form av hemlöshet.

Verksamhetens arbete för att motverka hemlöshet

För att upptäcka och förhindra att personer hamnar i någon form av hemlöshet finns det i verksamheten upprättade rutiner för hur intern och extern samverkan skall ske då det uppmärksammas att en person riskerar bli hemlös. I första hand är det Boendesamordnaren som är med och förhindrar att en avhysning verkställs. Boendesamordnaren hanterar även de ärenden där personer riskerar att avhysas. Arbetet sker i nära samverkan med Salabostäder och Fastighetsenheten. På så sätt arbetas det med akuta stödinsatser samt på ett mer långsiktigt plan för att förhindra hemlöshet.

Om en person har en elskuld eller hyresskuld delges verksamheten det och Boendesamordnaren skickar brev hem till personen där samtal erbjuds i syfte att ge stöd och hjälp för att förhindra avhysning. I samtalen görs det upp en plan för hur personen kan lösa situationen och vart ytterligare stöd och hjälp kan ges. Alla råd som ges bygger på att lotsa vidare till andra instanser både interna och externa som har kunskap, expertis och möjlighet att hjälpa till kring den aktuella problematiken.

I de fall det finns barn i hushållet så upprättas en orosanmälan till enheten för Barn och unga. Utifrån orosanmälan så fattar enheten för Barn och unga beslut om att inleda utredning eller ej. Ärenden där det finns barn i familjen är prioriterade samt där personen bedöms vara oförmögen att föra sin talan av olika anledningar till exempel sjukdom, okunskap och språk.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta

att godkänna kartläggningen hemlöshet 2023 i Sala kommun.

Ingrid Strandman
Socialchef

Bilagor:

- 1 Kartläggning hemlöshet 2023
- 2 Redovisning Sala kommun
- 3 Hemlössituationer

Vård och Omsorg

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Förklaring om de olika begreppen finns nedan.

Barnperspektivet

- Innebär insatsen att barn och ungdomars hälsa sätts i främsta rummet? JA NEJ
- Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre? JA NEJ
- Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas? JA NEJ
- Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen? JA NEJ
- Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt? JA NEJ
- Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om "till det yttersta av sin förmåga"? JA NEJ

Landsbygdsperspektivet

- Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden – nu eller i framtiden? JA NEJ
- Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:
- Att det blir svårare att bo på landsbygden? JA NEJ
- Att det blir fler jobb på landsbygden? JA NEJ
- Att det minskar tillgången till god service på landsbygden? JA NEJ

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

- Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet? JA NEJ
- Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats? JA NEJ
- Kan beslutet utestänga någon från samhället? JA NEJ
- Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs? JA NEJ
- Om **NEJ** – varför inte?

Begreppsförklaring

Barnkonventionen/barnperspektivet

Barnkonventionen tar upp barnets situation ur många synvinklar och skall naturligtvis främja helhetssynen på barnen. Enligt FN är alla under 18 år barn.

Barnens bästa i främsta rummet

- Beaktas barnets rättigheter, främst rätten till trygghet och rätten till liv och utveckling i beslutsfattandet?
- Har en sammanvägning av olika intressen gjorts?

FN:s barnkommitté har uttalat principen om att barnets bästa alltid ska beaktas och väga mycket tungt. Det kan dock finnas situationer då andra intressen kan väga tyngre, till exempel samhällsekonomiska eller säkerhetspolitiska. Principen om barnets bästa ska ges absolut prioritet när det gäller adoption och rätt till skydd mot missförhållanden och övergrepp. Till prioriterade rättigheter hör utveckling/utbildning.

Landsbygdsperspektivet

Kan de som bor och verkar på landsbygden bli diskriminerade eller åsidosatta?

Horisontella principer

Diskriminering sker när någon missgynnas eller kränks och missgynnandet eller kränkningen har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder). Detta gäller även barn till personer med något av ovanstående diskrimineringsgrund.

Funktionshinderspolitiken innebär att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och ta del av mänskliga rättigheter.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Kartläggning av hemlösheten 2023

Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som PDF på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran för personer med funktionsnedsättning. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer: 2024-2-8927

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, februari 2024

Förord

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att kartlägga hemlösheten nationellt under 2023. Rapporten ger en övergripande bild av personer i hemlöshet och kan användas som underlag för att bedriva ett långsiktigt och effektivt arbete på nationell nivå. Kartläggningen är ett av Socialstyrelsens uppdrag inom regeringens nationella strategi för att förebygga och motverka hemlöshet 2022–2026. Utöver rapporten publiceras resultat på lokal och regional nivå som kommuner och länsstyrelser kan använda i sitt arbete med att förebygga och motverka hemlöshet. Resultaten ska läsas som en resultatredovisning av den hemlöshet som Socialstyrelsen kartlagt och som bedöms vara ett minimum.

Socialstyrelsen riktar ett tack alla externa parter som bidragit till kartläggningen. Ett särskilt tack till de personer som var i hemlöshet och som besvarat enkäter och till Boverket för samarbetet. Rapporten har skrivits av Charlotta Fondén. Stina Hovmöller har varit ansvarig enhetschef.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Nytt sätt att kartlägga samma grupper	5
Mer än 27 000 personer i hemlöshet	5
Uppdraget och kartläggningen	9
Uppdrag att kartlägga på ett enklare sätt.....	9
Hur kartläggningen genomförts.....	10
Hemlöshetssituationerna 1–4	12
Resultat	16
Hemlösa personer i kontakt med socialtjänsten.....	16
Övergripande bild av hemlösheten 2023	18
Akut och tillfällig hemlöshet	25
Personer i akut hemlöshet – situation 1	34
Utan boende efter institution eller stödboende – situation 2	39
Eget ordnat tillfälligt boende – situation 4	45
Långsiktiga boendelösningar – situation 3	50
Personer i hemlöshet med barn	53
Slutsatser	61
Hemlöshet ett samhällsproblem	61
Lokala kartläggningar och nationell statistik behövs	62
Förebygga och bryta hemlösheten	64
Referenser	69
Bilaga 1 Metodbeskrivning	72
Ett enklare sätt att kartlägga 2023	72
Referenser	89
Bilaga 2. Kommunernas och socialtjänstens ansvar för boende	90
Kommunens ansvar för bostads-försörjning.....	90
Socialtjänstens ansvar för att motverka hemlöshet	91
Bilaga 3. Tillämplig lagstiftning om behandlingen av personuppgifter	94
Dataskyddsförordningen m.m.	94
Bilaga 4. Socialstyrelsens enkät	98
Bilaga 5. Socialstyrelsens enkätfrågor i BME 2023	109

Sammanfattning

Hemlöshet är en samhällsutmaning som berör allt från barnfamiljer utan eget boende till personer utan tak över huvudet. Ett eget boende är viktigt för alla människors trygghet, hälsa och livskvalitet, inte minst för barn och unga. Hemlöshet kan leda till långvarig social utestängning och innebär ett personligt lidande. Med kunskap om hemlösheten i landet kan rätt åtgärder vidtas för att förebygga och motverka detta samhällsproblem. I rapporten presenteras resultat från Socialstyrelsens nationella kartläggning av hemlösheten 2023. Personer som var i *en akut eller tillfällig hemlöshetssituation* och som har behov av socialtjänsten är i fokus. Kartläggningen är ett av Socialstyrelsens uppdrag inom regeringens nationella strategi för att förebygga och motverka hemlöshet 2022–2026, det är sjätte gången myndigheten får i uppdrag att kartlägga hemlösheten.

Nytt sätt att kartlägga samma grupper

Socialstyrelsen har under 2023 kartlagt personer som är i en hemlöshets-situation på ett delvis nytt sätt i två olika enkätundersökningar. Samma 4 hemlöshetssituationer¹ som en person kan befinna sig i har använts som i Socialstyrelsens två senaste hemlöshetskartläggningar 2017 och 2011.

- Resultaten om personer som var i *akut och tillfällig hemlöshet* (hemlöshetssituation 1, 2 och 4) baseras på Socialstyrelsens enkätundersökning till socialtjänsten, civilsamhällets verksamheter och till personer i hemlöshet och gäller en mätvecka, 17–23 april 2023.
- Resultaten om personer som bodde i *långsiktiga boendelösningar* med biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, (hemlöshets-situation 3) baseras på kommunernas svar på Socialstyrelsens frågor i Boverkets bostadsmarknadsenkät och i vår uppföljning av svaren. *Omfattningen* av personer i hemlöshetssituation 3 baseras därutöver på en uppräknings av antalet personer som Socialstyrelsen genomfört.

Resultaten ska tolkas som ett minimum

Uppgifterna i rapporten återger en bild av personer i hemlöshetssituationerna som framförallt socialtjänsten hade kontakt med, om än inte alla. Både omfattningen av och uppgifterna om personerna som levde i hemlöshet är enligt Socialstyrelsens bedömning att betrakta som ett minimum.

Mer än 27 000 personer i hemlöshet

Sammanlagt har drygt 27 380 personer över 18 år som var i någon av de fyra hemlöshetssituationerna kartlagts med 2023 års två olika enkätinsamlingar.

---

¹ De 4 hemlöshetssituationerna beskrivs på sidorna 12–14 i rapporten.

Socialstyrelsen har fått uppgifter om färre personer i kartläggningen 2023 jämfört med 2017, drygt 2700 fler personer i ingick i kartläggningen 2017 när vi utgått från svar från motsvarande uppgiftslämnare som används 2023.

Hemlösheten mer påtaglig i stora kommuner

Hemlösheten är mer utbredd i Sveriges största städer och kommuner. Nästan två av tre hemlösa personer i kartläggningen vistades i landets 34 kommuner som har fler än 70 000 invånare. Där bodde 51 procent av landets befolkning i slutet av 2022. I de fyra storstäderna fanns 31 procent av alla personerna i hemlöshet som kartlagt 2023, medan knappt 21 procent av landets befolkning bodde där. Samtidigt har antalet inrapporterade personer i hemlöshet minskat både i Malmö och Göteborg 2023, jämfört med 2017. Det gäller främst personer som har långsiktiga boendelösningar och personer som var i akut hemlöshet.

Personer i akut och tillfällig hemlöshet

Under mätveckan i april var mer än 4 400 vuxna personer (16 procent) i *akut hemlöshet* (situation 1). Antalet personer i akut hemlöshet är drygt 1100 färre i kartläggningen 2023 jämfört med 2017. Drygt 3 200 personer (12 procent) bodde *tillfälligt i eget ordnat boende hos privatpersoner* (situation 4). Minst antal, 2 700 personer (10 procent) bodde i *boende med stöd, i HVB, på institution eller på anstalt i max 3 månader till utan bostad att flytta till* (situation 2). Antalet personer i båda dessa situationer har minskat. Personer som själva ordnat eget tillfälligt boende har dock minskat mest, de är ungefär 1900 personer färre än i kartläggningen 2017.

Kartläggningen av personer som var *i akut och tillfällig hemlöshet* (situationerna 1, 2 och 4) under mätveckan 2023 visar bl.a. att:

- Sju av tio personer i akut eller tillfällig hemlöshet fanns i landets 34 största kommuner med minst 70 000 invånare. Av dem fanns under mätveckan 36 procent i de fyra storstäderna.
- Fler män än kvinnor var i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan, 68 procent var män och andelen kvinnor var 32 procent. De allra flesta levde utan en partner och nästan två av tre personer hade inte några barn under 18 år.
- Det var 66 procent av personerna som var födda i Sverige och 34 procent som var födda i ett annat land. Andelen personer födda i Sverige är högre 2023 än i kartläggningen 2017, då var 55 procent födda i Sverige.
- Totalt 745 personer levde utan tak över huvudet under mätveckan d.v.s. sov utomhus, på offentliga platser, i garage, i källare, i bil och motsvarande. Närmare åtta av tio var män av personerna som levde under dessa omständigheter.

- Under mätveckan vistades drygt 1100 personer på ett härbärke eller akutboende och närmre 1300 personer sov tillfälligt och ofrivilligt hos familj eller släkt utan ett inneboendekontrakt. Flest personer var på boende med stöd med planerad utflyttning inom 3 månader, utan att ha ett boende att flytta till. Drygt 1500 personer var i den situationen.
- En av fem personer hade *innan* hemlöshetssituationen bostad i en egen ägd eller hyrd bostad som de själva eller deras partner haft. Med de personer som bostad med andrahands- eller inneboendekontrakt i minst 3 månader innan hemlösheten var det totalt 29 procent som haft ett vanligt boende.
- Männerna hade generellt varit i hemlöshet längre tid än kvinnorna. Nästan en av fyra män hade varit i hemlöshet i mer än 4 år och 16 procent av kvinnorna. Nästan 500 män hade varit i hemlöshet i mer än 10 år.
- Beroende, psykisk ohälsa och brist på stadigvarande inkomst var de vanligaste faktorerna som uppgavs ha lett till personernas hemlöshet. För mer än 900 kvinnor uppgavs därutöver utsatthet för våld i nära relation ha bidragit till deras hemlöshetssituation.
- Personernas behov av stöd, insatser, vård och behandling är starkt kopplade till de faktorer som bidragit till hemlösheten. Främst har personerna behov av vård och behandling för både beroende och för psykisk ohälsa samt behov av ekonomiskt bistånd och stöd för att få sysselsättning eller arbete, utöver boende.
- Bland personerna som var i akut eller tillfällig hemlöshet var det endast 5 procent som inte uppgavs ha något behov av stöd utöver boende, motsvarande andel i kartläggningen 2017 var 12 procent.

Fler personer i långsiktiga boendelösningar

Mer än hälften av alla personerna i kartläggningen bodde i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL. Enligt Socialstyrelsens uppskattning var det nästan 16 880 vuxna personer (62 procent) i början av 2023. Personer i denna situation har varit flest även i Socialstyrelsens senaste två kartläggningar. Omfattningen av personer med långsiktiga boendelösningar är däremot större 2023 jämfört med 2017, enligt Socialstyrelsens uppskattning.

Framförallt större kommuner och städer hade generellt svårt att lämna mängdstatistik om gruppen som bodde i de långsiktiga boendelösningarna med sociala kontrakt, försökslägenheter och träningslägenheter.

De uppgifter Socialstyrelsen fått från kommunerna om personer som bor i långsiktiga boendelösningar visar att:

- Det är något fler män än kvinnor över 18 år som har en långsiktig boendelösning med beslut enligt SoL, 54 procent var män och 44 procent kvinnor. Andelen kvinnor som har ett långsiktigt boende är högre än i de andra hemlöshetssituationerna.

- I de långsiktiga boendelösningarna finns även flest av de yngsta och av de äldsta personerna. Drygt en av tio var unga vuxna personer i åldern 18–24 år och av dem är nästan hälften kvinnor. Lika stor andel var personer som var 65 år och äldre, men av dem är nästan två av tre män.
- Nästan fyra av fem hushåll med långsiktig boendelösning var ett ensamhushåll, enligt de uppgifter som kommunerna lämnat.

Barn i kartläggningen

Kartläggningen visar att minst 9400 barn är berörda av hemlöshet. Nästan 4100 av dessa barn bodde med sin eller sina föräldrar i långsiktig boendelösning med biståndsbeslut enligt SoL. Av de drygt 5300 barnen med en förälder som var i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan bodde drygt 1800 barn med sin förälder, heltid eller växelvis. Flest barn vistades under mätveckan på skyddade boenden och akutboenden med sin mamma.

Hemlösheten är ett av flera sociala problem

Resultaten tyder på att socialtjänsten i större uträkning arbetar med personer med mer omfattande sociala problem som är i hemlöshet och i mindre uträkning med personer som är hemlösa av strukturella orsaker. Samtidigt är det tydligt att det fortfarande finns många vuxna och barn som lever utanför den ordinarie bostadsmarknaden och har svårt att få tillgång till en bostad på egen hand. Resultaten pekar också på att

- fortsatta insatser behövs för att förebygga att personer hamnar i hemlöshet
- Bostad först och andra individanpassade tillsvidareboenden behöver bli fler, framförallt i de större städerna och kommunerna
- akuta lösningar ska vara just tillfälliga och mer behöver göras för att de inte ska bli återkommande
- personer hamnar i hemlöshet efter placeringar och anstaltsvistelser
- personer i hemlöshet även behöver insatser från bland annat hälso- och sjukvården
- långsiktiga boendelösningar i större uträkning behöver bli permanenta

Som Socialstyrelsen tidigare konstaterats kan socialtjänsten inte själva lösa hemlösheten i landet, det behövs också ett långsiktigt arbete som drivs på flera nivåer och politikområden. Socialstyrelsen kommer arbeta vidare med uppdrag inom regeringens strategi som främst handlar om socialtjänstens arbete bl.a. ska vi analysera kommunernas akuta boendelösningar och fortsätta stödja införandet av metoden Bostad först.

Uppdraget och kartläggningen

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga hemlösheten i Sverige vart sjätte år sedan 1993, den senaste kartläggningen genomfördes 2017 [1].

Uppdrag att kartlägga på ett enklare sätt

I juli 2022 fick Socialstyrelsen i uppdrag att under 2022 planera och förbereda för en enklare nationell kartläggning av hemlöshetens omfattning och karaktär och därefter genomföra kartläggningen under 2023². Av uppdraget framgår att kartläggningen ska genomföras på ett enklare sätt än i tidigare kartläggningar, med färre variabler samt inom ramen för nu gällande lagstiftning om behandling av personuppgifter (bl.a. EU:s dataskyddsförordning)³.

Enligt uppdraget ska kartläggningen utformas så att det går att jämföra utvecklingen av hemlösheten över tid samt visa eventuella skillnader mellan kvinnor och män. Vidare ska omfattningen av hemlösa barnfamiljer framgå av kartläggningen och utrikes föddas situation ska också belysas.

Socialstyrelsen delrapporterade hur kartläggningen skulle genomföras till regeringen den 30 januari 2023, vilket ingick i uppdraget [2].

Ett uppdrag inom regeringens strategi

Kartläggningen är ett av uppdragen inom regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026 som Socialstyrelsen fått. Strategin handlar främst om socialtjänstens arbete för att förebygga och motverka hemlöshet. Syftet med den nationella hemlöshetsstrategin är att ”tydliggöra inriktningen för regeringens insatser för att minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet samt att förebygga att fler blir hemlösa.” (Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026 S2022/03246 (delvis)). Uppdragen ska stödja den nationella hemlöshetsstrategins mål. De fyra målen i strategin för att motverka hemlöshet är:

1. Hemlöshet ska förebyggas
2. Ingen ska bo eller leva på gata
3. Bostad först bör införas nationellt
4. Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas⁴.

---

² Uppdrag att planera och genomföra en nationell hemlöshetskartläggning. Regeringsbeslut S2022/03245 (delvis).

³ Uppdrag att planera och genomföra en nationell hemlöshetskartläggning. Regeringsbeslut S2022/03245 (delvis).

⁴ Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026. Bilaga till regeringsbeslut 2022-07-07 nr. I:19.

Hur kartläggningen genomförts

Under 2023 har hemlösheten kartlagts på ett delvis nytt och enklare sätt, utifrån uppdraget Socialstyrelsen fick. Här beskrivs kortfattat tillvägagångssättet.

Samma definition av 4 hemlöshetsituationer

För att möjliggöra jämförelser med resultat från Socialstyrelsens senaste nationella kartläggning 2017 har samma definitioner av fyra hemlöshets-situationer använts [1]. Det är fyra olika situationer som personer kan befinna sig i under mer eller mindre lång tid. Enkelt uttryckt är hemlöshets-situation 1, 2 och 4 *akuta och tillfälligare situationer* medan situation 3 är *långsiktiga boendelösningar* ordnade av socialtjänsten.⁵

Nya förutsättningar

Socialstyrelsen har nu genomfört kartläggningen på ett säkrare sätt genom att bara använda elektroniska enkäter, med hänsyn tagen till bl.a. gällande lagstiftning om personuppgiftsbehandling⁶.

Personer i akut och tillfällig hemlöshet i fokus

I fokus för kartläggningen 2023 är personer som är i *akut eller tillfällig hemlöshet* och som har behov av stöd från socialtjänsten, oavsett om de har kontakt med socialtjänsten eller inte. Utifrån strategins mål och Socialstyrelsens uppdrag inom social välfärd valde vi att kartlägga personer som behöver socialtjänstens stöd för att komma från sin mer eller mindre akuta hemlöshets-situation.

Färre uppgiftslämnare

Erfarenhet och resultat från tidigare nationella kartläggningar av hemlösheten användes för att ringa in vilka uppgiftslämnare som främst deltagit och besvarat enkäter och vilka verksamheter som når personer som inte har kontakt med socialtjänsten.

För att kunna genomföra kartläggningen på ett enklare sätt har Socialstyrelsen den här gången riktat sig till socialtjänstens och civilsamhällets verksamheter som möter personer i hemlöshet⁷. I den senaste kartläggningen 2017 stod de för 94 procent av alla inskickade enkäter, trots

---

⁵ Hemlöshets-situation 1-4 beskrivs i avsnittet Hemlöshets-situationerna på s. 12-14.

⁶ Se Bilaga 3 för utförligare beskrivning.

⁷ I den senaste kartläggningen 2017 stod de för 94 procent av alla inskickade enkäter, innan rensningen av personer som rapporterats i flera enkäter. Socialtjänsten och civilsamhällets verksamheter för personer i hemlöshet var de uppgiftslämnare som användes i Socialstyrelsens första nationella kartläggning 1993. De har ingått i som uppgiftslämnare i kartläggningarna sedan dess, även om antalet uppgiftslämnare senare breddats.

att betydligt fler verksamheter fick enkäter.⁸ Socialstyrelsen har även försökt nå personer som själva är i en akut eller tillfällig hemlöshetssituation.

På detta sätt blev både Socialstyrelsens inventering av uppgiftslämnare, antalet uppgiftslämnare och mängden inhämtade enkäter mindre omfattande under 2022 och 2023. Avsikten var också att minska uppgiftlämnarbördan under kartläggningen⁹.

Resultaten 2023 jämförs i rapporten med nu framtagna uppgifter från Socialstyrelsens kartläggning 2017. Uppgifterna baseras på de svar Socialstyrelsen då fick från motsvarande uppgiftslämnare som vi vänt oss till 2023.

Två enkätundersökningar har använts

Socialstyrelsens enkätundersökning för personer i akut och tillfällig hemlöshet

Uppgifter om personer som befinner sig i en *akut* eller *tillfällig* hemlöshetssituation samlade Socialstyrelsen in i en egen enkät-undersökning¹⁰.

Enkätundersökningen gällde personer som var i hemlöshet under en mätvecka i april 2023. I likhet med Socialstyrelsens tidigare kartläggningar fylldes en enkät i för varje person som var i en hemlöshetssituation. Det gäller personer som då befann sig i hemlöshetssituation 1, 2, eller 4.¹¹

Enkäterna riktades till socialtjänsten och civilsamhället¹², samt till enskilda personer i hemlöshet. Endast elektroniska enkäter användes 2023¹³, med ett för kartläggningen nytt krypterat format¹⁴. I själva enkäterna ställdes även något färre¹⁵ frågor än i enkäterna som användes i kartläggningen 2017.

---

⁸ Av samtliga inskickade enkäter innan Socialstyrelsen kontrollerade om flera enkäter gällde samma person och tog bort dubletter. I myndighetens senaste kartläggningar bl.a. 2011 och 2017 användes betydligt fler uppgiftslämnare, t.ex. kriminalvården, kvinnojourer och ungdomsmottagningar. Först genomförde Socialstyrelsen en inventering av alla verksamheter som skulle kunna ha kontakt med personer i hemlöshet. I undersökningen skickades enkäter till alla dessa verksamheter.

⁹ Det gällde även för socialtjänsten som rapporterat in cirka 9 av 10 personer i tidigare kartläggningar och fyllt i en enkät för varje person i *alla fyra* hemlöshetssituationerna.

¹⁰ Insamlingsmetoden beskrivs i Bilaga 1.

¹¹ Personer som befinner sig i motsvarande situationer kartläggs även i Finland, Danmark och Norge, med några undantag beroende på skillnader i bl.a. lagstiftning.

¹² Dessa uppgiftslämnare stod i 2017 års kartläggning för 96 procent av de personer som rapporterades in i hemlöshetssituation 1, 2 och 4.

¹³ I den senaste kartläggningen 2017 besvarade 85 procent av verksamheterna elektroniska enkäter, 15 procent valde pappersenkäter.

¹⁴ Enkätverktyget Deltagon säkra formulär användes. Det innebär att ingen molntjänst används i kartläggningen. De insamlade enkätsvaren hanterades enligt myndighetens rutiner för personuppgiftsbehandling. För en närmare redogörelse se nedan i Bilaga 3 om gällande lagstiftning.

¹⁵ Tre frågor tog bort helt, liksom två följdfrågor. Dessutom har några av frågorna och svarsalternativen förenklats. Se Bilaga 1 för utförligare beskrivning av insamlingsmetoden.

Mängduppgifter för personer med långsiktiga boendelösningar i BME

Personer som via socialtjänsten fått en *långsiktig boendelösning*, med biståndsbeslut enligt SoL, hemlöshetsituation 3, har 2023 kartlagts med frågor i Boverkets bostadsmarknadsenkät, BME¹⁶. Boverket genomför BME årligen med bl.a. frågor om kommunernas särskilda boendelösningar för personer som står utanför den ordinarie bostadsmarknaden. I BME 2023 hade Socialstyrelsen med åtta extra frågor om personer som fått långsiktiga boendelösningar. Mängduppgifter om gruppen som helhet efterfrågades.

Att använda BME var ett sätt att tillvarata en insamling som redan fanns samtidigt som personer med denna form av långsiktiga boendelösningar också kunde ingå i kartläggningen 2023. Personer med långsiktiga boendelösningar har ingått i Socialstyrelsens kartläggning sedan 2005¹⁷. Eftersom det är boendelösningar med andrahandskontrakt som ofta löper över flera år är tidpunkten för *när* personerna kartläggs inte lika avgörande som för de personer som är i en akut eller i en tillfällig hemlöshetsituation.

Bild av hemlösheten med enklare insamling

Sammantaget innebar detta att insamlingen om personer i hemlöshet blev enklare att genomföra samtidigt som omfattningen och utvecklingen av hemlösheten kunde belysas. Socialstyrelsen kan även ge en övergripande bild både av personerna som var i akut eller tillfällig hemlöshet och de omständigheter som rådde för dem under mätveckan i april 2023.

Avsikten var också att få med de grupper som ingår i den övergripande europeiska definitionen av hemlöshet kallad *Ethos light*¹⁸. Den innehåller definitioner av sex olika hemlöshetsituationer och är avsedd för statistisk mätning av hemlöshet för att underlätta jämförelser med andra europeiska länder¹⁹.

Hemlöshetsituationerna 1–4

Socialstyrelsen har utgått från de fyra hemlöshetsdefinitioner som använts i de senaste kartläggningarna av hemlösheten [1, 3]. Syftet med att ha samma definitioner är att jämföra med resultat från 2017 samtidigt som beskrivningen av de olika situationerna känns igen. Dessa hemlöshets-

---

¹⁶ Insamlingen beskrivs i Bilaga 1. Personer i hemlöshetsituation 3 ingår inte i de andra nordiska ländernas hemlöshetskartläggningar, dels för att denna typ av andrahandskontrakt inte används i Norge och Danmark, dels för att kontraktsinnehavarnas rättigheter är starkare i Finland (Benjaminsen. L, Dahlman. H, Dyb. E, Knutagård. M and Lindén. J. *Measurement of Homelessness in the Nordic Countries*. European Journal of Homelessness Volume 14, No. 3_ 2020, s. 140-170)

¹⁷ I kartläggningen 2005 breddades definitionen av hemlöshet och då ingick för första gången personer i hemlöshetsituation 3. Denna grupp ökade dramatiskt i kartläggningen 2011, förts då tolkade Socialstyrelsen det som att socialtjänsten förstått att de skulle ingå och besvarat enkäter för personer med långsiktiga boenden.

¹⁸ EUROPEAN TYPOLOGY OF HOMELESSNESS ETHOS AND HOUSING EXCLUSION.

¹⁹ [fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf](https://www.feantsa.org/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf) (feantsa.org). Hämtad 23-12-19

situationer används också i flera lokala kartläggningar av personer i hemlöshet²⁰. Här beskrivs de fyra situationerna av hemlöshet som ingår i kartläggningen. I Socialstyrelsens enkätundersökning ingår personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4. I Socialstyrelsens frågor i BME 2023 ingår personer i hemlöshetssituation 3.

Hemlöshetssituation 1 – Akut hemlöshet

Här ingår personer som är hänvisade till akutboende, härbärg, jourboende, skyddade boenden, vandrarhem eller motsvarande.

I hemlöshetssituation 1 ingår också personer som sover i offentliga lokaler/platser, utomhus, trappuppgångar, garage, källare/vind, tält, bil eller motsvarande.

Hemlöshetssituation 2 – Institutionsvistelse och boende med stöd – ska lämna inom 3 månader utan bostad

Här ingår en person som antingen bor i boende med stöd (tidigare stödboende) eller inackorderingshem, vårdas eller behandlas på SiS-institution, i hem för vård och boende (HVB) eller i familjehem, får heldygnsvård inom hälso- och sjukvården (inkl. vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, LRV och enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, LPT) eller är intagen inom Kriminalvården (anstalt eller häkte) Personen ska friges/flytta inom 3 månader efter mätvecka 16, men utan egen bostad ordnad inför flytten/utskrivningen.

Hit räknas även personer som skulle ha skrivits ut/flyttat ut, men som är kvar p.g.a. att de inte har någon egen bostad ordnad.

Hemlöshetssituation 3 – Långsiktiga boendelösningar via socialtjänsten

Personer som bor i långsiktiga boendelösningar, med biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL. Det gäller personer som bor i träningslägenhet, försökslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, bostad först eller motsvarande. Det är boendelösningar med någon form av hyresavtal/ kontrakt (ofta andrahandskontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler - med begränsad besittningsrätt.

²⁰ exempelvis i Göteborg, Malmö och Haninge (Se Malmö stads kartläggning av hemlösheten 2022; malmo.se, Hemlösa och utestängda från bostadsmarknaden april 2022; goteborg.se och Kartlägningsrapport av hemlöshet i Haninge kommun i november 2021, haninge.se)

Hemlöshetssituation 4 – Eget ordnat kortsiktigt boende

Här ingår personer som bor ofrivilligt, tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar eller bekanta och hos familj eller släktingar.

Här ingår även personer som tillfälligt (max 3 månader efter vecka 16) bor inneboende eller i andrahand hos privatperson.

Vilka som ingår i enkätundersökningarna

Personer som ingår i Socialstyrelsens enkät är

- vuxna, från 18 år, som är i en hemlöshetssituation 1, 2 eller 4 under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller som har uppehållsrätt i Sverige
- barn, under 18 år, **som lever utan sin familj** och är i en hemlöshetssituation under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller har uppehållsrätt i Sverige

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU- och EES-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd²¹.

Följande grupper ingår **inte** i Socialstyrelsens enkätundersökning:

- barn och unga som är placerade utanför hemmet enligt SoL eller LVU, inklusive ensamkommande barn
- personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS
- personer som är EU/EES-medborgare och vistas mer eller mindre tillfälligt i kommunen, utan uppehållsrätt i Sverige (cirkulärmigranter)
- personer med utländskt medborgarskap (utanför EU/EES) utan uppehållstillstånd i Sverige, exempelvis asylsökande och som lever här utan nödvändiga tillstånd (s.k. papperslösa)
- personer från Ukraina med tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd enligt massflyktsdirektivet

Personer som ingår i Socialstyrelsens frågor i BME

Vuxna personer över 18 år som bor i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL, d.v.s. personer i hemlöshetssituation 3²².

²¹ I enlighet med 3 a kap. utlänningslagen (2005:716).

²² Se Bilaga 1 för utförligare beskrivning av tillvägagångssätt och definitioner, i Bilaga 5 finns definitionerna och Socialstyrelsens enkätfrågor i BME 2023.

Alla som skulle kartläggas är inte med

Socialstyrelsens enkätundersökning omfattar inte alla personer som befann sig i en hemlöshetssituation 1, 2 och 4 i Sverige under mätveckan. Förutom att de grupper som nämns ovan inte ingår i kartläggningen finns det andra omständigheter som gör att samtliga personer som var avsedda att kartläggas inte ingår i resultaten. Det kan bland annat bero på att

- det kan finnas verksamheter som riktar sig till eller mötte personer i hemlöshet som inte kom med i Socialstyrelsens undersökning
- personer som var i hemlöshetssituation 1 och 4 inte fick kännedom om kartläggningen eller enkäten
- det är frivilligt att delta i kartläggningen och att besvara enkäter, några kommuner och verksamheter valde att inte delta/besvara enkäter
- personer i hemlöshet inte ville delta i enkätundersökningen
- kommuner och verksamheter saknade resurser att besvara enkäter
- enskilda enheter och personal kanske inte fick information om enkätundersökningen
- alla socialtjänstens relevanta verksamheter i en kommun fick inte kännedom om eller besvarade enkäter
- verksamheter inte kände till eller hade kontakt med alla personer som var i en av hemlöshetssituationerna under mätveckan
- enbart elektroniska enkäter har använts, vilket kan ha försvårat för civilsamhället och uteslutit att enskilda personer besvarade enkäten
- verksamheter som deltagit inte har fyllt i enkäter för alla personer i hemlöshet som de hade kontakt med
- personer i hemlöshetsituationerna hade inte kontakt med någon av verksamheterna (socialtjänstens eller civilsamhällets verksamheter)
- det finns internt bortfall på frågor i enkäterna, d.v.s. alla frågor har inte besvarats

Även i insamlingen genom BME finns metodproblem som kan påverka och begränsa resultaten i kartläggningen av personer i hemlöshetsituation 3.

Exempel på det är:

- risk för feltolkningar av frågor, uppgifter och begrepp i enkäten
- att alla som skulle kunna svara inom en kommun inte fått enkätfrågorna
- att de efterfrågade uppgifterna om personer i hemlöshetssituation 3 var svåra att ta fram och sammanställa i kommunen
- att det finns ett internt bortfall på Socialstyrelsens frågor
- att kommuner inte besvarade BME alls.

Det är Socialstyrelsens bedömning att uppgifterna därför är att betrakta som ett minimum.

Resultat

Hemlösa personer i kontakt med socialtjänsten

Vem som besvarat Socialstyrelsens enkäter

Socialtjänsten står för sammanlagt 93,5 procent av de besvarade enkäterna för personer i situation 1, 2 och 4²³. De allra flesta enkäter besvarades av personal, nästan 91 procent av enkäterna. Sammanlagt 4,5 procent av enkäterna har fyllts i av en person som själv var i en hemlöshetssituation.²⁴

Tabell 1. Vem eller vilka som besvarat Socialstyrelsens enkät 2023, personen det gäller, personal eller de tillsammans, antal och andel.

Svarat på enkäten:	Antal	Andel
Jag har svarat, uppgifterna gäller mig	454	4,5
Jag och personal har svarat tillsammans	474	4,6
Personal från verksamheten	9227	91
Totalt	10 155	100

Bortfall på frågan var 220. Källa Socialstyrelsens enkätundersökning, nationell hemlöshetskartläggning v. 16 april 2023.

Efter dubblettkontrollen var 675 enkätsvar kvar, om enskilda personer, som besvarats av civilsamhället och av personer som var i hemlöshet. Av dessa personer uppgavs 32 procent inte ha någon kontakt med socialtjänsten alls²⁵. Sammantaget hade därmed 97 procent av de inrapporterade personerna som var i hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4 kontakt med socialtjänsten. De resultat som beskrivs i de kommande avsnitten gäller därmed främst personer som är i hemlöshet och som var kända av socialtjänsten.

Varierande mängduppgifter i BME

Av landets 290 kommuner svarade alla utom en på bostadsmarknadsenkäten (BME) 2023 [4]. Det var inte lika många kommuner som svarade på frågor i BME som handlar om kommunernas särskilda boendelösningar. Ju mer

²³ 2017 var motsvarande andel 93 procent. Uppgifterna baseras på nya statistiska beräkningar som Socialstyrelsen gjort för motsvarande uppgiftslämnare i Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017.

²⁴ I 2017 års kartläggning besvarades 95 procent av personal och 3 procent av enkäterna besvarades då av personer som själva var i hemlöshet. Uppgifterna baseras på nya statistiska beräkningar som Socialstyrelsen gjort för motsvarande uppgiftslämnare i Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017, totalt 14 672 enkätsvar, bortfall på frågan var 96.

²⁵ 10 procent svarade *Vet inte* och 57 procent att de hade *någon form av kontakt med socialtjänsten*.

detaljerade uppgifter som efterfrågades desto färre kommuner svarade. Det gällde även Socialstyrelsens frågor i BME²⁶.

Det var 279 kommuner som svarade på frågan om kommunen efter biståndsbeslut hyr ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på bostadsmarknaden i BME. Därefter minskade antalet kommuner som svarade på frågorna om antalet bostäder, hushåll och antalet personer från 18 år som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar. Det var exempelvis 207 kommuner som svarade på antalet personer som bodde i långsiktiga boendelösningar och 171 som svarade på antal hushåll med barn.

Socialstyrelsen kontaktade kommunerna som inte lämnat uppgifter i BME om antal bostäder, vuxna, hushåll med barn m.m. och efterfrågade kompletteringar²⁷, vilket medförde att Socialstyrelsen fick något fler svar.

Tabell 2. Antalet bostäder, hushåll och personer som har långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL 2023, med svar i BME 2023 respektive kompletterande uppgifter till Socialstyrelsen.

Långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL	Antal - i BME 2023	Antal - efter komplettering
Bostäder	15 021	15 160
Hushåll	12 388	12 727
Personer, 18 år och äldre	11 402	12 805
Hushåll utan barn	5 807	6 349
Hushåll med barn	1 709	1 833

Källa: Kommunernas svar i Boverkets BME 2023 och till Socialstyrelsen i uppföljning maj-aug 2023 samt från Norrköping 23-11-30.

Resultaten om *personerna* som var i hemlöshetssituation 3 baseras på de mängduppgifter som Socialstyrelsen fått från kommunerna, i BME eller genom Socialstyrelsens uppföljning²⁸. Som framgått ovan varierar antalet kommuner som lämnat uppgifter på de olika frågorna.

Resultaten som gäller *omfattningen* av personer i situation 3 (totala antalet vuxna) baseras däremot både på kommunernas uppgifter och på en beräkning av antalet vuxna personer i hemlöshet som Socialstyrelsen genomfört²⁹.

²⁶ Socialstyrelsens frågor i BME 2023 finns i Bilaga 4.

²⁷ Se Bilaga 1 Metodbeskrivning för utförligare beskrivning av enkätsvar, Socialstyrelsens uppföljning och beräkningar.

²⁸ Här ingår också komplettering från Norrköpings kommun som Socialstyrelsen fick 2023-11-30, mer om det finns på s. 23 och i Bilaga 1 Metodbeskrivning.

²⁹ Vad beräkningen baseras på framgår i Bilaga 1 Metodbeskrivning under rubriken *Socialstyrelsens uppskattning av antalet personer*.

Övergripande bild av hemlösheten 2023

Personerna som befinner sig i de olika hemlöshetssituationerna är en heterogen grupp. De befinner sig i allt från en situation där de behöver lösa var de ska sova kommande natt till att ha flerårigt andrahandskontrakt där socialtjänsten eller kommunen agerar hyresvärd. Här finns personer i olika åldrar, kvinnor och män, de flesta har ingen partner men det finns också barnfamiljer i hemlöshet. Att ha psykisk ohälsa, missbruk eller beroende och ekonomiska problem är vanligt men det gäller inte alla. Det som de här personerna har gemensamt är att de är i en mer eller mindre osäker boendesituation.

Resultaten som beskrivs här är inte en heltäckande bild vare sig av hemlöshetens komplexitet, omfattningen eller av de enskilda personernas situation.

En ögonblicksbild

Uppgifter om personer i de akuta och tillfälliga hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4 baseras på en ögonblicksbild under en vårvecka 2023. Uppgifter om personer med långsiktiga boendelösningarna i hemlöshetssituation 3 baseras främst på hur situationen var 1 januari 2023, som var mätdatum i BME.

Resultaten bör tolkas som ett minimum

Resultaten återspeglar de svar och uppgifter som Socialstyrelsens fått. Uppgifterna i rapporten återger en bild av de personer i hemlöshet som framförallt socialtjänsten hade kontakt med under mätperioden, om än inte alla. Sammantaget är det Socialstyrelsens bedömning att resultaten om och omfattningen av personer i hemlöshet i rapporten genomgående behöver tolkas som ett minimum.

Hur resultaten presenteras

Inledningsvis visas den övergripande fördelningen av personer i de olika hemlöshetssituationerna. Därefter presenteras resultat för personer som befann sig i akut hemlöshet och tillfälliga boendelösningar, följt av resultat om de som bor i långsiktiga boendelösningar.

Jämförelser mellan kvinnor och män, personer födda i Sverige eller utomlands och med resultat från kartläggningen 2017 görs löpande i texten. De uppgifter som Socialstyrelsen jämför med från 2017 är framtagna 2023 och baseras på svar från motsvarande uppgiftslämnare som Socialstyrelsen riktade sig till 2023.³⁰ Personer i hemlöshet som har barn och som bor med barn beskrivs sist i ett separat avsnitt.

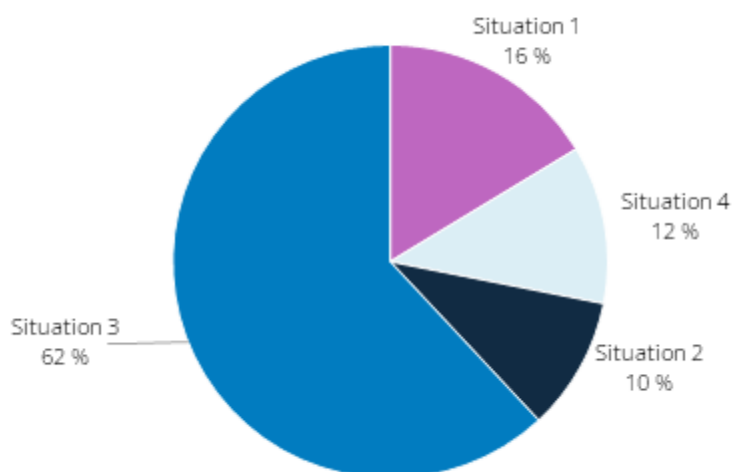
---

³⁰ För utförligare beskrivning se Bilaga 1 Metodbeskrivning och i det tidigare avsnittet ”Jämförelser med svar från motsvarande uppgiftslämnare 2017”.

Omfattning och fördelning nationellt

Sammantaget ingår 27 383 personer över 18 år som var i de fyra hemlöshetsituationerna i 2023 års kartläggning, med de två olika enkätinsamlingarna. Omfattningen av personer i hemlöshetsituation 3 inkluderar även de kompletteringar Socialstyrelsens fått från kommuner samt Socialstyrelsens uppräkningsdata.

Figur 1. Fördelningen mellan personer i de olika hemlöshetsituationerna 1, 2, 3 och 4 under 2023.

Källa: Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023, Socialstyrelsens enkätundersökning 2023 och Socialstyrelsens uppföljning till kommuner. Här ingår uppskattningar av antalet personer i långsiktiga boendelösningar, baserat på kommunernas svar om antalet hushåll eller bostäder i BME 2023.

Flest i långsiktiga boendelösningar – situation 3

Den största gruppen är personer som har olika långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL. I situation 3 fanns nästan 16 900 vuxna personer. Gruppen utgör 62 procent av alla personer i Socialstyrelsens kartläggning 2023.

Sammantaget fick Socialstyrelsen in enkätsvar för cirka 10 500 personer som var i hemlöshetsituationerna 1, 2 och 4 under mätveckan i april 2023.

Näst flest i akut hemlöshet – situation 1

Personer i olika former av akut hemlöshet, situation 1, är den näst största gruppen. De är totalt 4 436 vuxna personer vilket motsvarar 16 procent av alla personer i hemlöshet i kartläggningen 2023. Av dem var det 745 personer som under mätveckan levde och sov utomhus, på offentliga platser, i lokaler som garage och källare eller i en bil, tält och husvagn.

Personer i situation 4

Personer som själva ordnat olika kortsiktiga boendelösningar hos privatpersoner utgör 12 procent av de personer som ingår i kartläggningen.

De är totalt drygt 3 200 personer. De allra flesta av dem bor ofrivilligt hos familj eller släkt eller hemma hos kompisar eller bekanta – utan att ha något hyres- eller inneboendekontrakt.

Minst antal i situation 2

Personer som skulle skrivas ut och saknade boende efter vistelse i boende med stöd, HVB, på institution, kriminalvårdsanstalt eller liknande är den minsta gruppen. Det är drygt 2 700 personer som var i situation 2 under mätveckan, vilket motsvarar 10 procent av alla personer i kartläggningen.

Något färre personer i kartläggningen 2023

Socialstyrelsen har sammanlagt fått kännedom om totalt 2 707 färre personer jämfört med motsvarande uppgiftslämnare från 2017. Med uppgifter från BME 2023, Socialstyrelsen uppföljning och gjorda beräkningar har antalet personer totalt i situation 3 däremot blivit fler, jämfört med Socialstyrelsens enkätundersökning 2017. Personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar var även 2017 den största gruppen, då var de 51 procent av alla personer i hemlöshet under mätveckan.

Samtidigt har Socialstyrelsen fått kännedom om färre personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 i kartläggningen 2023 jämfört med 2017.

Tabell 3. Antal personer i hemlöshetssituation 1–4 2023 och 2017 som Socialstyrelsen fått kännedom om inkl. beräkning av personer i sit. 3. 2023.

Hemlöshetssituation	2023	2017
situation 3	16 878	15 322
situation 1	4436	5575
situation 2	2713	4093
situation 4	3209	5100
Totalt 1, 2 och 4	10 358	14 678
Uppsagd/vräkt och Annan jmf situation*	143	
Totalt	27 383	30 090

* Gäller personer som skulle bli vräkta/få flytta men inte under mätveckan (66 personer) eller var i hemlöshet men kunde inte hänföras till situation 1, 2 eller 4 (77 personer).

Källa: Socialstyrelsens frågor i BME 2023, uppföljning till kommuner och uppräknings utifrån antal hushåll eller bostäder som kommunerna uppgett 2023 (situation 3, 2023) och Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning 2023 och 2017 med motsvarande uppgiftslämnare.

Personer i *akut hemlöshet* var även 2017 den näst största gruppen, då var motsvarande andel 19 procent. Sammanlagt har Socialstyrelsen fått kännedom om 1 139 färre personer i akut hemlöshet 2023, jämfört med 2017. Personer i *hemlöshetssituation 2* är den till antalet minsta gruppen, vilket

även gällde i 2017 års kartläggning. Då utgjorde de 14 procent av alla personerna i hemlöshet.

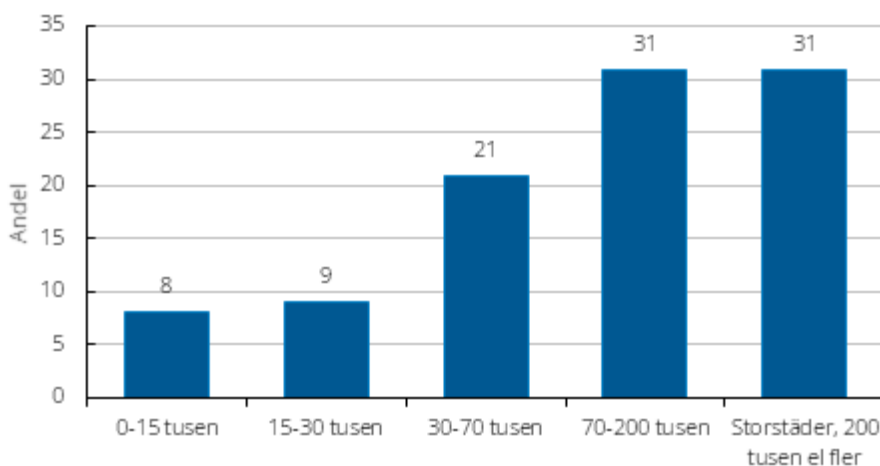
Den största skillnaden gäller personer som befann sig i *hemlöshetssituation 4*, d.v.s. som ordnat ett eget kortsiktigt boende. De utgjorde 17 procent i den senaste kartläggningen 2017. I kartläggningen 2023 har Socialstyrelsen fått kännedom om nästan 1900 personer färre i situation 4.

Få hemlösa personer i mindre kommuner

Andelen personer som befann sig i en hemlöshetssituation skiljer sig i invånarmässigt stora och mindre kommuner.³¹ I Sveriges 129 kommuner med lägst antal invånare, upp till 15 000, är andelen personer i hemlöshet sammanlagt 8 procent av det totala antalet personerna i kartläggningen. Ju fler invånare en kommun har desto fler personer befinner sig i en hemlöshetssituation. I landets 34 kommuner med mer än 70 000 invånare fanns nästan 2 av 3 personer som ingår i kartläggningen, eller 62 procent. I dessa kommuner bodde 51 procent av landets befolkning i slutet av 2022.

I landets fyra största städer fanns 31 procent av personerna i hemlöshet 2023 och där bodde knappt 21 procent av landets befolkning den 31 december 2022.

Figur 2. Personer i hemlöshetssituation 1-4 2023 i olika kommungrupper utifrån invånarantal. Andel.

Källa: Socialstyrelsens kartläggning av hemlöshet 2023, i BME, uppföljning av personer i situation 3 och Socialstyrelsens beräkning samt SCB:s befolkningsstatistik 31 dec 2022.

Det är minskning jämfört med resultaten från 2017 då totalt 34 procent av personerna i hemlöshet bodde eller vistades i storstäderna. Samtidigt har

³¹ Socialstyrelsen har undersökt antal personer i kartläggningen utifrån kommunernas befolkningsstorlek. I grupp 1 ingår 129 kommuner med upp till 15 000 inv., i grupp 2 ingår 71 kommuner med 15-30 000 inv., grupp 3 är 54 kommuner med 30-70 000 inv., i grupp 4 ingår 30 kommuner med 70 – 200 000 inv. och grupp 5 är de största städerna med mer än 200 000 inv.

antalet invånare i städerna ökat något, i slutet av 2016 bodde 20 procent av landets befolkning där.

Omfattning och fördelning i storstäderna

De största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö har rapporterat in sammanlagt 25 procent av det totala antalet personer som Socialstyrelsen fått uppgift om. I den senaste kartläggningen 2017 var motsvarande andel 30 procent i dessa städer. Fördelningen mellan hur många personer som var i de olika hemlöshetssituationerna skiljer sig från fördelningen nationellt.

Fler i akut hemlöshet i de tre största städerna

I landets tre största städer fanns drygt 40 procent av alla personer i landet som var i akut hemlöshet under mätveckan 2023. I städerna var sammanlagt 27 procent av alla hemlösa personer i akut hemlöshet, jämfört med 16 procent i riket. Dessutom var andelen personer i hemlöshetssituation 2 högre i städerna, 14 procent jämfört med 10 procent i landet som helhet.

Andelen personer i de långsiktiga boendelösningarna är samtidigt påtagligt mindre än i riket, 48 procent i städerna jämfört med 62 procent i landet.

Tabell 4. Antal personer i de 4 hemlöshetssituationerna i Malmö, Göteborg och Stockholm, fördelning per situation i städerna samt i riket (andelar) varav andel i städerna, 2023.

Stad	Situation 1	Situation 2	Situation 3	Situation 4	Totalt
Malmö	577	207	480	254	1 534
Göteborg	475	366	1 500	231	2 581
Stockholm	785	383	1 296 *	208	2 685
Fördelning städerna	27	14	48	10	100
Fördelning riket	16	10	62	12	100

* Plus 1900 personer i SHIS.

I Stockholm finns även 1900 hushåll som bor i SHIS³², som är långsiktiga boendelösningar utan besittningsrätt, med remiss från socialtjänsten. De kan ses som en typ av andrahandsuthyrning av staden som skulle kunna likställas med hemlöshetssituation 3. Personer som bodde i motsvarande lägenheter i SHIS ingick inte heller i kartläggningen 2017.

³² Stiftelsen SHIS Bostäder. Stiftelsen förhyr bostäder för uthyrning och erbjuder bostadssocial service och bostadssocialt stöd, enligt webbplatsen: <https://www.shis.se/om-shis/fakta-och-organisation>

I Uppsala kände de till fler personer i situation 4

Även Uppsala är numer en storstad med fler än 200 000 invånare. I kartläggningen 2023 fanns det sammanlagt 873 personer i hemlöshet där. Uppsala hade däremot en högre andel inrapporterade personer som var i situation 3 och 4 jämfört med i de andra storstäderna och i riket. Det var 68 procent som bodde i långsiktiga boendelösningar av alla personerna i hemlöshet som hade sin hemvist i Uppsala. Den näst största gruppen var personer som bodde i eget ordnade tillfälliga boendelösningar, situation 4, de var 13 procent av alla personer i hemlöshet inrapporterade i Uppsala. Andelen personer som var i akut hemlöshet var lägre än i riket och de större städerna, sammanlagt 11 procent av alla inrapporterade i Uppsala.

Få kommuners minskning påverkar nationellt

Det totala antalet personer i en hemlöshetssituation 2023 är alltså 2707 färre jämfört med 2017. Om det är stora skillnader i resultaten i landets stora städer får det effekt på antalet personer i hemlöshet nationellt, eftersom de har så stor andel av alla personer som är i hemlöshet.

I några av landets större kommuner har också antalet personer i hemlöshet minskat påtagligt. I Malmö, Göteborg, Norrköping och Linköping var antalet personer i hemlöshet sammantaget 2709 färre 2023 jämfört med 2017³³.

Tabell 5. Antal personer i hemlöshet totalt i vistelsekommun Malmö, Göteborg, Norrköping och Linköping 2023 och 2017 med motsvarande uppgiftslämnare.

Stad	2017	2023	Skillnad
Malmö	2 773	1 534	-1 239
Göteborg	3 433	2 593	-840
Norrköping	814	473	-341
Linköping	639	350	-289
Totalt	7 659	4 950	-2 709

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning 2023 och 2017 (med samma uppgiftslämnare) samt kommunernas svar i BME 2023 samt deras svar till Socialstyrelsen.

³³ Socialstyrelsen tog efter sammanställningen av personer i hemlöshet/kommun kontakt med 5 kommuner i slutet av november 2023. Det ledde bl.a. till att Norrköping rapporterade in ytterligare 77 personer i långsiktiga boendelösningar, de ingår nu i resultaten. Detta gjorde att den identifierade minskningen blev mindre.

Malmö och Göteborg står för stor del av förändringen

Städerna Malmö och Göteborg står tillsammans för 2079 färre inrapporterade personer i hemlöshet 2023, jämfört med 2017. Det är främst två hemlöshetssituationer som skiljer sig markant från 2017. Dels är det färre personer som uppges bo i *långsiktiga boendelösningar* med biståndsbeslut enligt SoL (situation 3), dels är det färre inrapporterade personer som befinner sig i *akut hemlöshet* (situation 1). Sammantaget motsvarar antalet personer som var i dessa situationer nästan hela minskningen i Malmö och Göteborg, 92 procent.

Båda städerna genomför årligen egna hemlöshetskartläggningar. Resultaten från deras kartläggningar visar att hemlösheten minskat i båda städerna sedan 2017. I Malmös kartläggning 2022 rapporterades totalt 1381 personer vara i hemlöshet och i Göteborgs hemlöshetskartläggning från 2022 rapporterades det in sammanlagt 2359 personer.

I samtal som Socialstyrelsen haft med representanter i Malmö och Göteborg bekräftar de minskningen. De bedömde inte att resultaten i Socialstyrelsens kartläggning beror på problem i insamlingen eller för få enkätsvar från städerna.

Att antalet personer i hemlöshet minskat förklaras framförallt av att båda städerna har genomfört satsningar för att motverka hemlösheten, enligt representanter i Göteborg och Malmö. Malmö stad har t.ex. sedan 2018 en bostadsrådgivning för att ge malmöbor stöd för bostadssökande [5]. Vidare har bostadsbyggandet ökat i båda städerna och köerna till hyreslägenheter har blivit kortare, menar städernas representanter. Att städerna fått ta emot färre nyanlända anges också ha bidraget till den minskade hemlösheten. I Göteborg har socialtjänsten i två omgångar gett hyreskontrakt till barnfamiljer som var utestängda från bostadsmarknaden [6].

Förändrade rutiner om stöd till strukturellt orsakad hemlöshet

Under 2019 införde socialförvaltningarna i både Göteborg och Malmö en ny vägledning som innebar att endast hushåll med speciella svårigheter enligt SoL skulle få bistånd till långsiktiga boendelösningar i form av kommunala andrahandskontrakt. Detta arbets sätt medförde ett ökat ansvar för personer som var strukturellt hemlösa³⁴ att själva finna en bostad. Strukturellt hemlösa personer fick därefter enbart nödbistånd max sju dagar i taget, för att få tak över huvudet [7].

---

³⁴ Malmö stad definierar den strukturella hemlösheten som personer som inte har några sociala eller psykiska problem utan enbart saknar en bostad.

I både Malmö och Göteborgs egna hemlöshetskartläggningar minskade antalet personer i strukturell hemlöshet³⁵ efter att rutinerna infördes [5, 8, 9]

Skillnader i resultat 2023 och 2017 skiljer sig åt mellan kommunerna

I resultaten finns på lokal nivå kommuner där antalet personer som ingår i Socialstyrelsens kartläggning både ökat och minskat mellan 2017 och 2023. I sammanlagt 121 av landets kommuner har antal inrapporterade personer i hemlöshet minskat³⁶ och i 126 kommuner har antal personer som rapporterats in 2023 ökat, exempelvis i Uppsala. Det finns också många kommuner där antalet inte skiljer sig nämnvärt i kartläggningarna 2017 och 2023. Det är svårt att identifiera ett tydligt övergripande mönster.

Varje kommun kan därför behöva analysera sina lokala resultat och identifiera vad eventuella skillnader, eller likheter, jämfört med kartläggningen 2017 kan bero på. I några fall kan det vara så enkelt att hela eller delar av socialtjänstens verksamheter inte besvarat enkäter i någon av Socialstyrelsens kartläggningar.

Akut och tillfällig hemlöshet

Här presenteras resultat om personer som var i akut eller tillfällig hemlöshet, d.v.s. i hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4. Uppgifterna baseras på Socialstyrelsens enkätundersökning, där en enkät fyllts i per person. Resultaten ger en ögonblicksbild av de vuxna personer som var i hemlöshet under en vecka i april 2023. Även de resultat från kartläggningen 2017 som finns med som jämförelser baseras på situationen en vecka i april, med motsvarande uppgiftslämnare som 2023.

Som framkommit tidigare utgår Socialstyrelsen från att det finns ett mörkertal av personer i dessa hemlöshetssituationer och uppgifterna kan därmed betraktas som ett minimum.

Först presenteras fördelningen och resultat för samtliga dessa personer. Därefter beskrivs omständigheter för personerna inom respektive hemlöshetssituation.

---

³⁵ D.v.s. personer som var hemlösa p.g.a. svårigheter att komma in på bostadsmarknaden och utan andra behov av stöd från socialtjänsten än boende.

³⁶ I de tio kommuner som fick statsbidrag för att arbeta för att minska den akuta hemlösheten under 2018–2021 är antal personer i *akut* hemlöshet lägre 2023 jämfört med i kartläggningen 2017.

Omfattning och fördelning situation 1, 2 och 4

Sammantaget fick Socialstyrelsen kännedom om cirka 10 400 personer som var i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 under mätveckan i april 2023³⁷. De allra flesta av dessa personer hade kontakt med socialtjänsten. Det var 218 personer som *inte* uppgavs ha någon kontakt alls med socialtjänsten och för ytterligare 71 personer var det okänt om de hade kontakt eller inte.

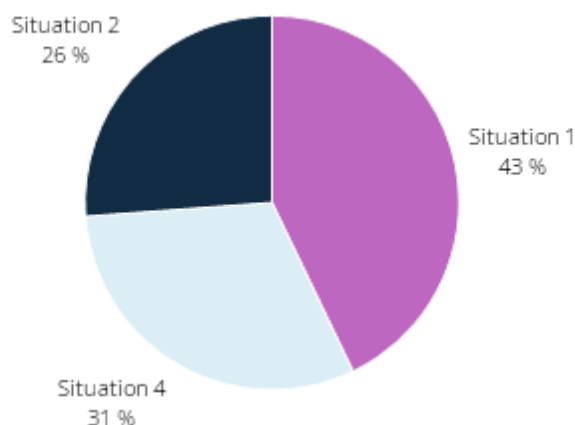
Antalet personer som var i någon av situationerna 1, 2 och 4 var färre 2023, jämfört med 2017. Då fick Socialstyrelsen sammanlagt kännedom om totalt 14 768 personer i situation 1, 2 och 4, med motsvarande uppgiftslämnare som 2023. Även i resultaten från 2017 hade de allra flesta personerna kontakt med socialtjänsten, som stod för 97 procent av enkätsvaren. Det var 213 personer som under mätveckan 2017 *inte* hade någon kontakt med socialtjänsten och för 50 personer var det okänt om de hade kontakt eller ej.

Flest personer i akut hemlöshet

Den största gruppen, 4436 personer, befann sig i någon form av *akut hemlöshet* (situation 1) under vecka 16 2023. Det motsvarar 42 procent av personerna som var i akut hemlöshet den aktuella veckan och som Socialstyrelsen fått kännedom om.

Den näst största gruppen var personer som befann sig i någon form av *tillfällig boendelösning hos privatpersoner som de själva ordnat* (situation 4), 31 procent eller 3209 personer. Det är inte ovanligt att personer omväxlande är i dessa två situationer, även under själva mätveckan kunde en person exempelvis sova några nätter på ett härbärge och några hos en bekant.

Figur 3. Fördelning personer i hemlöshetsituation 1, 2 och 4, vecka 16, 2023. Procent.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning vecka 16 i april 2023.

³⁷ Totalt har Socialstyrelsen fått in enkäter för 10 501 personer efter dubbelkontrollen, då ingår personer som är på väg att bli vräkta/ uppsagda från nuvarande boende och personer som var i en hemlöshetsituation men inte kunde preciseras ingå i 1, 2 eller 4.

Personer som under mätveckan skulle flytta från boende med stöd, HVB, institution, anstalt eller familjehem inom 3 månader och saknade bostad (situation 2) var 2713 personer, eller 26 procent.

Skillnader jämfört med 2017

Fördelningen har förändrats något jämfört med 2017. Andelen personer som befanns sig i akut hemlöshet var något större mätveckan 2023 än den var mätveckan 2017, 43 procent jämfört med 38 procent 2017. Samtidigt är andelen personer både som var i situation 2 och i situation 4 lägre nu, jämfört med i kartläggningen från 2017.

Tabell 6. Fördelning av personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 i kartläggningen 2023 och 2017 med motsvarande uppgiftslämnare, andelar.

Hemlöshetssituation	2023	2017
Akut hemlöshet - situation 1	43	38
Utan boende efter institution/ vård/anstalt - situation 2	26	28
Eget ordnat tillfälligt boende - situation 4	31	35

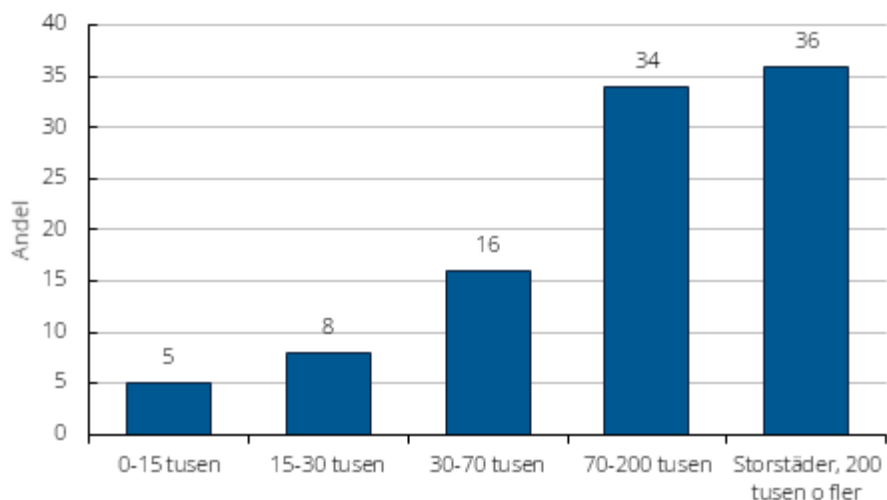
Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning, hemlöshetskartläggning 2023 och hemlöshetskartläggning 2017 med motsvarande uppgiftslämnare som 2023. Socialstyrelsens beräkningar.

Antalet personer totalt som var i akut eller tillfällig hemlöshet, i situationerna 1, 2 och 4, var dock färre 2023 jämfört med 2017. Då fick Socialstyrelsen sammanlagt kännedom om totalt 14 768 personer i situation 1, 2 och 4, med motsvarande uppgiftslämnare som vi haft 2023.

Flest i akut och tillfällig hemlöshet i storstäderna

I de fyra största städerna finns 36 procent av alla personer som var i situation 1, 2 och 4 under mätvecka 16, som Socialstyrelsen fått kännedom om. Nästan lika många personer i dessa hemlöshetssituationer bodde eller vistades under mätveckan i de 30 kommuner som hade 70 000–200 000 invånare, motsvarande 34 procent. Det innebär att 70 procent av alla personerna som var i akut eller tillfällig hemlöshet fanns i landets 34 större kommuner, där 51 procent av landets invånare bor. I kommuner med 30–70 000 invånare fanns 16 procent av alla personer i akut och tillfällig hemlöshet som inrapporterades under mätveckan.

Figur 4. Personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 v. 16 2023, fördelade i kommungrupper utifrån invånarantal. Andel.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning, hemlöshetskartläggning 2023.

Skillnader på kommunnivå jämfört med 2017

I 83 kommuner har antalet personer i akut och tillfällig hemlöshet minskat jämfört med antalet personer i 2017 års kartläggning. Störst är skillnaden i de större städer som framgått tidigare. Sammanlagt fick Socialstyrelsen in 1536 färre personer i situation 1, 2 och 4 i kartläggningen 2023 jämfört med 2017 från Göteborg, Stockholm, Malmö och Norrköping. I 34 kommuner var däremot antalet inrapporterade personer fler 2023 jämfört med 2017, som var i dessa tre hemlöshetssituationer.³⁸

Personerna i situation 1, 2 och 4

Majoriteten är män i medelåldern

Det var 68 procent män och 32 procent kvinnor som under mätveckan var i en akut eller tillfällig hemlöshetssituation, av de personer som Socialstyrelsen fått kännedom om. Drygt 7000 av personerna var män och drygt 3300 var kvinnor. Andelen män är något högre i jämförelse med 2017, då var männen 65 procent av de personer som befann sig i någon av dessa tre hemlöshetssituationer.

Mer än hälften av personerna var 35 år och äldre, sammantaget var 53 procent personer i åldersgruppen 35–64 år. Andelen unga vuxna i åldern 18–24 år var 14 procent och 5 procent var personer som var 65 år eller äldre. Åldersfördelningen är snarlik den i resultaten från kartläggningen 2017, andelen unga vuxna i åldern 18–24 år var dock något högre då, 18 procent.

³⁸ Störst var skillnaden i Örebro som hade 322 personer fler personer i situation 1, 2 och 4 2023 jämfört med 2017, följt av Kungsbacka (122 personer), Nacka (99 personer) och Luleå som hade 69 fler inrapporterade personer i dessa hemlöshetssituationer.

Högre andel födda i Sverige

Det var 66 procent av personerna som var födda i Sverige och 34 procent som var födda i ett annat land³⁹. Sammantaget är det minst 6350 personer 2023 som var födda i Sverige medan 3234 personer var födda utomlands. Detta innebär att andelen personer födda i Sverige är påtagligt högre 2023 än den var för personer i motsvarande situationer 2017, då var 55 procent födda i Sverige.⁴⁰ Antalet personer som var födda utomlands är nu nästan hälften jämfört med 2017, då var totalt 6291 personer i motsvarande hemlöshetsituationer.

De flesta lever utan partner och barn

De allra flesta personerna lever utan en partner, 86 procent, och 65 procent av personerna uppgavs inte ha några barn under 18 år. Av de som hade barn så bodde två av tre *inte* med sina barn, varken på heltid eller växelvis.

Högre andel kvinnor än män har barn

Här finns dock skillnader mellan kvinnorna och männen. En högre andel av kvinnorna har barn jämfört med männen, 42 procent av kvinnorna jämfört med 23 procent av männen.

Tabell 7. Personer i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 vecka 16, 2023 som har barn under 18 år, kvinnor, män och totalt. Antal och andelar.

Har barn	Antal Kvinnor	Andel kvinnor	Antal Män	Andel Män	Antal Totalt	Andel Totalt
Ja	1388	42	1596	23	2984	29
Nej	1760	53	4915	70	6675	65
Vet ej/Vill inte svara	146	5	465	7	611	6

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Det är också en högre andel av kvinnorna i hemlöshet som bor med sina barn helt eller växelvis, 49 procent. Av männen som hade barn under 18 år bodde endast 15 procent av dem helt eller växelvis med barnen.

Att en högre andel av kvinnorna både har barn och bor med sina barn gällde även bland personerna som var i hemlöshet i kartläggningen 2017. Då var det dock en ännu högre andel av kvinnorna som bodde med sina barn. I kartläggningen 2017 bodde 69 procent av kvinnorna som hade barn med dem, medan 29 procent av männen som hade barn gjorde det.

³⁹ Av de 9 588 som besvarade frågan om födelseland. Utöver dessa svarade 768 att de *inte vet* var personer var född i för land och under 20 personer att de inte ville svara på frågan.

⁴⁰ 2017 motsvarade det 7843 personer födda i Sverige, 6291 personer var födda utomlands och 563 svarade då *Vet ej*.

Vanligaste boendesituationerna vecka 16

I enkäten är en av de viktigaste frågorna för kartläggningen i vilken huvudsaklig hemlöshetssituation personen var i under mätveckan⁴¹ d.v.s. där personen vistades flest dygn. Den vanligaste boendesituationen bland de personer som var någon form av *akut hemlöshet* var att de vistades på härbärge eller på ett akutboende. De gällde totalt 1116 personer. Näst vanligast var att personer tillfälligt vistades på vandrarhem eller hotell, vilket 900 personer gjorde.

Inom *hemlöshetssituation 2* var flest personer på väg att skrivas ut från boende med stöd eller inackorderingshem inom 3 månader, utan att ha ett boende att flytta till. Det var drygt 1530 personer som var i den situationen. Hälften så många personer vistades då på antingen SiS-institution, i HVB eller i familjehem och vården/insatsen skulle avslutas inom 3 månader utan boende.

Nästan 3200 personer bodde i en *eget ordnad kortsiktig boendelösning*, hemlöshetssituation 4. Av dem bodde 40 procent ofrivilligt hos familj eller släkt utan inneboendekontrakt, det gällde för 1 275 personer. Näst flest personer bodde tillfälligt och ofrivilligt hos kamrater eller bekanta, utan någon form av hyreskontrakt. Det var 1069 personer som bodde så under mätveckan.

Tabell 8. De två vanligaste boendesituationerna vecka 16, 2023 inom hemlöshetssituation 1, 2 och 4. Antal personer och andel per boendesituation och totalt.

Boendesituation vecka 16, 2023	Antal	Andel
Härbärge, Akutboende (situation 1)	1 116	11
Vandrarhem, Hotell (situation 1)	900	9
SiS-institution, HVB, Familjehem - avslutas inom 3 mån utan bostad (situation 2)	767	8
Boende med stöd, Inackorderingshem - avslutas inom 3 mån utan bostad (situation 2)	1 534	15
Ofrivilligt boende hos familj eller släkt – utan inneboendekontrakt (situation 4)	1 275	12
Ofrivilligt boende hos kompisar eller bekanta – utan hyres-/inneboendekontrakt (situation 4)	1 069	10
TOTALT i situation 1, 2 och 4	10 223	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

⁴¹ Det var också en av de få frågor som var obligatorisk att svara på. Fråga 7 och svarsalternativen finns i sin helhet i Bilaga 4.

Högre andel på härbärke och akutboenden

De vanligaste boendena under mätveckan 2023 var precis samma som i kartläggningen 2017, med ett undantag. Under 2023 var personer som vistades på härbärke eller akutboende den största gruppen av dem som var i *akut hemlöshet*. Under mätveckan 2017 var det däremot tredje vanligast att personer sov på härbärke eller akutboenden. Då var det sammanlagt 1146 personer som sov där under mätveckan, och det är endast 30 personer fler än 2023. De utgör nu 11 procent av alla personer i situation 1, 2 och 4 medan de 2017 var 8 procent av alla personer i motsvarande situationer.

Flest personer vistades 2017 på vandrahem eller hotell, 12 procent av alla i hemlöshetssituation 1, 2 och 4. Näst vanligast var att personer hade tillfällig logi på jourboenden eller korttidsboenden, vilket var 9 procent.

Boende innan den nuvarande hemlösheten

I hemlöshetskartläggningen 2017 la Socialstyrelsen till en ny fråga i enkäten. Den handlar om vilken boendesituation personen var i *innan* den nuvarande hemlöshetssituationen. Avsikten var att kunna se övergripande mönster över var personerna levde innan, för att kunna identifiera vilka insatser som kan behövas för att förebygga den hemlöshetssituation som personerna hamnat i. Frågan var även med i 2023 års enkät.

En av fem har haft eget boende

Det var en av fem personer som tidigare hade bott i en egen ägd eller hyrd bostad som de haft själva eller tillsammans med en partner. När även de personer räknas med som innan hemlösheten bott med ett långvarigt andrahands- eller inneboendekontrakt blir de sammanlagt 29 procent av alla personerna i hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4.

Det var 15 procent av alla personerna som tidigare hade varit i någon form av akut hemlöshet. Nästan lika många personer hade tidigare vistats på ett boende med stöd, någon form av hem, institution, dygnsvård eller på anstalt, sammanlagt 14 procent.

Tabell 9. Boendesituation innan den nuvarande hemlöshetssituationen v. 16 2023. Antal och andel.

Hur du/personen bodde innan den nuvarande hemlöshetssituationen	Antal	Andel
Eget boende (hyrd el. ägd bostad – själv eller partner)	2104	20
Andrahands-/inneboende kontrakt (minst 3 mån)	953	9
Akut hemlös – situation 1	1531	15
Bodde ofrivilligt hos släkt/familj eller hos vänner/bekanta – situation 4	985	10

Hur du/personen bodde innan den nuvarande hemlöshetssituationen	Antal	Andel
Hos föräldrar	926	9
Långsiktig boendelösning - situation 3	907	9
Institution, HVB, boende med stöd, anstalt och likn. - utan bostad efter flytt/utskrivning - situation 2	1419	14
Annat sätt	233	2
Vet inte/Vill inte svara	1267	12
Totalt, svarande	10 289	100

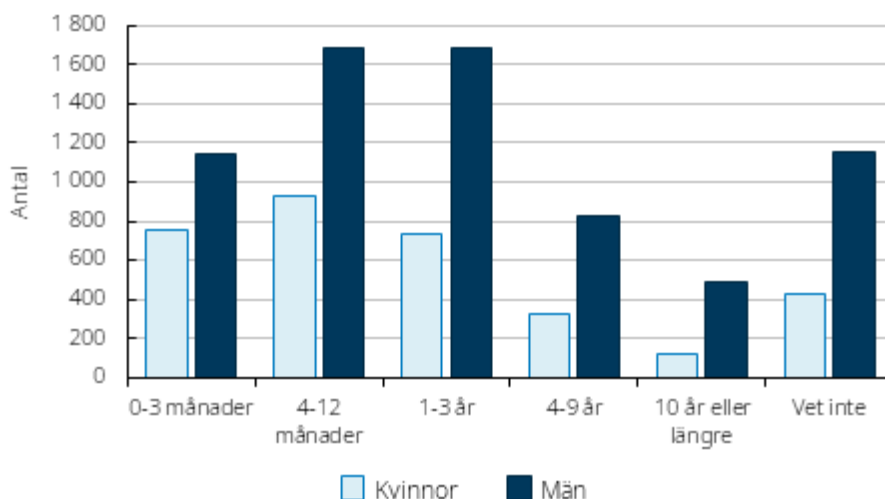
Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Sammanhängande tid i hemlöshet innan mätveckan

Det var 17 procent av de som svarade som fyllde i att personen hade varit i hemlöshet i fyra år eller längre⁴². En något högre andel av männen hade varit hemlösa under minst fyra år, 19 procent av männen jämfört med 14 procent av kvinnorna. Det var 6 procent av personerna som uppgavs ha varit hemlösa i 10 år eller längre innan mätveckan, det gällde nästan 500 män.

Flera personer hade dock varit i hemlöshet en kortare tid. En av fyra personer hade varit i någon hemlöshetssituation mellan 4 till 12 månader innan mätveckan och nästan lika många mellan 1–3 år

Figur 5. Sammanhängande tid i hemlöshet fram till mätvecka 16, 2023. Antal kvinnor och män.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023. Antal svar på frågan: 10 271.

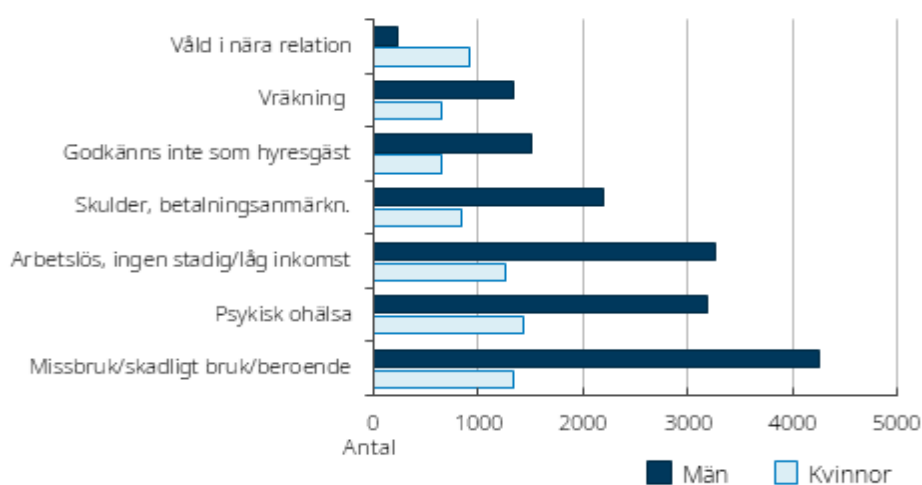
⁴² Frågan gällde sammanhängande tid i någon eller flera av hemlöshetssituationerna 1, 2, 3 och 4 och i andelarna ingår alla svar, d.v.s. även de som svarat *vet inte*.

För 15 procent av personerna visste inte uppgiftslämnaren hur länge personen hade varit i hemlöshet fram till den situation som rådde under mätveckan. Det innebär troligen att de varit i hemlöshet längre tid än tre månader, som var den kortaste tidsperioden bland svarsalternativen.

Faktorer som bidragit till hemlöshet

Att varje enskild person hamnat i en hemlöshetssituation kan naturligtvis bero på flera och helt olika omständigheter i deras liv. Här beskriv de vanligaste faktorer som uppgavs ha bidragit till den då rådande hemlöshetssituationen för gruppen som helhet.

Figur 6. De sju mest förekommande faktorerna som bidragit till hemlöshet. Antal svar för kvinnor och män.

Antal svar på frågan 10 290. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Bland männen var *missbruk, skadligt bruk eller beroende* den faktor som uppgavs av flest uppgiftslämnare följt av *arbetslöshet och brist på stadig inkomst* och *psykisk ohälsa*. Även bland kvinnorna var dessa faktorer de vanligaste, men för kvinnorna var *psykisk ohälsa* den faktor som uppgavs för flest personer.

Att ha *skulder och betalningsanmärkningar* medför ofta att det är svårt att få ett eget hyreskontrakt och det var den fjärde vanligaste faktorn bland männen. Det kan i sin tur, men inte uteslutande, höra ihop med den femte vanligaste faktorn som bidragit till hemlöshet bland männen. Den var att de *inte blir godkända som hyresgäst på bostadsmarknaden*, d.v.s. har svårt att få ett eget hyreskontrakt.

Bland kvinnorna var däremot *våld i nära relation* den fjärde vanligaste faktorn som uppgavs ha lett till den dåvarande hemlöshetssituationen. Även bland kvinnorna var det relativt vanligt att ha *skulder och betalningsanmärkningar*, det var den femte mest frekventa faktorn som angavs ha bidragit till hemlösheten bland kvinnorna.

De behov av stöd, insatser vård och behandling som personerna i de här hemlöshetssituationerna uppgavs ha var i princip de samma som faktorerna som lett till deras hemlöshet. Endast 5 procent av alla uppgavs inte ha några behov av insatser förutom boendet.

Personer i akut hemlöshet – situation 1

Här presenteras uppgifter om de personer som var i akut hemlöshet under kartlägningsveckan i april 2023. Uppgifterna baseras på de uppgifter Socialstyrelsen fick från socialtjänsten, civilsamhället och enskilda personer som var i hemlöshet. För personer i akut hemlöshet står civilsamhället och personer i hemlöshet för en större andel av de inkomna svaren, jämfört med situation 2 och 4. En av tio enkäter besvarades av dem. Det är 211 personer som var i någon form av akut hemlöshet som själva fyllt i en enkät.

Situationen under mätveckan

Drygt 4400 personer uppgavs vara i en akut hemlöshetssituation under mätveckan. Av dem var 66 procent män och 34 procent var kvinnor.

Totalt var antalet personer i en akut hemlöshetssituation lägre under mätveckan 2023 jämfört med hur många som rapporterades in 2017. Andelen kvinnor är också lägre, 2017 var de 41 procent medan andelen män var 59 procent. Sammantaget har Socialstyrelsen fått in 1139 färre personer som var i akut hemlöshet i kartläggningen 2023. Fem större kommuner⁴³ stod för 78 procent av den minskningen, vilket motsvarar 877 personer.

De allra flesta personerna som var i en akut hemlöshetssituation under mätveckan var 35 år eller äldre. Unga vuxna i åldern 18–24 år var 10 procent av alla personer och 24 procent var i åldersgruppen 25–34 år. Fördelningen liknar den som var i kartläggningen från 2017, även om antalet personer då var något fler i dessa åldersgrupper. Ett undantag är personer i den äldsta gruppen d.v.s. personer som var 65 år eller äldre. Både antalet personer och andelen var något högre nu jämfört med 2017. Nu rapporterades 283 äldre personer in som var i akut hemlöshet jämfört med 251 personer 2017, vilket motsvarar 7 procent respektive 5 procent 2017.

Högre andel födda i Sverige

Det är 55 procent av alla personer i akut hemlöshet som är födda i Sverige. Andelen kvinnor födda i Sverige är något lägre än männen, 53 respektive 56 procent av männen.

I den senaste kartläggningen 2017 var förhållandena de omvända, då var 39 procent födda i Sverige och 56 procent i ett annat land. Även antalet

---

⁴³ Dessa är Göteborg, Malmö, Botkyrka, Stockholm och Linköping.

personer i akut hemlöshet som är födda i Sverige är 2023 något fler än 2017, 246 fler personer.

Skillnaden bland kvinnorna är ännu större. Andelen kvinnor födda utomlands var 64 procent 2017 och 30 procent var födda i Sverige. Även antalet kvinnor som är födda utomlands har minskat från 1441 kvinnor 2017 till 571 under mätveckan 2023.

Tabell 10. Andel kvinnor och män i akut hemlöshet, födda i Sverige och utomlands, 2017 och 2023.

Född i:	Kvinnor 2017	Kvinnor 2023	Män 2017	Män 2023
Sverige	30	53	45	56
Annat land	64	39	51	35
Vet inte/vill inte svara	6	8	3	8

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 14, 2017 och Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16, 2023.

Var personerna i akut hemlöshet vistades

De allra flesta personerna som var i akut hemlöshet hade någon form av tillfälligt tak över huvudet under mätveckan, av de Socialstyrelsen fått kännedom om. Flest personer vistades på härbärge eller akutboenden tätt följt av vandrarhem eller hotell. Det tredje vanligaste var att personer vistas på skyddade boenden/kvinnojourer.

Det är fler män än kvinnor på alla de olika platser som personerna i akut hemlöshet vistades på under mätveckan. Det enda undantaget är skyddade boenden/kvinnojourer där majoriteten är kvinnor, men även män vistades på skyddade boenden. Sammanlagt uppgavs 384 kvinnor och 132 män befinna sig där under mätveckan 2023⁴⁴. Det är ett fåtal fler kvinnor än i kartläggningen 2017⁴⁵, men 100 fler män än nu jämfört med 2017. Flertalet av dessa män hade behov av samhällets skydd för att det förelåg en allvarlig hotbild och de var avhoppare från organiserad brottlighet⁴⁶.

⁴⁴ I den senaste nationella kartläggningen av skyddade boenden 2019 identifierades 282 boenden. Då fanns 1653 platser för vuxna i de 213 boenden som besvarade enkäten. (Kartläggning av skyddade boenden i Sverige, Socialstyrelsen 2020 Kartläggning av skyddade boenden i Sverige (socialstyrelsen.se) Hämtad: 2023-12-04)

⁴⁵ 2017 var 374 kvinnor på skyddat boende eller kvinnojour under mätveckan.

⁴⁶ Det kan gälla både kriminella grupperingar och löst sammansatta kriminella nätverk. Definitionen av *avhoppare* omfattar både individer som kan kopplas till gängkriminalitet och till våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer. (Arbeta med avhoppare, Socialstyrelsen 2023 www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2023-11-8829.pdf)

Utan tak överhuvudet

Det var totalt 745 personer som levde och sov utomhus, på offentliga platser, lokaler som garage och källare samt i bil, tält och husvagn. Av dem var de flesta män, 586 män och 159 kvinnor levde under dessa omständigheter. Det är något färre personer som levde utan tak över huvudet än i kartläggningen 2017. Det var då 878 personer som levde på motsvarande platser under mätveckan. Andelen kvinnor är nu något lägre än 2017, 21 procent av personerna var kvinnor 2023 jämfört med 25 procent 2017.

Ytterligare 540 personer var i en akut hemlöshetsituation 2023, men utan att uppgiftslämnaren kunde avgöra exakt var personen vistades denna vecka.

Tabell 11. Kvinnor och män i olika boendesituationer i akut hemlöshet vecka 16, 2023. Antal och andel.

Boendeform v. 16 2023	Antal Kvinnor	Andel Kvinnor	Antal Män	Andel Män
Härbärke, Akutboende	288	20	825	29
Vandrarhem, Hotell	294	20	605	21
Skyddat boende, Kvinnojour	384	26	132	5
Jourboende, Korttidsboende	186	13	320	11
Utomhus, offentliga platser	83	6	289	10
Källare, garage, vind	29	2	145	5
Bil, tält, Husvagn och likn.	47	3	152	5
Vet inte exakt/Annan - ingår i situation 1	156	10	392	14
Totalt	1467	100	2860	100

Personer med annan könsidentitet ingår inte i resultaten (7). Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning vecka 16, 2023.

Innan den akuta hemlösheten

Personernas tidigare boende

Av personerna som under mätveckan var i akut hemlöshet hade en av tre tidigare antingen haft ett eget hyrt eller ägt boende eller ett långsiktigt andrahandskontrakt. De kunde ha bott där själv eller tillsammans med en partner. Det var 780 män och 655 kvinnor som haft denna form av boende innan de hamnat i akut hemlöshet. Det är nästan en dubbelt så stor andel av kvinnorna än av männen som hade haft denna form av stabila boende innan, 45 procent respektive 28 procent. En delförklaring är att kvinnor hade varit

utsatta för våld i nära relation och därför vistades på skyddat boende. Det gäller dock inte alla kvinnor.

Det näst vanligaste var att personerna även innan hade varit i en akut hemlöshetsituation, fast i någon annan form av boende, det gällde 16 procent av alla. Det var vanligare bland männen. Samtidigt kom 12 procent från en tidigare placering på SiS-institution, i HVB, boende med stöd eller från en anstaltsvistelse eller motsvarande, d.v.s. hemlöshetsituation 2.

Det var vanligare att uppgiftslämnaren inte visste var männen vistats innan den akuta hemlöshetsituationen, 15 procent av männen jämfört med 10 procent av kvinnorna. Ytterligare 8 procent av personerna hade innan haft ett långvarigt boende med biståndsbeslut enligt SoL (hemlöshetsituation 3) och lika stor andel kom från en egen ordnad tillfällig boendelösning (hemlöshetsituation 4).

Tabell 12. Kvinnor och mäns vanligaste boendesituationer innan den nuvarande akuta hemlöshetsituationen v. 16 2023. Antal och andel,

Tidigare boende:	Antal Kvinnor	Andel Kvinnor	Antal Män	Andel Män
Eget boende, eller med partner	479	33	474	17
Andrahands-/inneboende kontrakt - minst 3 mån.	176	12	306	11
Akut hemlös - (situation 1)	183	12	511	18
Institution, HVB, boende med stöd, m.fl. utan bostad efter flytt/utskrivning (situation 2)	104	7	419	15
Långsiktig boendelösning i försökslägenhet, socialt kontrakt m.fl. (situation 3)	123	8	241	8
Bodde ofrivilligt hos släkt/familj eller hos vänner/bekanta (situation 4)	101	7	240	8
Hos föräldrar	97	7	162	6
Vet inte	159	11	417	15

Andra svar förekom, från 1 till 24 personer per svarsalternativ. Totalt 4296 personer. Personer med annan könsidentitet redovisas inte här. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Sammanhängande tid i hemlöshet

Nästan hälften av personerna i akut hemlöshet hade varit i hemlöshet i mer än 1 år, 1713 personer. Av dem hade drygt 470 personer varit hemlösa längre än 4 år, d.v.s. sammanhängande tid fram till mätveckan. Männen

hade varit i hemlöshet lite längre än vad kvinnorna hade, 44 procent av männen och 33 procent av kvinnorna hade varit hemlösa mer än 1 år. Det var också fler män än kvinnor som varit hemlösa i mer än 10 år, 7 procent av männen jämfört med 4 procent av kvinnorna.

Lite mer än hälften av personerna hade med andra ord varit hemlösa i mindre än 1 år fram till mätveckan, varav 831 personer i max 3 månader.

Värt att notera är också att det var sammanlagt 589 personer för vilka svaret var att uppgiftslämnaren inte visste hur lång tid som personerna hade varit i hemlöshet, detta gällde betydligt fler män än kvinnor.

Tabell 13. Sammanhängande tid i hemlöshet för kvinnor och män innan den nuvarande akuta hemlösheten vecka 16 2023. Antal och andel.

Sammanhängande tid i hemlöshet:	Antal kvinnor	Andel kvinnor	Antal män	Andel män
0-3 mån	383	26	446	16
4-12 mån	453	31	690	24
1-3 år	307	21	682	24
4-9 år	130	9	373	13
10 år eller längre	49	3	189	7
Vet inte	134	9	453	16
Totalt	1456	100	2833	100

Bortfall: 38 personer med annan könsidentitet ingår inte här Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

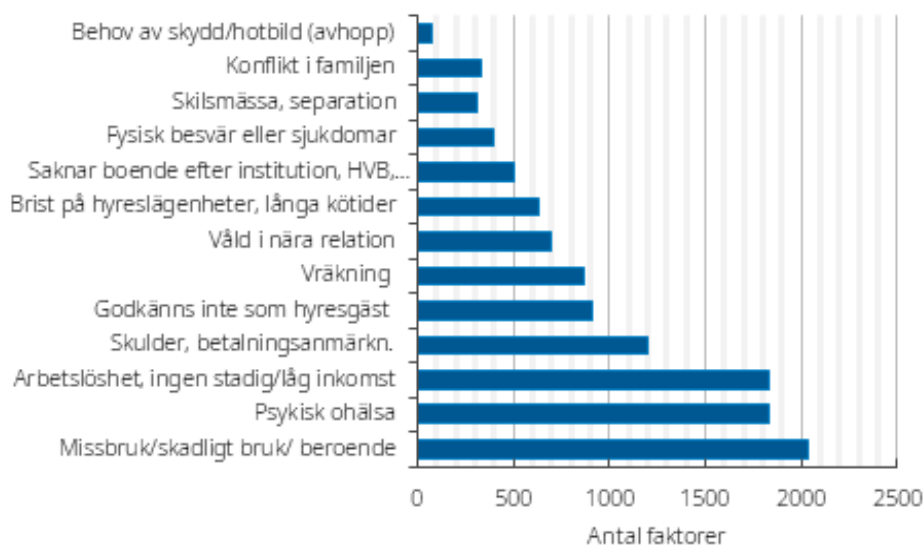
Missbruk, psykisk ohälsa och brist på inkomst – faktorer bakom hemlösheten

De faktorer som uppgavs ha bidragit till den akuta hemlöshetssituationen var främst *missbruk eller beroende, psykisk ohälsa* samt att personen var *arbetslös och saknade stadigvarande inkomst*. Även ekonomiska problem i form av *skulder och betalningsanmärkningar* samt olika svårigheter att få tillgång till en hyreslägenhet var vanliga svar i enkäten.

Samma faktorer uppgavs ha bidragit till den akuta hemlöshetssituationen för både kvinnor och män. Våld i nära relationer var dock en betydligt vanligare faktor bland kvinnorna, för 584 kvinnor och 115 män angavs detta ha bidragit till hemlöshetssituationen.

Figur 7. De mest förekommande faktorerna som uppgavs ha bidragit till personernas akuta hemlöshetssituation.

Fler svar kunde fyllas i. Antal svar totalt 4299, bortfall 35. Vet inte/Vill inte svara 241. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Detta är samma faktorer som oftast uppgavs ha bidragit till personers akuta hemlöshet i kartläggningen 2017. Det var då ännu ovanligare att våld i nära relation förekom som en bidragande faktor bland männen i akut hemlöshet. I 2023 års kartläggning var det dessutom 77 som skrev i enkäten att det förelåg en allvarlig hotbild mot personen ofta kopplad till en kriminell livsstil som bidragit till den då rådande hemlöshetssituationen. Det gällde nästan bara män.

Flera orsaker till behov av stöd

De orsaker som personerna hade behov av stöd, insatser, vård eller behandling för korrelerar med faktorerna som bidragit till deras hemlöshet. Både kvinnor och män uppfattas behöva stöd för sitt missbruk/beroende, sin psykiska och sin fysiska ohälsa samt stöd kopplat till arbetslöshet och skulder samt betalningsanmärkningar. Många av personerna i akut hemlöshet har därmed behov av stöd både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården och har av flera skäl svårt att få ett hyreskontrakt på egen hand.

Utan boende efter institution eller stödboende – situation 2

Här beskrivs de uppgifter om personer som under kartlägningsveckan skulle skrivas ut/vars insatser skulle avslutas inom 3 månader från boende med stöd, kriminalvårdsanstalt, familjehem, HVB, SiS-institution, heldygnsvård inkl. tvångsvård enligt LRV och LPT. Här kan även personer som är kvar där längre för att de saknade ett boende komma att ingå. Den

här gruppen har socialtjänsten fått svara på i enkäten riktad till dem. Det enda undantaget är om en person var inskriven på ett av civilsamhällets eget drivna boenden utan stöd eller finansiering från socialtjänsten, då kunde även civilsamhället besvara enkäter för personer i denna situation.

Socialtjänsten har besvarat enkäter för 98 procent av alla personer som var i hemlöshetssituation 2.⁴⁷ Det är 126 personer som var i denna situation som själva fyllt i enkäten, i kartläggningen 2017 gjorde 112 personer det.

Situationen under mätveckan

Nästan hälften är män födda i Sverige

Totalt var det 2713 personer i hemlöshetssituation 2 som Socialstyrelsen fick in enkätsvar om. Andelen män är större i denna grupp både jämfört med fördelningen i de andra hemlöshetsituationerna och jämfört med det totala antalet personer i hemlöshet. Det var 74 procent män och 26 procent kvinnor som var i situation under mätveckan. De flesta personerna var födda i Sverige, 72 procent. Nästan hälften av personerna som var i situation 2 är män födda i Sverige, 49 procent.

I kartläggningen 2017 var det totalt 4093 personer i hemlöshetssituation 2. Det innebär att det är 1380 färre personer i 2023 års kartläggning jämfört med 2017⁴⁸. Antalet vuxna som får frivillig institutionsvård har också minskat 20 procent mellan 2015 och 2022 [10]. Att det är en hög andel män i denna situation känns igen från resultat i tidigare hemlöshetskartläggningar [1, 3]. I 2017 års kartläggning var män födda i Sverige mer än hälften av alla i situation 2, 55 procent. Andelen personer som var födda i Sverige var då 76 procent och 24 procent av personerna var födda utomlands.

Det var 43 procent av personerna som var i åldern 18–34 år, det innebär att personer på väg ut i hemlöshet efter någon form av institutionsvistelse är yngre än personerna i akut hemlöshet. De yngsta personerna i denna åldersgrupp som var 18–24 år gamla var sammanlagt 15 procent av alla personerna som var i situation 2. I 2017 års kartläggningen var andelen personer i åldern 18–34 år i princip densamma, 42 procent.

Drygt 140 var personer i åldern 65 och äldre, det motsvarar 5 procent av alla i situation 2. I kartläggningen 2017 var 6 procent i samma åldersgrupp.

De flesta har inte barn

De flesta personerna som var i hemlöshetssituation 2 hade inga barn, 74 procent av männen och 63 procent av kvinnorna. Det var också få av de som hade barn som bodde med dem under mätveckan, eftersom personerna är på

---

⁴⁷ I kartläggningen från 2017 svarade socialtjänsten på 96 procent av enkäterna.

⁴⁸ Stockholm stod för en fjärdedel av det minskade antalet personerna i situation 2 mellan 2017 och 2023.

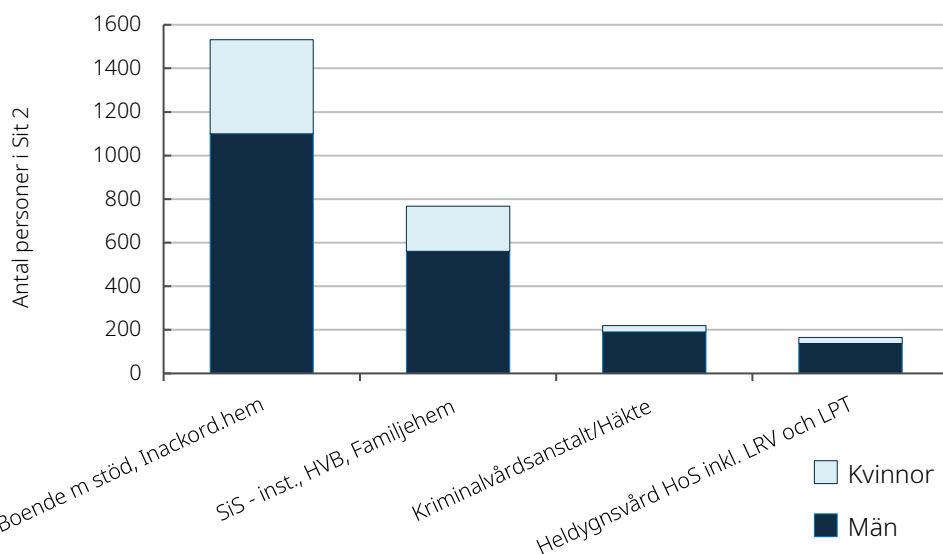
någon form av institution, boende med stöd eller på anstalter är det inte oväntat. Att majoriteten av personerna i denna grupp inte har barn gällde även i kartläggningen 2017, även om det då gällde ännu fler personer. Då hade 79 procent av männen och 72 procent av kvinnorna i situation 2 inga barn under 18 år och ännu färre bodde med sina barn.

Flest vistades på boende med stöd

Mer än hälften av personerna bodde under mätveckan på boende med stöd eller någon form av inackorderingshem, 57 procent. De flesta av dem var män, drygt 70 procent. Boende med stöd⁴⁹ är ett tidsbegränsat boende med heldygnsvistelse där det finns tillsyn och stöd men inte vård eller behandling. Ofta tas beslut om bistånd enligt SoL som gäller för 3 eller 6 månaders boende. Det var en något högre andel av alla kvinnorna i situation 2 som vistades på boende med stöd jämfört med männen, 61 procent av kvinnorna och 55 procent av männen.

Näst vanligast var att personerna var på väg ut från SiS-institution, HVB eller familjehem utan att de hade något boende att flytta till, vilket gällde 28 procent av personerna i situation 2.

Figur 8. Boendeformer för kvinnor och män i hemlöshetssituation 2 under vecka 16 2023. Antal.

Därutöver fanns 6 personer som skulle skrivas ut från civilsamhällets egna boende med stöd, HVB eller motsvarande under mätveckan, utan bistånd från socialtjänsten. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

⁴⁹ eller stödboende som det kallats tidigare.

Sammantaget var 17 procent av männen på väg ut från anstalt, häkte eller heldygnsvård inom hälso- och sjukvården där tvångsvård enligt LRV och LPT ingår.

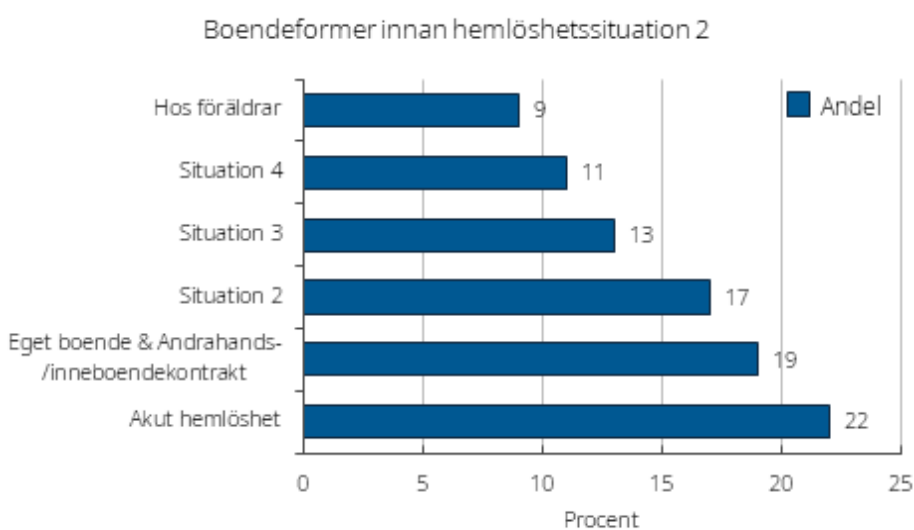
Även under mätveckan 2017 vistades drygt hälften av personerna på boende med stöd (stödboende) och inackorderingshem, 56 procent, och fördelningen för de andra boendena är också påtagligt lik i de båda kartläggningarna.

Innan personernas nuvarande situation

Bland både männen och kvinnorna som var i situation 2 under mätveckan hade drygt en av fem tidigare varit i en akut hemlöshetssituation, 22 procent. Nästan lika många personer, 19 procent, hade innan haft en egen bostad eller haft ett långvarigt andrahands- eller inneboendekontrakt. Det tredje vanligaste var att personerna tidigare hade vistats på något annat av boendealternativen inom situation 2, d.v.s. boende med stöd eller på institution, i HVB, på SiS-institution, inom kriminalvården eller på heldygnsbehandling inom hälso- och sjukvården inklusive tvångsvård. Det var 17 procent av personerna som varit i hemlöshetssituation 2 även innan. Det var drygt en av tio av personerna som tidigare varit antingen i hemlöshetssituation 3 eller i situation 4.

Mönstret av var personerna hade vistats tidigare var detsamma för kvinnorna och männen. Det var dock en högre andel kvinnor än män som innan haft långsiktigt andrahandsboende med biståndsbeslut enligt SoL, hemlöshetssituation 3. Av kvinnorna var det 19 procent som kom från situation 3 medan 11 procent av männen gjorde det.

Figur 9. De vanligaste boendesituationerna innan den nuvarande hemlöshetssituationen 2, v. 16 2023, andel personer.

Totalt 2686 personer. För 8 procent var den tidigare boendeformen okänd. Totalt 1 procent gällde 9 andra boenden. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

I kartläggningen 2017 var däremot det vanligaste att personerna även tidigare hade varit i hemlöshetssituation 2, det gällde för 24 procent av personerna då. Det näst vanligaste var att personerna innan hade varit i akut hemlöshet, vilket 21 procent av männen och 20 procent av kvinnorna hade varit. Det var med andra ord nästan lika stor andel som 2017 varit i akut hemlöshet innan.

Sammanhängande tid i hemlöshet

Nästan hälften av personerna som var i situation 2 hade varit hemlösa i mer än ett år innan hemlöshetssituationen under mätveckan. Det var 26 procent av personerna som hade varit i hemlöshet under 1–3 år, vilket motsvarar 738 personer. Det var en något högre andel av kvinnorna som varit i hemlöshet 1–3 år, 31 procent jämfört med 26 procent av männen.

I den här situationen fanns både en högre andel kvinnor och män som varit i hemlöshet i mer än 10 år jämfört med personerna som var i akut hemlöshet. Det var 11 procent av männen och 7 procent av kvinnorna som hade varit hemlösa i mer än 10 år, sammanlagt drygt 250 personer.

För 354 personer var det okänt hur länge de hade varit i hemlöshet innan den nuvarande situationen, det motsvarar 13 procent av alla personerna som var i situation 2 under mätveckan i kartläggningen.

Tabell 14. Sammanhängande tid i hemlöshet för kvinnor och män innan nuvarande hemlöshetssituation 2, vecka 16 2023. Antal och andelar.

Tid i hemlöshet	Antal kvinnor	Andel kvinnor	Antal män	Andel män
0-3 månader	97	14	271	14
4-12 månader	179	25	443	22
1-3 år	221	31	517	26
4-9 år	88	13	262	13
10 år och längre	46	7	209	11
Vet inte	72	10	282	14
Totalt	703	100	1984	100

Bortfall och annan könsidentitet var totalt 16. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Även i kartläggningen 2017 hade många personer i den här situationen varit i hemlösa en längre tid. Det var då 59 procent som varit i hemlöshet i minst 1 år. De som hade varit i hemlöshet längst tid av dem, i minst 10 år, var 13 procent av alla i hemlöshetssituation 2. Det var även 2017 okänt hur länge 13 procent av personerna hade varit i hemlöshet.

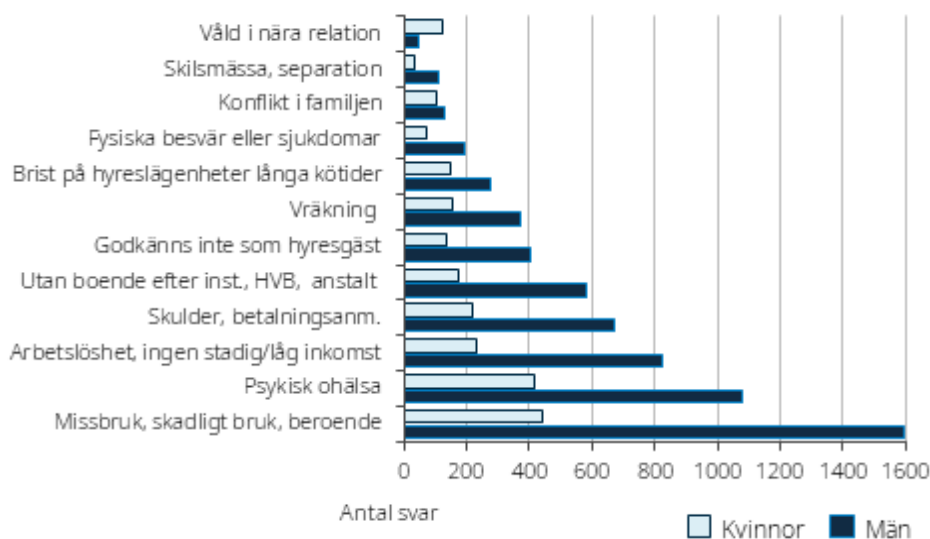
Faktorer som bidragit till hemlöshet i situation 2

Flera olika faktorer uppgavs ha bidragit till den hemlöshetssituation som personerna var i under mätveckan. Här presenteras de tolv faktorer som var relevanta för minst 170 och upp till drygt 2000 av personerna i situation 2. Det var alltså vanligt att flera faktorer uppgavs för en och samma person.

För både kvinnor och män var *missbruk, skadligt bruk eller beroende* och *psykisk ohälsa* de vanligaste faktorerna som ansågs ha bidragit till deras nuvarande hemlöshet. Även för dessa personer var *arbetslöshet/brist på inkomst* och *skulder och betalningsanmärkningar* vanligt. De här var också de vanligaste faktorerna som ansågs ha bidragit till att personer var i akut hemlöshet. Andra faktorer kopplat till möjligheterna att få ett eget boende är vanliga som att personerna tidigare blivit avhysta (vräkta), långa kötider för att få en hyresbostad och att de har svårt att bli godkända som hyresgäster på bostadsmarknaden. Personerna har även innan den nuvarande situation 2 varit i en situation där de saknat ett boende att komma tillbaka till efter behandling, placering eller avtjänat fängelsestraff.

Även här nämns våld i nära relation som en bidragande faktor som var vanligare för kvinnor, men inte alls för lika många personer som för gruppen som var i akut hemlöshet. Det var 123 kvinnor och 50 män i hemlöshetssituation 2 där våld i nära relation uppfattades vara en bidragande faktor till deras hemlöshet.

Figur 10. De mest förekommande faktorer som bidragit till personernas hemlöshetssituation 2. Antal svar för kvinnor och män.

Flera svar kunde fyllas i. Antal svar 2695, bortfall 7. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Flera orsaker till behov av stöd och insatser

Precis som för personerna i akut hemlöshet hör behoven av stöd, insatser, behandling eller vård samman med de faktorer som uppges ha bidragit till hemlöshetssituationen.

De vanligaste orsakerna till någon form av stöd var *missbruk eller beroende, psykisk ohälsa* och att personerna helt *saknade eller hade en låg inkomst*. Personerna uppgavs också ha problem att hantera sin ekonomi, ha fysiska besvär, funktionsnedsättningar och problem med munhälsan.

Tabell 15. De vanligaste orsakerna till behov av stöd, insatser, behandling och vård hos personer i hemlöshetsituation 2, vecka 16, 2023.

Orsaker:	Antal personer
Problem i mun och tänder	205
Funktionsnedsättning som leder till behov av stöd	451
Somatiska/fysiska problem (inkl. demens)	475
Saknar sysselsättning/arbete	860
Skulder, betalningsanmärkningar t.ex. behov av skuldsanering, ekonomisk rådgivning	864
Ingen eller låg inkomst t.ex. behov av ekonomiskt bistånd	1091
Psykisk ohälsa	1498
Missbruk och beroende Inkl. spelberoende och underhållsbehandling	1849

Flera svar kunde fyllas i. Antal svar: 2688. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Missbruk eller beroende och psykisk ohälsa var också de vanligaste faktorerna som uppgavs ha lett till hemlöshetsituation 2 i kartläggningen 2017. Detta var även de behov som personerna då i högst utsträckning ansågs behöva stöd, insatser och behandling för mätveckan 2017.

Eget ordnat tillfälligt boende – situation 4

Här beskrivs resultaten för personer som under mätveckan var i hemlöshetsituation 4. Personer i den här gruppen ingick i enkäten till socialtjänsten, civilsamhället och personer som själva var i hemlöshet. Personerna i denna grupp bodde ofrivilligt och tillfälligt hos sin familj eller släkt samt hos vänner eller bekanta. Här ingår även personer som bodde inneboende eller i andrahand max 3 månader efter mätveckan. Socialtjänsten har besvarat enkäter för 94 procent av personerna och civilsamhället 5 procent. 150 personer i denna hemlöshetsituation har fyllt i enkäten själva och 58 personer hade ingen kontakt alls med socialtjänsten.

Mer än hälften under 35 år

Sammanlagt var 3186 personer i den här situationen under mätveckan 2023, som Socialstyrelsen fått kännedom om. Av personerna i situation 4 var två av tre män och en tredjedel var kvinnor. Nästan två av tre av alla personerna i den här situationen var födda i Sverige, 65 procent.

I den här hemlöshetsituationen är det fler yngre personer, i jämförelse med personerna i de andra hemlöshetsituationerna. Det var 52 procent av personerna som var i åldern 18–34 år under mätveckan 2023, och 54 procent av kvinnorna var under 35 år. Unga vuxna i ålder 18–24 år var 565 personer eller 18 procent av alla personer i situation 4. Av alla unga vuxna i åldersgruppen 18–24 år som var hemlösa i situation 1, 2 och 4 var 40 procent i hemlöshetsituation 4.

Äldre personer från 65 år och äldre var endast 2 procent. De allra flesta personerna i situation 2 levde utan partner, 82 procent, och två av tre hade heller inte egna barn, 67 procent av alla.

Mindre kännedom om personer i situation 4

Socialtjänsten hade 2017 kontakt med betydligt fler personer i den här tillfälliga hemlöshetsituationen⁵⁰, sammanlagt 5100 personer med motsvarande uppgiftslämnare som 2023⁵¹. Av dem var då 53 procent födda i Sverige och andelen födda utomlands var alltså högre, nästan hälften av alla. Även i kartläggningen 2017 var personer i den här situationen den yngsta gruppen, då var sammanlagt 56 procent under 35 år och endast 2 procent 65 år eller äldre. De flesta personerna utan partner och 65 procent av alla personerna hade inga barn under 18 år.

De flesta bor ofrivilligt hos familj eller bekanta

Flest personer i den här situationen bodde ofrivilligt och tillfälligt hos sin familj eller släkt, utan inneboendekontrakt, det gällde 40 procent av personerna. Det handlar alltså inte om unga vuxna som bor kvar hos sina föräldrar i allmänhet för att det är svårt att komma in på bostadsmarknaden och där förhållandena hemma fungerar. Personerna i den här hemlöshetsituationen har kontakt med socialtjänsten eller civilsamhället för att deras boendesituation är ofrivillig, tillfällig och i många fall säkert ohållbar.

Nästan lika vanligt var att personerna ofrivilligt och tillfälligt bodde hos sina kompisar eller bekanta utan att ha något hyres- eller inneboendekontrakt med dem. Det gällde 34 procent av personerna.

---

⁵⁰ Socialtjänsten besvarade 97 procent av alla enkäter för personer i situation 4.

⁵¹ Det innebär en minskning med nästan 1800 personer 2023, jämfört med 2017.

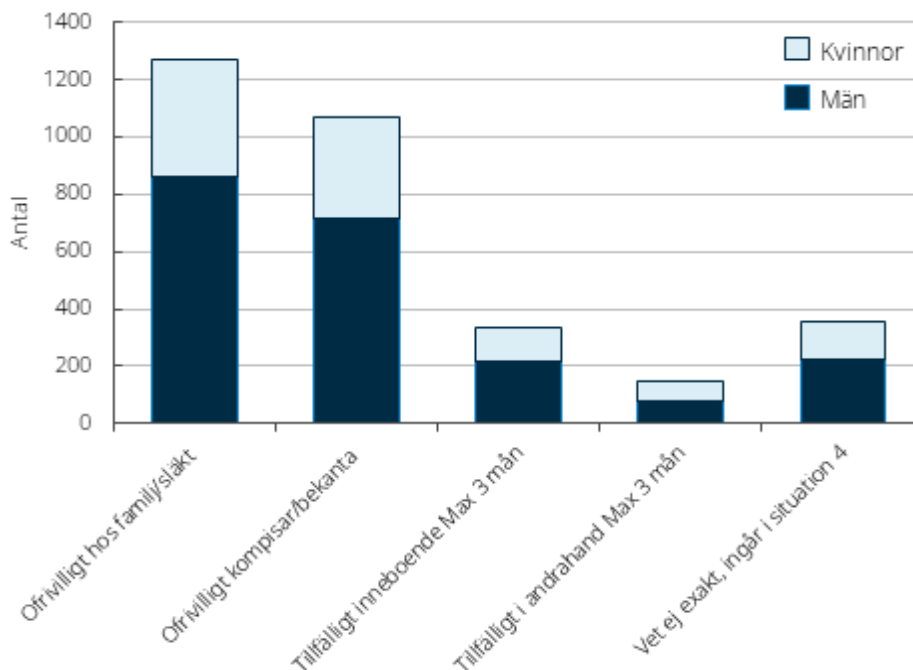

En av tio var tillfälligt inneboende hos privatpersoner i max tre månader efter mätveckan.

I alla fyra olika boendesituationerna var andelen män fler än kvinnorna.

Även under mätveckan 2017 vistades de flesta ofrivilligt hos familj eller släkt. Sammanlagt bodde då tre av fyra antingen ofrivilligt hos familj/släkt eller kamrater/bekanta.

Figur 11. Boendesituation för kvinnor och män i situation 4, v. 16 2023.

Totalt 3182 kvinnor och män. Personer med annan könsidentitet redovisas inte här. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Eget boende innan situation 4

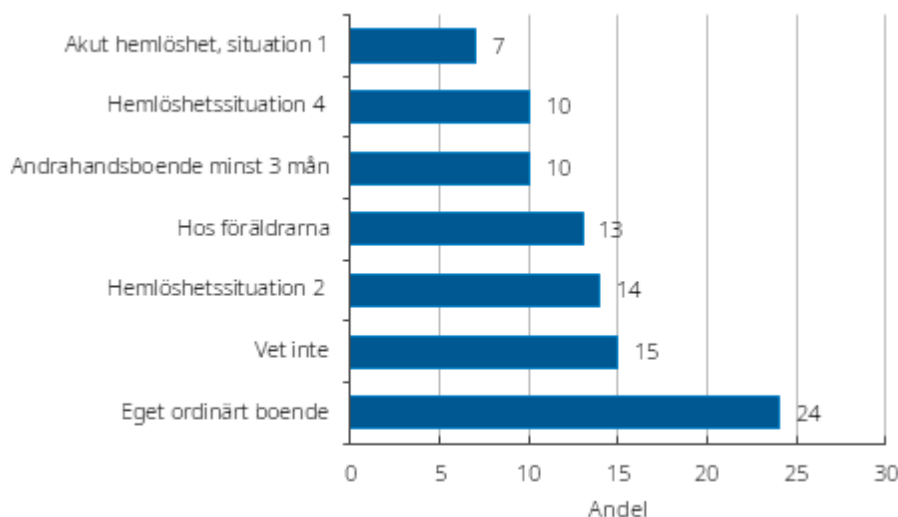
Sammanlagt 1067 personer hade innan det nuvarande boendet antingen haft ett eget ordinarie boende d.v.s. de eller partner hade hyrt eller ägt en bostad eller så hade de haft ett långvarigt andrahandskontrakt. Det motsvarar 34 procent av alla personerna som var i situation 4 under mätveckan.

Det var heller inte ovanligt att personerna bott hos sin eller sina föräldrar innan det nuvarande boendet, 13 procent hade gjort det. Det var 14 procent som innan denna hemlöshetsituation varit placerade på SiS-institution, i HVB, i familjehem, bott på boende med stöd eller varit på anstalt (situation 2). Det förekom också att personerna varit i ett annat eget ordnat tillfälligt boende (i situation 4) och varit i akut hemlöshet (situation 1), vilket 10 respektive 7 procent av dem hade.

För ytterligare 15 procent av personerna visste inte uppgiftslämnaren var eller hur personen bott innan den nuvarande boendesituationen. Vilket gör

det svårare att veta var och hur hemlöshetssituationen kan förebyggas. Motsvarande andel i 2017 års kartläggning var dock ännu högre, 20 procent.

Figur 12. De vanligaste boendesituationerna innan nuvarande hemlöshetssituation 4 v. 16, 2023. Andelar.

Svaren gäller 2698 personer och 458 (14 procent) svar 10 andra boendesituationer. Bortfall 30. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

I kartläggningen 2017 var det 18 procent av personerna som tidigare hade bott i ett annat tillfälligt ordnat boende, hemlöshetssituation 4. Lika stor andel hade då tidigare haft en egen hyrd eller ägd bostad eller bott med en partner. I likhet med 2023 hade 14 procent av personerna bott hos sin eller sina föräldrar innan det nuvarande boendet i situation 4, i kartläggningen 2017.

Kortare tid i hemlöshet

Drygt en av fem hade bara varit i hemlöshet sammanhängande i max 3 månader fram till mätveckan. En något högre andel av kvinnorna hade varit i hemlöshet kortare än 3 månader, 24 procent, i jämförelse med männen där 19 procent hade varit det. Sammanlagt var det 68 procent av personerna som fram till mätveckan varit i någon hemlöshetssituation i max 1 år. Endast 112 personer (4 procent) hade varit i hemlöshet i mer än 10 år fram till mätveckan 2023.

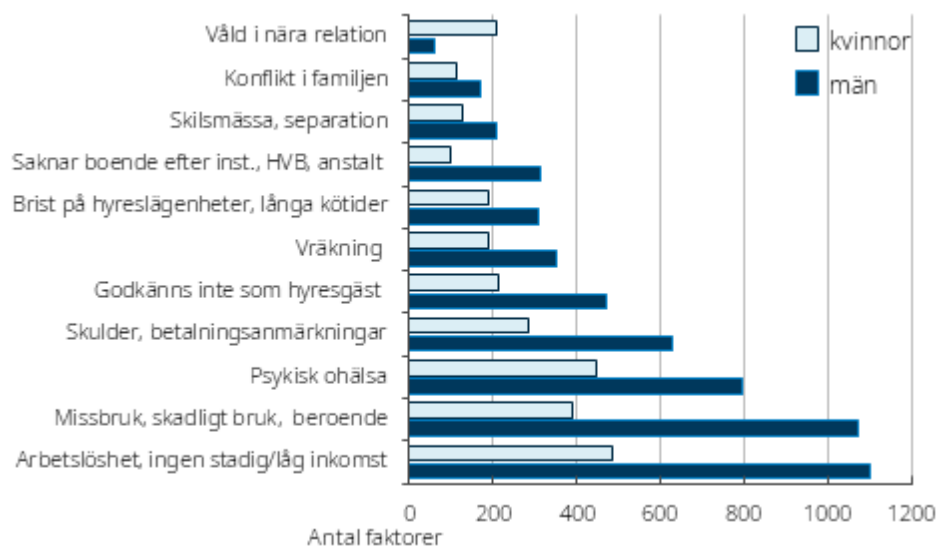
I kartläggningen 2017 hade personerna generellt varit i hemlöshet under lite längre tid, då hade 43 procent varit i hemlöshet i max 1 år.

Likande faktorer bakom hemlöshet för de i situation 4

Även för personerna i situation 4 är *brist på inkomst, missbruk eller beroende* och *psykisk ohälsa* de vanligaste faktorerna som bidragit till deras hemlöshet. Det gäller både kvinnorna och männen. Även att personerna har *skulder* och *svårigheter att få tillgång till en hyreslägenhet* uppfattades ha

bidragit till deras nuvarande hemlöshetssituation. Det var nästan 550 personer som blivit *avhysta* från tidigare boende och drygt 400 som saknat bostad efter placering, SiS-institution, boende med stöd eller efter avtjänat fängelsestraff. *Våld i nära relation* var en faktor som uppgavs ha bidragit till hemlöshetssituationen för fler kvinnor än män.

Figur 13. De mest förekommande faktorerna som bidragit till personernas hemlöshetssituation 4. Antal svar för kvinnor och män.

Flera svar kunde fyllas i. Antal svar 3150 Bortfall: 26. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Behov av stöd för sin ekonomi, beroende och psykiska ohälsa

Drygt hälften av personerna uppgavs *sakna eller ha en låg inkomst* under mätveckan vilket kan innebära att de var i behov av ekonomiskt bistånd. Även *missbruk eller beroende* inklusive för spel och *psykisk ohälsa* var vanligt förekommande orsaker som föranledde behov av stöd, insatser och behandling. Detta gällde drygt 1300 personer. Drygt 1100 personer var också *arbetslösa och saknade annan sysselsättning* och nästan 800 personer hade *skulder och betalningsanmärkningar* och var i behov av ekonomisk rådgivning, skuldsanering eller liknande. Dessa orsaker var lika vanliga bland männen som bland kvinnorna, fördelningen var med andra ord att en tredjedel var kvinnor och två av tre var män.

Ungefär lika många män som kvinnor, totalt 292 personer, hade under mätveckan behov av stöd kopplat till *problem i familjen* och 209 personer hade behov av stöd och insatser till följd av *våld i nära relation*, 144 av dem var kvinnor.

Det var 147 personer, motsvarande 4 procent, som *inte hade några behov* utöver boendet under mätveckan. Det är en lägre andel än 2017 då det var 11

procent som enbart uppgavs ha behov av boende, det gällde då 545 personer som var i situation 4 under mätveckan.

Långsiktiga boendelösningar – situation 3

Här presenteras resultat om personer som bor i långsiktiga andrahandslägenheter med biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § eller 2 § SoL.

Resultaten nedan baseras på

- kommunernas svar i Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023
- kommunernas svar till Socialstyrelsen i uppföljning till de som i BME *inte* angett antal bostäder, hushåll och/eller antal personer i dessa bostäder
- Socialstyrelsens beräkning av antalet personer, när kommunerna endast angett antalet bostäder eller hushåll. Vi beräknar att 1 vuxen person finns per *hushåll* i första hand, eller per *bostad* i andra hand.

Som framkommit tidigare uppgav 93 procent av landets kommuner att de hyr ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden, med biståndsbeslut enligt SoL.⁵² Av dem uppgav 248 kommuner⁵³ att de hade drygt 15 000 bostäder för ändamålet, i BME 2023.

Antalet personer över 18 år som uppgavs bo i dessa bostäder var sammanlagt 11 402, enligt svaren i BME. Med de kompletterande svar Socialstyrelsen fick in i uppföljningen ökade antalet personer till 12 805. Efter den statistiska uppskattning av antalet personer som Socialstyrelsen gjort, är antalet närmre 16 900 personer. Det är Socialstyrelsens bedömning att det är minst så många vuxna personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar i början av 2023.⁵⁴

Större omfattning med nytt sätt att kartlägga

Sammanlagt uppskattar Socialstyrelsen att det är 16 878 vuxna personer som bor i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL.⁵⁵ Det innebär att personer i hemlöshetssituation 3 är den största gruppen, precis som i de senaste två nationella hemlöshetskartläggningarna 2017 och 2011 [1, 3]. I kartläggningen 2017 fick Socialstyrelsen in enkäter för 15 322

⁵² Av de 279 kommuner som svarade på frågan om de hyr ut boende i andra hand med stöd i SoL i BME 2023.

⁵³ Av de 260 kommuner som uppgav att de hyr ut boende i andra hand med stöd i SoL i BME 2023.

⁵⁴ Det saknas svar från 17 kommuner om de hyr ut bostäder eller om antalet bostäder (11 svarade inte i BME 2023, 6 svarade inte Socialstyrelsen i uppföljningen).

⁵⁵ Det är bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt. Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand (med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

personer över 18 år som var i hemlöshetsituation 3. Socialtjänsten fyllde då i en enkät per person som var i denna situation under mätveckan.

Antalet bostäder som kommunerna uppger att de har för denna typ av uthyrning har samtidigt minskat de senaste åren, från 20 583 bostäder 2020⁵⁶ till 17 499 i början av 2022 enligt uppgifter i BME.

Personer i långsiktiga boendelösningar

Som beskrivits tidigare har inte alla kommuner kunnat ta fram de efterfrågade mängduppgifterna om personerna i hemlöshetsituation 3. Resultaten här baseras på de svar Socialstyrelsen fått från kommunerna

- i Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023
- till Socialstyrelsen i uppföljningen till de kommuner som svarat att de har denna boendelösning men *inte* svarat på följdfrågorna om antal bostäder, antal hushåll och/eller om antalet personer i dessa bostäder i BME 2023

Totalt uppgav 232 av 260 kommuner att det var 13 015 vuxna personer som bodde i dessa boendelösningar i början av 2023. Antalet kommuner som svarat på Socialstyrelsens frågor i BME varierar mellan 232 till 165⁵⁷. Här beskrivs de resultaten Socialstyrelsen fått in om dessa personer, vilket innebär att underlaget skiftar från fråga till fråga. Det innebär att Socialstyrelsen inte har några uppgifter om cirka 4000 vuxna personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar 2023.

Vissa jämförelser görs med resultaten från den nationella hemlöshetskartläggningen 2017. Observera att de resultaten baseras på 15 250 enkäter, en per person, från socialtjänsten så uppgifterna är inte helt jämförbara.

Kön, ålder och född i Sverige eller annat land

Det var 3 902 kvinnor och 5 046 män över 18 år som bodde i kommunernas långsiktiga andrahandsboenden, enligt svar från 198 kommuner⁵⁸. I början av 2023 var det fler män än kvinnor som bodde i denna boendelösning⁵⁹, 56 procent män och 44 procent kvinnor⁶⁰. Utifrån de uppgifter Socialstyrelsen fått in är andelen kvinnor högre i situation 3, jämfört med i de andra hemlöshetsituationerna. I kartläggningen 2017 var könsfördelningen nästan

⁵⁶ 2020 ändrade Boverket frågan i BME och la då till efter biståndsbeslut för att förtydliga att det var boende med stöd i socialtjänstlagen som åsyftades. Tidigare uppgifter från kommunerna i BME är därför inte jämförbara.

⁵⁷ Av de 260 kommuner som uppgett att de har denna form av boendelösning i kommunen.

⁵⁸ Som svarat på frågan om antal kvinnor och män.

⁵⁹ Frågorna avser bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt. Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand (med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

⁶⁰ Uppgiften baseras på svar från 198 kommuner.

densamma, då var 55 procent män och 45 procent kvinnor i denna hemlöshetssituation⁶¹.

De flesta personerna som bodde i de långsiktiga boendelösningarna var i åldersgruppen 35–64 år, 60 procent, och 18 procent var i åldern 25–34 år. Andelen unga vuxna i åldern 18–24 år var 11 procent och lika stor andel var personer som var 65 år eller äldre.

Bland personerna i den äldsta åldersgruppen var nästan två av tre män, sammanlagt 627 män och 292 kvinnor var minst 65 år gamla. I den yngsta åldersgruppen är fördelningen mellan kvinnor och män mer jämn. Av de unga vuxna i åldern 18–24 år var 52 procent män och 48 procent kvinnor.

I några kommuner har även unga personer under 18 år denna form av boende med bistånd enligt SoL. Det var 22 kommuner som uppgav att även unga under 18 år bor med dessa kontrakt, d.v.s. där en minderårig har hyresavtalet. Det gäller dock ett fåtal personer, ingen av kommunerna hade fler än 10 ungdomar som hade ett sådant kontrakt.

Det var 58 procent av de vuxna personerna med långsiktigt boende som var födda i Sverige. Precis som 2017 är andelen personer som var födda i Sverige något högre än andelen som är födda i ett annat land. I kartläggningen 2017 uppgavs 56 procent av personerna i situation 3 vara födda i Sverige.

Endast vuxna i de flesta hushållen

De allra flesta personer som bodde i de långsiktiga boendelösningarna hade inte några hemmavarande barn under 18 år⁶², 78 procent.

Tabell 16. Hushåll med långsiktiga boendelösningar enl. SoL utan och med hemmavarande barn under 18 år, antal.

Hushåll utan och med barn	Antal hushåll*
Hushåll utan hemmavarande barn	6 349
Hushåll med hemmavarande barn	1 833

* Antalet kommuner som svarat på frågan om hushåll utan barn är 185 och om hushållen med barn 186. Källa: Kommunernas uppgifter i BME 2023 och till Socialstyrelsen i uppföljningen av saknade svar.

Även i resultaten från hemlöshetskartläggningen 2017 hade de flesta personerna inte barn under 18 år som bodde med dem. Cirka 28 procent uppgavs då bo med barn av dem som var i hemlöshetssituation 3.

⁶¹ Uppgiften baseras på svar för totalt 15 295 personer i hemlöshetssituation 3, mätveckan 2017.

⁶² Med hemmavarande barn menas barn under 18 år som bor i hushållet stadigvarande eller växelvis.

Boendelösningen kan bidra till ett eget kontrakt

Även om de här andrahandskontrakten är en långsiktig boendelösning så är boendet förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler och personerna har heller ingen besittningsrätt. Flera kommuner uppgav i BME 2023 att de har som mål att personerna ska få ta över hyreskontraktet och bo kvar i lägenheten. Det var 135 kommuner som uppgav att det alltid är målet och 90 kommuner som uppgav att det var målet i vissa fall. Ytterligare 23 kommuner svarade att detta *inte* var ett mål med boendelösningen.

Det var 152 kommuner som också uppgav att personer med dessa andrahandsboenden hade fått överta sitt hyreskontrakt under 2022. Sammanlagt var det 1696 personer som hade fått överta förstahandskontrakten på den lägenhet de hyrt i andra hand under 2022⁶³. Ytterligare 576 personer hade under 2022 fått flytta från det långsiktiga andrahandsboendet för att de fått ett annat boende med ett eget förstahandskontrakt⁶⁴.

Personer i hemlöshet med barn

I det här avsnittet beskrivs resultat som handlar om de personer i hemlöshet som har barn. Uppgifterna baseras på svaren i Socialstyrelsens enkätundersökning mätveckan våren 2023 och kommunernas svar på Socialstyrelsens frågor i BME 2023. Totalt är det drygt 9 400 barn som har minst en förälder som levde i någon av hemlöshetssituationerna 1–4, utifrån uppgifterna som Socialstyrelsen fått. Vi utgår från att detta är ett minimum. Av dessa barn *bodde* 5 900 barn tillsammans med den förälder som var i en hemlöshetssituation, på heltid eller växelvis.

Föräldrar i hemlöshetssituation 1, 2 och 4

Det var 2985 av personerna som var i någon akut eller tillfällig hemlöshetssituation som hade barn under 18 år, under kartläggningsveckan. Det innebär att minst 29 procent av alla personerna⁶⁵ hade barn under 18 år. I kartläggningen 2017 var det 32 procent som var föräldrar till barn under 18 år under mätveckan, med motsvarande uppgiftslämnare.

Det var nästan lika många kvinnor som hade barn som män under mätveckan 2023, 47 procent kvinnor respektive 53 procent. Nästan nio av tio, 88 procent, av de som var föräldrar till barn under 18 år levde *inte* tillsammans med en partner⁶⁶ under mätveckan.⁶⁷

---

⁶³ i de 142 kommuner som svarade på frågan om antalet.

⁶⁴ i de 100 kommuner som svarade på frågan om antalet.

⁶⁵ Det var 589 som svarade att de inte visste om personen i hemlöshet hade barn och 22 som inte ville svara på frågan.

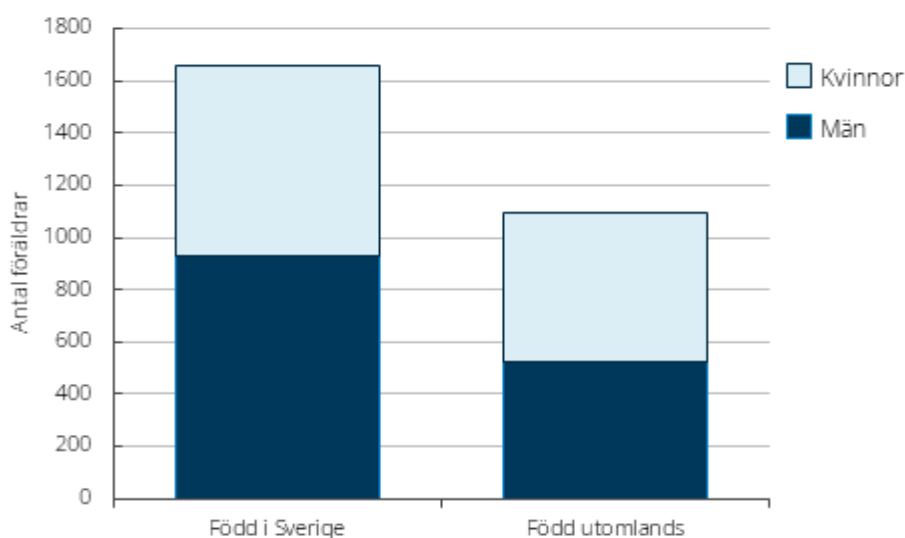
⁶⁶ Med partner menas make/maka, sambo eller livskamrat.

⁶⁷ Bortfall på frågan om partner är totalt 204.

Även bland föräldrarna i hemlöshet som hade barn under 18 år är de fler som var födda i Sverige än utomlands, 58 procent föddes i Sverige och 42 procent var födda i ett annat land.

Män som var födda i Sverige var den största föräldragruppen, de motsvarar 33 procent av alla personer i hemlöshet som hade barn mätveckan 2023. Kvinnor födda i Sverige med barn utgjorde 26 procent av föräldrarna. Män födda utomlands var den minsta gruppen bland personer i situation 1, 2 och 4 som hade barn under 18 år, totalt 19 procent av de som var föräldrar.

Figur 14. Antal personer i hemlöshetsituation 1, 2 eller 4 med barn under 18 år, kvinnor och män födda i Sverige eller i annat land. Vecka 16, 2023.

Totalt 2754 personer. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Mindre än en tredjedel bodde med sina barn

Av de personer som hade barn var det 28 procent, eller 832 personer, som också bodde tillsammans med sina barn helt eller växelvis under mätveckan.

Högst andel föräldrar i akut hemlöshet

Det största antalet föräldrar till barn under 18 år var personer som under mätveckan befann sig i akut hemlöshet, 1320 personer. Det motsvarar 44 procent av alla personer i situation 1, 2 och 4 som hade barn under 18 år. Av föräldrarna i akut hemlöshet var det 35 procent som också *bodde* med sina barn helt eller växelvis under mätveckan. Av kvinnorna som hade barn och var i akut hemlöshet under mätveckan bodde 57 procent med sina barn. Även om det är en hög andel är den lägre än i kartläggningen 2017, då var det 81 procent av de kvinnliga föräldrarna i akut hemlöshet som bodde med sina barn.

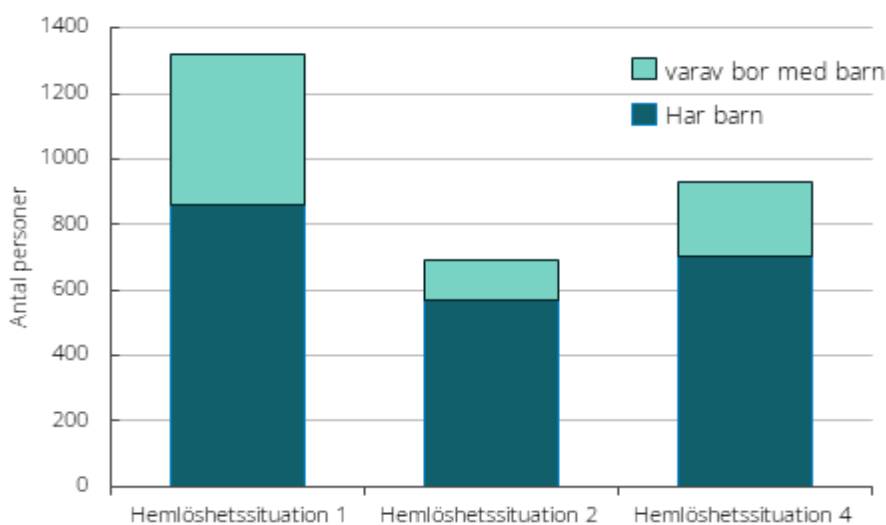
Av de personer som själva ordnat ett tillfälligt boende hos privatpersoner, situation 4, hade 927 barn under 18 år och nästan en fjärdedel av dem *bodde*

också tillsammans med sina barn helt eller växelvis, 24 procent. Det innebär att 31 procent av alla personer som bodde med sina barn var i situation 4, och bodde i tillfälliga eget ordnade boenden.

Av personerna som var i hemlöshetsituation 2 under mätveckan hade 690 barn under 18 år och 17 procent av dem *bodde* med sina barn, helt eller växelvis.

Figur 15. Antal personer som hade barn under 18 år i hemlöshets-situation 1, 2 och 4 samt hur många av dem vars barn som bodde med dem helt eller växelvis, vecka 16, 2023.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Flest föräldrar bodde på skyddade boenden

Flest personer som hade barn vistades på olika akuta boenden eller eget ordnade boenden hos familj/släkt eller hos bekanta. Där vistades också flest personer som bodde med sina barn helt eller växelvis under mätveckan. Tre av dessa boenden ingår i akut hemlöshet, där flest föräldrar bodde med barn på *skyddade boenden/kvinnojurer*. Föräldrar med barn vistades också på *vandrarhem eller hotell* och på *akutboenden* under mätveckan.

Tabell 17. De sex vanligaste boendesituationerna för personer i hemlöshets-situation 1, 2 och 4 som hade barn och som bodde med sina barn, v. 16, 2023.

Boendesituation v. 16 2023	Antal personer med barn	Antal personer som bodde med barn
Härbärge, Akutboende	320	91
Vandrarhem, Hotell	254	101
Skyddat boende eller Kvinnojour	280	183

Boendesituation v. 16 2023	Antal personer med barn	Antal personer som bodde med barn
Boende med stöd, Inackorderingshem - skrivs ut inom 3 mån utan bostad	378	102
Ofrivilligt boende hos familj/släkt - utan inneboendekontrakt	334	105
Ofrivilligt boende hos kompisar/bekanta - utan hyres-/inneboendekontrakt	336	39

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

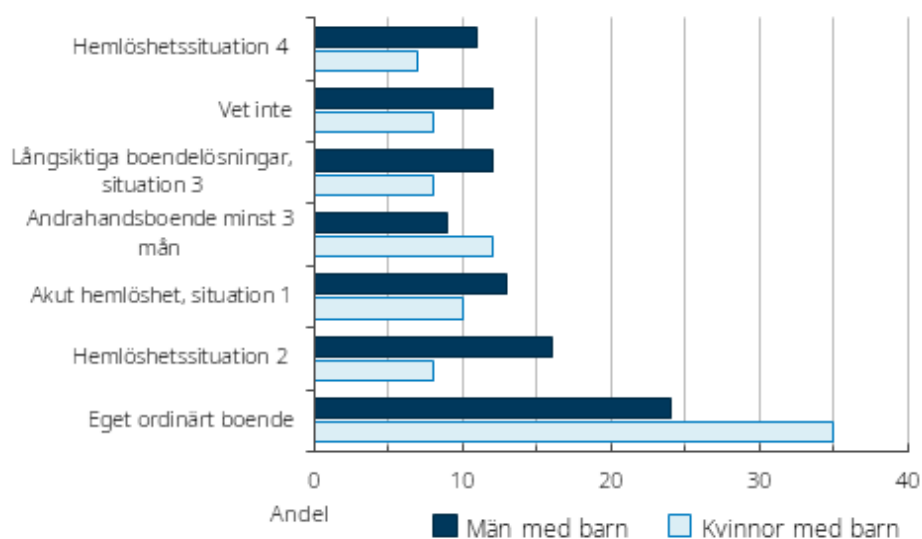
Innan den nuvarande hemlöshetssituationen

Tidigare boendeformer bland föräldrarna

Det var inte ovanligt att personerna i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 som hade barn under 18 år tidigare hade haft ett eget boende. Av dessa föräldrar hade 40 procent innan den nuvarande hemlöshetssituationen antingen bott i en egen ägd eller hyrd bostad eller haft ett långvarigt andrahandskontrakt. Detta var dock vanligare bland kvinnorna med barn än bland männen, 47 procent av kvinnorna respektive 33 procent av männen.

Generellt hade männen med barn tidigare varit i andra hemlöshetssituationer i högre utsträckning än kvinnorna. Bland männen med barn hade 16 procent tidigare varit på någon form av boende med stöd, placering eller anstalt, d.v.s. hemlöshetssituation 2, och 13 procent hade tidigare befunnit sig i akut hemlöshet. Bland kvinnorna med barn under 18 år hade en av tio innan den nuvarande hemlöshetssituationen varit i akut hemlöshet.

Figur 16. De vanligaste boendesituationerna för kvinnor och män med barn under 18 år, innan nuvarande hemlöshetssituationen, v. 16, 2023. Andelar.

Bortfall: 9, totalt 2975 svar. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Föräldrar som bodde med barn kom från stabilare boenden

För föräldrarna i hemlöshet som *bodde* med sina barn var det också vanligast att de hade haft en ordinär bostad eller hyrt i andrahand under längre tid än tre månader. Totalt gällde det 54 procent av personerna som bodde med sina barn, helt eller växelvis, under kartlägningsveckan. Av dem hade 40 procent haft en hyrd eller ägd bostad som de eller deras partner haft. Vidare var det 15 procent av föräldrarna som bodde med sina barn som innan den nuvarande hemlöshetssituationen hade haft ett långsiktigt boende med biståndsbeslut enligt SoL, d.v.s. varit i hemlöshetssituation 3.

Av samtliga föräldrar i hemlöshet som bodde med sina barn hade 60 procent varit i hemlöshet högst 1 år. Det innebär samtidigt att 40 procent av föräldrarna som bodde med barn helt eller växelvis hade varit i hemlöshet längre än i ett års tid.

Faktorer som bidragit till föräldrars hemlöshet

Flera olika faktorer uppgavs ha bidragit till den hemlöshetssituation som personerna med barn befann sig i under mätveckan. De vanligaste faktorerna bakom hemlösheten bland personer med barn känns igen och motsvarar de som var vanligast för samtliga personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4.⁶⁸ Det betyder att beroende och missbruk, arbetslöshet och ingen stadigvarande eller låg inkomst samt psykisk ohälsa även var de mest frekventa faktorerna som bidragit till föräldrarnas hemlöshetssituation. Detta gällde männen med barn och även kvinnorna med ett undantag, våld i nära relation. För kvinnor

⁶⁸ Se Figur 6, tidigare i rapporten.

med barn under 18 år var våld i nära relation den faktor som flest personer uppgav hade bidragit till deras hemlöshetssituation vecka 16. Det gällde 520 av 1388 kvinnor som hade barn och som var i någon av hemlöshetssituationerna 1, 2 eller 4.

Föräldrar och barn utestängda från bostadsmarknaden

Den vanligaste faktorn som uppgavs ha bidragit till hemlöshetssituationen för föräldrarna som bodde med sina barn var våld i nära relation. Det innebär i många fall att kvinnor lämnat sitt boende med barnen för att undgå våldet och nu vistades på någon form av tillfälligt boende, exempelvis skyddat boende. Det här gällde drygt 300 vuxna personer under mätveckan.

Bland de föräldrar som bodde med sina barn är faktorer som bidragit till deras hemlöshetssituation också i stor utsträckning sammankopplad till svårigheter att få ett eget boende. Avsaknad av inkomst, brist på hyreslägenheter och långa kötider, att de har skulder och betalningsanmärkningar samt svårigheter att bli godkända som hyresgäster uppfattas som vanliga faktorer, som gällde för mellan 300 till 160 av föräldrarna.

Behov av stöd bland föräldrar i hemlöshet

Under kartlägningsveckan uppgavs de män som hade barn ha behov av stöd, insatser och behandling kopplat till deras *missbruk och beroende, brist på inkomst* t.ex. behov av ekonomiskt bistånd samt för deras *psykiska ohälsa*. För kvinnorna som hade barn under 18 år var samma orsaker vanligast för deras behov av stöd, insatser och behandling. För kvinnorna var dock ordningen något annorlunda nämligen *ingen eller låg inkomst* och därmed behov av ekonomiskt bistånd, *psykisk ohälsa* och därefter *missbruk eller beroende*. Nästan lika vanligt var att kvinnorna med barn under 18 år ansågs ha behov av stöd på grund av utsatthet för *våld i nära relation*, vilket gällde 435 kvinnor.

Bland föräldrarna i hemlöshet som *bodde* med sina barn var den enskilt mest frekventa orsaken till behov av insats brist på egen inkomst, d.v.s. behov av ekonomiskt bistånd. Det gällde totalt 356 personer med hemmavarande barn. Därefter följde behov av stöd till följd av att ha varit utsatt för våld i nära relation, vilket gällde 259 personer under mätveckan 2023.

Barn till föräldrar i akut och tillfällig hemlöshet

Sammanlagt var det 5349 barn under 18 år som hade en förälder som var i hemlöshetssituation 1, 2 eller 4 under mätveckan 2023, som Socialstyrelsen fått kännedom om. De föräldrar som *bodde* tillsammans med sina barn helt eller växelvis hade sammanlagt 1832 barn under 18 år. Drygt 1000 av dessa barn vistades med sina föräldrar på olika akuta boenden under mätveckan.

Tabell 18. Totalt antal barn under 18 år som personer i hemlöshets-situation 1, 2 och 4 har och som de bor med, helt eller växelvis, v. 16 2023.

Personer i situation 1, 2 och 4 med:	Antal barn
barn under 18 år	5349
barn som bodde med sin hemlösa förälder	1832
barn som bodde med förälder i akuta boenden	1010

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Föräldrar och barn i långsiktiga boendelösningar – situation 3

De flesta av barnen som bodde tillsammans med en hemlös förälder gjorde det i långsiktiga boendelösningar, med personer som var i hemlöshets-situation 3. Det var dock långt ifrån alla kommuner som kunde ta fram eller sammanställa uppgifter om hushåll med barn eller antalet barn.

Det var 1833 hushåll med barn som hade den här formen av långsiktigt boende med andrahandskontrakt, i de 185 kommuner av som svarat på frågan⁶⁹.

Sammanlagt uppgav de att 4073 barn under 18 år bodde med föräldrar i de långsiktiga boendelösningarna⁷⁰. Då ingår inte hemmavarande barn över 18 år. Det var med största sannolikhet fler barn än så som bodde med föräldrar som var i hemlöshets-situation 3. Därutöver kan personerna ha barn under 18 år, även om de inte bor med dem.

I de 1833 hushåll som hade hemmavarande barn bestod knappt hälften av ensamstående kvinnor, 47 procent, medan 44 procent hade minst en förälder som var född utomlands.⁷¹ Det var minst 863 ensamstående kvinnor med hemmavarande barn som bodde i långsiktiga boendelösningar 2023.

I kommentarerna i Bostadsmarknadsenkäten 2023 skrev 55 kommuner att de inte kunde ta fram uppgifter om eller visste hur många av hushållen med barn som bestod av ensamstående kvinnor, däribland Stockholm.

Runt 300 av hushållen med barn hade innan den nuvarande boendelösningen befunnit sig i akut hemlöshet. Även denna fråga hade många kommuner svårt att besvara, vilket 72 kommuner av de som inte svarade också kommenterade i BME.

⁶⁹ Varav 15 kommuner lämnat in kompletterande uppgifter till Socialstyrelsen efter Boverkets insamling.

⁷⁰ På frågan om det totala antalet barn som bodde i dessa hushåll svarade 179 kommuner.

⁷¹ Bortfallet på frågan om ensamstående kvinnor var 55 av 241 kommuner och 60 av 226 kommuner på frågan om minst en vuxen född utomlands.

Boverket ställde även frågan om det under 2022 förekommit några avhysningar bland de hushåll som hyr i andra hand av kommunen med tillsyn och särskilda villkor⁷². I 17 kommuner hade hushåll med barn blivit avhysta från sitt andrahandskontrakt, det gällde 30 familjer med hemmavarande barn.

---

⁷² Sammanlagt 140 kommuner svarade att de inte förekommit några avhysningar.

Slutsatser

Hemlöshet berör allt från barnfamiljer som inte har en egen bostad till personer som lever utan tak över huvudet och som inte vet var de ska sova kommande natt. Att ha ett hem är viktigt för alla människors trygghet, hälsa och livskvalitet, särskilt för barn som är extra utsatta [11-18].

Kommunernas socialtjänst är en viktig aktör i arbetet som kan bidra genom förebyggande arbete och med att ge stöd och insatser till personer som är i hemlöshet⁷³. Socialtjänsten har också det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver⁷⁴.

För att undvika att personer blir socialt utestängda och det personliga lidandet som hemlöshet innebär för både vuxna och barn behövs både ansvar och lösningar inom flera politikområden på lokal, regional och nationell nivå. Satsningar för att förebygga och motverka hemlösheten behöver anpassas efter de behov som finns.

Socialstyrelsen vill också understryka att det är av stor betydelse att involvera och tillvarata erfarenheter från de personer som själva är och har varit i hemlöshet i arbetet med att förebygga och avhjälpa hemlösheten.

Hemlöshet ett samhällsproblem

Hemlöshet har sin grund både i strukturella och individuella faktorer. På strukturell nivå handlar det till exempel om bostadsbrist, långa kötider, höga krav för att få ett kontrakt på en hyreslägenhet och höga levnadskostnader. Både landets invånare och socialtjänstens handlingsutrymme påverkas och begränsas av trångboddhet och att det är brist på hyreslägenheter⁷⁵ [19, 20]. Alla människor som är utestängda från bostadsmarknaden behöver heller inte stöd och hjälp från socialtjänsten.

Att förebygga och att motverka hemlösheten kan inte hanteras av socialtjänsten ensamt [19-21]. I våra grannländer Finland och Norge har nationellt långsiktigt strategiskt arbete mot hemlöshet gett resultat⁷⁶ [22-24]. I Finland har hemlösheten minskat genom statligt finansierat byggande av hyreslägenheter med lägre hyror för personer som är utestängda från bostadsmarknaden⁷⁷, genom att avveckla antalet härbärgen och andra korttidsboenden och ersätta dem med långsiktiga boenden och genom att

⁷³ Se Bilaga 2 för utförligare beskrivning av socialtjänstens ansvar vad gäller boende.

⁷⁴ 2 kap. 1 § första stycket SoL. Se även Bilaga 2 för utförligare beskrivning av socialtjänstens ansvar vad gäller boende.

⁷⁵ Se Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35) och Sänk tröskeln till en god bostad (SOU 2022:14).

⁷⁶ Hemlösheten i Finland har halverats sedan 2008, då det första av fyra nationella program fastställdes. Enligt 2022 års undersökning från den finländska myndigheten ARA var 3 686 personer hemlösa i Finland 2022. Även i Norge har hemlöshetstalen minskat, främst mellan 2012–2016, och i den senaste mätningen 2020 var antalet hemlösa 6,2 per 10 000 invånare.

⁷⁷ Företräde till dessa hyreslägenheter ska ges till bostadslösa och hushåll som har ett brådskande behov av bostad, är mindre bemedlade och har lägre inkomster, enligt statsrådets förordning (166/2208).

implementera Bostad först [25-28]. I det senaste programmet finns ett fokus på att minska hemlösheten bland kvinnor, och att de ska kunna behålla kontakten med sina barn [23].

Lokala kartläggningar och nationell statistik behövs

Socialstyrelsen konstaterar att många kommuner hade svårt att lämna mängduppgifter om personerna som bor i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL⁷⁸, både i BME och till Socialstyrelsen. Kommunerna kan inte med enkelhet sammanställa socialtjänstens insatser för boende.

En nationell kartläggning av personer i hemlöshet vart sjätte år är inte det bästa sättet att följa utvecklingen av hemlösheten på, enligt Socialstyrelsens bedömning. Att kartlägga personer som är i hemlöshet i Sverige är en svår och komplicerad uppgift av flera skäl. Vad som definieras som hemlöshet, insamlingsmetod och att uppgiftslämnare i hela landet kan bidra har också betydelse för resultaten.

Det är Socialstyrelsens bedömning att lokala kartläggningar ger en bättre träffsäkerhet och kan användas som en del i kommunernas planering av bostadsförsörjningen. Förutsatt att samma definitioner och mätperiod används och att det är tydligt vilka uppgifter som inhämtas från vilka uppgiftslämnare kan resultaten också jämföras och sammanställas på nationell nivå. Med lokala underlag och ett utvidgat och ändamålsenligt socialtjänstdataregister⁷⁹ där socialtjänstens alla beslut om bistånd registreras kan hemlösheten följas nationellt på ett säkrare, bättre och mer kontinuerligt sätt.

Personer utestängda från bostadsmarknaden

Resultaten i kartläggningen tyder på att de personer i *akut och tillfällig hemlöshet* som socialtjänsten möter och arbetar med har flera sociala problem och att färre av dessa personer enbart har behov av boende. I kartläggningen kan Socialstyrelsen dock inte avgöra om den sistnämnda gruppen faktiskt har minskat d.v.s. om personer i större omfattning nu har egna boenden eller om det snarare är så att socialtjänsten inte längre har kontakt med dem.

Resultaten vi ser i kartläggningen kan återspegla att socialtjänsten under senare år fokuserat mer på personer som är hemlösa *och* har andra sociala

---

⁷⁸ Det gäller personer med sociala kontrakt, som bor i träningslägenheter, i försökslägenheter och liknande med andrahandskontrakt utan besittningsrätt och där andrahandskontraktet är förenat med särskild tillsyn eller regler.

⁷⁹ Ett utvidgat socialtjänstdataregister som är mer anpassat för att nationellt kunna följa upp hemlöshet kommer att kräva författningsändringar.

problem än på personer som enbart är bostadslösa [8, 9, 19, 29]. SoL innehåller heller inga bestämmelser som ger bostadslösa i allmänhet en rätt att få en bostad⁸⁰. Flera aktörer och forskare har uppmärksammat att en större grupp, som är hemlösa av strukturella orsaker, inte längre fångas upp av vare sig i bostadsförsörjningen eller av kommunernas socialtjänst⁸¹ [30, 31]. Delar av civilsamhället har vid flera tillfällen uppmärksammat att de i sina verksamheter möter fler barnfamiljer och att personer som är hemlösa av strukturella orsaker inte får stöd från samhället [32-34]. De senaste årets höjda levnadskostnader kan också påverka familjer och personer som redan innan levde med små ekonomiska marginaler. Att det finns bostäder och att personer får tillgång till hyresbostäder är centralt för att lösa hemlösheten.

Ansvar för personer i strukturell hemlöshet

I Sverige har allmännyttan eller numera kommunala bostadsbolag varit ämnade för alla invånare. Bostadsbristen har dock medfört att många personer, även utan andra sociala problem, vänt sig till socialtjänsten för att få hjälp med boende, samtidigt som hyresvärdar kunnat ställa högre krav för att godkänna hyresgäster. De långsiktiga boendelösningarna som socialtjänsten ordnat och ofta agerar hyresvärd är unikt för Sverige⁸². Trots att kommunerna uppger att antalet bostäder de har för ändamålet har minskat de senaste åren visar kartläggningen att närmre 17 000 personer fortfarande bor i dessa långsiktiga boendelösningar. Många av dessa personer skulle med stor sannolikhet kunna bo i en vanlig hyreslägenhet, med eller utan stöd från socialtjänsten.

De flesta av landets invånare bor i kommuner där det råder bostadsbrist. Även om färre antal kommuner bedömer att de har bostadsbrist 2023 jämfört med 2017⁸³ så gäller det främst i kommuner med färre antal invånare. Totalt bor 80 procent av befolkningen i kommuner som bedömer att de har underskott på bostadsmarknaden. I de tre storstadsregionerna⁸⁴ bor 40 procent av landets befolkning och där har 94 procent av de totalt 51 kommunerna bostadsbrist⁸⁵ [4, 35].

Att det är underskott på bostäder med rimliga boendekostnader och att det är långa kötider för att få hyreslägenhet uppgavs vara ett huvudsakligt problem

---

⁸⁰ Se Bilaga 2 om socialtjänstens ansvar.

⁸¹ Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35) och Sänk tröskeln till en god bostad (SOU 2022:14).

⁸² I Finland, Norge och Danmark finns inte denna boendelösning och de ingår därför heller inte heller i deras nationella statistik eller hemlöshetskartläggningar.

⁸³ I början av 2017 uppgav 255 kommuner att det var underskott på bostäder och i början av 2023 var det 180 kommuner som uppgav att de hade underskott på bostadsmarknaden (BME 2017 och 2023 *Öppna data - Boverkets bostadsmarknadsenkät*. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bostadsmarknadsenkaten/>).

⁸⁴ D.v.s. Storstockholm, Storgöteborg och Stormalmö, sammanlagt 51 kommuner.

Kommunerna Upplands Väsby och Nykvarn (Storstockholm) samt Mölndal (Storgöteborg) uppgav balans på bostadsmarknaden, enligt Boverket.

i de kommuner som uppgav att de hade underskott på bostäder, i början av 2023⁸⁶ [35].

Förebygga och bryta hemlösheten

Resultaten visar att hemlösheten är mer utbredd i landets största städer och kommuner. Personerna som var i akut och tillfällig hemlöshet hade till stor del flera sociala problem. Många av dem hade varit i flera hemlöshets-situationer och befunnit sig i hemlöshet under många år. Alla personerna i kartläggningen är dessutom utestängda från bostadsmarknaden och i stor utsträckning även från arbetsmarknaden.

Stödja kvarboende

Kartläggningen visar att nästan 30 procent av personerna haft ett ordinärt boende innan de hamnade i den akuta och tillfälliga hemlöshetssituationen. För personer som har behov av någon form av stöd är socialtjänstens arbete viktigt för att de ska kunna behålla sitt boende, klara sin ekonomi och få sysselsättning. Hälso- och sjukvården, inte minst beroendevården och psykiatrin, och kommunernas budget- och skuldrådgivning är andra viktiga aktörer i det arbetet. Stöden kan behöva vara långvariga och flexibla för att personerna ska kunna behålla sitt boende.

Att människors sociala utestängning och problem förvärras genom att de förlorar sitt nuvarande boende behöver undvikas. Att personer kan och får behålla sitt boende behöver därför vara en målsättning.

Förebygga avhysningar

För nästan en av fem personer som var i akut och tillfällig hemlöshet uppgavs att avhysning från ett tidigare boende hade bidragit till deras hemlöshetssituation. Det motsvarar 1943 personer mätveckan 2023 varav 871 personer då var i akut hemlöshet. Samtidigt hade minst 213 vuxna som bodde i långsiktiga boendelösningar med bistånd enligt SoL blivit avhysta från dessa boenden under 2022.

Att bli avhyst från sitt boende innebär en stor risk för att under lång tid hamna utanför bostadsmarknaden och en ökad risk för långvarigt ekonomiskt bistånd [36]. Det är också svårt att komma in på bostadsmarknaden igen.

Barn drabbas fortfarande av avhysningar

Även barn drabbas av avhysningar, för 83 personer som bodde med sina barn i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan uppgavs att en

---

⁸⁶ Underskott på bostäder med rimliga boendekostnader uppgavs av 79 procent av landets kommuner med bostadsbrist och 52 procent av kommunerna uppgav långa kötider, enligt Boverket.

avhysning var en faktor som bidragit till hemlösheten. Minst 30 hushåll med barn som bott i långsiktiga boendelösningar blev avhysta därifrån under 2022⁸⁷. Enligt Kronofogden var totalt 575 barn med om en genomförd avhysning under 2022 [37]. Det var då det högsta antalet barn som varit med om en avhysning på elva år i Sverige. I cirka 90 procent av de ärenden där barn berörts av en genomförd avhysning var orsaken en hyresskuld [38].

Resultaten pekar på att socialtjänsten tillsammans med hyresvärdar fortsatt behöver arbeta tillsammans för att förebygga att det går så långt som till avhysningar, och särskilt beakta barnens behov. Hemmets betydelse och barns behov av långsiktiga boendelösningar tydliggörs i forskning där det bland annat konstateras att en osäker boendesituation har negativ inverkan på barns hälsa, trygghet och skolgång [12, 18].

Faktorer som bidragit till personernas akuta och tillfälliga hemlöshet

Beroende och psykisk ohälsa är fortfarande de vanligaste faktorerna som uppges ha bidragit till personernas akuta och tillfälliga hemlöshet, visar kartläggningen. Det är också vanligt att personerna saknade en stadigvarande inkomst, var arbetslösa eller saknade sysselsättning samt att de hade skulder och betalningsanmärkningar vilket hade bidragit till deras hemlöshet. Både personer som är överskuldssatta och personer som har ekonomiskt bistånd har dessutom en högre risk för psykisk ohälsa, suicidförsök och suicid [39, 40]. Det innebär att personerna utöver stöd från socialtjänsten, inklusive stöd för beroende av spel om pengar, kan behöva vård och behandling från hälso- och sjukvården och annat stöd från t.ex. kommunernas budget och skuldrådgivning.

Bland kvinnorna i akut och tillfällig hemlöshet är utsatthet för våld i relation en faktor som bidragit till deras hemlöshetssituation. Även för män syns att allvarliga hot från personer i kriminella miljöer är en faktor som bidrar till akut hemlöshet och behov av ett skyddat boende.

Från en hemlöshetssituation till en annan

Resultaten visar ett tydligt mönster av att personerna i akut och tillfällig hemlöshet även tidigare hade varit i en hemlöshetssituation. Det gällde nästan hälften av personerna i situation 1, 2 och 4. Dessutom kan personerna alternera mellan olika akuta och tillfälliga boendelösningar, inom samma hemlöshetssituation.

Flest personer, 15 procent, hade *innan* hemlöshetssituationen under mätveckan varit i akut hemlöshet. Nästan lika många hade innan varit i hemlöshetssituation 2 d.v.s. de hade inget eget boende efter flytt/utskrivning

---

⁸⁷ Enligt kommunernas svar i BME 2023 som Socialstyrelsen fått från Boverket.

från boende med stöd, HVB, familjehem, SiS-institution eller anstaltsvistelse. Dessa mönster är viktiga att bryta.

Personer som är i situation 2 finns med i Socialstyrelsens kartläggningar eftersom det finns en risk för att personer efter vård, boende eller behandling och avtjänade fängelsestraff riskerar att hamna i hemlöshet. Behovet av att fånga upp och planera för dessa personers fortsatta stöd och boende understryks igen. Stöd och hjälp i övergången från heldygnsvård till självständigt boende är viktigt, inte minst för unga vuxna och stödet behöver finnas kvar över tid [41-43].

Personer i kartläggningen som själva ordnat ett kortsiktigt boende hos privatpersoner, oftast familj eller bekanta, är den yngsta gruppen. Det är viktigt att förhindra att dessa unga vuxna hamnar i en negativ spiral av långvarig akut och tillfällig hemlöshet.

Personer i akut och tillfällig hemlöshet med flera behov

Personerna i hemlöshetskartläggningen har överlag problem relaterade till sin ekonomi, brist på sysselsättning, har beroende och psykisk ohälsa. För nästan en tredjedel av personerna uppgavs minst fyra olika orsaker medföra att de hade behov av stöd, insatser, vård och behandling under mätveckan, utöver hemlösheten. De motsvarar i stort den målgrupp som prioriteras för insatsen Bostad först. I slutet av 2022 uppgav totalt 34 kommuner att de hade 504 lägenheter i sin Bostad först-verksamhet⁸⁸ i landet, inklusive lokala varianter på modellen [44]. Behovet är utifrån resultaten i kartläggningen betydligt större. Statsbidraget för Bostad först kan behöva inriktas på att fler personer får insatsen, d.v.s. att verksamheterna breddas där behoven är som störst.

Från akuta och tillfälliga till permanenta boendelösningar

Mer än 4400 personer befann sig under mätveckan i akut hemlöshet visar kartläggningen. Att befinna sig i akut hemlöshet är att vara i en väldigt utsatt position och som förvärras om det pågår länge. Att leva i hemlöshet under lång tid och återkomma till härbärgen och andra akuta boenden ökar risken för personers ohälsa och att de dör i förtid, dessutom tenderar kortsiktiga lösningar att leda till inlåsnings effekter [19]. Ju längre en person lever i hemlöshet, desto svårare är det också att få ett eget boende⁸⁹ igen [45]. Personer som bott på härbärgen löper högre risk för att dö, få sjukdomar och nedsatt fysisk hälsa och har behov av stöd i sitt vardagliga liv flera år efteråt

---

⁸⁸ Ytterligare 15 kommuner erbjöd en lokal variant av Bostad först, där inte alla principer för insatsen ingick, med totalt 94 lägenheter.

⁸⁹ Med eget boende avses här att hyra (förstahandskontrakt) eller äga ett boende.

[46, 47]. Begränsade öppettider, byråkrati och stigma gentemot personer som lever marginaliserat och i hemlöshet försvårar också personernas tillgång till både socialtjänsten och hälso- och sjukvården [48, 49].

Ibland går det inte att undvika att personer hamnar i en akut hemlöshets-situation, det är dock av yttersta vikt att arbeta för att det akuta boendet blir kortvarigt och ersätts med ett tillsvidareboende, utifrån personens behov. Våldsutsatta kvinnor och deras barn som vistas på skyddade boenden är exempel på en målgrupp som behöver få ett tryggt permanent boende snabbare⁹⁰. Socialtjänsten ska vid behov erbjuda vuxna som utsatts för våld i nära relationer stöd och hjälp i form av ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar behovet av skydd.⁹¹ Socialtjänsten bör också kunna erbjuda våldsutsatta vuxna hjälp att ordna stadigvarande boende.⁹²

Resultaten visar att många av personerna lever i långvarig och återkommande hemlöshet. För att bryta detta behöver långsiktiga boendelösningar ersätta olika akuta och kortsiktiga lösningar. Som Socialstyrelsen lyft tidigare behöver Bostad först men även andra tillsvidare boendelösningar utifrån individens behov erbjudas i större omfattning. Socialtjänsten behöver också ge ett långsiktigt flexibelt individanpassat stöd vilket ökar möjligheterna för de enskilda personerna att behålla sina boenden [19].

Nå fler med uppsökande arbete

Kartläggningen visar att det under mätveckan var nästan 750 personer som levde och sov utomhus, på offentliga platser, lokaler som garage och källare samt i bil, tält och husvagn. Tre procent av personerna i akut och tillfällig hemlöshet hade heller ingen kontakt med socialtjänsten. Som Socialstyrelsen konstaterat tidigare kan socialtjänsten kan behöva arbeta mer uppsökande och vara tillgänglig samt samarbeta mer med civilsamhället, för att söka upp personer som lever i akut hemlöshet och skapa förtroende [19]. Det uppsökande arbetet behöver bedrivas utifrån de förutsättningar som råder i kommunerna och riktas till de grupper som har störst behov.

Socialstyrelsens fortsatta arbete

Socialstyrelsen stödjer fortsatt socialtjänsten i deras arbete med att förebygga och motverka hemlöshet, till exempel med kunskapsstöd för att

---

⁹⁰ Regeringens statsbidrag till kommuner för arbetet med stadigvarande boende till våldsutsatta är ett sätt att stärka det arbetet. Statsbidraget syftar till att långsiktigt stärka och utveckla kommunernas arbete när de erbjuder våldsutsatta hjälp med att ordna stadigvarande boende. Se förordningen (2022:1416) om statsbidrag till kommuner för att stärka arbetet med att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende.

⁹¹ 6 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer

⁹² Allmänna råd till 6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39

förebygga avhysningar och i arbetet med att införa, utöka och förbättra modellen Bostad först.

Resultaten från kartläggningen kommer framöver tillvaratas i Socialstyrelsens uppdrag inom regeringens strategi att kartlägga och analysera kommunernas akuta boendelösningar.

Referenser

1. Socialstyrelsen. Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär; 2017.
2. Socialstyrelsen. Planera och genomföra en nationell hemlöshetskartläggning 2023 - Socialstyrelsens plan för genomförandet. PM Dnr. 5.7-31997/2022. 2023.
3. Socialstyrelsen. Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 – omfattning och karaktär; 2011.
4. Boverket. Bostadsmarknadsenkäten 2023 Hämtad 2023-11-15 <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten/>. 2023. Hämtad från:
5. Bostadsmarknad och bostadsförsörjning i Malmö. Uppföljning 2020 Bostadsbyggande - Malmö stad (malmo.se). 2019-10-12.
6. Uppföljning av Göteborgs stads plan mot hemlöshet 2020-2022 och begäran om uppdrag att ta fram ny plan, Göteborgs stad 2023-03-27, Dnr EXF-2023-00021. 2023.
7. Vägledning bistånd boende och nödbistånd. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Malmö stad. 2019.
8. Göteborg stad. Hemlösa och utestängda från bostadsmarknaden april 2020. GÖTEBORGS STAD (goteborg.se). 2020-05-18.
9. Malmö stads kartläggning av hemlösheten år 2019. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Malmö stad: 2019.
10. Socialstyrelsen. Lägesbild 2023. Uppföljning av ANDTS-strategins mål avseende vård och omsorg; 2023.
11. Nordström, A. Bostadens betydelse för barn. i SOU 2005:88 del 4. bilaga 3, s. 261-270.
12. Inget rum för trygghet - barn och unga om vräkningar och hemlöshet. Barnombudsmannen; 2016. Temarapport Max18-2016.
13. Näsman, E. Barns perspektiv och perspektiv på barn som informanter. Bil 4, SOU 2005:88 s. 271-.
14. Dupuis, A, Thorn, D. Home, home ownership and the search for ontological security. Sociol. Rev. 1998;46: 25 – 47.
15. Padgett, D. There's no place like (a) home: Ontological security among persons with serious mental illness in the United States. Social Science & Med, 2007;64:1925-36.
16. Unhoo, S. Utvärdering av bostad först Göteborg. Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet; 2016.
17. Samzelius T, Lister R. A vicious circle of silent exclusion : family homelessness and poverty in Sweden from a single mother perspective. Malmö: Malmö universitet; 2020.
18. Björkhagen Turesson, A. (red.) Hemlösa barns vardagsliv i Malmö. Utifrån ett barnrättsperspektiv. Malmö stad och Malmö Universitet; FoU- rapport 2019:4. .
19. Socialstyrelsen. Förebygga och motverka hemlöshet. Analys och förslag för fortsatt arbete inom socialtjänsten; 2021.
20. Weber E, Holmlin, G. Bostadsförsörjning mer än bostadsbyggande. Länsstyrelsen Skåne, rapport 2018:3. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6b32b8ec162bd970d6b2226d/1>

- [526067957671/Bostadsf%C3%B6rs%C3%B6rjning%20mer%20%C3%A4n%20bostadsbyggande.pdf](https://www.svt.se/nyheter/utiset/svenska/professor-sa-har-minskade-vi-hemlosheten-i-finland) 2018.
21. Socialstyrelsen. Redovisning av 2018–2021 års statsbidrag att förstärka kommunernas arbete med att motverka hemlöshet (S2017/070302/RSmf1]; 2021.
  22. Dyb E, Zeiner, H. Bostedsløse i Norge 2020 – en kartlegging. NIBR-rapport: 2021:10 <https://oda.oslomet.no/oda/xmlui/bitstream/handle/11250/2758758/NIBR-rapport%202021-10.pdf?sequence=5&isAllowed=y>. Oslo Metropolitan University; 2021.
  23. Nordens välfärdscenter 2022. Hemlöshet i Norden – Nationella strategier och praktiska lösningar. Hämtad 2024-01-02. <https://nordicwelfare.org/publikationer/hemloshet-i-norden-nationella-strategier-och-praktiska-losningar/>; 2022.
  24. Månsson Bengtsson, J. En jämförande policyanalytisk studie om varför hemlösheten minskar i Finland men inte i Sverige. Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet; 2020.
  25. Pleace, N.; Culhane, D., Granfelt, R., och Knutagård, M. The Finnish Homelessness Strategy – An International Review. Helsinki: Miljöministeriet; 2015.
  26. Y-Foundation. A home of your own. Housing First and ending homelessness in Finland. Y-Foundation ISBN 978-952-93-9057-1, Otava Book Printing Ltd, Keuruu; 2017.
  27. SVT Nyheter. Professor: Så här minskade vi hemlösheten i Finland. Publicerad 21 december 2023. <https://www.svt.se/nyheter/utiset/svenska/professor-sa-har-minskade-vi-hemlosheten-i-finland>; 2023.
  28. ARA. Utredning 2/2023. Bostadslösa 2022. Statistik och utredningar. https://www.ara.fi/sv-FI/Databank/Statistik_och_utredningar/Bostadsloshet; 2023.
  29. SKR. Sociala kontrakt, ekonomiska förutsättningar. PM. 2015-06-01. Avdelningen för ekonomi och styrning och Avdelningen för vård och omsorg. 2015.
  30. Granath Hansson A. En social bostadssektor i Sverige? Fores. Hämtad 2023-11-29 <https://fores.se/publikation/en-social-bostadssektor-i-sverige/>. Fores. Hämtad 2023-11-29 <https://fores.se/publikation/en-social-bostadssektor-i-sverige/>; 2020.
  31. Samzelius T. Bostadens emancipatoriska betydelse – den svenska jämställdhetspolitikens blinda fläck? I Bengtsson, B, Holdo M & Holmqvist E (red.), Allas rätt till bostad: Marknadens begränsningar och samhällets ansvar. Malmö Universitet. Daidalos. 2022:95-110.
  32. Stadsmissioner S. Hemlös 2023. Tema: svårare att få stöd? En granskning av tio kommuners stöd till människor i hemlöshet. 2023 Hämtad 2023-10-04. https://www.stadsmissionen.se/sites/default/files/2023-01/Heml%C3%B6shetsrapporten%202023_Embargo2feb.pdf.
  33. Frälsningsarmén. Nya grupper av personer i hemlöshet. Hämtad 2023-11-08 <https://www.fralsningsarmen.se/vart-sociala-arbete/for-manniskor-i-utsatthet/hemloshet/sa-ser-hemlosheten-ut-i-sverige/>. Hämtad från:
  34. Skåne stadsmission. Hemlöshetsfrågan måste lyftas från socialtjänsten - hela kommunens ansvar. Hämtad 2023-10-26

- <https://www.skanestadsmission.se/hemloshetsfragan-maste-lyftas-fran-socialtjansten-hela-kommunens-ansvar/>. 2022. Hämtad från:
35. Boverket. Läget på bostadsmarknaden i riket. Hämtad 2023-09-11. 2023. Hämtad från:
  36. Kahlmeter, A, Bäckman, O, Brännström, L. Housing Evictions and Economic Hardship. A Prospective Study. *Eur Sociological Review*, Vol 34:1 February 2018;106–19.
  37. Kronofogden. Helårsstatistik vräkningar som berört barn. Hämtad 2023-09-23. Hämtad från: <https://kronofogden.se/om-kronofogden/statistik/statistik-om-vrakningar>
  38. Vuleta D. Specialbeställd statistik från Kronofogden, via e-post från Davor Vuleta Analytiker, Ledningsstödsenheten, den 2023-02-07 till Socialstyrelsen.
  39. Levinsson H, Probert-Lindström, S, Holmgren, E, Nilsson Sundström, E & Ahlström, R. Suicidal behaviour in over-indebted individuals: a cross-sectional study in Sweden. *Nordic Journal of Psychiatry*,. 2023; 77:7:669-75
  40. Socialstyrelsen. Högre risk för psykisk ohälsa och suicid bland mottagare av ekonomiskt bistånd, Art.nr 2023-9-8748. 2023.
  41. Höjer IS, Y. Procedures when young people leave care — Views of 111 Swedish social services managers,. *Children and Youth Services Review*, Elsevier. 2011; 33(12);:2452-60.
  42. SBU. Stöd till unga som ska flytta från placering i social dygnsvård: en systematisk översikt. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU Bereder 316. Hämtad 2022-12-27. <https://www.sbu.se/sv/publikationer/sbu-bereder/stod-till-unga-som-ska-flytta-fran-placering-i-social-dygnsvard/>; 2020.
  43. Socialstyrelsen. Förstudie om socialtjänstens behov av stöd i arbetet med att förbereda unga placerade i övergången till självständigt boende. 2020.
  44. Socialstyrelsen. Sammanställning av enkät om Bostad först. Underlag till RU nationellt metodstöd, utbildning och uppföljning av metoden Bostad först. Dnr 5.7-19639/2022. 2022.
  45. Swärd. H. Hemlöshet. Fattigdomsbevis eller välfärdsdilemma? Studentlitteratur. Lund; 1998.
  46. Stenius-Ayoade A, Haaramo P, Kautiainen H, Sunikka S, Gissler M, Wahlbeck K, et al. Morbidity and housing status 10 years after shelter use—follow-up of homeless men in Helsinki, *Eur Jour of Public Health* 28:6;1092-97. *European Journal of Public Health*. 2018; 28(6):1092-7.
  47. Beijer, U. Homelessness and health: analysis of mortality and morbidity from a gender perspective. Stockholm: Karolinska institutet; 2009. .
  48. Omerov, P. et al. Homeless persons' experiences of health- and social care : A systematic integrative review, *Health & Social Care in the Community*. 2020 28:1;1-11.
  49. Vårdprocesser för narkotikarelaterad förgiftning Kartläggning av patientflöden, insatser och samverkan samt identifiering av brister och utvecklingsområden. Socialstyrelsen. Artikelnr 2021-6-7442. Socialstyrelsen.se; 2021.

Bilaga 1 Metodbeskrivning

Ett enklare sätt att kartlägga 2023

Personer i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 har kartlagts med en enkätundersökning under en mätvecka på våren 2023. Tidigare kartläggningar har också gällt en mätvecka på våren [1–3] Enbart elektroniska enkäter har använts. I den senaste kartläggningen 2017 var första gången elektroniska enkäter användes. Majoriteten, eller 85 procent, av verksamheterna besvarade då enkäter elektroniskt⁹³.

Personer som har långsiktiga boendelösningar, hemlöshetsituation 3, har 2023 kartlagts i samarbete med Boverket med extra frågor i BME. De efterfrågade uppgifterna där gäller *antaluppgifter* per kommun, istället för en enkät per person som efterfrågats i tidigare kartläggningar. Uppgifterna som inhämtats från Boverket 2023 är inte på samma detaljnivå som i tidigare kartläggningar.

Enklare insamling 2023 än 2017

Kartläggningen 2023 genomfördes på ett enklare sätt och med färre variabler, med hänsyn till gällande lagstiftning om personuppgiftsbehandling och IT-säkerhet och i enlighet med uppdragets ramar. Insamlingen av uppgifter om personer i hemlöshet har under 2023 förenklats i huvudsak genom

- insamling i två enkätundersökningar - Socialstyrelsens enkätundersökning och i BME
- använda färre uppgiftslämnare
- enbart använda elektroniska enkäter
- ha något färre enkätfrågor

Hemlöshetsituationerna 1, 2 och 4

De uppgiftslämnare Socialstyrelsen haft 2023 (socialtjänsten och civilsamhället) stod i 2017 års kartläggning för 96 procent av de personer som då rapporterades in i hemlöshetsituationerna 1, 2 och 4. Socialstyrelsen bedömde att dessa uppgiftslämnare var de mest centrala för att kunna kartlägga personer som befinner sig i de dessa hemlöshetsituationer. Det innebar ett effektivare insamlingssätt och samtidigt att många verksamheter som tidigare fått enkäter inte behöver delta i kartläggningen, t.ex. inom kriminalvården, skyddade boenden, ungdomsmottagningar osv.

---

⁹³ Verksamheterna fick dock inför kartläggningen välja om de hellre ville använda pappersenkäter vilket 15 procent också gjorde.

Jämförelser med svar från motsvarande uppgiftslämnare 2017

I de jämförelser som görs med 2017 års resultat i rapporten gäller uppgifter som Socialstyrelsen då fick från socialtjänsten och från civilsamhället. Nya beräkningar har alltså genomförts för att kunna jämföra 2023 års resultat med motsvarande resultat från 2017 års hemlöshetskartläggning.

Redovisning av insamling

Nedan redovisas först Socialstyrelsens enkätundersökning och därefter Bostadsmarknadsenkäten.

Hemlöshetsituation 1, 2, och 4 – i Socialstyrelsens enkätundersökning

Socialstyrelsen genomförde en enkätundersökning med elektroniska enkäter för att kartlägga personer i hemlöshet under en vecka i april. Mätveckan var vecka 16, 17–23 april 2023.

I likhet med tidigare år skulle en enkät fyllas i per person i hemlöshet. Det gäller personer som befinner sig i hemlöshetsituation 1, 2, eller 4.⁹⁴ Endast elektroniska enkäter användes och de besvarade enkäterna skickas inkapslade i krypterat format direkt till Socialstyrelsen.⁹⁵

Enkäterna

Enkäterna innehöll totalt 11 frågor, vilket är fyra frågor färre än vid den senaste kartläggningen 2017⁹⁶. Enkäterna anpassades lite utifrån vilka den riktades till, men samma uppgifter efterfrågas.

I enkäterna ställdes frågor om

- Kommun
- Kön och ålder

---

⁹⁴ Personer som befinner sig i motsvarande situationer kartläggs även i Finland, Danmark och Norge, med några undantag beroende på skillnader i bl.a. lagstiftning. Däremot ingår inte hemlöshetsituation 3 i de andra nordiska ländernas kartläggningar, dels för att denna typ av andrahandskontrakt inte används i Norge och Danmark, dels för att kontraktsinnehavarnas rättigheter är starka i Finland. (Benjaminsen. L, Dahlman. H, Dyb. E, Knutagård. M and Lindén. J. Measurement of Homelessness in the Nordic Countries. European Journal of Homelessness Volume 14, No. 3_ 2020, s. 140-170.

⁹⁵ Det innebär att ingen molntjänst används i kartläggningen. De insamlade enkätsvaren hanterades enligt myndighetens rutiner för personuppgiftsbehandling. För en närmare redogörelse se Bilaga 3 om gällande lagstiftning.

⁹⁶ Frågan om vilket land/världsdel personen kommer ifrån ersattes av fråga om personen var född i Sverige eller utomlands. Frågorna Hur länge personen bott i Sverige, Huvudsaklig inkomstkälla och Insatser under senaste året togs inte med. Följdfrågor gällande orsak till att personen inte godkänts som hyresgäst och typ av missbruk eller beroende ströks.

- Lever med en partner/självt
- Om personen har barn under 18 år (+ antal barn och antal hemmavarande barn)
- Född i Sverige/utomlands
- Hemlöshetssituation/boende – under kartlägningsveckan
- Tid i hemlöshet
- Boende innan den nuvarande hemlöshetssituationen
- Faktorer som bidragit till hemlösheten (fler alternativ kunde anges)
- Behov av stöd, vård, insatser under kartlägningsveckan (fler alternativ kunde anges)

Test av enkäterna

Både enkäternas funktionalitet och enkätfrågorna testades av personer som ingår bland uppgiftslämnarna t.ex. socialsekreterare och personal på härbärge och korttidsboende. Efter det anpassades enkäterna något, t.ex. ändrades vissa begrepp och formuleringar i enkäten till personer i hemlöshet. Syftet med testet var att enkäterna skulle bli så tydliga och lättillgängliga som möjligt.

Uppgiftslämnare

De uppgiftslämnare som Socialstyrelsen riktade enkätundersökningen till i april var

- socialtjänsten i landets alla kommuner
- civilsamhällets verksamheter som riktar sig till/kan möta personer i hemlöshet
- personer i hemlöshet, som vistas på verksamheter för hemlösa.

När socialtjänsten eller civilsamhället svarade på enkäter skulle de antingen haft kontakt med personen eller så var hen aktuell hos socialtjänsten (får råd, stöd, hjälp eller bistånd) och uppgiftslämnaren känner till att någon av hemlöshetssituationerna gällde under vecka 16

Personer som skulle kartläggas i enkäten

Personer som ingår i Socialstyrelsens enkätundersökning är

- vuxna, från 18 år, som är i en hemlöshetssituation 1, 2 eller 4 under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller som har uppehållsrätt i Sverige
- barn, under 18 år, **som lever utan sin familj** och är i en hemlöshetssituation under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller har uppehållsrätt i Sverige

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU- och EES-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd⁹⁷.

Följande grupper ingår inte i Socialstyrelsens enkätundersökning

- barn och unga som är placerade utanför hemmet enligt SoL eller LVU, inklusive ensamkommande barn
- personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS
- personer som är EU/EES-medborgare och vistas mer eller mindre tillfälligt i kommunen, utan uppehållsrätt i Sverige (cirkulärmigranter)
- personer med utländskt medborgarskap (utanför EU/EES) utan uppehållstillstånd i Sverige, exempelvis asylsökande och personer utan tillstånd (s.k. papperslösa)
- personer från Ukraina med tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd enligt massflyktsdirektivet

Information inför Socialstyrelsens enkätundersökning

För att nå så många som möjligt med information om att en nationell hemlöshetskartläggning skulle genomföras pågick ett förberedelsearbete i början av 2023.

E-post till kommuner

Den 1 februari 2023 skickade Socialstyrelsen e-post med information om kartläggningen och önskemål om att kontaktpersoner skulle utses till samtliga kommuners officiella adress (registrator).

Inventering av E-postadresser till civilsamhället

Med hjälp av listor från tidigare kartläggningar, föreningars hemsidor och Socialstyrelsens råd för frågor rörande missbruk och beroende inventerades e-postadresser till civilsamhället. E-post med information om kartläggningen och önskemål om kontaktperson skickades till samtliga identifierade adresser.

Webbinarier om kartläggningen

Samverkan har regelbundet skett med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Socialstyrelsen informerade om kartläggningen på SKR:s nätverk för Socialchefer och nätverket för beroendefrågor (BIRK) i februari–mars 2023.

Även på Socialstyrelsens råd för missbruks- och beroendefrågor informerade vi om kartläggningen och tog emot synpunkter 9 mars 2023.

---

⁹⁷ I enlighet med 3 a kap. utlänningslagen (2005:716).

Ansvariga för de lokala kartläggningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö bjöds in till ett möte i februari 2023 där Socialstyrelsen informerade om enkätundersökningen och genomförandet samt enkätfrågorna diskuterades.

Den 10 och 13 mars 2023 höll Socialstyrelsen två webinarier för alla kontaktpersoner i kommunerna och andra intresserade inom socialtjänsten. Socialstyrelsen gav information om målgruppen, tillvägagångssätt, vilken ytterligare information som skulle skickas ut, vad Socialstyrelsen behövde för uppgifter från respektive kommun och åhörarnas frågor besvarades. Samma information gavs vid båda tillfällena.

Den 13 mars hölls även ett liknande webinarie för representanter från civilsamhället.

Information på Socialstyrelsens webbplats

En webbsida skapades på Socialstyrelsens webbplats där all information om kartläggningen publicerades. Frågor och svar, de tre olika enkäterna (till kommuner, civilsamhället och enskilda), information om målgrupper och definitionerna av hemlöshetssituationerna fanns att läsa eller ladda ner i PDF-format på sidan. På webbplatsen stod även vilka datum som gällde och när utskick var att vänta.

Möjlighet att välja hur länken till enkäter tas emot

Kommuner och civilsamhället gavs möjlighet att själva välja hur information om kartläggningen och länken till kartläggningsenkäten skulle tas emot och spridas. Antingen genom kontaktpersoner som ansvarar för att besvara enkäter eller skicka vidare e-post med länk till kollegor eller genom att skicka in samtliga e-postadresser till personer som besvarar enkäten. E-post med länken skickades slutligen till 310 adresser kopplade till civilsamhället och till 689 adresser kopplade till kommunerna.

Utskick inför kartläggningsveckan

Den 3 april skickades information till samtliga insamlade adresser (kommuner och civilsamhället) om kartläggningen, enkäterna för läsning, affischen riktad till personer i hemlöshet (till civilsamhället och övriga verksamheter som efterfrågat affischer), hänvisning till Socialstyrelsens webbplats och vilket datum länken till enkäterna skulle skickas ut.

Utskick av länk till socialtjänsten

Tidig morgon den 17 april skickade Socialstyrelsen e-postbrev med en länk till den elektroniska enkäten till samtliga insamlade adresser från socialtjänsten. Avsikten var att socialtjänstens olika verksamheter som arbetar med eller kan möta personer i hemlöshet kunde besvara enkäterna. I enkäten till socialtjänsten ingick personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4. Enkäterna kunde besvaras av personal, av enskilda personer i hemlöshet

eller av dem tillsammans. Enkäten kunde besvaras från den 17 april till och med den 12 maj 2023.

Utskick av länk till civilsamhället

Socialstyrelsens enkät till civilsamhället skickades via e-post den 14 april till olika verksamheter och funktioner inom civilsamhället som riktar sig till personer i hemlöshet eller som kan möta personer i hemlöshet. Det var föreningar, stiftelser och samfund som exempelvis Stadsmissionen, Räddningsmissionen, Frälsningsarmén, Hela människan, Convictus, Verdandi, svenska kyrkan, pingstkyrkan, tidningsförsäljningen av Situation Stockholm och Faktum. I enkäten till civilsamhället ingick personer i hemlöshetssituation 1 och 4. I undantagsfall ingick även personer som var i situation 2, förutsatt att personerna vistades på civilsamhällets boende utan finansiering eller placering från socialtjänsten. Enkäterna kunde besvaras av personal, av enskilda personer i hemlöshet eller av dem tillsammans, från midnatt 17 april till och med tisdag 25 april 2023 kl. 24.00.

Enkät till personer i akut eller tillfällig hemlöshet

Personer i hemlöshet kunde också svara på en enkät som riktade sig direkt till dem. Socialstyrelsen skickade ut affischer i A4-format där en QR-kod ledde personerna direkt till enkäten. Affischen skickades till samtliga civilsamhällets verksamheter och till de socialtjänstverksamheter som så önskade, innan mätveckan. Affischen var avsedd att sättas upp på verksamheter där personer i hemlöshet vistas. Enkäten riktade sig till personer som under vecka 16 var i hemlöshetssituation 1 och 4, d.v.s. någon form av akut hemlöshet eller som har ordnat ett tillfälligt boende hos privatpersoner, t.ex. är inneboende eller bor ofrivilligt hos familj eller bekanta. Enkäten kunde besvaras från 17 april till midnatt den 23 april 2023.

Svar på Socialstyrelsens enkät

När svarsperioden var avslutad hade Socialstyrelsen fått in drygt 11 100 enkäter. De allra flesta av dem var besvarade av socialtjänsten, drygt 10 400 enkäter.

Tabell 1. Inkomna svar i Socialstyrelsens enkätundersökning och antal personer efter dubblettkontroll, typ av enkät, antal och andel.

Enkäter:	Antal enkäter	Andel enkäter	Antal personer	Andel personer
Civilsamhället	587	5	587	5
Personer i hemlöshet	110	1	110	1
Socialtjänst	10 434	94	10 431	94
Totalt	11 131	100	11 128	100

Inte besvarat enkäter 2023 och 2017

I Socialstyrelsens enkätundersökning 2023 var det totalt 41 kommuner som inte deltog alls, d.v.s. som meddelade att de inte ville delta eller som inte besvarade enkäter (se tabell 2 nedan).

Två kommuner meddelade innan mätveckan 2023 att de inte skulle delta i enkätundersökningen, varav en, Härryda, skickade in resultat från sin lokala kartläggning i juni 2023. Uppgifterna från Härrydas hemlöshetskartläggning ingår i resultaten för 2023.

Täckningsgrad 2023

I de kommuner som besvarat Socialstyrelsens 2023 enkät bor 97 procent av Sveriges befolkning.

Inga personer i hemlöshet mätveckan 2023

Socialtjänsten i 19 kommuner meddelade att de *inte* hade någon person i hemlöshet (situationerna 1, 2 och 4) under mätveckan 2023. Dessa kommuner var: Bjurholm, Bräcke, Dorotea, Essunga, Färgelanda, Hällefors, Lekeberg, Lessebo, Ragunda, Uppvidinge, Vindeln, Ydre, Ånge, Åsele, Åtvidaberg, Älvdalen, Älvsbyn samt Vännäs och Arjeplog.

Vännäs kommun hade 0 personer i dessa hemlöshetsituationer och meddelade också att de inte hade resurser att besvara enkäten. Arjeplog meddelade att de inte skulle delta men också att de inte hade någon person i hemlöshet.

Tabell 2. Följande kommuner fyllde inte i några enkäter under mätveckan och meddelade inget om antalet hemlösa

Kommun		
Alvesta	Hultsfred	Pajala
Bengtsfors	Högsby	Salem
Berg	Karlsborg	Smedjebacken
Bjuv	Karlshamn	Sorsele
Boxholm	Kinda	Strömsund
Eda	Kristinehamn	Sunne
Flen	Laxå	Valdemarsvik
Forshaga	Lindesberg	Vaxholm
Gagnef	Ljusnarsberg	Vetlanda
Grästorp	Lycksele	Åmål

Kommun		
Haparanda	Malå	Örkelljunga
Hedemora	Markaryd	Överkalix
Hofors	Mellerud	Övertorneå
Hudiksvall	Motala	

Källa: Socialstyrelsen 2023.

I kartläggningen 2017 var det 58 kommuner som inte deltog eller besvarade enkäter.

I kartläggningen 2017 var det 10 kommuner där socialtjänsten meddelade att de *inte* hade någon person i hemlöshet (situation 1–4) under mätveckan.

Det var 12 kommuner som meddelade att de inte ville delta innan undersökningen. Det var 6 kommuner som inte besvarade enkäter men som meddelade att de haft kontakt med personer i hemlöshet under mätveckan. De rapporterade in antal personer i respektive situation 1–4⁹⁸ efter mätveckan. I ytterligare 46 kommuner besvarade inte socialtjänsten Socialstyrelsens enkät och meddelade heller inget om sitt deltagande.

I Socialstyrelsens enkätundersökning 2023 var det alltså fler kommuners socialtjänst som deltog än i enkätundersökningen 2017. Det betyder dock inte att alla personer i hemlöshet som var aktuella hos eller hade kontakt med socialtjänstens olika verksamheter i dessa kommuner ingår i kartläggningen 2023.

Mätfel

Alla personer som skulle kartläggas är inte med

Enkätundersökningen omfattar inte alla personer som befann sig i en hemlöshetssituation i Sverige under mätveckan. Förutom att alla grupper som lever i hemlöshet i Sverige inte ingår i kartläggningen finns det omständigheter som gör att samtliga personer som var avsedda att kartläggas inte ingår i resultaten. Det beror bland annat på att

- det kan finnas verksamheter som riktar sig till eller mötte personer i hemlöshet som inte kom med i Socialstyrelsens undersökning
- personer som var i hemlöshetssituation 1 och 4 inte fick kännedom om kartläggningen eller enkäten
- det är frivilligt att delta i kartläggningen och att besvara enkäter, några kommuner och verksamheter valde att inte delta/besvara enkäter

⁹⁸ Totalt 76 personer i de olika hemlöshetssituationerna.

- personer i hemlöshet inte ville delta i enkätundersökningen
- kommuner och verksamheter saknade resurser att besvara enkäter
- enskilda enheter och personal kanske inte fick information om enkätundersökningen
- alla socialtjänstens relevanta verksamheter i en kommun fick inte kännedom om eller besvarade enkäter
- verksamheter inte kände till eller hade kontakt med alla personer som var i en av hemlöshetsituationerna under mätveckan
- enbart elektroniska enkäter har använts, vilket kan ha försvårat för civilsamhället och uteslutit att enskilda personer besvarade enkäten
- verksamheter som deltagit inte har fyllt i enkäter för alla personer i hemlöshet som de hade kontakt med
- personer i hemlöshetsituationerna hade inte kontakt med någon av verksamheterna (socialtjänstens eller civilsamhällets verksamheter)

Socialstyrelsens enkätundersökning gäller 1 mätvecka vilket också innebär att personer som är i hemlöshet en kort period generellt har mindre chans att komma med i kartläggningen än de som är i hemlöshet under en längre tid.

Att Socialstyrelsens enkät var helt digital kan som nämnts ha inneburit att personer i hemlöshet haft svårt att få tillgång till och att besvara enkäten. Alla personer har exempelvis inte en smart telefon eller datorvana. Det var en farhåga som togs upp av civilsamhället inför kartläggningen och som stöds i en nyligen publicerad uppföljning av civilsamhällets roll för att motverka hemlöshet [4]. Inom civilsamhällets verksamheter fanns inga extra resurser för att fylla i Socialstyrelsens enkäter eller att vara behjälpliga med att personer själva fyllde i elektroniska enkäter.

Internt bortfall

Det finns även internt bortfall på frågor i enkäterna, d.v.s. alla frågor har inte besvarats i varje enkät. I tabellen nedan redovisas bortfallet på respektive fråga.

Tabell 3. Internt bortfall på de enskilda frågorna i Socialstyrelsens enkät, antal och andel. Inte svarat alls eller fyllt i svarsalternativet "Vill inte svara".

Fråga	Internt bortfall antal	Internt bortfall andel	Vill inte svara antal	Vill inte svara andel
Kommun där verksamheten finns och personen vistas denna vecka:	0	0	-	-
Verksamhet som lämnat uppgifter/På vilken verksamhet hittade du enkäten	0	0	-	-

Fråga	Internt bortfall antal	Internt bortfall andel	Vill inte svara antal	Vill inte svara andel
Huvudman för verksamheten:	8	0,1	-	-
Vem eller vilka har svarat på frågorna i enkäten?	220	2,1	-	-
Har du kontakt med socialtjänsten?	3	0,0	-	-
1. Är du/personen man, kvinna eller har en annan könsidentitet?	0	0	-	-
3b. Ange i vilken åldersgrupp du/personen är	195	1,9	-	-
4. Är du/personen född i Sverige eller utomlands?	0	0	19	0,2
5. Lever du/personen med en partner, under vecka 16?	123	1,2	30	0,3
6. Har du/personen barn under 18 år?	90	0,9	22	0,2
6a. Hur många barn under 18 år har du/personen?	5	0,0	6	0,1
6b. Hur många barn bor du/personen med, helt eller växelvis?	12	0,1	7	0,1
7. Vilken huvudsaklig hemlöshetssituation har du/personen, under vecka 16?	0	0	4	0,0
8. Hur bodde du/personen innan den nuvarande hemlöshetssituationen (där du/personen vistas eller bor nu)?	86	0,8	10	0,1
9. Hur lång sammanhängande tid har du/personen varit i hemlöshetssituation 1-4? (fram till idag)	89	0,9	-	-
10. Vilken/vilka faktorer har bidragit till din/personens nuvarande hemlöshetssituation, under vecka 16?	70	0,7	30	0,3
11. Har du/personen behov av stöd, insatser, behandling eller vård under vecka 16, utöver boendet?	96	0,9	37	0,4

Hantering för att undvika dubbelräkning

Vid första granskningen av de inrapporterade uppgifterna togs tre personer bort från underlaget då de var under 18 år och inte ingick i definitionen.

I undersökningen kan en och samma person förekomma i olika enkäter. För att undvika att räkna samma person flera gånger användes samma metod som i tidigare kartläggningar [1]. I första hand utgår Socialstyrelsen från personnummer. Uppgiftslämnarna har också haft möjlighet att istället för personnummer lämna andra uppgifter. Där personnummer saknades sattes uppgifter samman i en så kallad UNO-kod. Det fanns 6 413 enkäter med personnummer och 2 456 enkäter med UNO-koder. I resterade 2 259 enkäter, där varken UNO-kod eller fullständigt personnummer har angetts, antar Socialstyrelsen att det rör en unik person. Personnummer och UNO-kod, kommuntillhörighet samt kön har samkörts och dubletter har sorterats bort. Det var 751 personer som inrapporterades i mer än 1 enkät. Ytterligare två personer togs bort då de inte ingick i kriterierna för hemlöshetskartläggningen. Efter detta tillvägagångssätt finns information om 10 375 hemlösa personer som var i situation 1, 2 och 4.

Bearbetning av inkomna enkätsvar

För fyra frågor i enkäten fanns svarsalternativet *Annat* samt att de kunde ange ett fritextsvar. Frågorna var

- 7. Vilken huvudsaklig hemlöshetssituation har du/personen, under vecka 16?
- 8. Hur bodde du/personen innan den nuvarande hemlöshetssituationen (där du/personen vistas eller bor nu)?
- 10. Vilken/vilka faktorer har bidragit till din/personens nuvarande hemlöshetssituation, under vecka 16?
- 11. Har du/personen behov av stöd, insatser, behandling eller omvårdnad under veckan 16, utöver boendet? Ange orsakerna till behoven:

Vi gick igenom samtliga fritextsvar och grupperade dem i de befintliga svarsalternativen eller i nya svarsalternativ. För fråga 7 skapades 2 nya svarsalternativ, för fråga 8 skapades 9 nya svarsalternativ, för fråga 10 skapades 11 nya svarsalternativ samt för fråga 11 skapades 9 nya svarsalternativ.

Vid kartläggningen 2017 fanns inte möjlighet att ange ett fritextsvar för motsvarande fråga 10 och 11, vilket medför att resultaten inte är helt jämförbara.

Uppgift om personens ålder kunde antingen anges i personnummer, faktisk åldern eller genom att fylla i svarsalternativ indelat i åldersgrupper. De som angett personnummer eller ålder grupperades sedan in i åldersgrupperna. Om uppgift om åldern skilde i svaren användes svaret från de fasta

åldersgrupperna. För kön hämtades uppgiften från personnummer, om frågan om kön inte besvarats.

När flera uppgiftslämnare besvarade enkäter om samma person gjordes en prioritering av vem som räknades som huvudsaklig uppgiftslämnare. Det innebär att om en person inrapporterades från fler uppgiftslämnare var det svaret från den som är först i prioriteringsordningen som beaktades i första hand. Enskilda personers svar hade högst prioritet.

När uppgifter saknas eller när det valda svarsalternativet är ”Vet inte” har Socialstyrelsen hämtat svar från andra uppgiftslämnare. Syftet med att inkludera flera uppgiftslämnares svar för en och samma person var att få en så fullständig information som möjligt om den enskilde personen. Det gäller framför allt för frågor om personernas behov av stöd under mätveckan och om faktorer som bidragit till hemlöshet. Detta tillvägagångssätt användes även i kartläggningen 2017.

Statistiska mått och redovisningsgrupper

Resultaten redovisas i frekvenstabeller för andelar och antal. De redovisningsgrupper som redovisas är utifrån svaren på frågorna

- Kön: man, kvinna, annan könsidentitet
- Ålder: 18–24 år, 25–34 år, 35–64 år, 65 år och äldre
- Födelseland: Sverige/utomlands
- Barn: om de har barn under 18 år
- Bor med barn: De som bor helt eller växelvis med barn under 18 år
- Hemlöshetsituation: 1, 2, 4

Vistelsekommun

Personerna i kartläggningen redovisas i den kommun personen vistades (vistelsekommun) under vecka 16, 2023. Denna fråga var obligatorisk så alla personer har uppgift om vistelsekommun.

I några fall har personernas folkbokföringskommun istället använts. Det gäller för de personer som under mätveckan vistades på Skyddat boende/kvinnojour, SiS-institution, Hem för vård och boende (HVB), Familjehem, Kriminalvårdsanstalt/häkte, Haldygnsvård på behandlingsenhet inom hälso- och sjukvård (inkl. tvångsvård enl. LRV och LPT), Civilsamhällets HVB, boende med stöd eller liknande (enligt svar på fråga 7 – boendesituation under mätveckan).

Jämförelser med kartläggningen 2017

2017 års resultat

Socialstyrelsen har gjort nya beräkningar för resultaten från Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017. Detta för att kunna jämföra resultaten med 2023 års nya sätt att genomföra kartläggningen på.

Motsvarande uppgiftslämnare som Socialstyrelsen riktat sig till 2023 har selekterats ut. Det gäller enkäter som besvarats av socialtjänstens myndighetsutövning samt annan verksamhet inom kommunen, församlingar/samfund, frivilligorganisationer/stiftelser samt övriga.

Vilka som besvarade enkäterna 2017

Med motsvarande uppgiftslämnare 2017 var det 513 personer som besvarade enkäterna för egen del.

Tabell 4. Vem som besvarat enkäterna 2017, personen det gäller, av personal eller av dem tillsammans, antal och andel.

Svarat på enkäten 2017:	Antal	Andel
Jag har svarat själv, uppgifterna gäller mig	513	3
Jag och personal har svarat på frågorna tillsammans	274	2
Personal från verksamheten har svarat	13 885	95
Totalt	14 672	100

Uppgift saknas för 134 personer/enkäter

Bostadsmarknadsenkäten (BME)

De efterfrågade uppgifterna i BME gäller mängdstatistik från respektive kommun. Frågor om omfattning, kön, barn och födelseland ingick eftersom uppgifter om detta ska belysas enligt regeringsuppdraget. De övriga frågorna baserades på information om gruppen från den senaste kartläggningen 2017.

Socialstyrelsen fick även ta del av andra svar från kommunerna i BME 2023 som var relevanta för att få en bild av kommunernas arbete relaterat till denna boendelösning. Det var exempelvis uppgifter om antalet kommuner som hyrde ut lägenheter till personer utestängda från bostadsmarknaden med stöd i SoL, antal sådana bostäder och antal andrahandskontrakt som övergått i förstahandskontrakt under 2022.

Nytt sätt att kartlägga personer i situation 3

Det finns flera skäl till att denna grupp nu kartläggs och redovisas för sig. Det är den största gruppen och motsvarade nästan hälften av de personer

som ingick i kartläggningen 2017 (49 procent). Socialtjänsten har i tidigare kartläggningar besvarat alla enkäter för personer i dessa boendelösningar. Det innebär en stor uppgiftslämnarbörda på en redan belastad socialtjänst.

I BME frågar Boverket årligen om kommunerna använder denna form av långsiktiga boendelösningar, för personer som är utestängda från bostadsmarknaden. I BME efterfrågas också antalet sådana bostäder. Viss kännedom om omfattningen finns därmed redan publicerad.

Personerna bor i *långsiktiga* boendelösningar, ofta gäller kontrakten flera år. Gruppen är därmed inte lika känslig för när under året de kartläggs som personer som är i en akut eller i tillfällig hemlöshetssituation.

Personerna i situation 3 har också fått bistånd för ett långsiktigt boende, socialtjänsten har på det sättet avhjälpt dem från en akut eller tillfällig hemlöshetssituation. De är dessutom en grupp som till stora delar skulle kunna ha eller få ett eget förstahandskontrakt, om lägenheter fanns lättare tillgängliga på den ordinarie hyresbostadsmarknaden.

I de andra nordiska länderna Danmark, Norge och Finland ingår inte hemlöshetssituation 3 i deras nationella hemlöshetskartläggningar eller mätningar. Det beror på att den här formen av andrahandsuthyrning via socialtjänsten inte används där. Att socialtjänsten tagit detta ansvar som hyresvärd för personer som står utanför bostadsmarknaden är unikt för Sverige. Egna förstahandskontrakt i specifikt för gruppen avsedda lägenheter används i många andra länder, ofta benämnt som social housing.

Uppgiftslämnare

Bostadsmarknadsenkäten skickas till landets alla kommuner och frågedelen om socialtjänstens långsiktiga boendelösningar besvaras av, eller med underlag från, socialtjänsten.

Frågor i Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME)

De uppgifter som Socialstyrelsen efterfrågade i BME om personer med långsiktiga boendelösningar med bistånd enligt socialtjänstlagen från alla kommuner var:

- Antal hushåll (som hade denna form av boendelösning)
- Antal vuxna personer över 18 år som hade denna form av boendelösning)
- Antal vuxna kvinnor *respektive* män i åldersgrupperna: 18–24 år, 25–34 år, 35–64 år och 65 år och äldre.
- Antal vuxna personer födda i Sverige *respektive* utomlands
- Om unga under 18 år hade eget hyresavtal, antal: 0, 1–10 eller 10 eller fler

- Antal hushåll med hemmavarande⁹⁹ barn under 18 år *respektive* antal hushåll utan hemmavarande barn
- Totala antalet hemmavarande barn som ingår i dessa hushåll
- Antal hushåll med hemmavarande barn under 18 år som har minst en förälder som är född utomlands
- Antal hushåll bestående av ensamstående kvinnor med hemmavarande barn
- Antal hushåll med hemmavarande barn som innan den nuvarande boendelösning befann sig i någon form av akut hemlöshet¹⁰⁰

Det framgick i enkäten vilka frågor som Socialstyrelsen ställde och att de ingick i hemlöshetskartläggningen 2023.

Mätperiod

BME skickades ut 7 december 2022 och sista svarsdagen var 31 januari 2023. Mätdatum är 1 januari 2023.

Boverket överlämnade de inkomna svaren obearbetade i Excelfil till Socialstyrelsen i slutet av april. Det var efter den kvalitetskontroll som Boverket genomför av kommunernas svar i BME, med hjälp av landets länsstyrelser.

Svar i BME – socialtjänstens långsiktiga boendelösningar

Hemlöshetssituation 3

Uppgifter om personer som bor i långsiktiga boendelösningar 2023 har inhämtats med mängduppgifter i Boverkets bostadsmarknadsenkät.

Det var 279 kommuner som svarade på frågan om kommunen efter biståndsbeslut hyr ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden. Av dem svarade 259 att de hade denna boendelösning.¹⁰¹ Färre kommuner svarade på följdfrågorna om antalet bostäder (242), hushåll (230) och personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar (207).

Ännu färre kommuner svarade på Socialstyrelsens efterföljande frågor i BME, till exempel om antalet hushåll med respektive utan barn. Endast 153

---

⁹⁹ Med hemmavarande barn menas här barn som bor i hushållet stadigvarande eller växelvis.

¹⁰⁰ I BME fanns följande definition: Med akut hemlöshetssituation menas hushåll med barn som befann sig tillfälligt i jourboende, på akutboende, vandrarhem/hotell, skyddade boende/kvinnojour, härbärke, camping/bil eller motsvarande.

¹⁰¹ En kommun svarade inte på frågan, men på följdfrågorna om antalet bostäder, hushåll och om personer över 18 år som bodde där. En kommun svarade Ja, men uppgav sedan att de hade 0 bostäder, hushåll och personer.

kommuner svarade på den sista frågan: hur många av hushållen med hemmavarande barn som innan den nuvarande boendelösningen befann sig i någon form av akut hemlöshetsituation. Många kommuner skrev också i kommentarer i anslutning till frågorna att de inte kunde ta fram dessa uppgifter ur sina dokumentationssystem, att de inte förde statistik över detta och liknande.

Socialstyrelsen kontaktade kommuner för kompletterande uppgifter

Socialstyrelsen kontaktade 38 kommuner där antaluppgifter saknades av de som svarat att de hyrde ut bostäder med stöd i SoL.¹⁰² Vi skickade e-postbrev i slutet av maj med förfrågan om kommunerna kunde komplettera sina svar på de frågor som Socialstyrelsen hade med i BME. Kommunerna kunde fylla i sina svar i en bifogad Excel-fil där Socialstyrelsens frågor och kommunernas eventuella svar fanns. Den senaste svarsdagen var 30 juni. Det var 20 kommuner som skickade in kompletterande svar till Socialstyrelsen, två av dessa hade själva kontaktat Socialstyrelsen tidigare under våren.

Socialstyrelsen bedömde att vissa av de saknade antaluppgifter kunde uppskattas statistiskt. Socialstyrelsen skickade därför ett andra e-postbrev i början av juli, till de kommuner som inte återkommit. Där informerade vi om att ”Socialstyrelsen kan komma att göra uppskattningar av antalet hushåll, antal vuxna personer eller liknande för gruppen, i er kommun. I de publicerade resultaten från kartläggningen på lokal nivå resultaten av kartläggningen (1 feb 2024) kommer det framgå vad som är faktiska uppgifter från kommuner respektive vad som är Socialstyrelsens statistiska uppskattningar.” Ytterligare 4 kommuner tog efter det kontakt med oss och kompletterade alla eller några av uppgifterna.

Totalt fick Socialstyrelsen in kompletterande uppgifter från 24 kommuner på en eller flera av frågorna som var obesvarade i BME 2023. Det innebär att vi fick information om att ytterligare drygt 1200 vuxna personer bodde i kommunernas långsiktiga boendelösningar under 2023.

Antal kommuner som svarat i BME och till Socialstyrelsen om antalet bostäder, hushåll och personer som bodde i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL 2023.

Fråga om antalet: *	Svarat i BME	Svarat efter Socialstyrelsens uppföljning
Bostäder	242	248
Hushåll	230	240

¹⁰² I några fall saknades uppgifter på vem som besvarat denna del i BME och en uppgiftslämnare hade slutat.

Fråga om antalet: *	Svarat i BME	Svarat efter Socialstyrelsens uppföljning
Personer, 18 år och äldre	207	232
Hushåll med barn	171	185

* Totalt uppgav 260 kommuner att de hade andrahandsuthyrning med SoL-beslut i kommunen.
Källa: Kommunernas svar i Boverkets Bostadsmarknadsenkät 2023 och till Socialstyrelsen vid uppföljning via mejl.

Det innebär att svar om antalet bostäder, hushåll och personer fortfarande saknades för 20 kommuner.

Socialstyrelsens uppskattning av antalet personer

Socialstyrelsen gjorde därefter en uppräknings/uppskattning av antalet personer som bodde i dessa bostäder. Där kommunen angett *antal hushåll* antogs att en person bodde per hushåll så antal hemlösa skattades till angivet antal hushåll¹⁰³. Om kommunen varken angett en uppgift för hushåll eller antal personer hämtades antalet från deras svar på *antal andrahandsuthyrda bostäder* i kommunen, en person per bostad ingår i uppskattningen. För hushåll hämtades uppgiften från 14 kommuner och för bostäder från 5 kommuner.

Med det uppskattade antalet personer i hemlöshetsituation 3 blev det totalt 16 878 personer. Då ingår även uppgifter om antalet personer i Norrköping som Socialstyrelsen fick den sista november 2023, efter att vi kontaktat kommunen om antalet inrapporterade personer i hemlöshet.

Täckningsgrad

I de kommuner som besvarat antalsfrågorna som Socialstyrelsen ställde i BME bor 77 procent av Sveriges population.

Mätfel

Även i insamlingen av uppgifter i BME finns metodproblem som kan påverka och begränsa resultaten i kartläggningen av personer i hemlöshetsituation 3. Exempel på det är:

- risk för feltolkningar av frågor, uppgifter och begrepp i BME
- att alla som skulle kunna svara inom en kommun inte fått enkätfrågorna
- att de efterfrågade uppgifterna om personer i hemlöshetsituation 3 var svåra att ta fram och sammanställa i kommunen
- att det finns ett internt bortfall på Socialstyrelsens frågor
- att kommuner inte besvarade BME alls.

¹⁰³ De kommuner det gäller har informerats via mejl om att vi kommer göra denna uppskattning av antalet vuxna personer.

Jämförelser med uppgifter från 2017

I resultatdelen görs jämförelser med uppgifter om personer i situation 3 som Socialstyrelsen fick in i kartläggningen 2017. Det var nästan uteslutande socialtjänsten som då fyllde i enkäter om personer i hemlöshetsituation 3. Endast ett fåtal enkäter med andra uppgiftslämnare har därför tagits bort från resultaten från 2017. Resultat och jämförelser med 2017 gäller omfattningen och även mängduppgifter om personerna som bor i de långsiktiga boendelösningarna.

Referenser

1. Socialstyrelsen. Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär; 2017.
2. Socialstyrelsen. Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011- omfattning och karaktär; 2011
3. Socialstyrelsen. Hemlösheten i Sverige 2005. Omfattning och karaktär; 2005
4. Norfledt, M. Civilsamhällets (nya?) roller för att motverka hemlöshet. Avrapportering av en uppföljande studie. Mucf; 2023

Bilaga 2. Kommunernas och socialtjänstens ansvar för boende

Vikten av att ha en bostad avspeglas i flera svenska lagar och samhället har ett uttalat ansvar för att planera bostadsförsörjningen. Rätten till bostad framgår i grundlagen som ett grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Enligt 1 kap. 2 § regeringsformen ska det allmänna särskilt trygga rätten till bland annat bostad. Vare sig reglerna om bostadsförsörjning, SoL eller svensk grundlag innefattar dock någon allmän skyldighet för samhället att tillhandahålla bostäder för den som önskar eller behöver eller en preciserad och utkrävbar generell rätt till bostad för enskilda.

Kommunens ansvar för bostadsförsörjning

Alla kommuner ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i den egna kommunen, enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Syftet med planeringen för bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.¹⁰⁴ Sedan den 1 oktober 2022 gäller att uppgifterna i riktlinjerna bland annat särskilt ska grundas på en analys av vilka bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden.¹⁰⁵ Det kan handla om bostadsbehov som endast delvis tillgodoses eller som över huvud taget inte tillgodoses.¹⁰⁶

Analysen ska genomföras med stöd av ett underlag som Boverket förser kommunen med.¹⁰⁷ Boverket har tagit fram underlag, som består av olika mått över antalet hushåll som saknar en rimlig bostad utifrån en uppsättning kriterier och normer. (Boverket (2022). *Bostadsförsörjningslagen har ändrats*. <https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/vad-sager-lagen/andrats/> Hämtad 2023-11-09.) Bestämmelserna innebär att kommunen ska genomföra sin analys med utgångspunkt i underlaget från Boverket. Kommunen får dock komplettera underlaget med hänsyn till förhållandena i den egna kommunen, till exempel genom kartläggning av hemlöshet och behov av skyddat boende.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Se 1 § lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

¹⁰⁵ 2 § andra stycket 3 lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

¹⁰⁶ Propositionen Ett bättre underlag för åtgärder på bostadsmarknaden 2021/22:95 s. 22.

¹⁰⁷ 2 § tredje stycket lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

¹⁰⁸ Prop. 2021/22:95 s. 22.

Socialtjänstens ansvar för att motverka hemlöshet

Socialnämnden ska enligt 3 kap. 2 § SoL i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. Enligt förarbeten ansågs rätten till bland annat bostad ha en så avgörande betydelse för den enskildes sociala situation att det tydligt skulle framgå av lagen.¹⁰⁹

I 2 kap. 1 § SoL anges att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Rätt till bistånd i form av en bostad

Vad rätten till bostad innebär i förhållande till socialtjänstens ansvar framgår ytterst av hur reglerna för enskilds rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL tillämpas. För att få rätt till bistånd krävs enligt 4 kap. 1 § SoL att den sökande inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och socialtjänstens stöd ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Socialtjänstlagen saknar bestämmelser som ger bostadslösa en allmän rätt att få en bostad av socialtjänsten. I rättspraxis har dock rätt till bistånd genom tillhandahållande eller ombesörjande av bostad ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. Sådana speciella svårigheter kan exempelvis finnas till följd av att den enskilde lider av psykisk sjukdom, har en missbruksproblematik eller har betydande ekonomiska problem och förutsätter att behovet av bostad inte kan tillgodoses på annat sätt.¹¹⁰

När det gäller vuxna som utsatts för våld i nära relationer ska socialtjänsten vid behov erbjuda stöd och hjälp i form av ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar behovet av skydd.¹¹¹ Socialtjänsten bör också kunna erbjuda våldsutsatta vuxna hjälp att ordna stadigvarande boende.¹¹²

Ett beviljat bistånd ska tillförsäkra den biståndssökande en skälig levnadsnivå. Boende i husvagn på en campingplats uppfyller enligt HFD inte kravet på skälig levnadsnivå när det gäller bistånd i form av

---

¹⁰⁹ Prop. 1979/80:1 del, s. 140 och s. 528. Samma bestämmelse finns i nuvarande SoL även om förarbetena är till den äldre socialtjänstlagen (1980:620).

¹¹⁰ Se RÅ 1990 ref. 119, RÅ 2004 ref. 130 och HFD 2022 ref. 46. I HFD 2022 ref 46 ansågs en person ha speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad, men enligt HFD förelåg inte en rätt till bistånd i form av tillhandahållande eller ombesörjande av bostad. Detta då personen ifråga hade en god man förordnad och då det enligt HFD:s mening fick anses ingå i den gode mannens uppgifter att hjälpa personen söka bostad.

¹¹¹ 6 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer

¹¹² Allmänna råd till 6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39

permanentboende.¹¹³ HFD har dock i ett annat rättsfall bedömt att standarden på en plats på ett härbärke kunde anses uppfylla kravet på skälig levnadsnivå *under en övergångsperiod*. HFD framhöll att det i akuta situationer får anses godtagbart att standarden för en begränsad övergångsperiod är lägre än vad som kan anses skäligt på längre sikt. Detsamma kan gälla i situationer då ett lämpligt boende inte kan beredas den biståndssökande för en rimlig kostnad. I det aktuella målet bedömde HFD att övergångsperioden, med hänsyn till omständigheterna i målet, skäligen inte borde överstiga en vecka¹¹⁴.

Om den biståndssökande själv valt ett boende med betydligt enklare standard än ett normalt boende, till exempel en husvagn eller en kolonistuga, utgör det enligt rättspraxis inte något skäl att vägra bistånd till kostnader som i och för sig är skäliga¹¹⁵.

Barns rättigheter ska beaktas i vuxnas ärenden

För barn är ett tryggt hem särskilt viktigt. Barnens rättighet till en bostad framhålls särskilt i FN:s konvention om barnets rättigheter (nedan barnkonventionen). Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling¹¹⁶. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. Men konventionsstaterna ska bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om bland annat bostad.¹¹⁷ Artiklarna 1–42 i barnkonventionen gäller som svensk lag¹¹⁸. Det innebär bland annat att alla som fattar beslut om barn ska tillämpa barnkonventionen¹¹⁹.

Även om det är den vuxne som ansökt om insatser ska barnets bästa beaktas vid utredning och utförande av insatser som också rör barnet¹²⁰. JO har i ett beslut uttalat att i en utredning som rör bistånd till en vuxen som är förälder ska socialnämnden utreda vilka följder som ett beslut får ur ett barnperspektiv. Om ett beslut till exempel innebär att ett barn måste flytta från sin invanda miljö eller att barnet genom ett beslut skulle få begränsade möjligheter att behålla en nära och god kontakt med båda sina föräldrar ska

---

¹¹³ RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 1988 ref 137.

¹¹⁴ RÅ 1994 not 574.

¹¹⁵ Se RÅ 1988 ref 137 och RÅ 2009:4.

¹¹⁶ Se artikel 27 barnkonventionen.

¹¹⁷ Se artikel 26 och 27 barnkonventionen.

¹¹⁸ Se lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

¹¹⁹ Se prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter s. 1.

¹²⁰ I 1 kap. 2 § SoL anges att barnets bästa särskilt ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn.

de överväganden som socialnämnden gör i det aktuella avseendet enligt JO redovisas i underlaget för beslutet¹²¹.

Barnets bästa är inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas, men när barnets intresse vägs mot andra intressen ska barnets intresse väga tungt¹²². Barn har också rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad¹²³. Detta har kommit till uttryck i 11 kap. 10 § SoL där det framgår att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet.

---

¹²¹ JO:s beslut dnr 1126-2017.

¹²² Se prop. 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen s.99–100 och barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14(CRC/C/GC/14) p. 39 och 97.

¹²³ Artikel 12 barnkonventionen.

Bilaga 3. Tillämplig lagstiftning om behandlingen av personuppgifter

Dataskyddsförordningen m.m.

Socialstyrelsen bedömer att den nationella hemlöshetskartläggningen har kunnat ske i enlighet med gällande lagstiftning om behandling av personuppgifter.

Nedan följer en redogörelse för de bestämmelser i EU:s dataskyddsförordning¹²⁴ (nedan dataskyddsförordningen) och kompletterande nationell lagstiftning som Socialstyrelsen bedömt ha varit aktuella för regeringsuppdraget.

Personuppgiftsansvar (artikel 4.7)

Socialstyrelsen har varit personuppgiftsansvarig¹²⁵ för den behandling av personuppgifter som skett i samband med att myndigheten har tagit emot enkäter från verksamheterna som omfattas av kartläggningen (socialtjänstens respektive civilsamhällets verksamheter som kan möta personer i hemlöshet). Personuppgiftsansvaret har övergått till Socialstyrelsen när enkätsvaren har kommit in till myndigheten.

Rättslig grund för behandling av personuppgifter (artiklarna 6 och 9)

Personuppgiftsbehandlingen har skett för att Socialstyrelsen ska kunna fullgöra ett regeringsuppdrag att nationellt kartlägga hemlösheten i Sverige 2023. Behandlingen har varit nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse enligt artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen.

Socialstyrelsen har haft stöd i nationell rätt att genomföra den aktuella personuppgiftsbehandlingen i 15 § andra stycket 1 lagen (2001:99) om den officiella statistiken¹²⁶ samt 4 § 7 förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen.

---

¹²⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

¹²⁵ Personuppgiftsansvarig: en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter; om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt.

¹²⁶ Enligt 15 § andra stycket 1 lagen om den officiella statistiken får vid framställning av annan statistik än officiell statistik personuppgifter enligt första stycket också behandlas om behandlingen är nödvändig för statistiska ändamål och samhällsintresset av det statistikprojekt där behandlingen ingår

Socialstyrelsen har bedömt att personuppgiftsbehandlingen står i proportion till det eftersträvade syftet att kunna genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet i Sverige 2023. Behandlingen har skett med adekvata skyddsåtgärder i Socialstyrelsens säkra registermiljö vilket säkerställer den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (se avsnitt nedan).

Uppgifterna i enkäterna om faktorer som bidragit till hemlöshet och behov av stöd och insatser kan anses utgöra känsliga personuppgifter¹²⁷. Tillämpliga undantag mot förbud att behandla känsliga personuppgifter finns främst i artikel 9.2 g (arbetsuppgift av viktigt allmänt intresse) och 9.2 j (statistikändamål) i dataskyddsförordningen. Stöd i nationell rätt avseende 9.2 g och j finns i de författningar som angetts ovan.

Grundläggande principer (artikel 5)

I dataskyddsförordningen finns vissa grundläggande principer som ska följas vid all behandling av personuppgifter. Av principen om ansvarsskyldighet i artikel 5.2 följer att Socialstyrelsen i egenskap av personuppgiftsansvarig ansvarar för att behandlingen av personuppgifter uppfyller kraven i dataskyddsförordningen och kompletterande nationell lagstiftning.

Nedan följer en redogörelse för de grundläggande principer som Socialstyrelsen anser varit relevanta för regeringsuppdraget.

Laglighet, korrekthet och öppenhet (artikel 5.1 a)

Förutom det krav på laglighet (se ovan angående rättslig grund) finns det också krav på att behandlingen ska vara korrekt och öppen i förhållande till den registrerade. Vad gäller kravet på öppenhet, se nedan angående den registrerades rättigheter. Att behandlingen ska vara korrekt innebär att den ska vara rättvis, skälig och stå i rimlig proportion till den nytta som personuppgiftsbehandlingen innebär. Vid avvägningen av dessa intressen ska hänsyn också tas till vilken personuppgiftsbehandling de registrerade rimligen kan förvänta sig. Behandlingen ska även vara förståelig och begriplig för de registrerade.

För att kunna bedriva ett långsiktigt effektivt arbete mot hemlöshet behövs kunskap om utvecklingen av hemlöshetens omfattning och karaktär. Resultatet från kartläggningen ska ge en övergripande bild av hur hemlösheten utvecklas över tid och visar t.ex. om nya grupper tillkommer. Resultaten kan användas på lokal, regional och nationell nivå. Socialstyrelsen bedömer att den personuppgiftsbehandling som skett under

---

klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära.

¹²⁷ Känsliga uppgifter är enligt artikel 9.1 i dataskyddsförordningen uppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa, en persons sexualliv eller sexuella läggning, genetiska uppgifter och biometriska uppgifter.

kartläggningen har varit proportionerlig med hänsyn till ändamålet med kartläggningen men också förståelig och begriplig för de registrerade.

Uppgiftsminimering (artikel 5.1 c)

Principen om uppgiftsminimering innebär att de personuppgifter som behandlas ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas. Detta innebär bl.a. en skyldighet för den personuppgiftsansvarige att begränsa mängden personuppgifter till vad som är nödvändigt för att uppnå ändamålen med behandlingen.

I den nu aktuella kartläggningen har färre variabler använts i jämförelse med den kartläggning som ägde rum 2017¹²⁸. Socialstyrelsen bedömer att de nu aktuella variablerna både till antal och innehåll har varit nödvändiga för att kunna utföra kartläggningen. Myndigheten har vid kartläggningen också behandlat personuppgifter på ett sådant sätt att enskilda personer inte har kunnat identifieras under själva analysen av enkätsvaren genom att ta bort personnummer alt. UNO-koder ur datamaterialet (se avsnitt nedan). Socialstyrelsen bedömer att det inte funnits något annat sätt att förhindra eventuell dubbelräkning av personer i kartläggningen.

Integritet och konfidentialitet (artikel 5.1 f)

I egenskap av personuppgiftsansvarig ska Socialstyrelsen skydda behandlade personuppgifter på ett adekvat sätt genom lämpliga tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder. Detta framgår av den grundläggande principen om integritet och konfidentialitet.

Säkerhetsåtgärderna ska innebära att uppgifterna skyddas och att obehöriga inte har åtkomst till dem. Personuppgifter får heller inte förloras eller förstöras på ett otillåtet sätt. Vid val av säkerhetsåtgärder ska behandlingens art, känslighet av personuppgifter, ändamålet, sammanhanget och omfattningen av behandlingen beaktas. Vidare ska eventuella risker bedömas och kostnader och tekniska möjligheter beaktas. De lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder som vidtas för att skydda uppgifterna ska enligt artikel 32 i dataskyddsförordningen säkerställa en säkerhetsnivå som är lämplig i förhållande till risken.

De risker som Socialstyrelsen uppmärksammat har främst handlat om att felaktiga uppgifter rapporteras in och otillräckliga säkerhetsåtgärder. Socialstyrelsen har under kartläggningen samlat in digitala enkäter via Deltagon Secure Forms (säkra formulär). Överföringen har varit krypterad och enkätsvaren mottagits i en kapslad applikation. Enbart teamet som arbetar operativt har haft teknisk åtkomst till rådatamaterialet.

---

¹²⁸ Se bilaga 1 Metod.

Datamaterialet har sedan förts över i till, bearbetas och lagrats i Socialstyrelsens säkra och avgränsade miljö där det råder mycket stark sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Den säkra miljön omfattas av tvåfaktorautentisering, behörighetsstyrning och loggning enligt gällande rutiner. Inom den säkra miljön har inhämtade personnummer och UNO-koder (initialer, födelseår, födelsedag), kommuntillhörighet och kön bearbetats för att garantera att endast ett enkätsvar från de personer som besvarat enkäten flera gånger kommer att ingå i kartläggningen. Uppgifterna i enkätsvaren har därefter förts över till Socialstyrelsens öppna miljö där projektgruppen fått tillgång till efterfrågade uppgifter och beräkningar på aggregerad nivå.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser Socialstyrelsen att myndigheten har haft en mycket god möjlighet att, i egenskap av personuppgiftsansvarig, leva upp till kravet på att säkerställa lämplig säkerhet för enkätsvaren med lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder samt att de åtgärder som Socialstyrelsen har vidtagit uppnår en säkerhetsnivå som är lämplig i förhållande till de risker som har funnits med personuppgiftsbehandlingen.

Den registrerades rättigheter

Principen om öppenhet, som följer av artikel 5.1 a i dataskyddsförordningen och preciseras i artiklarna 13–15, innebär att den registrerade har rätt att få information om personuppgiftsbehandlingen i olika avseenden.

I den mån Socialstyrelsen ännu inte hade tagit bort personnummer och UNO-koder från enkätsvaren, har den registrerade möjlighet att ta tillvara sina övriga rättigheter enligt dataskyddsförordningen; dock med de begränsningar som gäller för olika rättigheter när det gäller sådana personuppgifter som finns i allmänna handlingar hos myndigheten och när det – som i förevarande regeringsuppdrag - är fråga om personuppgiftsbehandling för en arbetsuppgift av allmänt intresse.

Bilaga 4. Socialstyrelsens enkät

Här finns Socialstyrelsens enkät som riktades till socialtjänsten i landets alla kommuner.

Enkäterna till personer i hemlöshet och till civilsamhällets verksamheter innehöll samma frågor men något annorlunda formulerade. Som framgår i Metodbeskrivningen i Bilaga 1 gällde de främst personer som var i hemlöshetssituation 1 och 4.

OBS – enkäten besvarades endast elektroniskt

Nationell hemlöshetskartläggning 2023

Enkät till socialtjänstens verksamheter

Socialstyrelsen har fått i uppdrag från regeringen att genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet i Sverige. Ditt bidrag är mycket viktigt för att vi ska få kunskap om antalet personer som är hemlösa och vilka situationer de befinner sig i. Resultaten blir underlag ett för arbetet med att förebygga och motverka hemlöshet.

Enkäten fylls i för:

- vuxna, från 18 år, som är i en hemlöshetssituation vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller som har uppehållsrätt i Sverige.
- barn, under 18 år, **som lever utan sin familj** och är i en hemlöshetssituation under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller har uppehållsrätt i Sverige

Följande grupper ingår **inte** i denna kartläggning:

1. Barn och unga som är placerade enligt SoL eller LVU, inklusive ensamkommande barn
2. Personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS
3. Personer i hemlöshetssituation 3 - som bor i långsiktiga boendelösningar ordnade av socialtjänsten t.ex. sociala kontrakt, träningslägenheter, bostad först – med någon form av andrahandskontrakt (redan inhämtat i Boverkets bostadsmarknadsenkät 2023)
4. Personer som är EU/EES-medborgare och vistas mer eller mindre tillfälligt i kommunen, utan uppehållsrätt i Sverige (cirkulärmigranter)
5. Personer med utländskt medborgarskap (utanför EU/EES) utan uppehållstillstånd i Sverige, exempelvis asylsökande och personer utan tillstånd (s.k. papperslösa)

Hemlöshetssituation 1, 2 och 4

I denna enkät ingår personer i situation 1, 2 och 4. De omfattar allt från akut brist på tak över huvudet till tillfälliga boende som personerna har.

Situation 1 – Akut hemlöshet

Personer som är hänvisade till akutboende, härbärke, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande (inkl. vandrarhem/hotell).

Personer som sover i offentliga lokaler, utomhus, trappuppgångar, garage, källare, tält eller motsvarande.

Situation 2 - Institutionsvistelse och boende med stöd - ska flytta inom 3 mån utan boende

En person är intagen/inskriven på antingen; kriminalvårdsanstalt/vård enligt LRV, HVB, familjehem, SiS-institution eller boende med stöd inom socialtjänst/region/privat vårdgivare och ska frigges/flytta inom 3 månader efter mätveckan, men utan egen bostad ordnad inför flytten/utskrivningen. Hit räknas även personer som skulle ha skrivits ut/flyttat ut, men som är kvar p.g.a. att de inte har någon egen bostad ordnad.

Situation 4 - Eget ordnat kortsiktigt boende

En person bor ofrivilligt tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar, bekanta, familj eller släktingar. Här ingår även personer som tillfälligt (max 3 månader efter vecka 16) bor inneboende eller i andrahand hos privatperson. Den uppgiftslämnande verksamheten har haft kontakt med personen av detta skäl och känner till att denna hemlöshetssituation gäller vecka 16.

OBS - Socialstyrelsen har redan inhämtat uppgifter om personer som bor i långsiktiga boendelösningar ordnade av socialtjänsten (situation 3) - via Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023.

Behandling av personuppgifter och sekretess

För att minimera risken att räkna samma person flera gånger i kartläggningen, frågar vi om initialer och personnummer (eller födelseuppgifter). Dessa uppgifter kommer **enbart** användas för att kontrollera om samma person finns i flera enkäter. Socialstyrelsen avidentifierar därefter uppgifterna (rensar) och inga enskilda individer kan då identifieras. Resultaten kommer endast att presenteras på gruppnivå.

Behandlingen av personuppgifter och sekretess hos Socialstyrelsen

Socialstyrelsen är ansvarig för den behandling av personuppgifter som sker före avidentifieringen av födelseuppgifter eller personnummer (personuppgiftsansvarig). Den rättsliga grunden i dataskyddsförordningen är

att behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att utföra en uppgift av ett viktigt allmänt intresse och för statistiska ändamål. Socialstyrelsen har stöd för sin behandling i nationell lagstiftning.

De uppgifter som ni skickar in till Socialstyrelsen skyddas av så kallad absolut sekretess (statistiksekretess) har därför ett mycket starkt skydd. De som arbetar med kartläggningen har tystnadsplikt.

Behandling av personuppgifter och sekretess hos er

Er verksamhet/enhet är personuppgiftsansvarig för de personuppgifter som behandlas hos er när ni fyller i och skickar ifyllda enkäter till Socialstyrelsen.

De uppgifter som Socialstyrelsen efterfrågar i enkäten är hos er belagda med sekretess. Sekretessbestämmelser finns i 26 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för:

- Sådan kommunal verksamhet som utför insatser i egen regi eller
- en privaträttslig verksamhet/organisation som genomför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, på uppdrag av en kommun med bestämmande inflytande över verksamheten.

För sådana utförare (föreningar/organisationer) som genomför insatser enligt SoL på uppdrag av en kommun men där kommunen **inte** har ett bestämmande inflytande över verksamheten gäller istället sekretessbestämmelser i 15 kap. SoL.

Ni måste göra en självständig bedömning av er egen personuppgiftsbehandling och om ett utlämnande av uppgifter kan ske till Socialstyrelsen.

Instruktion för att fylla i enkäten

Fyll i en (1) enkät för varje person som befinner sig i hemlöshetssituation 1, 2 eller 4 under vecka 16, 17 april – 23 april 2023.

Fyll i så många uppgifter som ni kan, för att Socialstyrelsen ska få ett så fullständigt underlag som möjligt om antalet hemlösa i Sverige.

Enkätsvaren skickas in till Socialstyrelsen på sista sidan. Inga uppgifter sparas innan dess.

Enkäten kan fyllas i av personal, av personen själv eller av er tillsammans. Även om personen inte finns på plats vecka 16 kan personal på verksamheten fylla i enkäten. Om du som personal inte kan besvara frågan finns svarsalternativet "vet inte". Om enkätsvaren gäller dig och du inte vill svara fyll i "vill inte svara", eller lämna tomt.

Frågor som är markerade med * är obligatoriska

Verksamhet och kommun

Uppgifter nedan (A-D) fylls i av personal på verksamheten.

* A. Verksamhet som lämnat uppgifter:

Fyll i 1 alternativ

Socialtjänstens myndighetsutövning

Utförarverksamheten inom socialtjänsten

Annan verksamhet inom socialtjänst/kommun, vilken:

* B. Verksamhetens eller uppgiftslämnarens e-postadress:

---

* C. Kommun, där personen vistas vecka 16

[Lista över kommuner]

D. Personens folkbokföringskommun:

Om annan än vistelsekommun vecka 16

[Lista över kommuner]

Vem eller vilka har svarat på frågorna i enkäten?

Fyll i 1 alternativ

Jag har svarat själv (uppgifterna gäller mig)

Personal från verksamheten har svarat och fyllt i uppgifterna

Jag och personal från verksamheten har svarat på frågorna tillsammans

Bakgrundsuppgifter

* 1. Är du/personen man, kvinna eller har en annan könsidentitet?

Med annan könsidentitet menar vi personer som inte känner sig som man eller kvinna.

Kvinna

Man

Annan könsidentitet

Personuppgifter

I kartläggningen kan du/samma person förekomma i flera enkäter, om du/personen har kontakt med flera verksamheter vecka 16. För att minimera risken för dubbelräkning är det viktigt att du fyller i så många uppgifter som möjligt i fråga 2 och 3.

(Personnummer/födelseuppgifter och initialer tas bort efter att vi kontrollerat om en person finns flera gånger, det enda som sparas är kön och åldersgrupp.)

Initialer

2. Fyll i dina/personens initialer - första bokstaven i förnamnet (tilltalsnamn) och första i efternamnet

Första bokstaven i förnamnet (tilltalsnamn):

Första bokstaven i (första) efternamnet:

Ålder

3. Ange födelsedatum eller personnummer

Fyll i så många uppgifter som möjligt i fältet för födelsedatum och för de fyra sista siffrorna i personnumret.

Om du inte vill/kan ange personnummer, hoppa till fråga 3a.

Fyll i födelsedatum:

(8 siffror Årtal, Månad och Dag, tex 19720124)

Fyll i de fyra sista siffrorna i personnumret:

Om du har fyllt i personnummer/födelsedatum ovan, gå direkt till fråga 4

3a. Ange din/personens ålder:

Om du har fyllt i ålder på fråga 3a, gå direkt till fråga 4

3b. Ange i vilken åldersgrupp du/personen är

18–24

25–34

35–64

65 år eller äldre

* 4. Är du/personen född i Sverige eller utomlands?

Fyll i 1 alternativ

Sverige

Annat land

Vet inte

Vill inte svara

Familjeförhållanden

5. Lever du/personen med en partner, under vecka 16?

Med partner menas make/maka, sambo, livskamrat.

Ja

Nej

Vet inte

Vill inte svara

6. Har du/personen barn under 18 år?

Här menas att du/personen är förälder till biologiska och/eller adopterade barn

Ja

Nej

Vet inte

Vill inte svara

**Om du svarat Ja på fråga 6 får du följdfrågorna 6a och 6b.
ANNARS [övriga svarsalternativ] - kommer du direkt till fråga 7.**

Följdfråga 6a och 6b, om personen har barn:

6a. Hur många barn under 18 år har du/personen?

Ange 1 alternativ

1

2

3

4

5

6

7

8 eller fler

Vet inte

Vill inte svara

**6b. Hur många barn bor du/personen med, helt eller växelvis?
Inkludera växelvis boende barn även om barnen är hos annan förälder just denna vecka.**

0	1	2	3	4	5
6	7	8 eller fler	Vet inte	Vill inte svara	

Boendesituation – vecka 16

* 7. Vilken huvudsaklig hemlöshetssituation har du/personen, under vecka 16?

Ange 1 svarsalternativ, där du/personen vistades flest dygn denna vecka.

- Akut hemlöshet (hemlöshetsituation 1)
- HVB, boende med stöd, SiS-institution, anstalt o likn. personen ska flytta inom 3 mån utan något eget boende (hemlöshetssituation 2)
- Eget ordnat kortsiktigt boende (hemlöshetsituation 4)
- Övrigt

Akut hemlöshet (hemlöshetsituation 1):

Offentliga utrymmen, Utomhus

Källare, garage, vind eller liknande

Tält, Bil

Husvagn, Campingstuga

Härbärke, Akutboende

Vandrarhem, Hotell

Tillfällig logi på Jourboende, Korttidsboende

Skyddat boende eller Kvinnojour

HVB, boende med stöd, institution, anstalt - flytta inom 3 mån utan boende (hemlöshetssituation 2):

SiS - institution, Hem för vård och boende (HVB), Familjehem - skrivs ut inom 3 mån utan bostad

Kriminalvårdsanstalt/Häkte - frigges inom 3 mån utan bostad

Boende med stöd, Inackorderingshem - skrivs ut inom 3 mån utan bostad

Heldygnsvård på behandlingsenhet inom hälso- och sjukvården (inkl tvångsvård enl. LRV och LPT) - skrivs ut inom 3 mån utan bostad

Eget ordnat kortsiktigt boende (hemlöshetsituation 4):

Ofrivilligt boende hos familj eller släkt – utan inneboendekontrakt

Ofrivilligt boende hos kompisar eller bekanta – utan hyres-/inneboendekontrakt

Tillfälligt inneboende hos privatperson (max 3 mån efter vecka 16)

Tillfälligt andrahandsboende hos privatpersoner (max 3 mån efter vecka 16)

Övrigt

Annan, ange vad:

Vet inte exakt – men ingår i hemlöshetsituation 1

Vet inte exakt – men ingår i hemlöshetsituation 4

Tidigare boendesituation

8. Hur bodde du/personen innan den nuvarande hemlöshets-situationen (där du/personen vistas eller bor nu)?

Fyll 1 alternativ

Eget ordinärt boende (förstahandskontrakt eller ägd bostad – eget eller partners)

Andrahand/inneboende (långvarigt kontrakt minst 3 mån)

Hos föräldrar

Akut hemlöshet - utomhus, offentlig plats, tält, bil, husvagn, härbärke, akutboende, vandrarhem, skyddat boende m.fl.

På institution/HVB/vårdavd./Kriminalvård m.fl. – utan bostad efter flytt/utskrivning

Långsiktig boendelösning - tränings- eller försökslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, hotellhem, Bostad först med andrahandskontrakt (hemlöshetsituation 3)

Bodde ofrivilligt hos familj/släkt/vänner, tillfälligt kontrakt eller inneboende max 3 mån

Annat, vad:

Vet inte

Tid i hemlöshet

9. Hur lång sammanhängande tid har du/personen varit i hemlöshetssituation 1–4? (fram till idag)

Om du/personen varit i flera olika hemlöshetssituationer efter varandra, lägg ihop den sammantagna tiden.

Om du/personen varit på institution, HVB, anstalt, boende med stöd, vårdavdelning och inte hade boende 3 mån inför kommande flytt (i hemlöshetssituation 2) – räkna 3 månader för den perioden.

Hemlöshetssituationerna som ingår här är:

[OBS även hemlöshetssituation 3]

1. Akut hemlöshet - utomhus, offentlig plats, tält, bil, husvagn, härbärke, vandrarhem, akutboende m.fl.
2. På institution/HVB/boende med stöd/kriminalvårdsanstalt/vårdavd. m.fl. – utan bostad sista 3 månaderna innan utflytt/utskrivning
3. Långsiktigt boende - I tränings-/försökslägenhet, socialt kontrakt, hotellhem, Bostad först (med andrahandskontrakt)
4. Eget ordnat kortsiktigt boende - Bodde ofrivilligt hos släkt/vänner, med tillfälligt kontrakt eller inneboende i max 3 mån

Fyll i 1 alternativ

0–3 månader

4–12 månader

1–3 år

4–9 år

10 år eller längre

Vet inte

Faktorer som bidragit till hemlösheten

10. Vilken/vilka faktorer har bidragit till din/personens nuvarande hemlöshetssituation, under vecka 16?

Flera svar kan fyllas i

Saknar ordnat boende efter institutionsplacering, HVB, anstalt och likn.

Arbetslöshet, ingen stadigvarande inkomst, låg inkomst

Missbruk, skadligt bruk eller beroende

Psykisk ohälsa

Fysisk/somatisk ohälsa

Skilsmässa, separation

Konflikt i familjen

Våld i nära relation

Brist på hyreslägenheter (långa kötider)

Godkänns inte som hyresgäst på bostadsmarknaden

Skulder, betalningsanmärkningar

Vräkning – p.g.a. obetald hyra, störningar eller annan grund

Annat, vad:

Vet inte

Vill inte svara

Behov av stöd – vecka 16

11. Har du/personen behov av stöd, insatser, behandling eller vård under vecka 16, utöver boendet?

Ange orsakerna till behoven.

Flera alternativ kan anges

Fysiska/somatiska besvär

Problem i min och tänder

Psykisk ohälsa

Funktionsnedsättning (som leder till behov av stöd)

Ingen eller låg inkomst (t.ex. behov av ekonomiskt bistånd)

Familjeproblem

Våld i nära relation

Brist på sysselsättning/arbete

Skulder, betalningsanmärkningar (t.ex. behov av skuldsanering, ekonomisk rådgivning)

Annat, vad:

Inga behov

Vet inte

Vill inte svara

Stort tack för din medverkan!

Bilaga 5. Socialstyrelsens enkätfrågor i BME 2023

I bilagan finns de frågor, definitioner och svarsalternativ som Socialstyrelsen hade med i bostadsmarknadsenkäten 2023. Frågorna ställdes under avsnittet *Socialtjänstens långsiktiga boendelösningar*, i del 5a Läget för olika grupper på bostadsmarknaden.

Frågorna 44, 45 och 54 var 2023 gemensamma för Boverket och Socialstyrelsen.

Socialtjänstens långsiktiga boendelösningar

Utöver Boverkets egna frågor tillkommer i år några frågor om personer som bor i långsiktiga boendelösningar, enligt socialtjänstlagen (2001:453). Det gäller personer som bor i träningslägenhet, försökslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, bostad först eller motsvarande. Det är boendelösningar med någon form av hyresavtal/kontrakt (ofta andrahandskontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler - med begränsad besittningsrätt.

Frågorna ställs av Socialstyrelsen, som har regeringens uppdrag att kartlägga hemlösheten nationellt 2023. Frågor om gruppen ställs här för att minska kommunernas uppgiftslämnarbörda till kartläggningen. Svaren kommer att redovisas som mängdstatistik om personer i långsiktiga boendelösningar (hemlöshetssituation 3), och kan inte hänföras till enskild person.

Socialstyrelsens frågor är markerade med *.

Om ni har frågor om Socialstyrelsens frågor vänligen kontakta hemloshet@socialstyrelsen.se

44. Hyr kommunen efter biståndsbeslut ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden?

Frågan avser bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt.

Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand (med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

Frågan gäller inte LSS-boenden, äldreboenden eller särskilt boende enligt SoL för personer med funktionsnedsättning. Frågan omfattar inte heller förturer till bostäder där den boende direkt får ett förstahandskontrakt. Kortsiktiga boendelösningar som till

exempel akuta boenden och jourlägenheter, som är avsedda för tillfällig övernattnig, ingår inte.

Ja   Nej

45. Vänligen ange hur många bostäder för andrahandsuthyrning kommunen hade den 1 januari 2023, hur många hushåll som då bodde i dessa bostäder och hur många vuxna personer som bodde i dessa bostäder den 1 januari 2023.

Frågorna avser bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt.

Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand (med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

Frågan gäller inte LSS-boenden, äldreboenden eller särskilt boende enligt SoL för funktionshindrade personer. Frågan omfattar inte heller förturer till bostäder där den boende direkt får ett förstahandskontrakt. Kortsiktiga boendelösningar som till exempel härbärgen och jourlägenheter, som är avsedda för tillfällig övernattnig, ingår inte.

Bostäder, antal:

Hushåll, antal:

Personer, 18 år och äldre, antal:

Frågorna [nedan] gäller personer som bor i kommunernas lägenheter/boenden för andrahandsuthyrning med stöd i SoL-beslut

*46. Vänligen fördela antalet personer på kön och ålder.

Lämna tomt om det saknas uppgift och 0 om det inte finns någon.

	18-24 år	25-34 år	35-64 år	65 år och äldre
Män				
Kvinnor				

*47. Vänligen fördela om dessa personer är födda i Sverige eller utomlands. Lämna tomt om det saknas uppgift och 0 om det inte finns någon.

Födda i Sverige, antal:

Födda utomlands, antal:

*49. Hyrs några av bostäderna ut med SoL-beslut till personer under 18 år? Dvs där en minderårig har hyresavtal

Ja, färre än 10

Ja, fler än 10, ange antal

Nej

Saknar uppgift

*53. Vänligen ange antal hushåll med hemmavarande barn och hushåll utan hemmavarande barn.

Med hemmavarande barn menas barn under 18 år som bor i hushållet stadigvarande eller växelvis. Fyll i 0 om det inte finns någon.

Antal hushåll med hemmavarande barn:

Antal hushåll utan barn:

Saknar uppgift, kommentar _____

54. Vänligen ange det totala antalet hemmavarande barn som ingår i hushållen som hyr i andra hand:

Med hemmavarande barn menas barn under 18 år som bor stadigvarande eller växelvis.

*56. Hur många hushåll består av ensamstående kvinnor med hemmavarande barn under 18 år? Vänligen ange antal.

Fyll i 0 om det inte finns någon

Antal:

Saknar uppgift, kommentar:

*57. Hur många av hushållen med hemmavarande barn under 18 år har minst en förälder som är född utomlands? Vänligen ange antal.

Skriv "saknar uppgift" i textrutan om uppgift saknas.

Antal:

Saknar uppgift, kommentar:

*58. Hur många av hushållen med hemmavarande barn befann sig innan den nuvarande boendelösningen i någon form av akut hemlöshetssituation? Vänligen ange antal.

Med akut hemlöshetssituation menas hushåll med barn som befanns sig tillfälligt i jourboende, på akutboende, vandrarhem/hotell, skyddat boende/kvinnojour, härbärke, camping/bil eller motsvarande.

Antal:

Saknar uppgift, kommentar:

Personer i hemlöshet utifrån vistelsekommun i Socialstyrelsens nationella kartläggning 2023

Antalet personer i hemlöshet på riks-, läns- och kommunnivå 2023 och per 10 000 invånare år 2023 och år 2017

Vistelsekommun	Befolkning 2022-12-31	Hemlöshets- situation 1*	Hemlöshets- situation 2*	Hemlöshets- situation 3*	Hemlöshets- situation 4*	Totalt antal hemlösa**	Antal hemlösa per 10 000 invånare 2023***	Antal hemlösa per 10 000 invånare 2017***
Riket	10521556	4436	2713	16942	3209	27377	26	38,6
Västmanlands län	280713,0	140,0	87,0	268,0	121,0	621,0	22,1	38,2
Arboga	14 083	10	X	27	X	44	31,2	40,3
Fagersta	13 341	X	X	0	6	10	7,5	17,1
Halstahammar	16 711	14	X	X	6	24	14,4	37,9
Kungsör	8 762	X	X	14	7	22	25,1	21,3
Köping	26 120	6	6	10	28	50	19,1	49,3
Norberg	5 627	X	X	0	X	X	X	X
Sala	22 981	8	X	0	X	16	7,0	44,3
Skinnkatteberg	4 402	0	X	0	X	6	13,6	24,8
Surahammar	10 033	X	X	16	10	29	28,9	25,8
Västerås	158 653	96	64	201	53	419	26,4	40,5

Förklaringar:

* Kursiverade siffror = Antalet beräknat utifrån antal hushåll som bodde i bostäder för andrahandsuthyrning alternativt antal bostäder för andrahandsuthyrning som kommunen uppteget, när antal personer saknats.

** Om en kommun har 1-5 personer i någon hemlöshetsituation eller totalt, ersätts siffran med ett X. I vissa fall kryssas högre värden för att inte länssumman ska möjliggöra bakvägsidentifikation. Om enbart en hemlöshetsituation är X-markerad, kryssas ytterligare en hemlöshetsituation för att undvika bakvägsidentifikation. Ett '-' innebär att inga uppgifter lämnats in. Hemlösa med oklar hemlöshetsituation ingår i kolumnen Totalt antal hemlösa.

*** Hemlösa med oklar hemlöshetsituation ingår i kolumnen Antal hemlösa per 10 000 invånare. Ett X i totalsiffran innebär att även den cell som visar antalet hemlösa per 10 000 invånare kryssas.

Socialstyrelsens hemlöshetssituationer 2023

Här beskrivs de fyra situationerna av hemlöshet som ingår i kartläggningen 2023. I Socialstyrelsens enkätundersökning ingår personer över 18 år som var i hemlöshetssituation 1, 2 och 4. I Socialstyrelsens frågor i Boverkets BME 2023 ingår personer över 18 år som var i hemlöshetssituation 3.

Hemlöshetssituation 1 - Akut hemlöshet

Här ingår personer som under mätveckan är hänvisade till akutboende, härbärke, jourboende, skyddade boenden, vandrarhem eller motsvarande.

I hemlöshetssituation 1 ingår också personer som sover i offentliga lokaler/platser, utomhus, trappuppgångar, garage, källare/vind, tält, bil eller motsvarande.

Hemlöshetssituation 2 - Institutionsvistelse och boende med stöd - ska lämna inom 3 månader utan bostad

Här ingår en person som antingen bor i boende med stöd (tidigare stödboende) eller inackorderingshem, vårdas eller behandlas på SiS-institution, i hem för vård och boende (HVB) eller i familjehem, får heldygnsvård inom hälso- och sjukvården (inkl. vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, LRV och enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, LPT) eller är intagen inom Kriminalvården (anstalt eller häkte). Personen ska friges/flytta inom 3 månader efter mätveckan, men utan egen bostad ordnad inför flytten/utskrivningen.

Hit räknas även personer som skulle ha skrivits ut/flyttat ut, men som är kvar p.g.a. att de inte har någon egen bostad ordnad.

Hemlöshetssituation 3 – Långsiktiga boendelösningar via socialtjänsten

Personer som bor i långsiktiga boendelösningar, med biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen, SoL. Det gäller personer som bor i träningslägenhet, försökslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, bostad först eller motsvarande. Det är boendelösningar med någon form av hyresavtal/ kontrakt (ofta andrahandskontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler - med begränsad besittningsrätt.

Hemlöshetssituation 4 – Eget ordnat kortsiktigt boende

Här ingår personer som bor ofrivilligt, tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar eller bekanta och hos familj eller släktingar under mätveckan.

Här ingår även personer som tillfälligt (max 3 månader efter mätveckan) bor inneboende eller i andrahand hos privatperson.

Vård och omsorg
Ingrid Strandman
Socialchef

Social- och arbetsmarknadsnämnden

MISSIV

Uppdrag – Översyn av möjlighet av en placeringssamordnare för Vuxen öppenvård

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Social- och arbetsmarknadsnämnden beslutade den 14 december 2023 att uppdra till Socialchef att göra en översyn av verksamheten i syfte att utveckla öppenvården för vuxna samt att se över möjligheten till placeringssamordnare för både Barn- och ungdomsenheten samt Vuxenheten. Uppdraget ska redovisas på nämnden i mars 2024.

Utredningen av ovanstående frågor har uppdragits till utvecklare på Vård- och omsorgskontoret. Utvecklare har i samarbete med verksamhetschef, enhetschefer för Barn- och ungdomsenheten samt enhetschef och teamledare för Vuxen öppenvård tagit fram skrivelsen Översyn och utveckling av Vuxens öppenvård samt placeringssamordnare. I bifogat dokument redovisas de kvalitetshöjande åtgärder Vuxenheten redan påbörjat, utmaningar, vuxen öppenvårds behov för utveckling, samt möjlighet till placeringssamordnare inom organisationen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att tillsätta placeringssamordnare på 100 % som arbetar övergripande med placeringar inom Individ- och familjeomsorgen (IFO). Samt,

att utveckla Öppenvården för vuxna med hemmaplanslösningar.

Ingrid Strandman
Socialchef

Bilagor:

- 1 Översyn Vuxen öppenvård Placeringsamordnare

Vård och omsorg

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Förklaring om de olika begreppen finns nedan.

Barnperspektivet

Innebär insatsen att barn och ungdomars hälsa sätts i främsta rummet?	JA ☒	NEJ ☐
Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre?	JA ☒	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☒	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☒
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☒	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om "till det yttersta av sin förmåga"?	JA ☒	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden – nu eller i framtiden?	JA ☐	NEJ ☒
Vid JA hur bedömer ni att beslutet påverkar:		
Att det blir svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det blir fler jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐
Om NEJ – varför inte?		

Vård och omsorg

Begreppsförklaring

Barnkonventionen/barnperspektivet

Barnkonventionen tar upp barnets situation ur många synvinklar och skall naturligtvis främja helhetssynen på barnen. Enligt FN är alla under 18 år barn.

Barnens bästa i främsta rummet

- Beaktas barnets rättigheter, främst rätten till trygghet och rätten till liv och utveckling i beslutsfattandet?
- Har en sammanvägning av olika intressen gjorts?

FN:s barnkommitté har uttalat principen om att barnets bästa alltid ska beaktas och väga mycket tungt. Det kan dock finnas situationer då andra intressen kan väga tyngre, till exempel samhällsekonomiska eller säkerhetspolitiska. Principen om barnets bästa ska ges absolut prioritet när det gäller adoption och rätt till skydd mot missförhållanden och övergrepp. Till prioriterade rättigheter hör utveckling/utbildning.

Landsbygdsperspektivet

Kan de som bor och verkar på landsbygden bli diskriminerade eller åsidosatta?

Horisontella principer

Diskriminering sker när någon missgynnas eller kränks och missgynnandet eller kränkningen har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder). Detta gäller även barn till personer med något av ovanstående diskrimineringsgrund.

Funktionshinderspolitiken innebär att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och ta del av mänskliga rättigheter.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Översyn och utveckling av Vuxens öppenvård samt placeringssamordnare

INDIVID- OCH FAMILJ

VERKSAMHETSDOKUMENT

INNEHÅLL

1 SAMMANFATTNING	3
2 INLEDNING.....	4
2.1 Metod.....	4
3 ÖPPENVÅRDEN VUXENENHETEN	5
3.1 Utmaningar.....	6
3.2 Påbörjade kvalitetshöjande åtgärder	7
3.3 Översyn i syfte att utveckla Öppenvården Vuxenenheten	7
3.4 Förslag till utveckling av öppenvården	10
4 PLACERINGSSAMORDNARE	13
4.1 Arbetsuppgifter	13
4.2 Översyn av organisationen	14
5 FÖRKORTNINGAR	15

FIGURFÖRTECKNING

Figur 1 Vuxen öppenvårdens organisation IFO Sala kommun	5
Figur 2 Insatser via Öppenvården Vuxenheten urval: januari månad år 2020–2024	8
Figur 3 Placeringar Vuxenheten urval: januari månad år 2020–2024	9
Figur 4 Antalet aktualiseringar urval: januari 2023 och 2024, Vuxenheten	10

1 SAMMANFATTNING

Social- och arbetsmarknadsnämnden beslutade den 14 december 2023 att uppdra till Socialchef att göra en översyn av verksamheten i syfte att utveckla öppenvården för vuxna samt att se över möjligheten till placeringssamordnare för både Barn- och ungdomsenheten samt Vuxenheten. Uppdraget ska redovisas på nämnden i mars 2024.

Utredningen av ovanstående frågor har uppdragits till utvecklare på Vård- och omsorgskontoret. Utvecklare har i samarbete med verksamhetschef, enhetschefer för Barn- och ungdomsenheten samt enhetschef och teamledare för Vuxen öppenvård tagit fram skrivelsen *Översyn och utveckling av Vuxens öppenvård samt placeringssamordnare*. I skrivelsen redovisas de kvalitetshöjande åtgärder Vuxenheten redan påbörjat, utmaningar, vuxen öppenvårds behov för utveckling, samt möjlighet till placeringssamordnare inom organisationen.

2 INLEDNING

Social- och arbetsmarknadsnämnden gav i september 2023 till Socialchef att göra en omvärldsbevakning i andra kommuner gällande kostnadseffektiva placeringar för vuxna samt barn och unga, utarbeta en strategi för att i första hand välja hemmaplansplaceringar samt att se över möjlighet för att eventuellt påbörja egen verksamhet. Uppdraget redovisades på Social- och arbetsmarknadsnämndens 14 december 2023. Social- och arbetsmarknadsnämnden beslutade att uppdra till Socialchef att

- göra en översyn av verksamheten i syfte att utveckla öppenvården för vuxna
- se över möjligheten till Placeringsamordnare för både Barn- och ungdomsenheten samt Vuxenenheten

Uppdraget ska redovisas till nämnden i mars 2024.

2.1 Metod

Utredningen av ovanstående frågor har uppdragits till utvecklare på Vård- och omsorgskontoret. Utvecklare har haft ett nära samarbete med verksamhetschef, enhetschefer för Barn- och ungdomsenheten samt enhetschef och teamledare för Vuxen öppenvård.

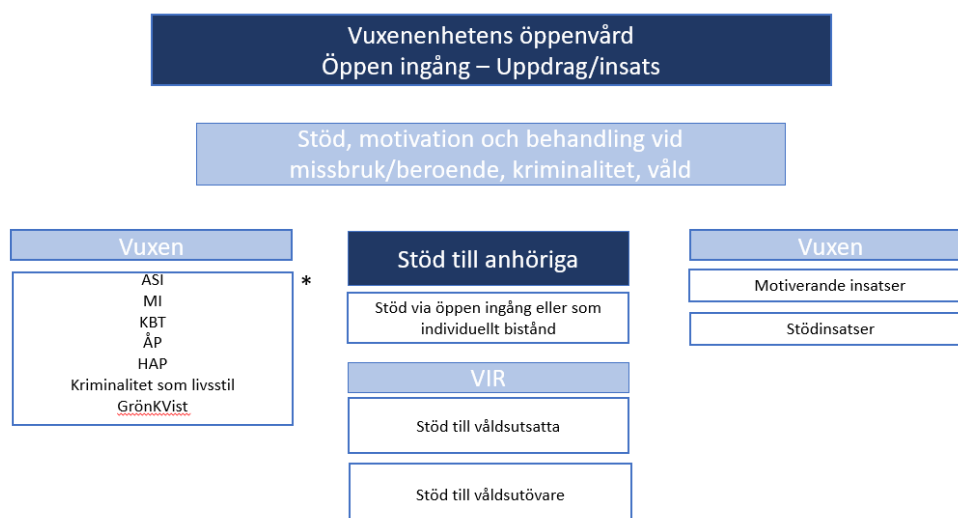
Gemensamt har en översyn med förslag för utveckling av vuxens öppenvård tagits fram samt ett förslag för Placeringsamordnare för både Barn- och ungdomsenheten samt Vuxenenheten.

3 ÖPPENVÅRDEN VUXENENHETEN

Inom öppenvården arbetar behandlare med motivation, behandling och stödinsatser. Öppenvården har ett förebyggande arbete via en öppen ingång som innebär att medborgare själv kan ta kontakt för stöd utan myndighetsbeslut. Medborgare kan få upp till fem samtal med öppenvården. Finns ett fortsatt behov av stöd uppmanas de ta kontakt med socialtjänsten för beslut om insatser.

Öppenvården arbetar utifrån evidensbaserade metoder i enlighet med Socialstyrelsens nationella riktlinjer. En helhetsbedömning av klienten behov och förmåga ska alltid göras. Finns det behov av flera typer av bistånd ska samverkan ske inom enheten och med nämndens övriga verksamheter. Samverkan ska ske med klientens samtycke och delaktighet med målet att öka klientens livskvalitet. Samverkan internt och externt ska syfta till att skapa en helhetssyn på klientens behov samt hur dessa behov ska tillgodoses för att uppnå bästa värde och nytta.

Viktiga samverkansparter är bland annat primärvården, Regionens beroendevård, öppen- och slutenvårdspsykiatri, polisen samt Kriminalvården. Samverkan kan styras av samverkansdokument rörande regional samverkan, lokal samverkan eller andra former och överenskommelser.

Figur 1 Vuxen öppenvårdens organisation IFO Sala kommun

*Förklaring på förkortningar finns längst bak under rubrik 5 Förkortningar

3.1 Utmaningar

Vid en genomgång av de placeringar inom Vuxenenheten som gjorts under år 2023 framkommer att de senaste placeringar har haft som syfte att förebygga LVM-placering. En annan anledning till att individer ibland placeras i stället för att ges insatser via öppenvården är att det saknas öppenvårdsalternativ. Det är för långt mellan behandling ett par tillfällen i veckan och att vara i en kontext där man har stöd dygnet runt. I Sala finns inget stödboende eller härbärke och det finns inte heller någon form av daglig verksamhet. Sala kommun har endast lägenheter att erbjuda på hemmaplan vilket innebär svårigheter att placera någon i aktivt missbruk på hemmaplan. Dels utifrån att det är en stor utmaning för individen att vara drogfri eller nykter på egen hand med endast stöd av öppenvård på dagtid några gånger i veckan. I de fall individen är bostadslös är det också stora svårigheter att använda egen öppenvård för behandling.

En målgrupp som ökar både i Sala kommun och andra kommuner är personer som är utsatta för våld i nära relationer. Behovet av skyddsplaceringar för personer som blir utsatta för våld i nära relationer har ökat. En anledning är troligen att verksamheterna är bättre på att fråga om våld och upptäcka våld i kontakt med individer.

I dagsläget, den 15 februari 2024, står 11 individer med biståndsbeslut och tre individer med önskemål av stöd via öppen ingång i kö till Stöd och behandling. Det är fler individer på väg in till öppenvård vilket innebär att kön troligen kommer bli längre. Det innebär en risk att vänta på behandling som kan innebära att det blir en placering av individen.

För Vuxenenhetens myndighetsutövning samt öppenvård finns endast en Teamledare med delat uppdrag. Det innebär ibland svårigheter när beställare och mottagare är samma och kräver förtydliganden och aktivt arbetssätt med roller och mandat i frågor. Då det ofta inkommer akuta ärenden och eller komplexa ärendet går den mesta delen av Teamledarens arbetstid åt till att handleda och stödda socialsekreterarna i myndighetsutövningen. Det innebär att det inte finns någon tid för Teamledaren att hjälpa öppenvårdens medarbetare och verksamhet med stöd, vägledning och struktur i det dagliga arbetet. Att vara medarbetarna behjälplig med att strukturera arbetet skulle kunna innebära kön till behandling kan kortas, att vissa placerade kan tas hem tidigare och till och med att vissa individer kan undvika att placeras helt och hållet. Utöver arbetet med vägledning, stöd och struktur finns också behov av att utöka samverkan med Barn- och ungdomsenhetens öppenvård samt Arbetsmarknadsenheten.

3.2 Påbörjade kvalitetshöjande åtgärder

Enhetschef och teamledare har redan påbörjat ett arbete tillsammans med medarbetarna inom öppenvården för att öka kvaliteten och tillgängligheten. Från att haft Stöd och behandling och Stödteamet som separata arbetsgrupper har de slagits ihop till en arbetsgrupp. Vinsterna med det är att medarbetarnas kompetens kan användas på ett bredare sätt och möjligheten till samverkan kring klienterna ökar ytterligare.

Parallellt pågår även utvecklande och kvalitetshöjande aktiviteter inom enheten för Ekonomiskt bistånd samt Arbetsmarknadsenheten. Tillsammans arbetar de med uppstarten av aktivitetsplikt med syfte att i gemensam samverkan påskynda individers etablering i arbetslivet. I arbetet pågår framtagande av aktiviteter, kartläggning av individer, implementera BIP (Beskäftigelses Indikator Projekt) samt att ta fram gemensamma sätt för dokumentation, gemensamma rutiner och arbetssätt. Målgruppen för arbetet är Salabor i behov av stöd. Det innebär att det i de fall en individ inte placeras utan är kvar på hemmaplan och får behandling kan denne ingå i aktivitet dagtid via Arbetsmarknadsenheten när hen inte deltar i behandling.

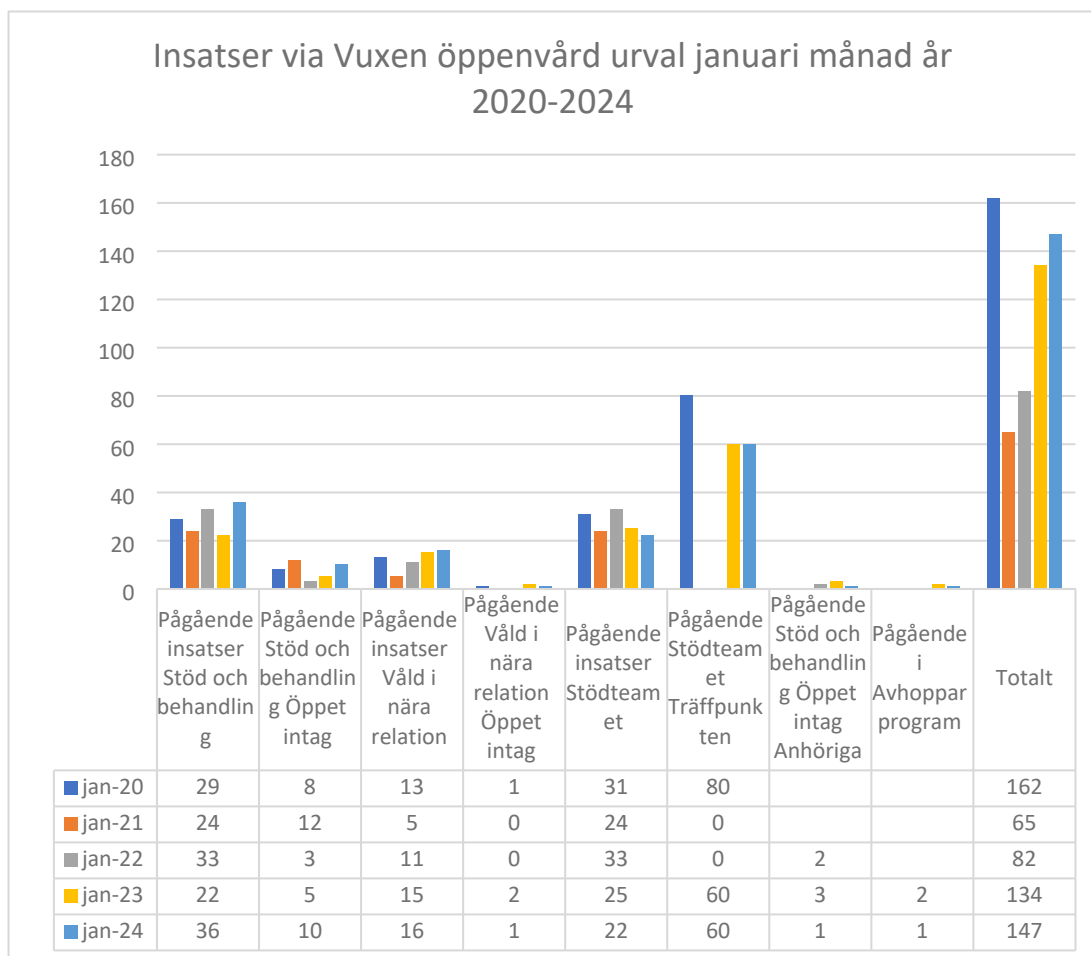
3.3 Översyn i syfte att utveckla Öppenvården Vuxenenheten

Vuxenenheten arbetar för att i så stor utsträckning som möjligt använda förebyggande insatser för att så få individer som möjligt ska behöva tas om hand i dygnet-runt-insatser.

Inom öppenvården har i januari år 2024 totalt 147 insatser genomförts. Det är det största antalet genomförda insatser sedan januari 2020. Urval har gjort på en månad per år då samma klienter kan ha insatser över längre tid. Under pandemin Covid -19 var träffpunktens öppna del stängd varvid antal redovisas som 0. De insatser som saknar information och har en tom rad har ingen statistik att hämta för den aktuella tidpunkten. Antalet insatser Våld i nära relation, VIR, ökar lite varje år och väntas öka ytterligare då verksamheterna är bättre på att fråga om våld och upptäcka våld i kontakt med individer. Det är också fler individer som själva söker stöd via öppet intag. Även antalet insatser gällande stöd och behandling har ökat, i januari 2024 var antalet insatser med bistånd samt via öppet intag det högsta sedan statistiken hämtats i januari år 2020.

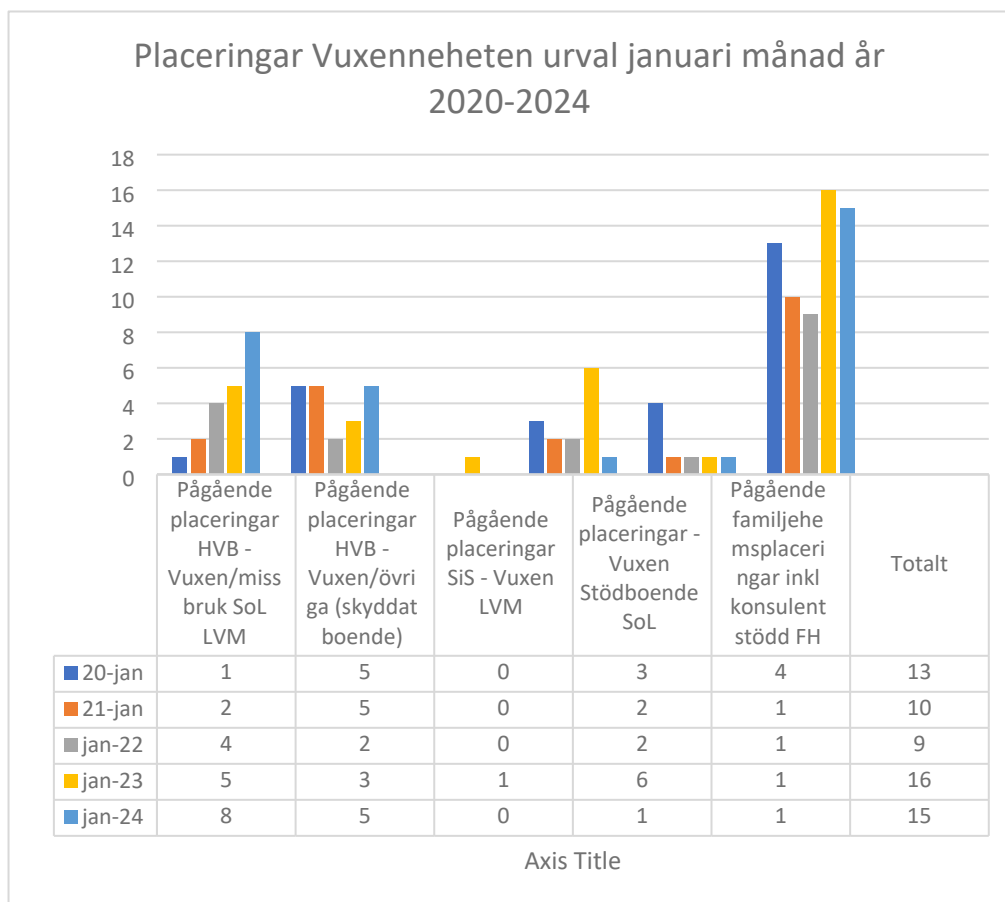
I februari år 2024 är det kö för att påbörja behandling via öppenvården. Det är fler individer på väg in till öppenvård vilket innebär att kön troligen kommer bli längre.

Figur 2 Insatser via Öppenvården Vuxenenheten urval: januari månad år 2020–2024

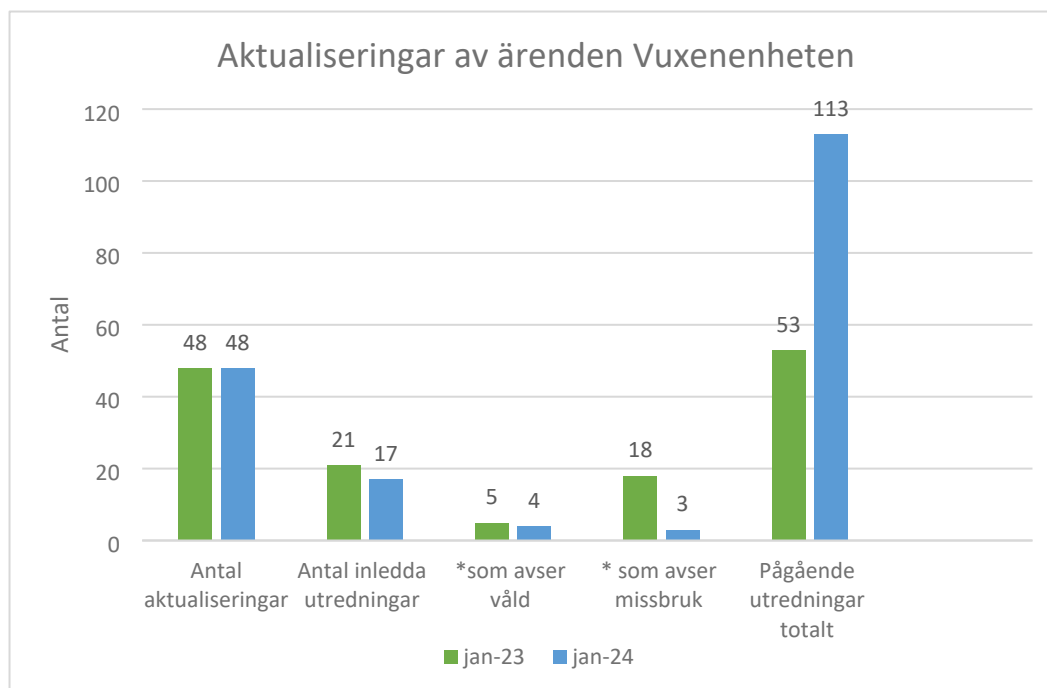
Öppenvårdsbehandling bör alltid provas innan extern behandling kan komma att bli aktuell. Kön till öppenvården består i dagsläget av totalt 14 individer, 11 individer med biståndsbeslut och tre individer med önskemål av stöd via öppen ingång i. Risken finns att de som väntar på behandling tappar motivation och det blir nödvändigt med en placering. I mitten av februari år 2024 var 14 individer placerade, varav tre ska avslutas i slutet av februari. Om det hade funnits en större struktur inom öppenvården med sysselsättning och inplanerade behandlingar hade eventuellt två individer kunnat prova behandling på hemmaplan. I många fall skulle dessutom placeringstiden kunna kortas ned om strukturen varit annorlunda inom öppenvården.

Figur 3 Placeringar Vuxenheten urval: januari månad år 2020–2024

För att få en bild av ärenden som inkommer till myndighet har statistik för antalet aktualiseringar som gjorts januari 2023 samt januari 2024 tagits fram. Aktualisering innebär att det inkommer en ansökan från individ själv eller förvaltare, en anmälan inkommer från vem som helst, eller annat som till exempel yttrande från Skatteverket eller Transportstyrelsen. Boendesamordnare får in alla anmälningar kring el-skuld, hyresskuld och vräkning. Alla ansökningar eller anmälningar måste lägga sin i systemet och hanteras skyndsamt. Vissa ärenden kräver akut agerande oavsett om det är en ansökan eller anmälan. I januari 2023 inkom 48 ärenden som innebar aktualisering och 48 ärenden i januari 2024. Det innebär att det inkommer i snitt minst två till tre nya ärenden varje arbetsdag. Teamledaren är delaktig i stort sett alla anmälningar som inkommer och vägleder i bedömningar. Blir det akuta ärenden är teamledaren med hela vägen i ärendet. I januari 2024 finns totalt 113 pågående utredningar inom Vuxenheten. En pågående utredning är öppen och inte färdigställd, men insatser kan vara beviljade under utredningstid. En öppen utredning kan också

vara en förlängningsutredning på en tidigare insats, om individen ansöker om förlängning.

Figur 4 Antalet aktualiseringar urval: januari 2023 och 2024, Vuxenenheten

3.4 Förslag till utveckling av öppenvården

En utveckling av öppenvården skulle behöva ske och planeras över tid. Utöver de kvalitetshöjande insatser som redan pågår finns flertalet insatser som skulle kunna utveckla öppenvården ytterligare. Samverkan med Barn- och ungdomsenhetens öppenvård, en boendekedja, bättre lokaler för vuxenöppenvården, ytterligare behandlare och mer struktur och arbetsledning.

Enhetschefen för Vuxenenheten samt teamledare har gjort en översyn av verksamheten och har utifrån det tagit fram prioriterade insatser för att utveckla öppenvården för att kunna utföra mer behandling på hemmaplan.

Det finns idag två välutbildade behandlare samt tre kunniga stöd- och behandlingsassistenter som arbetar inom vuxens öppenvård. För att få den struktur, rättssäkerhet, utökad samverkan, brukarfokus och kvalificerade prioriteringar av ärenden är det första steget att tillse att det finns närvarande ledning och stöd inom öppenvården. Den teamledare som idag har sin tjänst delad mellan myndighet och öppenvård hinner inte med att arbeta strukturerat med öppenvården då myndighetsutövningen kräver en hög närvaro.

Att tillsätta en teamledare som ansvarar för öppenvården skulle innebära:

- ✓ samverkan med teamledare myndighet för att se över öppenvårdsinsatser i syfte att motverka placering i de fall det går
- ✓ planering för öppenvårdens deltagande, före, under och efter placering redan vid påbörjan av placering av en individ
- ✓ aktivt arbete med tidigare hemtagning av placeringar
- ✓ högre rättssäkerhet i arbetet
- ✓ utökad samverkan både internt och externt
- ✓ utökad samverkan vid våldsärenden
- ✓ aktivt arbete med att följa upp och höja kvaliteten i öppenvården
- ✓ aktivt arbeta med att prioritera och bedöma kön till öppenvården med syfte att minska kötiden
- ✓ stötta och handleda medarbetaren inom öppenvården
- ✓ planera verksamheten med medarbetarna
- ✓ identifiera behov av samt utöka gruppverksamhet inom Stöd och behandling
- ✓ förbättrad arbetsmiljö för teamledare inom Vuxenenheten
- ✓ arbete med att ta vara på samtliga medarbetares kompetens

När det finns ytterligare teamledare på plats som aktivt kan börja arbeta med ovanstående frågor kan också en större samverkan med Barn- och ungdomsenhetens öppenvård, Ekonomiskt bistånd samt Arbetsmarknadsenheten påbörjas. I samverkan kan ärenden fördelas, kön minskas samt ytterligare sysselsättning utöver behandling planeras in för de individer inom öppenvården som har behov av det. Arbetet att skapa de strukturer och rutiner med förändringen beräknas pågå under år 2024 samt 2025.

Utöver ytterligare arbetsledning finns ett behov av andra lokaler för vuxens öppenvård. Lokalerna som öppenvården arbetar i idag är utformade som ett boende och inte anpassat efter den form av verksamhet som bedrivs med bland annat möten, behandling, gruppverksamhet, urinprov samt medarbetares kontorsutrymmen. Enheten arbetar aktivt för att hitta lösningar på lokalproblematiken.

Ett annat behov som under år 2024 samt 2025 behöver utredas ytterligare är behovet av en fungerande boendekedja alternativt ett stödboende. Att ha en boendekedja, kombinerat med insatser från Arbetsmarknadsenheten samt

vuxens öppenvård, skulle innebära att en del individer skulle kunna få
behandling på hemmaplan i stället för externt via placering.

Fortsätter ärendena att öka finns också behov av ytterligare behandlare inom
öppenvården för att möta behovet.

4 PLACERINGSSAMORDNARE

Utifrån omvärldsbevakningen som genomfördes till uppdraget som redovisades på Social- och arbetsmarknadsnämnden i december 2023 framkom att fler kommuner arbetade med placeringssamordnare alternativt placeringskoordinator för att aktivt arbeta med att sänka kostnader för placeringar. Social- och arbetsmarknadsnämnden beslutade att uppdra till socialchef att se över möjligheten till placeringssamordnare för både Barn- och ungdomsenheten samt Vuxenenheten. Verksamhetschef för IFO samt enhetschefer för Barn- och ungdomsenheten, BoU och Vuxenenheten, har gemensamt sett över organisationen för att se om det går att flytta resurser så det finns möjlighet till en placeringssamordnare.

4.1 Arbetsuppgifter

Att säkert fastställa vilka arbetsuppgifter en placeringssamordnare ska ha är inte helt lätt innan rollen finns på plats. Rollen behöver initialt vara flexibelt för att säkerställa att verksamheternas behov av stöd gällande placeringar tillgodoses. Genom omvärldsbevakning samt via dialog om enheternas arbete idag finns en idé om att följande arbetsuppgifter skulle ingå i rollen som placeringssamordnare:

- ✓ Ansvar för ramavtal och placeringsavtal
- ✓ Avtalsuppföljning, omförhandla avtal vid behov
- ✓ Uppföljning av kvalitet på köpta externa platser
- ✓ Upphandling
- ✓ Administrativt stöd till handläggare vid placeringar
- ✓ Kontrollera förekomst av tillstånd hos IVO, ta kontakt med referenser
- ✓ Arbeta med samplaceringar kring kostnader och uppföljning i de fall klienter har ett grundbeslut med insatser inom LSS, socialpsykiatri samt har behov av behandling externt

Inom Barn- och ungdomsenheten samt Vuxenenheten bedömer man att det finns behov av en 100 % tjänst som placeringssamordnare. Behovet och fördelningen kan inom organisationen förändras utifrån verksamhetens behov.

4.2 Översyn av organisationen

Ledningsgruppen för IFO arbetar med gemensamma översyner av organisationen utifrån de behov som finns för att få en hög effektivitet och kvalitet inom verksamheterna samt för att möta det behov medborgarna i Sala kommun har. Utifrån uppdraget har en översyn genomförts och ledningsgruppen ser möjlighet till att inom organisationen omfördela resurser för att tillsätta placeringssamordnare. Utifrån översynen har även ytterligare förslag om omfördelning av tjänster inom enheterna setts över för att bättre tillgodose de behov som finns för en effektivare och mer ändamålsenlig organisation.

- ✓ För att aktivt arbeta med att sänka kostnader för placeringar har IFO:s ledningsgrupp utifrån Social- och arbetsmarknadsnämndens beslut den 14 december 2023 sett över möjligheten till placeringssamordnare. IFO:s ledningsgrupp ser en möjlighet till att inom organisationen göra omfördelning av resurser för att kunna tillsätta placeringssamordnare.
- ✓ För att öka samverkan, kvalitet och utveckla öppenvården som helhet arbetar IFO:s ledningsgrupp med översyn av organisatoriska förutsättningar inom BoU:s öppenvård samt vuxens öppenvård. Ett förslag som finns är att BoU:s öppenvård och vuxens öppenvård blir en gemensam enhet med två teamledare. Det finns inom organisationen möjligheter till att omfördela resurser till en teamledare för vuxens öppenvård.
- ✓ Boendesamordnaren är idag en person. Arbetsuppgifterna som hamnar på boendesamordnaren är mer än vad som motsvarar en tjänst om 100 % vilket innebär att behov av ytterligare boendesamordnare finns. I och med den höga andel ärenden som inkommer varje månad behöver boendesamordnaren prioritera akuta anmälningar. Det innebär att det förebyggande arbetet med tidiga insatser ofta får stå tillbaka. Det finns också en sårbarhet att bara en person har kompetensen, kunskaperna och arbetsuppgifterna. Det finns inom organisationen behov av att se över möjligheten till att omfördela resurser till en boendesamordnare.

Sammantaget görs bedömningen att det finns möjlighet att omfördela tjänster så att det inom befintlig organisation går tillsätta placeringssamordnare.

Gällande övriga organisatoriska förändringsförslag behöver ledningsgruppen arbeta vidare med att utreda om det är något som kan möjliggöras inom befintliga resurser. Förändringen skulle innebära att verksamheterna utökar samverkan, blir mer strukturerade och effektiva.

5 FÖRKORTNINGAR

IVO	Inspektionen för vård och omsorg
IFO	Verksamhetsområde Individ och familj
BoU	Barn- och ungdomsenheten
LVM	Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall
VIR	Våld i nära relation
BIP	Beskæftigelses Indikator Projekt
ASI	Addiction Severity Index
MI	Motiverande samtal
KBT	Kognitiv beteendeterapi
ÅP	Återfallsprevention
HAP	Haschavvänjningsprogrammet

Översyn och utveckling av Vuxens öppenvård samt placeringsamordnare
Vård och omsorg

ANTAGEN | 2017-01-01 | DIARIENUMMER [Diarienummer] | REVIDERAD | [Reviderad] | DIARIENUMMER _____

SALA KOMMUN

Växel: 0224-74 70 00 | E-post: vardomsorg@sala.se | Postadress: Box 304, 733 25 Sala

Vård och omsorg
Ingrid Strandman
Socialchef

Social- och arbetsmarknadsnämnden

MISSIV

SAN Yttrande – Regionala utvecklingsstrategin (RUS)

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Tilldelas till Social- och arbetsmarknadsnämnden förslag till yttrande gällande uppdaterad version av regionala utvecklingsstrategin (RUS) från Region Västmanland.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att anta förslag till yttrande om *Uppdaterad regional utvecklingsstrategi* som sitt eget och översända det till Kommunstyrelsen.

Ingrid Strandman
Socialchef

Bilagor:

- 1 Remiss om uppdaterad regional utvecklingsstrategi för Region Västmanland
- 2 SAN Tjänsteskrivelse – Yttrande RUS
- 3

Vård och omsorg

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Förklaring om de olika begreppen finns nedan.

Barnperspektivet

Innebär insatsen att barn och ungdomars hälsa sätts i främsta rummet?	JA ☒	NEJ ☐
Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre?	JA ☒	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☒	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☒
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☒	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om "till det yttersta av sin förmåga"?	JA ☒	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden – nu eller i framtiden?	JA ☐	NEJ ☒
Vid JA hur bedömer ni att beslutet påverkar:		
Att det blir svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det blir fler jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐
Om NEJ – varför inte?		

Vård och omsorg

Begreppsförklaring

Barnkonventionen/barnperspektivet

Barnkonventionen tar upp barnets situation ur många synvinklar och skall naturligtvis främja helhetssynen på barnen. Enligt FN är alla under 18 år barn.

Barnens bästa i främsta rummet

- Beaktas barnets rättigheter, främst rätten till trygghet och rätten till liv och utveckling i beslutsfattandet?
- Har en sammanvägning av olika intressen gjorts?

FN:s barnkommitté har uttalat principen om att barnets bästa alltid ska beaktas och väga mycket tungt. Det kan dock finnas situationer då andra intressen kan väga tyngre, till exempel samhällsekonomiska eller säkerhetspolitiska. Principen om barnets bästa ska ges absolut prioritet när det gäller adoption och rätt till skydd mot missförhållanden och övergrepp. Till prioriterade rättigheter hör utveckling/utbildning.

Landsbygdsperspektivet

Kan de som bor och verkar på landsbygden bli diskriminerade eller åsidosatta?

Horisontella principer

Diskriminering sker när någon missgynnas eller kränks och missgynnandet eller kränkningen har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder). Detta gäller även barn till personer med något av ovanstående diskrimineringsgrund.

Funktionshinderspolitiken innebär att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och ta del av mänskliga rättigheter.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Vård och omsorg
Ingrid Strandman
Socialchef

Social- och arbetsmarknadsnämnd

TJÄNSTESKRIVELSE

Yttrande - Uppdaterad regional utvecklingsstrategi

BAKGRUND

Sala kommun är en av remissinstanserna för att lämna synpunkter på förslaget till en uppdaterad version av den innevarande regionala utvecklingsstrategin (RUS), *Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland 2030*.

Uppdateringen har arbetats fram i en bred dialog med länets kommuner, företrädare för näringslivet, lärosäten, folkhögskolor, föreningar, organisationer och civilsamhället.

Region Västmanland har ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet i länet. I uppdraget ingår att ta fram och vart fjärde år uppdatera den regionala utvecklingsstrategin i samråd med länets aktörer och samordna insatserna för genomförandet. Den regionala utvecklingsstrategin, är en övergripande och långsiktig strategi, som pekar ut hur Region Västmanland, kommuner, näringsliv, myndigheter, universitet, folkbildning, föreningsliv och civilsamhälle – tillsammans vill möta regionens utmaningar och utveckla vårt län. Syftet med strategin är att fortsätta utveckla Västmanlands län till en konkurrenskraftig och attraktiv plats för alla.

Social- och arbetsmarknadsnämnden har fått i uppdrag att lämna sitt yttrande till registrator Sala kommun senast den 31 mars 2024. Remissvaret ska ha kommit in till Region Västmanland senast den 15 juni 2024.

NÄMNDENS SYNPUNKTER

1. I remissen till uppdaterad RUS beskrivs ett antal utmaningar på både global, regional och lokal nivå.
- Är de utmaningar som beskrivs relevanta?

Den demografiska utvecklingen, utanförskap, otrygghet, kompetensförsörjning samt god och stabil ekonomisk utveckling är tillsammans med klimatförändringar och minskad biologisk mångfald beskrivs i strategin som vår tids största utmaningar. Nämnden anser att de utmaningar som beskrivs är relevanta.

2. Som tidigare har utkastet tre målområden: Välmående, Tillgängligt och Nyskapande Västmanland. Nytt i remissen är att det har införts en struktur

Vård och omsorg

med nio insatsområden, tre inom varje målområde för att lättare kunna orientera sig. Varje insatsområde följs upp av ett antal indikatorer (Bilaga 1).

- Är strukturen med insatsområden och indikatorer ändamålsenlig?

De nio insatsområden som beskrivs i strategin är *En god och jämlik hälsa, Alla ska få en bra start i livet, Ökad livskvalitet och förbättrade livsmiljöer, Ökad möjlighet att bo och leva i hela länet, God tillgång till samhällsservice och tjänster, Säkerställda viktiga samhällsfunktioner, Stärkt näringsliv, konkurrenskraft och produktivitet, Ökad forskning, innovation och förnyelse samt Trygghet kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande.*

Samtliga indikatorer som beskrivs bedöms vara relevanta.

Nämnden anser att strukturen med insatsområden och indikatorer är ändamålsenlig.

3. I remissen föreslås handslag/överenskommelsen mellan Region Västmanland och olika aktörer. Handslagen innebär en överenskommelse om vilka eller vilket mål/aktiviteter för att uppnå mål den enskilda kommunen eller aktören kommer att prioritera fram till år 2030.

- Hur ser ni på upplägget med handslag?

Nämnden är av uppfattningen att handslag ger möjlighet till ett fördjupat samarbete och väl utvecklat samspel mellan flera parter och bedöms ge en god grund för att nå uppsatta mål. Nämnden ställer sig bakom förslaget om handslag och överenskommelser som beskrivs i strategin.

4. Ser ni redan nu några konkreta områden som ett handslag mellan er organisation och Region Västmanland skulle kunna handla om?

I dagsläget ser inte nämnden några ytterligare områden som ett handslag skulle kunna handla om.

5. Beskrivs de storregionala sammanhangen på ett sätt som stämmer överens med er syn på utveckling?

I strategin beskrivs avslutningsvis viktiga internationella överenskommelser och strategier som har betydelse för det regionala utvecklingsarbetet och den regionala strategin. Bland annat omnämns Agenda 2030, EU:s gemensamma jordbrukspolitik, nationella folkhälsomål och nationella kulturpolitiska mål.

Nämnden anser att de storregionala sammanhangen överensstämmer med nämndens syn på utveckling.

NÄMNDENS BEDÖMNING

I förslaget till den uppdaterade strategin framkommer att den har tagits fram i bred samverkan och nämnden föreslår att anta yttrande som sitt eget och översända till Kommunstyrelsen.

Från: David Lundgren <noreply@rv.regionvastmanland.se>

Skickat: den 8 december 2023 13:00

Till: Kommun Info <kommun.info@sala.se>

Ämne: Remiss uppdaterad regional utvecklingsstrategi för Västmanlands län

Region Västmanland har arbetat fram ett förslag till en uppdaterad version av den innevarande regionala utvecklingsstrategin (RUS), Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland 2030. Uppdateringen har arbetats fram i en bred dialog med länets kommuner, företrädare för näringslivet, lärosäten, folkhögskolor, föreningar, organisationer och civilsamhället. Förslaget skickas ut på remiss under perioden 8 december 2023 – 15 juni 2024. Vi tar tacksamt emot synpunkter på strategin.

Missiv för remissversion uppdaterad RUS 231208, RUF230251.pdf
293 kB

Remissversion uppdaterad RUS 231208, RUF230251.pdf
1,1 MB

Ser mailet konstigt ut? [Klicka här](#)

Ett livskraftigt Västmanland

Remiss uppdaterad regional utvecklingsstrategi

Remiss uppdaterad regional utvecklingsstrategi för Västmanlands län

Region Västmanland har arbetat fram ett förslag till en uppdaterad version av den innevarande regionala utvecklingsstrategin (RUS), [Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland 2030](#). Uppdateringen har arbetats fram i en bred dialog med länets kommuner, företrädare för näringslivet, lärosäten, folkhögskolor, föreningar, organisationer och civilsamhället. Förslaget skickas ut på remiss under perioden 8 december 2023 – 15 juni 2024. Vi tar tacksamt emot synpunkter på strategin.

[Läs mer](#)

Bakgrund

Region Västmanland har ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet i länet. I uppdraget ingår att ta fram och vart fjärde år uppdatera den regionala utvecklingsstrategin i samråd med länets aktörer och samordna insatserna för genomförandet.

Den regionala utvecklingsstrategin, är en övergripande och långsiktig strategi, som pekar ut hur vi – Region Västmanland, kommuner, näringsliv, myndigheter, universitet, folkbildning, föreningsliv och civilsamhälle – tillsammans vill möta

regionens utmaningar och utveckla vårt län. Arbetet med regional utveckling rör alla i länet.

Hur svarar jag?

Region Västmanland tar gärna emot synpunkter rörande hela dokumentet men vill också få in synpunkter utifrån specifika frågeställningar.

Ange diarienummer **RUF230251** både i ämnesraden och på respektive bifogat dokument. Även kontaktperson för eventuella frågor bör anges.

Vi önskar ert svar senast **2024-06-15**

Frågor?

Vid eventuella frågor är du välkommen att kontakta:

David Lundgren,

Regional utvecklingsstrateg,

Regionala utvecklingsförvaltningen, staben

david.lundgren@regionvastmanland.se

Remisshandlingar och bilagor (längst upp)

- Remissversion av Regional utvecklingsstrategi av Västmanlands län
- Missiv

Dokumenterna finns även på vår webb.

[Läs mer](#)

[Region Västmanland](#) | regionvastmanland.se | [Avprenumerera](#)

Remiss uppdaterad regional utvecklingsstrategi för Västmanlands län

Region Västmanland har arbetat fram ett förslag till en uppdaterad version av den innevarande regionala utvecklingsstrategin (RUS), *Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland 2030*. Uppdateringen har arbetats fram i en bred dialog med länets kommuner, företrädare för näringslivet, lärosäten, folkhögskolor, föreningar, organisationer och civilsamhället. Förslaget skickas ut på remiss under perioden 8 december 2023 – 15 juni 2024. Vi tar tacksamt emot synpunkter på strategin.

Bakgrund

Region Västmanland har ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet i länet. I uppdraget ingår att ta fram och vart fjärde år uppdatera den regionala utvecklingsstrategin i samråd med länets aktörer och samordna insatserna för genomförandet.

Den regionala utvecklingsstrategin, är en övergripande och långsiktig strategi, som pekar ut hur vi – Region Västmanland, kommuner, näringsliv, myndigheter, universitet, folkbildning, föreningsliv och civilsamhälle – tillsammans vill möta regionens utmaningar och utveckla vårt län. Arbetet med regional utveckling rör alla i länet.

Uppdaterad struktur

Strategins vision om *Ett livskraftigt Västmanland* uppnås genom arbete inom de redan tidigare angivna målområdena: Välmående, Tillgängligt och Nyskapande Västmanland.

Inom varje målområde har tre insatsområden identifierats, som i sin tur följs genom ett antal indikatorer (Bilaga 1 i remissversionen). Två indikatorer inom varje insatsområde har, utifrån de utmaningar som identifierats i länet, pekats ut som huvudindikatorer.

Visionen om *Ett livskraftigt Västmanland* tar sikte mot 2030 men gör en utblick mot år 2050, där vi gemensamt vill att Västmanland ska vara ett län som är attraktivt att bo och leva i samt komma till. Ett län som erbjuder god och jämlik hälsa, en bra start i livet, hög livskvalitet och goda livsmiljöer. Ett län där vi blir fler genom att vi kan bo

Kontaktperson David Lundgren, 021-481 82 87, david.lundgren@regionvastmanland.se

Post
Region Västmanland,
Regionhuset, 721 89 Västerås

Besök
Regionhuset, ing 4, Västerås

Telefon (växel)
021-17 30 00
Telefax
021-17 45 09

Organisationsnummer
232100-0172
VAT-nr
SE-232100017201

E-post
region@regionvastmanland.se
www.regionvastmanland.se

och leva i hela länet, har god tillgång till samhällsservice, ett rikt kulturliv och säkerställt viktiga samhällsfunktioner. Ett län med en god ekonomisk tillväxt, ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv med hög produktion, ökad forskning och innovation samt tryggad kompetensförsörjning och livslångt lärande. Ett län där vi har minskat vår negativa miljö- och klimatpåverkan.

För att konkretisera utvecklingsarbetet riktas siktet mot år 2030 där Region Västmanland genom handslag/överenskommelser med länets kommuner och andra nyckelaktörer pekar ut samt tid- och måttätter vissa prioriterade mål för det lokala utvecklingsarbetet. I genomförandet finns då möjlighet att utifrån lokala, sektorsvisa eller verksamhets specifika utvecklingsbehov komma överens om och följa den utveckling som sker. Det kan vara på lokal nivå genom olika projekt eller satsningar.

Hur svarar jag?

Region Västmanland tar gärna emot synpunkter rörande hela dokumentet men vill också få in synpunkter utifrån följande frågeställningar.

1. I remissen till uppdaterad RUS beskrivs ett antal utmaningar på både global, regional och lokal nivå.
  - Är de utmaningar som beskrivs relevanta?
  - Om inte, vad saknas och/eller vad kan strykas?
2. Som tidigare har utkastet tre målområden: Välmående, Tillgängligt och Nyskapande Västmanland. Nytt i remissen är att det har införts en struktur med nio insatsområden, tre inom varje målområde för att lättare kunna orientera sig. Varje insatsområde följs upp av ett antal indikatorer (Bilaga 1).
  - Är strukturen med insatsområden och indikatorer ändamålsenlig?
  - Om inte, vilken struktur skulle ni vilja se i stället?
3. I remissen föreslås handslag/överenskommelsen mellan Region Västmanland och olika aktörer. Handslagen innebär en överenskommelse om vilka eller vilket mål/aktiviteter för att uppnå mål den enskilda kommunen eller aktören kommer att prioritera fram till år 2030.
  - Hur ser ni på upplägget med handslag?

- Ser ni redan nu några konkreta områden som ett handslag mellan er organisation och Region Västmanland skulle kunna handla om?
4. Beskrivs de storregionala sammanhangen på ett sätt som stämmer överens med er syn på utveckling?

Yttrande på remissen lämnas via e-post till region@regionvastmanland.se.

Ange diarienummer **RUF230251** både i ämnesraden och på respektive bifogat dokument. Även kontaktperson för eventuella frågor bör anges.

Vi önskar ert svar senast **2024-06-15**

Hur behandlas synpunkterna?

Region Västmanland sammanställer och behandlar de inkomna synpunkterna i den arbetsgrupp som arbetar med uppdateringen av den regionala utvecklingsstrategin. Av resursskäl har vi inte möjlighet att återkoppla till varje enskilt yttrande.

Efter remissperioden utarbetas en ny version av strategin, som sedan kommer att behandlas av regionala utvecklingsnämnden, regionstyrelsen och beslutas av regionfullmäktige i november 2024.

Frågor

Välkommen att kontakta:

David Lundgren,

Regional utvecklingsstrateg,
Regionala utvecklingsförvaltningen, staben, Region Västmanland
david.lundgren@regionvastmanland.se

Remisshandlingar

Remissversionen av uppdaterad RUS med tillhörande handlingar finns på Region Västmanlands webb: [Uppdatering av Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland - Region Västmanland \(regionvastmanland.se\)](#)

- Remissversion av Regional utvecklingsstrategi för Västmanlands län
- Missiv (detta brev)
- Utförlig indikatorlista

Med vänliga hälsningar,

Christer Alzén,

Tf. regional utvecklingsdirektör,
Regionala utvecklingsförvaltningen, Region Västmanland

Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland

Regional utvecklingsstrategi 2030
- med utblick mot 2050

(2023-12-08)

Remissversion, uppdaterad RUS

Västmanland – mellan Bergslagen och Mälaren

Människan har genom tiderna sökt gemenskap och tillhörighet. Från jägar- och samlargrupper till byar, socknar, städer och nationer har indelningarna blivit större och fler. Denna text utforskar Västmanlands historia genom tusentals år och hoppas väcka tankar om hur det har påverkat dagens invånare.

Arkeologer har funnit de äldsta spåren av mänsklig aktivitet i norra Västmanland för cirka 10 000 år sedan. Människor bosatte sig vid södra delen av länet när havet drog sig tillbaka och det skapades bördiga slätter för odling. En topografisk linje delar länet: norr om gränsen finns Bergslagen med barrskog, söder om gränsen Mälaronrådet med ädellövskog och gynnsamt klimat för odling.

Åar och åsar har skapat naturliga vägstråk genom Västmanland från norr till söder, använda som handelsleder redan under äldre järnålder. Dessutom korsade en landväg i öst- västlig riktning de naturliga lederna och följde i stort sett samma sträckning som dagens E18. Länet formades över tid av järnhantering, handel och lantbruk.

Västmanland som namngivet landskap tros ha uppstått på 1100–1200-talen och blev ett län enligt regeringsformen 1634. Länet utgörs av fyra områden: Mälabygden, Bergslagen, odlingsslätterna i öster/nordost och bruksbygden kring åarna. Dessa områden samverkar och har format människors liv.

Järnet har spelat en avgörande roll i Västmanlands utveckling. Från järnframställningsplatser i norr under järnåldern till etableringen av masugnar i Norbergstrakten på 1100-talet. Under 1700-talet dominerade järnhanteringen svensk export, men bruksdöden kom på 1800-talet med ökad internationell konkurrens.

I tusentals år bodde den övervägande andelen av alla människor på landsbygden. De för Mälardalen så karakteristiska stora godsena med åkrar och ekbackar var en del av produktionen redan under medeltiden. Under 1700-talet blev Mälabygden centrum för nya jordbruksidéer, vilket var en förutsättning för industrialism och urbanisering.

1800-talets omvandling från bondekultur till det moderna välfärdssamhället påverkade Västmanland. Ångkraft, elektricitet och järnvägar möjliggjorde industrialiseringen. Städer som Arboga, Köping, och Västerås växte, och nya tätorter uppstod kring järnvägar och fabriker.

Under 1900-talet genomgick Västerås särskilt stor förändring med etableringen av ASEA och Metallverken. Västmanland består av många bruksorter, präglade av "bruksmentalitet", men detta begrepp är komplexare än det verkar. Bruksorterna var företagsamma och anpassningsbara och spelade en avgörande roll i Sveriges modernisering.

Västmanland har formats av de som bott här, liksom de som flyttat hit och sedan återvänt med kunskap och erfarenheter. Länet har alltid haft kontakt med omvärlden och behövt nya människor för att utvecklas. Det ger oss en stark grund för att skapa ett livskraftigt Västmanland även för framtiden.¹

---

¹ Sammanfattning från text av Västmanlands läns museum

Innehåll

1. Inledning.....	5
1.1. Uppdraget.....	5
1.2. Strategins struktur	6
2. Västmanlands utmaningar.....	8
2.1. Västmanlands län – ett lokalt perspektiv	8
Bo och leva i hela länet	8
2.2. Förutsättningar för en god hälsa i länet.....	9
Tillit och trygghet.....	9
Ökad och äldre befolkning	10
Teknikutveckling och digitalisering - hälsa.....	10
2.3. Arbetsmarknad och kompetensförsörjning.....	10
Kompetensförsörjning	11
Teknikutveckling och digitalisering - arbetsmarknad	11
En internationell marknad för varor och tjänster	12
2.4. Miljö och klimat	13
Energi	14
2.5. Samhällets skydd och beredskap.....	15
3. Ett livskraftigt Västmanland.....	16
3.1. Ett välmående Västmanland	16
3.1.1 En god och jämlik hälsa	16
3.1.2 Alla ska få en bra start i livet.....	17
3.1.3 Ökad livskvalitet och förbättrade livsmiljöer	20
3.2. Ett tillgängligt Västmanland.....	24
3.2.1 Ökad möjlighet att bo och leva i hela länet	25
3.2.2 God tillgång till samhällsservice och tjänster.....	30
3.2.3 Säkerställda viktiga samhällsfunktioner	31
3.3. Ett nyskapande Västmanland.....	35
3.3.1 Stärkt näringsliv, konkurrenskraft och produktivitet.....	35
3.3.2 Ökad forskning, innovation och förnyelse	38
3.3.3 Tryggad kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande.....	41
4. Genomförande.....	44
5. Utgångspunkter	45
5.1. Globala, europeiska, nationella och regionala mål.....	45

Agenda 2030	45
EU och sammanhållningspolitiken	45
EU:s gemensamma jordbrukspolitik	46
Nationella mål för utveckling av landsbygder och städer	46
Nationella mål för miljö och klimat	46
Nationella folkhälsomål	47
Nationella mål för jämställdhet	47
Nationella kulturpolitiska mål	47
Bilaga 1.....	48
Indikatorlista	48

1. Inledning

1.1. Uppdraget

Genom Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och Förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete har landets regioner (före detta landsting) ansvaret för det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet i Sverige. Det regionala tillväxtarbetet ska bedrivas i syfte att uppfylla målen för den regionala tillväxtpolitiken och EU:s sammanhållningspolitik samt vila på Agenda 2030.

I ansvaret för det regionala utvecklings- och tillväxtarbetet ligger att upprätta och fastställa en länsplan för regional transportinfrastruktur, fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet samt tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom privat och offentlig sektor.

I ansvaret ligger också att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling, en regional utvecklingsstrategi (RUS) samt samordna insatser för genomförandet av strategin. Förutom lag och förordning pekar även Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 ut vilken inriktning och innehåll landets utvecklingsstrategier ska ha.

Nationell strategi för hållbar regional utveckling fastslogs 2021 och genomsyras av de stora samhällsutmaningarna: miljöproblem och klimatförändringar, demografiska förändringar samt de ökade klyftorna både inom Sverige och EU. För att möta samhällsutmaningarna har regeringen identifierat fyra strategiska områden: 1) likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet, 2) kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet, 3) innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet, 4) tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystem. Den nationella strategin pekar också ut andra politikområden som är viktiga att ta hänsyn till för landets regionala utvecklingsstrategier. I kapitel 5 presenteras ett urval av de mest centrala.

Den regional utvecklingsstrategin för Västmanlands län

En regional utvecklingsstrategi är grunden för det regionala utvecklingsarbetet i Västmanlands län och kan beskrivas som ett länsgemensamt måldokument och en överenskommelse mellan olika aktörer i länet om den utveckling vi siktar på för Västmanlands län, dess invånare, besökare och näringsliv. Utvecklingsarbetet sker genom en mängd olika aktörer i samverkan där rollerna ser lite olika ut. Det gör också att RUS som styrdokument har olika betydelser i olika organisationer.

RUS ska uppdateras varje mandatperiod och fungerar styrande för Region Västmanlands verksamheter, vägledande för länets kommuner och länsstyrelsen samt inspirerande för företag, lärosäten, folkhögskolor, kulturinstitutioner och civilsamhället. Inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret hos Region Västmanland styr RUS de statliga regionala utvecklingsmedel som Region Västmanland hanterar och lägger grunden för prioriteringar av dessa.

Den regionala utvecklingsstrategin utgår ifrån de 17 globala målen i Agenda 2030 och fokuserar på hållbara lösningar. Ett proaktivt och strategiskt hållbarhetsarbete tar hänsyn till ekonomiska, sociala och miljömässiga perspektiv för en stark regional utveckling.

Länets första regionala utvecklingsstrategi beslutades av regionfullmäktige i juni 2020. Strategin ska uppdateras vart fjärde år och detta dokument är en remissversion av Västmanlands andra RUS, vilken väntas beslutas av regionfullmäktige i november 2024. Processen med uppdatering har förts i nära dialog med kommuner, länsstyrelsen, företrädare för näringsliv, kulturliv, utbildningsanordnare och civilsamhälle samt grupper som exempelvis unga och äldre.

Mål- och insatsområden är valda utifrån de utmaningar som identifierats och de prioriteringar som gjorts. Utmaningar som lyftes var bland annat hälsoläget, svårigheterna att kunna bo och verka i hela länet, betydelsen av att viktiga samhällsfunktioner finns på plats samt utmaningarna med kompetensförsörjning inom såväl privat som offentlig sektor, som särskilt prioriterade områden i ett kortare perspektiv.

1.2. Strategins struktur

Samhällsutveckling är komplext och allt hänger i princip ihop på olika sätt även om orsakssambanden inte alltid är lätta att se. Den regionala utvecklingsstrategin är ett dokument och ett verktyg som behöver förenkla och sortera samhällsutmaningarna, vilket tyvärr kan leda tankarna och arbetssätten i stuprör. Tanken är ändå att strategin ska ses som en inspiration till att skapa bryggor mellan de organisatoriska mellanrum som finns idag. Alla aktörer behöver tydligare kroka arm inom såväl det privata och offentliga som det civila samhället. Då strategin är ett verktyg och utgångspunkt för vårt regionala och lokala utvecklingsarbete i länet måste vi hela tiden påminna oss om komplexiteten och alla de samband som egentligen finns mellan oss olika aktörer.

Strategins vision om *Ett livskraftigt Västmanland* uppnås genom arbete inom de tre målområdena: *Välmående, Tillgängligt och Nyskapande Västmanland*.

Inom varje målområde har tre insatsområden identifierats, som i sin tur följs genom ett antal indikatorer. Två indikatorer inom varje insatsområde har, utifrån de utmaningar som identifierats i länet, pekats ut som huvudindikatorer².

Visionen om *Ett livskraftigt Västmanland* tar sikte mot 2030 men gör en utblick mot år 2050, där vi gemensamt vill att Västmanland ska vara ett län som är attraktivt att bo och leva i samt komma till. Ett län som erbjuder god och jämlik hälsa, en bra start i livet, hög livskvalitet och goda livsmiljöer. Ett län där vi blir fler genom att vi kan leva och verka i hela länet, har god tillgång till samhällsservice och säkerställt viktiga samhällsfunktioner. Ett län med en god ekonomisk tillväxt, ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv med hög produktion, ökad forskning och innovation samt tryggad kompetensförsörjning och livslångt lärande. Ett län där vi har minskat vår negativa miljö- och klimatpåverkan.

För att konkretisera utvecklingsarbetet riktas siktet mot år 2030 där Region Västmanland genom handslag/överenskommelser med länets kommuner och nyckelaktörer pekar ut samt tid- och måttätter vissa prioriterade mål för det lokala utvecklingsarbetet. I genomförandet finns då möjlighet att utifrån lokala, sektorsvisa eller verksamhetsspecifika utvecklingsbehov komma överens om och följa den utveckling som sker. Det kan vara på lokal nivå genom olika projekt eller på strategisk nivå.

---

² Samtliga indikatorer presenteras som en bilaga till RUS

2. Västmanlands utmaningar

Det som sker globalt påverkar även lokalt och vi påverkas alla av de samhällsutmaningarna som vi har att hantera. Den demografiska utvecklingen, utanförskap, otrygghet, kompetensförsörjning samt god och stabil ekonomisk utveckling är tillsammans med klimatförändringar och minskad biologisk mångfald vår tids största utmaningar. För Västmanland beskriver vi de utmaningar nedan som lokalt väntas beröra utvecklingen framåt i länet.

2.1. Västmanlands län – ett lokalt perspektiv

Förutsättningarna för en hållbar regional utveckling varierar mellan olika delar av länet. Utmaningarna, men även möjligheterna är många och delvis olika. Därför behöver insatser som främjar regional utveckling ha ett lokalt perspektiv. Det lokala perspektivet i det regionala utvecklingsarbetet innebär att potentialen i varje geografiskt område tas till vara utifrån sina särskilda förutsättningar.³ Det innebär att hänsyn tas till strukturella skillnader, till exempel olikheter i hur städer är utformade och var företag är belägna, demografi, socioekonomi och näringsliv. Att ha ett lokalt perspektiv innebär även att det geografiska läget beaktas med bland annat skillnader i tillgänglighet till exempelvis marknader, arbete, utbildning, service och kultur, från det lokala till det nationella och det internationella sammanhanget. Därmed blir också skillnaderna mellan olika typer av så kallade funktionella regioner och den administrativa indelningen i kommuner och län betydelsefulla. Rörelsemönstren för människor, handel med varor och tjänster samt kapital bryter ofta de administrativa gränserna, vilket påverkar hur insatser bör utformas.

Bo och leva i hela länet

Västmanlands läns geografiska läge i Stockholm-Mälarenregionen och närheten till andra arbetsmarknadsregioner i angränsande län har, tillsammans med en väl utbyggd infrastruktur och kollektivtrafik, en stor potential att ge en god rörlighet inom och mellan länen. Tillgänglighet till målpunkter så som arbete, skola och barnomsorg och annan service är viktiga komponenter vid valet av bostadsort.

En väl fungerande digital och fysisk infrastruktur är en grundförutsättning för ett samhälles möjlighet att utvecklas. Transporterna är avgörande för näringslivets konkurrenskraft och kompetensförsörjning samt människors möjligheter att resa till arbete, utbildning, service, fritidsaktiviteter och rekreation. En väl utvecklad infrastruktur skapar också goda möjligheter för investeringar i form av nya bostäder och verksamheter i länet.

Samtliga trafikslag och transportsätt behöver fungera tillsammans och i kombination med tillgång till digital funktionalitet. Genom digitalisering och automatisering kan hanteringen av godstransporter effektiviseras och bidra till en ökad överflyttning av transporter från väg till järnväg och sjöfart och för att utveckla

³ Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 s.25

intermodala och multimodala transportlösningar som underlättar för samtliga trafikslag att samverka med varandra.

2.2. Förutsättningar för en god hälsa i länet

Hälsan i en befolkning beror på många olika faktorer och kan ses som resultatet av ett samspel mellan individ och samhälle. För att uppnå en god hälsa krävs att människor har goda livsvillkor men också att de tar ansvar för den egna hälsan. Dessa villkor och förutsättningar kallas ofta för hälsans bestämningfaktorer.⁴

Idag ser vi skillnader i livsvillkor både inom Västmanlands län och mellan olika grupper av västmanlänningar. De grupper med bättre socioekonomiska förutsättningar och högre utbildning skattar i högre utsträckning sitt allmänna hälsotillstånd eller mående som bra eller mycket bra, jämfört med grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar.

Tillit och trygghet

En social sammanhållning är viktig för ett fungerande samhälle, såväl på landsbygder som i städer. Något som binder oss samman, får oss att känna att vi ingår i en helhet och kan samarbeta för att nå gemensamma mål. Det handlar om ett socialt kitt som håller ihop samhället, men även om tillhörighet, identifikation, gemensamma värden och tolerans, vilket i sin tur genererar och mäts genom tillit. I internationella jämförelser ligger Sverige tillsammans med de övriga nordiska länderna i topp vad gäller människors tillit både till varandra och till samhällets institutioner. I Västmanlands län har andelen av befolkningen som uppger att de saknar tillit till andra människor dock ökat något de senaste åren. De som har lägst tillit till andra människor är unga tjejer. Det är också skillnader mellan kommunerna, både bland unga och vuxna.⁵

Tryggheten i ett samhälle påverkas av faktorer som förekomsten av brottslighet, ekonomisk stabilitet, social sammanhållning, tillgång till bostäder, utbildning, arbete samt hälso- och sjukvård. Ett fungerande rättsväsende och socialt skydds nät är viktiga, liksom kulturella och sociala normer som främjar respekt mellan människor. Genom ett samordnat arbete över dessa områden kan tryggheten och välbefinnandet i samhället öka, vilket skapar en miljö där människor känner sig säkra, respekterade, och har möjlighet att utvecklas.

Det finns platser och områden där det finns en otrygghet och rädslan för att exempelvis bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad begränsar individers rörlighet. I Västmanlands län är det en betydligt högre andel kvinnor som avstår från att gå ut på grund av denna rädsla jämfört med män. Trygghetsskapande åtgärder behöver därför ske för att säkerställa att alla individer känner sig trygga i

⁴ Folkhälsans utveckling, Årsrapport 2022, Folkhälsomyndigheten

⁵ Liv och hälsa ung 2023, samt Liv och hälsa 2022.

såväl sitt bostads- och närområde som mer allmänna platser som parker och motionsanläggningar.⁶

Ökad och äldre befolkning

I Västmanlands län förväntas befolkningen öka i en långsammare takt än tidigare och befolkningen förväntas heller inte öka i alla delar av länet. Sammantaget bedöms länet växa till att ha omkring 315 000 invånare år 2050. Ökningen av antalet personer väntas bli störst bland yngre och äldre personer, vilket kommer öka behovet av tjänster inom välfärden: vård, skola och omsorg. Detta i ett läge där företag och organisationer redan idag har svårt att rekrytera till dessa branscher. Befolkningen i de åldrar där man idag är mest aktiv på arbetsmarknaden ökar också framöver men i mindre omfattning. Även om en allt större andel lönearbetar högre upp i åldrarna fortsätter därför den så kallade försörjningskvoten att växa, vilket innebär att vi står inför stora utmaningar för att klara finansieringen av de ökade behoven.

Teknikutveckling och digitalisering - hälsa

Den pågående digitala omställningen förändrar samhällets strukturer, vårt sätt att arbeta och våra sociala beteenden. Det öppnar upp för en mängd av tjänster och information för exempelvis utbildning, hälso- och sjukvård och ett utvecklat kultur- och fritidsutbud. Nya digitala tjänster har potentialen att effektivisera arbetssätt och kan därmed bidra till att lösa de utmaningar kring kompetensförsörjning som finns inom både offentlig och privat sektor. Möjligheten till arbete och utbildning på distans ökar.

2.3. Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Västmanlands län har i jämförelse med landet som helhet en branschfördelning med en stor andel sysselsatta inom tillverkning. Andelen anställda inom vård och omsorg, socialtjänst samt utbildning ser lika ut i länets kommuner, men i övrigt finns skillnader. I länets nordliga delar, Fagersta, Norberg och Skinnskatteberg är tillverkningsindustrin starkt dominerande, tätt följt av Köping, Arboga, Kungsör samt Hallstahammar och Surahammar. Sala har en betydande andel inom byggindustrin och länets högsta andel inom området jord- och skogsbruk medan Västerås har en betydande närvaro av företagstjänster samt informations- och kommunikationsföretag. För att bli mindre sårbara behöver fler företag startas inom olika branscher, inte minst tjänsteföretag. En nyckelfaktor för konkurrenskraft och smart tillväxt är kreativitet, som är kärnan i de kulturella och kreativa branscherna. De representerar också de viktiga förutsättningarna för värdeskapande och innovation. Besöksnäringen och besöksmålen bidrar till lokal ekonomi och sysselsättning samt till ett attraktivare län för både invånare och besökare.

Västmanlands branschfördelning innebär till stora delar en könssegregerad arbetsmarknad. Män dominerar kraftigt i branscher såsom tillverkning, transport,

⁶ Arbetsmarknadsdepartementet: "Ett Sverige som håller ihop. Regeringens insatser för minskad segregation och goda livschanser för alla," Regeringskansliet. Arbetsmarknadsdepartementet, Stockholm, 2020.

jord- och skogsbruk, information och kommunikation, samt byggverksamhet. Kvinnorna dominerar inom vård och omsorg, utbildning och offentlig förvaltning. De branscher där fördelningen är någorlunda lika mellan könen är exempelvis hotell och restaurang samt handel.

Kompetensförsörjning

Bristen på arbetskraft är en av landets och länets största utmaningar. Både inom privat och offentlig sektor beskriver en stor andel av organisationerna att de har svårt att hitta den kompetens de söker vid rekryteringar. Inom det privata näringslivet påverkar bristen på arbetskraft företagets möjlighet att konkurrera och växa. Inom många yrkesgrupper som är viktiga för näringslivet i Västmanlands län bedöms på längre sikt efterfrågan överstiga utbudet. Det gäller både för utbildningar där det krävs en utbildning på högskolenivå och där det krävs en utbildning på gymnasienivå. Utbildningsutbudet behöver anpassas för att tillse att arbetsmarknaden kan försörjas med rätt kompetens. Framöver, i takt med att befolkningen ökar och vårdbehoven ökar förväntas bristen på personal förvärras och utmaningarna bedöms vara fortsatt mycket stora. För många av de yrkesgrupper som anställs inom offentlig sektor bedöms utbudet av arbetskraft inte heller öka i tillräcklig omfattning framöver. Nya arbetssätt måste därför utvecklas och nya tekniska lösningar måste implementeras. Ett arbete måste även ske för att minska behovet av olika välfärdstjänster, exempelvis genom ett stärkt förebyggande hälsoarbete. Verksamheter inom det privata och offentliga behöver också utveckla hälsosamma arbetsplatser som har lösningar för att rekrytera, behålla och utbilda sin personal på ett långsiktigt sätt.

Arbetsmarknaden förändras allt snabbare. Länet behöver stärka omställningsförmågan i takt med att kunskapsinnehållet på arbetsmarknaden ökar. Arbetsgivare, både privata och offentliga, behöver arbeta aktivt och strategiskt med frågor kring kompetensförsörjning. Att sänka trösklarna in i arbetslivet är också ett sätt att möjliggöra för människor som står långt från arbetsmarknaden att ta etablera sig. Detta kan ske genom att verka för att skapa fler tjänster med ett enklare innehåll på arbetsmarknaden. Vägledning och validering är två centrala funktioner i det arbetet. Utbildningsaktörer behöver i sin tur, genom regional samverkan med arbetsgivarna, snabbare svara på branschernas behov utifrån omvärldens krav.

Teknikutveckling och digitalisering - arbetsmarknad

Teknikutvecklingen är en stark förändringskraft. Vi har goda förutsättningar att ligga i framkant i denna omställning tack vare starka tjänsteföretag, världsledande forskning och ett starkt näringsliv. Det är centralt att näringslivet och de offentliga verksamheterna fortsätter sin digitala omställning och att nyttja ny teknik för att stärka länets konkurrenskraft och för att möta utmaningen med bristen på arbetskraft. En förutsättning för den digitala omställningen är en fortsatt utbyggnad av länets digitala infrastruktur för att säkerställa att alla kan ta del av digitala tjänster och att företag kan etableras i hela länet, i såväl landsbygder som städer.

Det finns också utmaningar; bland annat digitala säkerhetsaspekter och sårbarhet vid brister i energiförsörjningen samt negativ miljöpåverkan under tillverkningsprocessen av vissa produkter. Den digitala miljön ska vara trygg och säker samt skydda människors rättigheter, stödja demokratin och se till att alla digitala aktörer agerar ansvarsfullt och säkert⁷. Den ökade digitaliseringen kräver också ökad kompetens, så väl grundläggande digitala färdigheter som spetskompetens⁸. Västmanlänningen ska kunna använda digitala tjänster på ett säkert och tryggt sätt. Spetskompetens behövs för att driva teknikutvecklingen i länet. Här är Mälardalens universitet en viktig aktör som tillhandahåller utbildningar och kurser samt bedriver forskning inom bland annat innovation och inbyggda system⁹.

En internationell marknad för varor och tjänster

Globaliseringen ger möjligheter när kunskap, kapital och kompetens vävs ihop och sprids över regioner och vidare ut i världen. Globaliseringen karakteriseras av en snabb teknikutveckling och minskade avstånd där forskning, innovationer, nyheter och förhållningssätt sprids snabbt. Det internationella utbytet ger ökade möjligheter till nya kunder och samarbeten. I hela länet finns flera världsledande exportföretag inom området energiteknik. Genom en global omställning mot en fossilfri energianvändning skapas efterfrågan på miljövänlig energiteknik och därmed ökade exportmöjligheter.

Västmanlands län har genom historien dragit fördel av det internationella utbytet. Kunskaper, kulturer, människor och idéer har kommit till och strömmat ut från länet. I de västmanländska företagen är många nationaliteter representerade och de verkar på en global marknad. En mycket stor andel av de varor och tjänster som skapas i länet exporteras inom EU men även till andra internationella marknader. Västmanlands län har länge dragit fördelar av att vara ett av landets allra mest exporterande län. Det innebär fördelar i och med att en global marknad är tillgänglig för länets varor och tjänster. Samtidigt som globaliseringen möjliggör framgångsrika etableringar av utländska företag i Västmanlands län så ökar även konkurrensen om dessa företag. Effekterna av globaliseringen varierar beroende på olika faktorer och det är viktigt att hantera utmaningarna och dra nytta av dess möjligheter. Det förändrade säkerhetsläget har ur vissa aspekter bromsat globaliseringen. Exempelvis har beroendet av utländska marknader visat sig vara en utmaning när globala leveranskedjor störs.

Ekonomisk tillväxt stärker samhällets ekonomiska förutsättningar och det är avgörande att tillväxten är god, särskilt i en tid när de finansiella utmaningarna för regioner och kommuner är stora. Tillväxten i Västmanlands län är lägre än i riket i genomsnitt vilket kan bero på flera olika faktorer. Till exempel är det avgörande att företag och organisationer hittar rätt kompetens vid rekryteringar och att så många som möjligt arbetar, det vill säga att arbetsutbudet och sysselsättningsgraden är hög.

⁷ [EU:s digitala decennium: digitala mål för 2030](#)

⁸ [Svensk nationell färdplan för EU:s digitala decennium \(regeringen.se\)](#) sid 8–9

⁹ <https://www.mdu.se/>

2.4. Miljö och klimat

En hållbar utveckling är en utveckling där vi idag tillgodoser våra behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov. En utveckling där social hållbarhet är målet, ekonomi är medlet och där de planetära gränserna sätter ramarna för den verksamhet som kan bedrivas i länet. I Västmanland måste vi respektera planetens gränser för att skydda klimatet, luftkvaliteten, vattenresurserna, ekosystemtjänsterna och biologisk mångfald. Länet utveckling kräver långsiktig hantering av mänskliga och materiella resurser på lokal, regional och global nivå.

Klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald är akuta hot idag. En temperaturökning på över 1,5 grader hotar de globala målen om minskad fattigdom, jämställdhet och hållbara ekosystem. FN:s klimatpanel IPCC förutspår att en ökning på 2,4 grader medför risker att hota biologisk mångfald, ge tätare värmerekord, fler bränder och kraftiga skyfall, översvämningar, jordskred samt fler och kraftiga stormar¹⁰, ökad sjukdomsrisk och sämre vattenkvalitet¹¹. Globalt och därmed även i Västmanlands län förväntas en temperaturökning. Vintrarna blir regnigare, somrarna varmare och torrare. Vårflodstoppar och vattendragsflöden förväntas ändras i och med att nederbördsmonstren ändras. Tillrinningen i länet vattendrag väntas öka markant under vintern medan den minskar under vår och sommar. Samtidigt förväntas vegetationsperioden, den frostfria tiden, bli längre.¹²

För att begränsa uppvärmningen krävs det stora minskningar av utsläppen, vilket innebär snabba, långtgående förändringar av samhällets alla delar och beteendeförändringar i alla sektorer. De klimatpåverkande utsläppen från Västmanlands län har genom aktiva åtgärder minskat, framför allt inom industri och el och fjärrvärme¹³. Även inom transporter har det skett en minskning, men de står fortfarande för den största andelen av utsläppen av växthusgaser i länet. Totalt sett har takten i utsläppsminskningarna i länet avstannat. Klimatpåverkan hänger också samman med konsumtions- och resvanor, vilket kräver beteendeförändringar, återanvändning och återvinning.

Det är nödvändigt att både arbeta med anpassning till klimatförändringar och minskade utsläpp.¹⁴ Klimatanpassning innebär åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar vi redan märker av idag och de som vi inte kan förhindra i framtiden.

Nationella och regionala miljömål är utmanande att nå i Västmanland. Mål som "Ett rikt odlingslandskap" och "Ett rikt växt- och djurliv" försämras av fragmentering av

---

¹⁰ IPCC Syntesrapport, mars 2023

¹¹ Folkhälsomyndigheten (<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2021/december/analys-visar-mojliga-halsoeffekter-pa-grund-av-klimatforandringen/>)

¹² Klimatstrategi för Västmanlands län, År 2020–2030 med utblick till år 2045, Länsstyrelsens rapport 2019:08; [Beskrivning av Sveriges framtida klimat, SMHI](#)

¹³ [Nationella emissionsdatabasen \(smhi.se\)](#) Västmanlands län.

¹⁴ SMHI: <https://www.smhi.se/klimat/klimatanpassa-samhallet/klimatanpassning>

livsmiljöer och minskade betesmarker som påverkar den biologiska mångfalden.¹⁵ Ett annat allvarligt hot mot biologisk mångfald är förekomsten av invasiva arter, där påverkan på inhemska/lokala växt- och djurarter kan bli stor.

Föroreningar och farliga kemiska ämnen i vår omgivning är ett komplext miljöproblem. Dels finns miljö- och hälsoskadliga ämnen i vår fysiska miljö, dels sprids nya kemikalier genom vanliga produkter som är i omlopp i vårt samhälle idag. Användning av kemikalier är starkt kopplad till dagens produktion och konsumtion av olika varor, samtidigt finns giftiga och farliga ämnen kvar i mark, luft och vatten från olika typer av mänsklig verksamhet. Många kemikalier finns också kvar i miljön under lång tid.¹⁶

Övergödning är särskilt problematiskt i de södra och östra delarna av länet. Det är viktigt att minska näringsläckaget till lokala vattendrag, eftersom många av dessa mynnar ut i Mälaren och vidare ut till Östersjön.

Försurning orsakas av nedfall av kväve som kan ha transporterats långa avstånd i luften, men även av det lokala jord- och skogsbruket. Försurning kan påverka dricksvattenkvaliteten, hota känsliga arter och medföra ökad korrosion på byggnader och hållristningar.

Energi

Elkraften är ur ett regionnät- och transmissionsnätsperspektiv i ett ansträngt läge i hela länet och extra kritiskt i Västerås och Arboga. Taket för vad som är möjligt att ta ut från regionnät och transmissionsnät är i det korta perspektivet i stort sett uppnått vilket också återspeglas i de nybyggnads- och utbyggnadsprojekt av elnätet som nu pågår. Vidare bedöms läget av Svenska kraftnät vara minst ansträngt i Sala. På lokalnätssnivå bedöms också läget av Mälarenergi som ansträngt framför allt i Västerås, Arboga och Kungsör medan Sala-Heby elnät bedömer att läget på lokalnätssnivå i Sala fortsatt är ok och det är fortsatt möjligt med normala uttagsökningar.¹⁷

Fjärrvärmens i länet är väl utbyggd och länets energiföretag arbetar aktivt för omställning till en fossilfri produktion. Vindkraft produceras idag i länets norra delar samtidigt som det finns planer för ytterligare anläggningar på andra håll.¹⁸ Installerad solkraft har ökat kraftigt i Västmanland. Även produktionen av biogas är viktig i länet. Men trots att de förnybara kraftslagen ökar snabbt kommer de inte vara tillräckliga. Därför behövs en balanserad och planerbar energimix i Sverige där

---

¹⁵ Länsstyrelsen

¹⁶ [Regionala miljömål för Västmanland, med dess uppföljning, Klimatstrategi för Västmanland, Åtgärdsprogram för vatten 2022-2027 Norra Östersjöns vattendistrikt, Handlingsplan för friluftsliv, Handlingsplan för grön infrastruktur, Västmanlands skogsstrategi](#)

¹⁷ Systemanalys elkraft Västmanland < [Elkraftförsörjning i Region Västmanland \(regionvastmanland.se\)](#)>

¹⁸ Systemanalys elkraft Västmanland < [Elkraftförsörjning i Region Västmanland \(regionvastmanland.se\)](#)>

också kärnkraft har en självklar roll för att minska de klimatpåverkande utsläppen och för att möta energibehoven och kraven på robusthet i framtiden.

2.5. Samhällets skydd och beredskap

Sverige befinner sig i ett helt nytt säkerhetspolitiskt läge som måste prägla arbetet kring samhällets skydd och beredskap framöver. Med en föränderlig och mångfacetterad samhällsutveckling är den hot- och riskbild som Sverige står inför, och som beredskapen måste kunna möta, både bred och komplex. MSB har identifierat 17 oönskade händelser som bedöms utgöra de allvarligaste och mest betydande hoten och riskerna mot Sverige, och som samtidigt bedöms vara realistiska utifrån den expertkunskap som finns. Dessa återfinns i Nationell risk- och sårbarhetsbedömning (NRSB) 2023.

Det finns också säkerhetspolitiska hotbilder som är aktuella på ett helt annat sätt än tidigare. Det kan handla om exempelvis påverkanskampanjer, underrättelseinhämtning och cyberattacker. Som ett verktyg för att förstå dessa komplexa situationer används benämningen gråzoner. I rapporten Gråzonslägen i krig och fred beskrivs hur antagonistiska gråzonshot kan gestaltas nu och i framtiden i olika konfliktnivåer.

För att säkerställa att samhället kan fortsätta att fungera även under kraftigt störda förhållanden finns det civila försvaret. Verksamheten inom civilt försvar bedrivs av många olika aktörer: statliga myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv och frivilligorganisationer. Tillsammans med Försvarsmakten samordnar Länsstyrelsen det civila och militära försvaret.

Det svenska samhället har utvecklats genom exempelvis globalisering och strävan efter effektivitet. Enligt MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, har utvecklingen medfört att säkerhetsaspekter blivit eftersatta och att samhällets sårbarhet därmed har ökat inom flera områden. Ett antal oväntade samhällsstörningar har under de senaste åren utmanat krisberedskapen och påvisat flera fall av sårbarhet i samhället. Samhället behöver ha en förmåga att möta och hantera påfrestningar i hela hotskalan, från fred till krig. MSB pekar ut tre beredskapssektorsvisa sårbarheter som kan sägas ligga på en övergripande samhällsnivå: 1) Elavbrott, 2) Personalbortfall, 3) It-störningar.

Utöver de områden på övergripande samhällsnivå som exponerar sårbarheter i flera beredskapssektorer finns det ett fåtal sårbarheter inom framför allt sektorerna energiförsörjning respektive elektroniska kommunikationer¹⁹ och post som kan sägas förekomma på övergripande samhällsnivå eftersom de är av sådan dignitet att de får en tydlig systempåverkan.

---

¹⁹ NIS2-direktivet: <<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/informationssakerhet-cybersakerhet-och-sakra-kommunikationer/nis-direktivet/>>

3. Ett livskraftigt Västmanland

Arbetet för ett livskraftigt Västmanland sker genom de tre målområdena: ett välmående, ett tillgängligt och ett nyskapande Västmanland. Inom varje målområde finns tre insatsområden. Dessa totalt nio insatsområden följs av ett antal indikatorer. Två indikatorer pekas ut som huvudindikatorer inom varje insatsområde. I bilaga 1 återfinns en indikatorlista för samtliga indikatorer.

3.1. Ett välmående Västmanland

För ett välmående Västmanland år 2050 behöver flera utmaningar övervinnas. Dessa inkluderar att främja en god och jämlik hälsa, insatser för att alla barn och unga ska få en bra start i livet samt ökad livskvalitet och förbättrade livsmiljöer. För ett välmående Västmanland behöver vi bland annat förbättra hälsoläget och tidigt skapa goda vanor kring kost och motion, ha tillgång till hälso- och sjukvården, minska andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard, öka andelen elever som fullföljer sina studier, öka bostadsbyggandet samt öka tryggheten och tilliten i länet.

3.1.1 En god och jämlik hälsa

Hälsan i länet

God hälsa ökar deltagandet i samhällsaktiviteter som utbildning och arbete, vilket gynnar både den offentliga och privata sektorn, i hela länet. Att främja folkhälsan är avgörande för samhällsutvecklingen och ekonomin. Tidig upptäckt av ohälsa och investeringar i hälsosamma åtgärder är därför av stor betydelse.

Insatsområdets huvudindikatorer

- Upplevd hälsa bland barn och vuxna
- Andel av befolkningen med gott psykiskt välbefinnande

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

Ett rättvist och tryggt samhälle främjar välmående och delaktighet för alla grupper i samhället. Arbete och självförsörjning är nyckelfaktorer för att minska livsvillkorskilnader och förbättra hälsa, social sammanhållning och tillit.

Att ha hälsosamma vanor och regelbunden fysisk aktivitet är grundläggande för en välmående livsstil. Genom att prioritera en balanserad kost, tillräckligt med sömn, undvika riskbruk av alkohol, regelbunden motion och avstå från tobak kan man främja både fysisk och psykisk mental hälsa. Fysisk aktivitet stärker inte bara kroppen utan minskar risken för olika sjukdomar. Genom aktiva val i vardagen kan man främja långsiktig hälsa och välbefinnande. I Västmanlands län behöver arbetet för en bättre folkhälsa intensifieras, i hela länet; en kraftsamling kring ökad hälsa där många aktörer samverkar behöver äga rum.

▷ *Andelen barn och unga i Västmanland som upplever att de har god hälsa har sjunkit de senaste åren. Bland flickor är andelen 54 procent och bland pojkar 76 procent. Här finns relativt stora skillnader mellan olika kommuner i länet²⁰.*

Utvecklingen för vuxnas upplevda hälsa har varit positiv de senaste fem åren. År 2022 upplevde 70 procent av kvinnorna och 75 procent av männen att deras hälsotillstånd var bra eller mycket bra²¹.

Jämlik tillgång till god hälso- och sjukvård

Jämlik hälso- och sjukvård innebär att vård och behandling ska erbjudas på lika villkor med likvärdigt bemötande till alla oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, utbildning, social ställning, födelseland, etnisk eller religiös tillhörighet eller sexuell läggning. För Region Västmanland som organisation handlar tillgänglighet även om att upprätthålla kontaktvägar som mobila team och digitala möten.²² Vård som man behöver ha tillgång till ofta bör finnas nära medan vård som är specialiserad och som man behöver ha tillgång till mer sällan kan organiseras på färre platser i länet och landet.

Den demografiska utvecklingen innebär att framför allt antalet äldre ökar i befolkningen. Det är grupper med stora vårdbehov, och en omställning krävs för att möta ett ökat behov samtidigt som det är mycket svårt att rekrytera den arbetskraft som behövs.

Den nationella utredningen *God och nära vård* är genomförd och förflyttningen mot en mer nära vård går in i en ny fas. Målet för omställningen är en god, nära och samordnad vård och omsorg som främjar en god och jämlik hälsa.

▷ *I Hälso- och sjukvårdsbarometern 2022 uppfattade 87 procent av befolkningen i Västmanland att de har tillgång till den vård de behöver. Under den senaste femårsperioden har utvecklingen varit positiv för både kvinnor och män, där toppnoteringar uppnåddes under pandemiåren 2020 och 2021. Det är enligt undersökningen inga skillnader mellan hur män och kvinnor uppfattar tillgången till vården.*

3.1.2 Alla ska få en bra start i livet

Tidiga insatser

När fler aktörer samverkar kan tidiga insatser för barns fysiska och psykiska hälsa och små barns språkutveckling ges. Det tryggar en god start i livet och ger förutsättningar att barns och ungas livsvillkor blir mer likvärdiga. Att stötta föräldrarna är viktigt eftersom

Insatsområdets huvudindikatorer

- Andelen barn i hushåll med låg ekonomisk standard
- Skolresultat, grund- och gymnasieskolan

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

²⁰ Liv och hälsa ung 2023, Region Västmanland.

²¹ Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

²² Regionplan 2023–2025 (s.13):

<https://regionvastmanland.se/contentassets/5e245fa29f024bb0907c22756f0e8484/regionplan-o-budget-2023-2025.pdf>

relationen mellan barn och förälder och föräldraförmågan är avgörande för att främja barnets hälsa och utveckling.

Föräldraskapsstöd är en viktig tidig insats som samhället kan erbjuda för att minska ojämlikhet och främja barns hälsa och utveckling. En av de viktigaste skyddsfaktorerna i barns liv är en god relation till en eller flera föräldrar, eller annan viktig vuxen.²³

Ekonomiskt utsatta hushåll

Ekonomisk utsatthet i barndomen har negativa konsekvenser för barnens hälsa och livsvillkor, inklusive fysisk och psykisk hälsa, skolprestationer och sociala relationer.²⁴ Barn från familjer med högre utbildning, sysselsättning och ekonomisk stabilitet har bättre möjligheter i livet. För att stödja barnen måste både individer och samhället samarbeta för att stärka och öka möjligheterna för de barn som befinner sig i familjer med ekonomisk utsatthet i hela Västmanlands län. Detta samtidigt som människor måste göra sitt yttersta för att komma i egen försörjning och ta ansvar utifrån den egna förmågan.

▷ *Inom länet skiljer sig förekomst av barn i hushåll med låg inkomststandard relativt mycket åt mellan kommuner, hushållstyper och efter svensk/utländsk bakgrund. Totalt i Västmanland finns nästan var fjärde ungdom i hushåll med låg inkomststandard, vilket är högre än riksgenomsnittet.*²⁵

Skola

I Västmanlands län är skolresultaten långvarigt lägre än riksgenomsnittet, och variationer mellan länets kommuner och mellan enskilda skolor inom kommunerna stora. Orsaken är komplex, men svårigheter att rekrytera kvalificerade personal och att det i länet är en lägre andel högutbildade än i riket i stort är några av förklaringsfaktorerna.

Svensk skola har utmaningar med sjunkande resultat och ökad segregation, vilket försvårar skolans kompensatoriska uppdrag. Skolsegregation är en av flera prioriterade utmaningar enligt Skolverket.²⁶ En annan viktig utmaning är unga med funktionsnedsättning som ofta har sämre psykiskt mående vilket kan påverka skolresultaten negativt. Bristande skolframgång drabbar individen hårt och en avslutad grundskola och gymnasieutbildning är avgörande för självförsörjning och hälsa. Samarbete mellan olika aktörer behöver stärkas för att nå gruppen på ett bättre sätt.

Vid sidan av det formella lärandet i utbildningssystemet har även fritiden stor betydelse för individers utveckling av kompetenser och kunskaper. Det finns tydliga

²³ FÖRÄLDRASKAPSSTÖDET I Västmanland (regionvastmanland.se)

²⁴ ”Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa - Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa. Slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa SOU 2017:47,” Statens offentliga utredningar (SOU), Stockholm, 2017.

²⁵ Kolada, Invånare 0–19 med låg ekonomisk standard. Måttet har ersatt det tidigare ”Invånare i ekonomiskt utsatta hushåll”.

²⁶ <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden>

kopplingar mellan hälsa, meningsfull fritid, fysisk aktivitet och skolresultat. Daglig rörelse eller fysisk aktivitet förbättrar barn och ungas inlärningsförmåga och koncentrationsförmåga, vilket leder till bättre skolresultat. En utmaning är att läsandet sjunker bland både barn och vuxna.²⁷

▷ *Bland barnen i årskurs 6 uppnådde drygt 70 procent betygskriterierna i alla ämnen (73% av flickorna och 69% av pojkarna). Bland de allra yngsta, i årskurs 3, klarade 65 procent av eleverna alla delar i nationella provet i svenska och svenska som andraspråk (74% av flickorna och 57% av pojkarna). Inom både årskurs 3 och årskurs 6 finns stora skillnader mellan kommunerna i länet.*

Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolan var närmare 84 procent totalt i Västmanland år 2023. Även här finns stora skillnader mellan olika delar av länet och mellan pojkar och flickor. Gemensamt för de flesta är att 2023 innebar en förbättring jämfört med år 2022, då pandemin sannolikt påverkade skolresultaten negativt.²⁸

76 procent av gymnasieeleverna i Västmanland tar examen eller får studiebevis inom fyra år efter påbörjade studier. Bland flickor var andelen 79 procent och bland pojkar 73 procent. Andelen för samtliga elever sträcker sig från 70 till 90 procent bland länets kommuner. Generellt har de flesta kommunerna i länet, med något enstaka undantag, haft en högre andel som tagit examen år 2022 efter flera år med ganska låga andelar.²⁹

Förskola och pedagogisk omsorg

De flesta småbarn i Sverige går i förskola. Förskolan bidrar till barns utveckling och att skapa trygghet, stabilitet och stimulans. Socioekonomisk bakgrund påverkar barns språk- och läsutveckling³⁰, men genom sitt kompensatoriska uppdrag kan förskolan bidra till att stärka utvecklingen för alla barn. Den 1 juli 2023 infördes nya bestämmelser som innebär att alla kommuner i landet ska arbeta aktivt och uppsökande för att fler barn ska gå i förskolan.³¹ För integration är språkförskolor och kopplingar mellan SFI och öppen förskola viktiga inslag.

Pedagogisk omsorg erbjuds som ett alternativ till förskola eller fritidshem och vänder sig till barn i samma åldrar som förskolan och fritidshemmet vänder sig till. En form av pedagogisk omsorg är familjedaghem, där dagbarnvårdare tar emot inskrivna barn i sitt eget hem eller i en särskild lokal.³²

Öppen förskola är ett komplement till förskola och pedagogisk omsorg och för många en trygg övergång till förskolan. Detta är en arena som många föräldrar uppskattar då de kan utbyta tankar och erfarenheter kring barnet och

²⁷ [Var tredje person läser aldrig böcker på fritiden \(scb.se\)](http://www.scb.se)

²⁸ Kolada, Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram efter hemkommun, Elever i åk 6 som uppnått betygskriterierna i alla ämnen efter hemkommun, Elever i åk 3 som klarat alla delar av nationella proven för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk efter hemkommun.

²⁹ Kolada, Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun.

³⁰ [Sämre språkförmåga och självreglering hos ekonomiskt utsatta förskolebarn - Stockholms universitet](http://www.su.se)

³¹ [Kommuners arbete för fler barn i förskolan - Skolverket](http://www.skolverket.se)

³² <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/pedagogisk-omsorg>

föräldraskapet med andra föräldrar. Det är också en viktig mötesplats för språk och integration.³³

▷ *85 procent av barn i åldern 1–5 år inskrivna i förskola i Västmanland. Det har inte varit några större förändringar under de senaste fem åren. I de flesta kommuner ser det ut på ett liknande sätt, några undantag finns dock i länet, både med betydligt högre och lägre andel inskrivna barn.³⁴*

3.1.3 Ökad livskvalitet och förbättrade livsmiljöer

Trygghet och tillit

Ett säkert bostadsområde och en trivsamt närmiljö är viktigt för många och är dessutom centrala faktorer för god hälsa. Det egna bostadsområdet är viktigt då vi tillbringar mycket tid där för fritid, avkoppling och sociala aktiviteter. Flera faktorer påverkar hur säkra vi känner oss i vårt närområde som till exempel hur staden eller orten är utformad och förekomsten av kriminalitet och våldsbrott. Ett starkt lokalt engagemang spelar också en stor roll när det gäller att upprätthålla tryggheten i den egna närmiljön. Samtidigt är det inte alltid så att en låg nivå av upplevd trygghet innebär att det finns en hög eller ökad risk att drabbas av brott. Upplevelsen av trygghet är i hög grad individuell och påverkas av människors personliga erfarenheter.

Insatsområdets huvudindikatorer

- Segregation, Segregationsbarometern
- Upplevd trygghet, barn och vuxna

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

▷ *Den upplevda tryggheten bland vuxna har ökat de senaste åren enligt Liv och hälsaundersökningen. På frågan om de ibland eller ofta avstår från att gå ut på grund av rädsla var det år 2022 i länet totalt 30 procent som svarade jakande, vilket var en minskning från 34 procent år 2020. Det förekommer endast mindre skillnader mellan kommunerna i länet.³⁵*

Samhällets gemensamma arbete mot en starkare social sammanhållning och ökad trygghet hos människor uppnås genom en minskning av problem såsom kriminalitet, parallellsamhällen, social oro och konflikt mellan grupper. För att öka trygghet och tillit i samhället krävs en helhetssyn i tillvägagångssättet som involverar flera åtgärder och samverkan mellan olika aktörer. Detta inkluderar att förbättra säkerheten i bostadsområden genom ökad synlighet av polis och säkerhetspersonal, bättre belysning och brottsförebyggande program. Fokus bör även ligga på utbildning och förebyggande insatser, särskilt riktade mot unga människor för att de ska undvika att hamna i ett kriminellt beteende.³⁶

▷ *I skolan känner sig 63 procent av pojkarna alltid trygga medan motsvarande andel bland flickor bara är 40 procent. Utvecklingen har varit negativ för båda könen de senaste tre åren.*

³³ <https://www.mfof.se/foraldraskapsstod/arenor-for-foraldraskapsstod/oppnen-forskola.html>

³⁴ Kolada, Barn1-5 år inskrivna i förskola.

³⁵ Liv och hälsa 2022, Nationella folkhälsoenkäten 2020. Andel av befolkningen som anger att de ibland eller ofta avstår från att gå ut pga. rädsla.

³⁶ Liv och hälsa 2023

Ungefär samma förhållande finns i kommunerna, dock kan den upplevda tryggheten på flera ställen vara ännu lägre, främst för flickor men även för pojkar.³⁷

Konst och kultur

Stöd för kulturens sociala effekter hämtas från forskning som visar att barn som deltar i kulturella verksamheter genom hela livet är mer benägna att engagera sig för samhället.

För att uppnå ett välmående Västmanland behöver alla människor ha möjligheter till kulturupplevelser och till att skapa kultur. Västmanlands kulturliv har många styrkor och ska bidra till att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund³⁸.

Kulturens främsta syfte är att berika människors liv, kreativitet, tankevärldar och föreställningsförmåga. Kulturen och folkbildningen erbjuder nya perspektiv och främjar kritiskt tänkande om dåtid, nutid och framtid. Kulturen, som arena för att dela erfarenheter och föra samtal utifrån olika perspektiv, stärker demokrati och tillit i samhället. Deltagande i kulturaktiviteter har också ett samband med bättre hälsa och välbefinnande³⁹. Tillgången till ett rikt kulturliv och meningsfull fritid är därför mycket viktigt för ett välmående Västmanland.

▷ *Antalet besökare vid olika kulturaktiviteter inom länet har ökat under 2021 och 2022 efter att ha varit rekordlångt under pandemin. Besökssiffrorna för år 2022 är nästan uppe på samma nivå som innan pandemin.⁴⁰*

Segregation och integration

I Västmanlands län behöver vi stärka integration och motverka segregation. En fungerande integrationsprocess bidrar till en ökad välfärd för individen och samhället samt genererar tillväxt och en god ekonomi som skapar förutsättningar för ett inkluderande samhälle. För att motverka segregation behöver vi arbeta sektorsövergripande för att alla ska ha en trygg och självklar plats, oavsett bakgrund, kompetens och förutsättningar.⁴¹

Segregation studeras vanligen på lägre geografisk nivå. Boverket gör en klassificering av områden som beskriver socioekonomiska förutsättningar för fem olika typområden, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Här går det att se att i Västmanland fanns år 2021 åtta områden med stora socioekonomiska utmaningar och ytterligare 13 områden med socioekonomiska utmaningar.⁴²

³⁷ Liv och hälsa ung 2023. Andel elever som alltid känner sig trygga i skolan.

³⁸ Från ord till handling - Regional kulturplan för Västmanland 2023–2026 (<https://regionvastmanland.se/globalassets/utveckla-vastmanland/utvecklingsomraden/kultur/regional-kulturplan-for-vastmanland-2023-2026.pdf>)

³⁹ Kulturens värde och sociala effekter, Grinell, K, 2022, s 16

⁴⁰ Kultur databasen, Kulturanalys. Besökare till museum, scenkonst och hemslöjd.

⁴¹ <https://segregationsbarometern.boverket.se/>

⁴² Totalt finns det 104 områden i länet

▷ *Under den senaste femårsperioden har andelen människor som bor i områden med stora utmaningar ökat, medan andelen boende i områden med utmaningar har minskat. På andra änden av skalan är utvecklingen liknande, en högre andel bor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, medan andelen i områden med goda ekonomiska förutsättningar har minskat.*⁴³

Unga och äldres livskvalitet

Livskvalitet syftar till att leva livet på sina egna villkor, att helt enkelt må bra och kunna vara nöjd med det liv man lever. Det handlar om rätt stöd i tidig ålder, att klara skolan, vara delaktig, arbeta och ha en inkomst, ha ett tryggt och passande boende, bra levnadsvanor, tillgång till hälso- och sjukvård och ett rikt fritids- och kulturliv – i livets alla skeden.

En tredjedel av Västmanlänningarna är ”barn eller unga” vilket är en prioriterad målgrupp enligt Ungdomspolitiska mål⁴⁴, Agenda 2030 och barnkonventionen⁴⁵. Ungdomars deltagande i beslutsprocesser är avgörande för ett jämställt samhälle, och Region Västmanlands rapport, Ungdomars röster om Välmående i Västmanland,⁴⁶ understryker vikten av att vuxna respekterar och inkluderar unga i beslutsfattande. Det betonas särskilt att deras perspektiv måste samlas in. I rapporten beskriver ungdomar att tillgängligheten till kollektivtrafik är central för deras frihet och deltagande i samhällsaktiviteter. De beskriver vidare att skolan är viktig, men det finns oro över stress och höga krav utan tillräcklig möjlighet att påverka. I rapporten lyfter ungdomarna att sjukvården upplevs ha långa väntetider. Fritid är av stor betydelse, och de unga efterfrågar i rapporten fler kultur- och fritidsaktiviteter samt trygga och tillgängliga mötesplatser. Speciella aktiviteter för gymnasieåldern och äldre önskas av ungdomarna.

I dag lever vi längre och mår generellt sätt bättre. Drygt en femtedel av befolkningen i Västmanlands län är 65 år eller äldre. Även som äldre ska man kunna känna sig trygg, uppleva gemenskap och delaktighet i samhället, men framför allt ska alla fortsatt kunna vara självständiga individer som har goda möjligheter att göra egna medvetna val utifrån egna intressen, önskemål och behov. Viktiga frågor för ökad livskvalitet hos äldre är exempelvis delaktighet, social samvaro, hälso- och sjukvård, tillgänglighet och boende, kultur samt digitaliseringens effekter. Just ensamhet är en välkänd riskfaktor för ohälsa, inte minst psykisk ohälsa.

▷ *Drygt var tredje västmanlänning anger att de har en låg grad av socialt deltagande. Andelen är något större bland kvinnor än bland män. För båda könen har andelen ökat de senaste åren. Socialt deltagande avser en rad olika aktiviteter som rör såväl arbetsplatsen som privatlivet,*

⁴³ Segregationsbarometern, Boverket.

⁴⁴ Ungdomspolitiska mål (<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ungdomspolitik/mal-for-ungdomspolitiken/>)

⁴⁵ Barnkonventionen

(https://unicef.se/barnkonventionen?gclid=Cj0KCQjwsp6pBhCfARIsAD3GZub7rXE89hZeaUZ8UE7DgjzuirbU-OfYmx3WvPscbDPFCILHCAZyFxFxUaAhmPEALw_wcB)

⁴⁶ Rapport Ungdomars röst om ett välmående Västmanland:

<https://regionvastmanland.se/ungdialog>

både fysiskt och digitalt. Det låga sociala deltagandet är mer utbrett i länet än vad riksgenomsnittet visar.⁴⁷

Delaktighet

Delaktighet och medborgarengagemang innebär att människor aktivt engagerar sig i samhället och tar ansvar för gemensamma frågor. Det inkluderar deltagande i samhällsfrågor, politiska beslut och aktiviteter som påverkar deras liv och samhället som helhet. Medborgare bör utnyttja möjligheten att påverka genom att delta i val, debatter, föreningsliv och andra relevanta aktiviteter.

Medborgarengagemang handlar också om frivilligt bidragande till samhället genom deltagande i frivilligarbete, civilsamhällets organisationer och andra initiativ för att förbättra samhället. Det innebär att personer frivilligt bidrar för att skapa positiva förändringar. Delaktighet betonar samhällets tillgänglighet, där varje individ aktivt kan delta och vara en del av samhället. Det handlar om att möjliggöra självständiga val, fatta egna beslut och påverka det egna livet.

För att främja delaktighet, särskilt för personer med funktionsnedsättningar, är det viktigt att skapa ett tillgängligt samhälle. Det innebär att utforma samhället med hänsyn till universell utformning så att lösningar skapas så att de fungerar för så många som möjligt redan från början och att åtgärda befintliga brister i tillgänglighet. Denna tillgänglighet sträcker sig till olika områden som arbetsmarknaden och skolan. Genom insatser från både offentliga och privata aktörer kan ökad delaktighet uppnås och inkludera alla medborgare, oavsett eventuella funktionsnedsättningar.⁴⁸

▷ I ett index som visar medborgarengagemang och demokratisk delaktighet ligger Västmanlands kommuner relativt högt. Enkelt uttryckt så verkar engagemanget vara större i mindre kommuner, Västerås ligger lägst i länet och i nivå med riksgenomsnittet, medan övriga kommuner i länet har betydligt högre index. Måttet innehåller valdeltagande, kvinnor på ordförandeposter i kommunen, idrottsföreningar med LOK-stöd, invånare med lågt socialt deltagande samt delaktighet i skolarbete.⁴⁹

Bostäder och livsmiljöer

Även om bostadsbyggandet totalt sett varit starkt under de senaste åren har bostadsbyggandet inte riktigt nått upp till de nivåer som befolkningsökningen kräver.⁵⁰ Det finns olika anledningar, men det är nu brist på bostäder och blandad bebyggelse i stort sett i samtliga av länets kommuner.

▷ I Västmanland bebos 11 procent av småhusen av ensamhushåll äldre än 65 år. Andelen varierar mellan kommunerna, från 9 procent i Västerås till 19 procent i Skinnskatteberg. Totalt finns drygt 6 300 äldre enpersonshushåll i länet. Det här är en fråga som berör många olika

⁴⁷ Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten. Befolkningen 16 år och äldre

⁴⁸ Myndigheten för delaktighet:

⁴⁹ Kolada, Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet-Kommunindex.

⁵⁰ Bostadsmarknadsanalys 2022 – Västmanlands län:

<https://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2022/bostadsmarknadsanalys-2022---vastmanlands-lan.html>

aspekter: äldres ensamhet och trygghet, deras ekonomiska incitament att bo kvar i sitt hus trots att andra alternativ kanske lockar samt möjligheten till så kallade flyttkedjor på bostadsmarknaden, särskilt i en tid när småhusbyggandet är relativt lågt.⁵¹

I länet måste det fortsätta att byggas hållbara och tillgängliga bostäder med lågt klimatavtryck, som anpassas efter den demografiska utvecklingen och västmanlänningarnas behov. Energieffektiviseringar måste utföras med hänsyn till inomhusmiljö, tillgänglighet och bevarande av estetiska, kulturella och historiska värden. Samtidigt är det viktigt att olika typer av krav ändå medger en rationell produktion av bostäder. Dessutom måste bostäderna vara motståndskraftiga mot klimatförändringar och deras risker.

Målet är att upprätthålla en balanserad bostadsmarknad och ekonomiskt och socialt tillgängliga bostäder för nuvarande och framtida invånare. Berörda aktörer måste öka insatserna för att minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet.

Våra livsmiljöer är de platser och miljöer som utgör vår vardag och fritid, vilka också behöver främja barns lek, rörelse och utveckling. För att skapa goda livsmiljöer som främjar hälsa och bidrar till människors utveckling är det nödvändigt att integrera alla aspekter av hållbarhet. En god gestaltad livsmiljö där arkitektur, form, design, konst och kulturarv spelar en avgörande roll i samhällsbygget.

▷ I hela länet finns drygt 141 000 bostäder och under 2022 tillkom knappt 1 500 nya bostäder, merparten lägenheter i flerbostadshus i Västerås. I hela länet räknas 16 procent, knappt 20 000 personer, som trångbodda enligt norm 2. Bland personer födda i Sverige är andelen 11 procent och bland utrikes födda personer motsvarar andelen 28 procent.⁵²

3.2. Ett tillgängligt Västmanland

I ett tillgängligt Västmanland år 2050 är platsernas olikheter en styrka när landsbygder och städer genom goda pendlingsmöjligheter knyts samman för att nå en större arbetsmarknad, utbildning samt kultur- och fritidsliv. För ett tillgängligt Västmanland behöver vi en utvecklad fysisk och digital infrastruktur samt transportsystem för att kunna bo och leva i hela länet. Kopplingarna till kringliggande regioner måste stärkas. Mälarbanan behöver byggas ut med fyrspår mellan Västerås och Stockholm. Det skulle möjliggöra mellanliggande järnvägsstationer på viktiga områden såsom Finnsletten i Västerås. I ett tillgängligt Västmanland behöver det finnas tillgång till samhällsservice och tjänster. Viktiga samhällsfunktioner måste vara säkerställda.

⁵¹ Statistiska centralbyrån, Regiondatabasen Västmanland. Personer efter hushållsstorlek, hustyp och ålder.

⁵² Statistiska centralbyrån, Trångbodda i flerbostadshus enligt norm 2. Vid norm 2 sätts gränsen för trångboddhet vid högst två personer per rum, exklusive kök och vardagsrum.

Agenda 2030

3.2.1 Ökad möjlighet att bo och leva i hela länet

Transportsystemet

Västmanlands län är en del av Mälardalsregionen och Östra Mellansverige som står för knappt hälften av Sveriges befolkning, sysselsättning och BNP. Östra Mellansverige fungerar som en gemensam marknad för arbete, utbildning och bostäder vilket ger en mångfald av möjligheter och kvaliteter för människor och företag. Här finns starka förutsättningar för människor, företag och investeringar att komma till regionen och ta del av och bidra till en fortsatt stark utveckling för ett inkluderande och demokratiskt samhälle. Tillgänglighet skapar en dynamik för människor att mötas för att skapa nya möjligheter och mötesplatser. För Västmanlands län är det viktigt att transportinfrastrukturen utvecklas och att det sker förbättringar inom alla trafikslag.

Insatsområdets huvudindikatorer

- Tillgång till snabbt bredband
- Kollektivtrafikens marknadsandel

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

Plats för karta som beskriver viktiga stråk inom länet och till kringliggande län. Kartan framställs inom ramen för projektet " Regional systemanalys för transportinfrastruktur i Västmanland"

En utvecklad transportinfrastruktur ger förutsättningar för en regional, men även storregional utveckling. Den knyter länets delar närmare varandra vilket är viktigt ur ett perspektiv där hela länet, både landsbygder och städer, ska utvecklas. Men den skapar också utveckling och möjligheter tillsammans med angränsande län.

Kollektivtrafiken behöver ha fortsatt fokus på arbets- och studiependling men även ge förutsättningar för resor till idrotts- och fritidsaktiviteter och möjlighet att ta del av kulturutbud samt besöksmål och attraktioner. Ur ett länsperspektiv är det prioriterat med en kollektivtrafik som möjliggör resande inom hela länet och till angränsande län. 15 procent av de arbetande länsborna pendlar till ett annat län, liksom 11 procent som arbetar i länet kommer från ett annat län.⁵³ Mellan länets kommuner är pendlingen ännu större. I takt med att tågtrafiken utvecklas anpassas den regionala busstrafiken.

⁵³ SCB (RAMS) 2021

Järnväg

För en storregional struktur är ett väl fungerande och resurseffektivt transportsystem – för såväl människor som gods – en förutsättning. Viktigt är att skapa ett transportsystem som länkar samman de storregionala nodstäderna inom Östra Mellansverige och Stockholm. För länets nationella och internationella tillgänglighet är järnvägen en förutsättning. Inte minst ur ett beredskapsperspektiv och inför ett framtida medlemskap i NATO är kopplingarna till andra storstadsregioner i exempelvis Norge, Finland, Baltikum och Öresund centrala. En utveckling av järnvägsstråket mellan huvudstäderna Oslo och Stockholm med restider under tre timmar ger såväl regional som nationell utveckling. För att uppnå detta är genomförandet av en ny järnväg mellan Örebro och Kristinehamn, Nobelbanan samt åtgärder på Mäljarbanan avgörande.

För att möta trafikeringsbehoven såväl regionalt som storregionalt krävs investeringar för ökad kapacitet på järnvägen. Det viktigaste och mest betydelsefulla järnvägsstråket för länets utveckling och arbetsmarknad är sträckan Västerås-Stockholm på Mäljarbanan även om övriga järnvägsstråk i länet såsom Bergslagspendeln och Svealandsbanan också behöver utvecklas. För att säkra tillgängligheten norr om Mälaren är det viktigt att Mäljarbanan blir en del av det utpekade transeuropeiska transportnätet (TEN-T). Mäljarbanan är även en del i stråket som förbinder de nordiska huvudstäderna Oslo och Stockholm.

Väg

För många resor är bilen helt nödvändig. Utvecklingen är snabb och antalet eldrivna fordon har ökat i hög takt. Förutom själva väginfrastrukturen måste därför även möjligheterna till laddning av elfordon förbättras. Detta bidrar även till att länets utsläpp från transportsektorn kan hållas tillbaka. Tillgängligheten med bil är god i länet där stora stråk såsom E18, riksväg 56, riksväg 66 och riksväg 70 korsar länet med hög framkomlighet och trafiksäkerhet.

För en ökad produktion inom exempelvis jord- och skogsbruk krävs ett väl fungerande, farbart och tillgängligt vägnät i hela länet. Vägars och broars bärighetsklass (BK) avgör vilka fordonsvikter som är tillåtna. BK4 tillåter de tyngsta fordonsvikterna och de vägar som har eller planeras att uppgraderas till BK4 är de vägar som bedöms av Trafikverket vara strategiskt viktiga för tyngre transporter. En stor del av det strategiska vägnätet i Västmanlands län har öppnat för BK4 och flera sträckor väntas klassas upp till BK4 under de närmaste åren. Dock finns fortfarande sträckor och broar som behöver klassas upp för att ytterligare öka tillgängligheten i länet.

Sjöfart

Länets hamnar i Västerås och Köping är viktiga knutpunkter i godstransportsystemet och har kapacitet för att ta emot mer gods. Genom Mäljarfarleden och Mäljarhamnarna når sjöfarten långt in i landet i den befolkningstätaste delen av Sverige. Detta leder till att behovet av landtransporter kan minska, vilket gynnar miljön och trafiksäkerheten och det ger även mer utrymme för persontrafiken på det hårt belastade järnvägsnätet i Mälardalen. Stora

investeringar görs för att möjliggöra effektivare godstransporter via Mälarderhamnarna, men för att få full effekt av dessa är byggnation av en ny Hjulstabro helt avgörande. Det är viktigt att verka för konkurrensneutralitet mellan de olika trafikslagen för att stärka sjöfartens konkurrenskraft gentemot andra transportslag. Då Mälaren är en dricksvattentäkt för miljoner människor är det också viktigt att balansera fördelarna av ökad sjöfrakt med riskhantering och hållbarhetsåtgärder för att minimera miljökonsekvenser av eventuella olyckor.

▷ Under 2022 hanterades drygt 3 miljoner ton god vid hamnarna i Västerås och Köping. Det är en ökning med 13 procent under de senaste fem åren.

Flyg

Länets geografiska läge innebär korta avstånd till platser såväl inom som utanför länets och landets gränser. Tillgången till ett flertal flygplatser är fortsatt betydelsefulla för länet. Utmaningen ligger i att balansera dessa aspekter i takt med utvecklingen av flygets gröna omställning för en mer hållbar framtid. Västerås flygplats är även viktig ur ett beredskapsperspektiv.

Det transporteffektiva samhället

Ett fortsatt arbete behöver ske för ett transporteffektivt samhälle där aktiva transporter och kollektivtrafik är i fokus som erbjuder invånarna mångsidiga, säkra och effektiva transportalternativ. Gång- och cykelvägnätet behöver utvecklas både på regional och kommunal nivå för att säkerställa väl utbyggda stråk. Bekväm och tillförlitlig tågtrafik hanterar de större resandevolymer inom och utanför länet och kompletteras med en väl utbyggd busstrafik i och omkring våra större tätorter för det lokala resandet. På landsbygderna behöver allt fler anpassade tjänster utvecklas för att möjliggöra ett hållbart resande. Inomkommunaltrafik behöver utvecklas för att tillgodose behovet och bidra till kommunens utveckling och ökad attraktionskraft. Det är viktigt att ha ett hela-resan-perspektiv med väl fungerande kopplingar mellan färdmedlen såsom pendlarparkeringar och gång- och cykelinfrastruktur. Kollektivtrafiken måste öka sin marknadsandel av det motoriserade resandet. I Västmanlands Regionala Trafikförsörjningsprogram är målet att kollektivtrafikens marknadsandel ska öka rejält.

▷ *Andelen resor med kollektivtrafik av samtliga resor med motorburen trafik i Västmanland var 15 procent år 2022. Det är något lägre än riksgenomsnittet (exklusive Stockholms län). Resenärernas nöjdhet med kollektivtrafiken ligger något högre i länet (62%) jämfört med riksgenomsnittet (60%). Under den senaste femårsperioden har andelen nöjda dock minskat. 70 procent av länets invånare bor så att de har en trafikerad hållplats inom 500 meter från sin bostad.⁵⁴*

Landsbygder i utveckling

Västmanlands län behöver skapa förutsättningar för landsbygder i utveckling med tillgång till kommersiell service. Med landsbygdsutveckling, som har målet att främja tillväxt och företagande på landsbygden och samtidigt bevara och skydda

⁵⁴ Kollektivtrafikbarometern (marknadsandel, resenärers nöjdhet); Statistiska centralbyrån (Befolkning i kollektivtrafiknära läge).

miljön, skapas ett tillgängligt och attraktivt län. Genom god samverkan med utbildningsaktörer och säkrad kompetensförsörjning, får de gröna näringarna i Västmanlands län en stark konkurrens- och innovationskraft.

Västmanlands läns unika naturmiljöer med våtmarker, sjöar, rullstensåsar, skog, äng, hag- och betesmarker samt kulturmiljöer är tillgängliga och bidrar till att skapa biologisk mångfald och ett attraktivt län. Det behöver också vara enkelt för invånare och besökare att nå besöksmål i alla delar av länet då besöksnäringen med attraktioner med god tillgänglighet bidrar till ett levande län. Ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas i Västmanlands län stärker samhällsutvecklingen. Samtidigt är det viktigt att ta hänsyn till människors olika behov och förutsättningar för tillträde till dessa miljöer och att respektera allemansrätten, äganderätten och olika intressenters perspektiv.

▷ *I Västmanland finns mer än 130 naturreservat, kulturreseptat och naturvårdsområden samt en nationalpark. ⁵⁵ Västmanland tillhör de län i Sverige som har en relativt hög miljömässig hållbarhet. Tillväxtverket tar fram ett regionindex som bland annat mäter utsläpp till luft av växthusgaser och kväveoxider, slutanvändning av icke-förnybara bränsletyper, fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor, andel skyddad natur (land och vatten) samt avfallshantering.⁵⁶*

Digitala tjänster och digital infrastruktur

Vi är mitt inne i den digitala omställningen som påverkar hela samhället. Digitala offentliga tjänster möjliggör att länets invånare kan bo och verka i hela länet. Viktiga offentliga tjänster ska därför tillhandahållas digitalt. Sverige var tidigt med att digitalisera sina offentliga tjänster men framtagande av tjänster skedde på olika sätt inom olika aktörer. Samma digitala tjänst kan därför se olika ut i olika kommuner eller regioner och det saknas sammankoppling mellan olika tjänster.⁵⁷ På nationell nivå pågår ett arbete med att utveckla en gemensam digital infrastruktur för att överbygga vissa av dessa problem. Det är av vikt att offentliga aktörer i Västmanland ansluter sig till de gemensamma digitala lösningarna.

När de digitala tjänsterna ökar i omfattning är det nödvändigt att invånare har kompetensen att använda dem på ett säkert sätt. Här har biblioteken en viktig roll för att handleda människor i att nyttja teknikens möjligheter i ett nytt informations- och kunskapsamhälle. Även civilsamhället spelar en viktig roll, studieförbunden i Västmanland erbjuder studiecirkel i digitala tjänster och säker användning av dem. Även banker, polisen och andra samhällsaktörer sprider information om bedrägerier och nätsäkerhet.

För att kunna använda digitala tjänster, driva företag eller studera på distans krävs säker och robust digital infrastruktur. Idag har en stor andel av hushåll och företag i länet tillgång till snabbt och robust bredband. Men det finns områden där utbyggnaden skett långsammare, särskilt på landsbygderna och det är därför av vikt

⁵⁵ Länsstyrelsen i Västmanland.

⁵⁶ Kolada, BRP+ Hållbarhet. Tillväxtverkets beräkningar.

⁵⁷ Svensk nationell färdplan för EU:s digitala decennium (regeringen.se) sid 7

att utbyggnaden fortsätter. Inte minst gäller det den mobila infrastrukturen med det ökande behovet av mobilitet och kapacitet. Införandet av 5G och den stora ökningen av uppkopplade enheter, Internet of Things, IOT, för styrning och övervakning, driver utvecklingen framåt. Både för innovation och utvecklingen av nya tekniska lösningar, så som exempelvis drönare.

▷ *Nästan samtliga hushåll i tätbebyggt område har tillgång till eller möjlighet att ansluta till bredband om minst 1 Gbit/s i länet. I glesbebyggda områden ser det annorlunda ut, i hela länet har 70 procent av hushållen samma möjlighet. Här förekommer också större lokala skillnader, andelen kan sträcka sig mellan drygt 40 procent av hushållen i glesbygd en kommun till närmare 90 procent i en annan.*

Bland arbetsställen i glesbygd har 70 procent tillgång till eller möjlighet att ansluta till bredband med minst 1 Gbit/s. I tätbebyggt områden är andelen 97 procent.⁵⁸

Bostäder och fysisk planering i ett regionalt sammanhang

Vikten av att stärka det fysiska planeringsperspektivet i det regionala utvecklingsarbetet ökar. Syftet med detta är att tydliggöra hur geografin påverkar tillväxten och använda planeringen som ett verktyg för att samordna olika beslutsnivåer och politikområden. Det kan innebära att man stärker kopplingen mellan kommunal översiktsplanering, bostadsförsörjning, klimatanpassning, regionalt tillväxtarbete samt kollektivtrafik- och infrastrukturplanering.⁵⁹ I detta arbete är en god samverkan mellan stat, region och kommun avgörande.

Bostäder, verksamheter samt privat och offentlig service kan med fördel planeras och byggas i kollektivtrafiknära lägen. Majoritet av kommunerna i länet har lokala lägen som har marknadsförutsättningar för nybyggnation av småhus vilket innebär att det är möjligt att utveckla attraktiva boendemiljöer i hela länet. Olika platsers egenskaper ger olika förutsättningar och möjligheten att kunna skapa en variation av attraktiva boendemiljöer med hög livskvalité i hela länet. Den fysiska planeringen behöver ta hänsyn till negativ påverkan av ny bebyggelse och ny infrastruktur och eventuella användarkonflikter och säkerställa att lekplatser, parker, idrottsytor, konst i det offentliga rummet samt natur- och grönområden värnas.

▷ *År 2021 låg 83 procent av de nytillkomna bostäderna i länet i kollektivtrafiknära lägen. Andelen kan variera naturligt mellan enstaka år beroende på aktuella objekt och att det i mindre kommuner kan röra sig om ett fåtal nya bostäder. Utvecklingen på både riksnivå och för länet som helhet är dock att andelen har sjunkit de senaste åren.⁶⁰*

En sammanhållen arbetsmarknad

Västmanlands län har ett geografiskt läge som främjar förutsättningarna för en sammanhållen arbetsmarknad. Från Västmanlands län når människor flera arbetsmarknader som Stockholm, Örebro län, Sörmland, Uppsala och Dalarna.

⁵⁸ Post och telestyrelsen.

⁵⁹ Länsstyrelsen, med hänvisning till Boverket: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/samplaneras-sverige/regional-planering/>

⁶⁰ Statistiska centralbyrån, Andel nytillkomna bostäder (under det aktuella referensåret) i det geografiska området, som har en trafikerad hållplats inom 500 meter.

Genom att binda samman funktionella geografier, nodstäder och omland får fler invånare tillgång till en större lokal och regional arbets-, bostads- och utbildningsmarknad. För att fortsatt verka för en sammanhållen arbetsmarknad i regionen är det viktigt att utbudet och möjligheten att pendla blir bättre. För att kunna förbättra utbud och möjlighet till pendling är det viktigt att infrastrukturen i länet och till angränsande län utvecklas som gör att vi når en större geografi och därmed kan leva och verka på olika platser.

▷ *Västmanland blev en enda lokal arbetsmarknad år 2020, baserat på pendlingsmönster över kommungränser. Innan dess utgjorde Fagersta tillsammans med Norberg och Skinnskatteberg en egen lokal arbetsmarknad. Ökad pendling över länsgränsen tyder på att den arbetsmarknad som är nåbar för länets invånare förstoras samtidigt som fler personer pendlar hit.⁶¹*

3.2.2 God tillgång till samhällsservice och tjänster

Tillgång till grundläggande samhällsservice med hög kvalitet måste finnas såväl på landsbygder som i städer. När service finns nära och tillgängligt och när välfärd kan levereras likvärdigt med en hög kvalitet blir länet mer attraktivt för nuvarande och framtida västmanlänningar och förutsättningarna för företagsetablering stärks.

Insatsområdets huvudindikatorer

- Tillgänglighet till hälso- och sjukvården
- Tillgänglighet till samhällsservice

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

Det finns idag skillnader i den offentliga servicens kvalitet och tillgänglighet mellan olika platser i länet. För att möta de ökande behoven av till exempel vård och omsorg i en växande och åldrande befolkning behöver vi därför utveckla och implementera innovativa arbetssätt som är anpassade efter lokala förutsättningar.

Då offentliga tjänster blir digitala är grundläggande digital kompetens en förutsättning. Vi måste därför verka för ett digitalt innanförskap för alla som bor, arbetar, driver företag eller vistas i länet. Det innebär att oavsett var västmanlänningen befinner sig ska det vara enkelt att ta del av information samt offentlig och kommersiell service.

▷ *97 procent av befolkningen i länet har mindre än 10 km till närmaste dagligvarubutik med fullsortiment och medelavståndet till den närmaste butiken är 1,9 km. Undantaget storstadslänen tillhör Västmanland de län i Sverige som har kortast avstånd till olika former av samhällsservice.⁶²*

Tillgänglig vård

För att möta framtidens behov inom hälso- och sjukvård är det avgörande att förbättra tillgängligheten till vård och tandvård. Detta kan uppnås genom en omställning till nära vård, där primärvård och förebyggande åtgärder prioriteras. Samarbetet mellan olika vårdaktörer, såsom sjukhus, primärvård och kommuner är väsentligt för att säkerställa en sammanhängande vårdkedja.

⁶¹ Statistiska centralbyrån, Lokala arbetsmarknader (www.scb.se) och egna beräkningar.

⁶² Tillväxtverket, Pupos serviceanalys.

Vården bör också vara personcentrerad, där patienternas unika behov vägleder vården. Att främja hälsa och förebygga sjukdomar är likaså en nyckelaspekt av en tillgänglig vård. Av särskild vikt är att anpassa för särskilt utsatta grupper såsom funktionsnedsatta och ge dem samma möjlighet till en god, tillgänglig och säker vård. Hälso- och sjukvården bör förbli en drivkraft för innovation genom forskning, utveckling och utbildning. Denna omställning kommer att gynna patienter och vårdpersonal samtidigt som den säkerställer en effektiv vård på lång sikt.

▷ *Omkring 80 procent av patienterna får en medicinsk bedömning respektive första besök inom specialistvården inom den utsatta tiden. En lägre andel, knappt 70 procent, får operation/åtgärd hos specialistvården inom 90 dagar. Bland barn och unga som söker till BUP är det drygt hälften som får sitt första besök inom 30 dagar och andelen har ökat de senaste tre åren. Andelen som inom ytterligare 30 dagar får behandling ligger något lägre, runt 45 procent och där har utvecklingen gått i motsatt riktning.⁶³*

Kultur i hela länet

Ett tillgängligt kulturliv i Västmanland innebär att olika kulturella uttrycksformer är väl representerade i olika delar av länet och att invånarna där har tillgång till konst och kultur av hög kvalitet och dessutom har möjlighet till ett aktivt deltagande.

För att ge alla barn i Västmanland möjlighet att delta i det kulturella och konstnärliga livet krävs ett aktivt arbete för att säkerställa tillgängligheten från regionen, kommunerna och kulturverksamheterna.⁶⁴

3.2.3 Säkerställda viktiga samhällsfunktioner

Beredskap

Länet behöver ha en god beredskap att under längre tid tillfredsställa grundläggande behov. Västmanlands län behöver öka graden av självförsörjning och säkra försörjningen av dricksvatten med hög kvalitet för hela länet genom att skydda länets vattentäkter. Livsmedelsförsörjning, skydd och värme, gods- och persontransporter, vård och möjlighet till kommunikation och information behöver vara säkrat inför en större samhällsstörning, påverkansoperation eller krigshandling. Västmanlands län måste vara rustat för exempelvis epidemi, pandemi och naturolyckor med långvarigt utslagen elförsörjning eller begränsad möjlighet till digital kommunikation som följd. För att samhällets krisberedskap och totalförsvaret ska fungera finns tydliga lednings- och samverkansstrukturer mellan aktörer, såväl inom som utanför länet.

Insatsområdets huvudindikatorer

- Kostnad totalförsvaret och samhällsskydd
- Utsläpp av växthusgaser

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

Under kris och krig blir kulturen och kulturarvet sårbara för förstörelse och förlust, vilket kan leda till en betydande utmaning för bevarandet av identitet och historisk kontinuitet. Samtidigt kan kulturen i dessa stunder också fungera som en resurs för motstånd, återuppbyggnad och en känsla av gemenskap.

⁶³ Sveriges Kommuner och Regioner, Väntetider i vården.

⁶⁴ [Kultur för barn och unga - Kulturrådet \(kulturradet.se\)](http://kulturradet.se)

Samhällets krisberedskap bygger på att alla parter tar sitt ansvar, samverkar, samordnar och stödjer varandra före, under och efter en samhällsstörning, extraordinär händelse eller höjd beredskap. Alla parter har ett ansvar att delta och bidra efter förutsättningar, förmåga, uppdrag och roller. I Västmanlands län finns därför överenskommelsen U-sam – samverkan på regional nivå före, under och efter en samhällsstörning, extraordinär händelse eller höjd beredskap,⁶⁵ som utgår från vägledningen: *Gemensamma grunder för samverkan och ledning*.⁶⁶ En viktig del av krisberedskapen är också den samverkan som sker med civilsamhälle och näringsliv.

I takt med digitaliseringen och ett i allmänhet tuffare samhällsklimat tillkommer också en rad utmaningar vad gäller psykologisk krigföring och gråzonsproblematik. Påverkanskampanjen mot svensk socialtjänst är exempel på sådant som bidragit till en allt större social oro och polarisering i samhället. Dessa typer av påverkansoperationer skulle kunna sägas vara ett av de största hoten mot demokratin idag och är så även en utmaning för Västmanlands län. Ett demokratiskt samhälle bygger på välinformerade, reflekterande och medvetna medborgare. I ett samhälle där alltmer sker digitalt är medie- och informationskunnighet väsentligt för att kunna navigera i vardagslivet, och vara en medveten medieanvändare. Medie- och informationskunnighet är en nyckelkompetens för alla – oavsett ålder⁶⁷. För att klara det krävs flernivåsamverkan över flera sektorer.

Många av de kriser vi ser idag, inte minst i Västmanland, är kriser som orsakats av en långvarig klimatpåverkan. Exempel på detta är de stora skogsbränder som härjat i Västmanland under de senaste åren men också de höga vattenflöden som vi fått se i länet under sensommaren och hösten 2023. Dessa kriser orsakar stor ekonomisk skada för de som drabbas. Västmanland behöver arbeta tillsammans för att minska miljöförstörelsen och bidra till minskad klimatpåverkan.

Covid 19-pandemin satte beredskapssystemet på prov och visade på såväl samhällets brister som samhällets styrkor. Att trots en stor kris kunna hålla samhället i rullning. Här hade civilsamhället en stor betydelse. Lärdomarna från pandemin tar vi med oss in i framtida kriser då det för Västmanland, liksom för övriga världen, väntas nya utmaningar med smitta, epidemier och pandemier.

Kraftförsörjning

För att klara den framtida befolkningsökningen, ekonomisk tillväxt, urbanisering och nya etableringar behövs ett förändrat beteende och en fortsatt global omställning till fossilfria eller förnybara energikällor samt en effektivare energianvändning. Kapaciteten för ett utökat effektuttag och en säker energiförsörjning är idag inte tillräcklig för att rymma en stark ökning av

---

⁶⁵ <https://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/om-oss/kalender/kalenderhandelser---vastmanland/2023-10-17-regional-samverkanskurs-for-u-sam.html>

⁶⁶ Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, publikationsnummer MSB777, 2018

⁶⁷ Statens medieråd (Mediemyndigheten från 2024)

nyetablering och ökad förbrukning inom befintliga företag. Den framtida elkraftförsörjningen behöver därför förstärkas och säkerställas.⁶⁸

Ett led i det arbetet är bland annat en ökad och förbättrad dialog mellan de involverade aktörerna där planerade projekt flaggas upp så tidigt som möjligt, där näringsliv, kommuner och nätägare i större utsträckning samverkar i ett tidigt skede, att kommuner har tidig dialog med sina lokalnätsägare och att regionnäts- och transmissionsnätsägare involveras i större utsträckning i översikts- och detaljplanering.⁶⁹

Det är vidare av vikt att energiplanering även sker på regional nivå då det bidrar till att stärka regionala och lokala aktörers förmåga att bidra till elektrifieringen och krisberedskapen. Det kan i sin tur leda till stärkt näringslivsutveckling och minskad klimatpåverkan. En förutsättning för att detta ska ske är en utvecklad tvärsektorieell samverkan.⁷⁰

När ordinarie el- och energiproduktion inte fungerar och tillgången är begränsad behövs alternativa lösningar för flera områden inom samhället. Framför allt alternativa kanaler för samband och kommunikation. Även transporter måste säkras under höjd beredskap då ordinarie infrastruktur inte fungerar. Här är exempelvis kollektivtrafikförvaltningen en aktör. Region Västmanland, tillsammans med Region Örebro län, samäger Svealandstrafiken med flertalet fordon i bolaget, vilka till viss del kan ersätta eller komplettera exempelvis en nedsatt funktion i tågtrafiken. Det ökade antalet elbussar skulle också kunna användas som energibärare, ett rullande energilagrar, som kan strömförsörja andra samhällsviktiga verksamheter vid ett strömavbrott.

En annan stor utmaning är att exempelvis hemtjänstpersonal måste kunna nå sina brukare och om så inte är möjligt krävs alternativa lösningar. Detta kan vara en utmaning för Västmanlands län då många kommuner i länet har en omfattande landsbygd.

▷ *I Västmanland använder vi 30 MWh per invånare i slutanvändning av energi, riksgenomsnittet är 38 MWh per invånare. Mängden har sjunkit med två MWh mellan 2016 och 2021 i länet. Nettoproduktionen av el inom länet är negativ, -7,2 MWh per invånare. Vi använder alltså mer el än vad som produceras i länet, i likhet med merparten av övriga län i landet.⁷¹*

Vatten och livsmedel

För att städer och samhällen ska fungera och vara attraktiva behöver flöden av exempelvis dricksvatten, livsmedel och energi fungera. Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel. Därför måste vi säkra försörjningen av dricksvatten med hög kvalitet till rimlig kostnad för hela länet och skydda våra vattentäkter.

⁶⁸ SWECO:s rapport, Elkraftförsörjning i region Västmanland

⁶⁹ SWECO:s rapport, Elkraftförsörjningen i region Västmanland s.3

⁷⁰ Länsstyrelsen

⁷¹ Kolada, Agenda 2030 (mål 7). Statistiska centralbyrån och Energimyndigheten.

Utifrån samhällets krisberedskap är dricksvatten- och livsmedelsförsörjning mycket vitala delar. Att kunna förse befolkningen med dricksvatten och livsmedel är helt avgörande för möjligheten att hantera kriser och stå emot ett krig. Försörjningsberedskap smittar i sin tur av sig på andra delar av beredskapssystemet så som till exempel liv- och hälsa. Västmanland består av tio kommuner som alla har olika behov och förutsättningar. En utmaning för Västmanland är således att säkerställa dricksvatten- och livsmedelsförsörjning runt om i hela länet.

I den regionala livsmedelsstrategin för Västmanland finns fyra prioriterade områden och ett av dessa är krismat. Arbetet med krismat syftar i första hand till att öka robustheten i livsmedelskedjan samt öka såväl kommunernas som privatpersonernas livsmedelsberedskap inför och under höjd beredskap och krig. En ökad kunskap om sårbarheterna i livsmedelskedjan kopplat till klimatförändringar samt en ökad kunskap om aktuella regelverk vid samhällsstörningar och höjd beredskap är också prioriterade mål inom området.

▷ *Vattenanvändningen inom länet har minskat sedan inledningen av 2000-talet. Den totala användningen uppgick till 56 miljoner kubikmeter år 2020, en minskning med 44 procent sedan år 2010. Här stod industrin för den enskilt största minskningen medan hushållens användning ökade med fyra procent.⁷²*

Jord- och skogsbruk

Landsbygderna står för en stor del av råvaror och livsmedelsförsörjning och bidrar till innovativa lösningar på framtidens utmaningar. Utvecklingen av framtidens teknik, material och andra produkter från jord- och skogsbruk är en viktig del i att skapa en cirkulär och biobaserad ekonomi samt långsiktigt hållbar utveckling med biologisk mångfald. Här har Västmanlands län goda förutsättningar att öka produktion och förädling av såväl skogs- som livsmedelsprodukter.

Under senare år har vattnets ekosystemtjänster blivit allt tydligare. Åtgärder som stärker landskapets vattenhållande förmåga bidrar till minskad övergödning, bättre vattenkvalitet och ökar samhällets anpassning till ett förändrat klimat. Det ger också möjlighet att bidra till positiva effekter för jordbrukets produktion. Vattentillgången för lantbruket är av stor betydelse och förutsättningarna för lantbrukets bevattningsmöjligheter behöver säkerställas.

▷ *Produktionen av grödor inom länet ökar. Sedan år 2010 har produktionen av höst- och vårvete, vårkorn, havre, ärter och vårraps ökat med drygt 50 procent. Andelen ekologiskt odlat spannmål är relativt låg i länet, drygt tre procent, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet 11 procent. Djurhållningen inom länet har också ökat sedan år 2010. Uppgången motsvarar ca 30 procent och avser grisar, nötkreatur, höns och slaktkycklingar samt lamm och får. Andelen ekologiskt hållna djur (kor, nötkreatur samt får och lamm) uppgår till drygt 30 procent i Västmanland, riksgenomsnittet är drygt 20 procent.⁷³*

⁷² Statistiska centralbyrån, Vattenanvändning: Kommunalt vatten per användargrupp samt Total vattenanvändning per användargrupp.

⁷³ Jordbruksverket, Skörd av jordbruksväxter; Ekologisk skörd; Lantbruksdjur i juni; Ekologisk djurhållning.

3.3. Ett nyskapande Västmanland

För ett Nyskapande Västmanland år 2050 behöver vi ytterligare stärka näringslivets konkurrenskraft och produktivitet, öka forskning och innovation samt tryggad kompetensförsörjning och skapa fler möjligheter till ett livslångt lärande. Tillväxten måste vara god och skapas på ett hållbart sätt. Genom att tillvarata den kreativitet och skaparkraft som olika människor representerar skapas en grund för nytänkande, förnyelse och hållbar utveckling som i sin tur driver utvecklingen framåt.

3.3.1 Stärkt näringsliv, konkurrenskraft och produktivitet

Ett breddat näringsliv för ökad sysselsättning

Västmanland utmärker sig genom en betydande och tekniskt avancerad tillverkningsindustri, vilket ger länet en solid grund. Industrin är viktig och i vissa kommuner är nästan två tredjedelar av befolkningen sysselsatt inom industrisektorn. Kommunerna i Västmanlands län bidrar, var och en med sina unika styrkor, till regionens näringsliv och hållbara tillväxt.

Insatsområdets huvudindikatorer

- Ekonomisk utveckling (BRP)
- Företagsklimat

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

I södra delar av länet samlar sig högteknologisk kompetens inom industriell IT och försvarsindustrin. Där präglas näringslivet av en imponerande bredd, med dominerande sektorer inom tillverkningsindustrin och tjänstesektorn. Här återfinns både medelstora multinationella företag och mindre nystartade företag inom områden som industri och byggsektor men även inom hantverk, turism och företagstjänster.

I delar av länet finns också ett framstående näringsliv med tyngdpunkt inom fordonsindustrin. Starka varumärken finns etablerade här vilket bidrar till att sätta Västmanland på världskartan och ökar vår globala närvaro.

I norra delar av länet står några få stora företag för majoriteten av sysselsättningen, vilket skapar en viss sårbarhet. Jämfört med riket är tillverknings- och utvinningsbranschen relativt stor här med färre människor verksamma inom företagstjänster. Här är ökad sysselsättning och jobbskapande en nyckel för hållbar utveckling och en ökad branschbredd.

Länet har en koncentration av anställda i större företag men de mest betydande ökningarna av antalet sysselsatta har skett inom småföretagen. Små företag är därför en viktig källa till sysselsättning och bidrar till mångfalden av arbetsplatser och tjänster i länet, samtidigt som egenföretagande främjar ekonomisk

självförsörjning. Av den anledningen är det viktigt att främja startandet av nya företag i hela regionen och se till att de har långsiktig överlevnadsförmåga. Antalet nya företag har haft en svag nedgång de senaste åren, och det är fortfarande vanligare att män startar företag. Stöd till nya och befintliga företagare behöver vara tillgängligt och jämlikt i hela Västmanland. Hela länet bör kännetecknas av en kultur som främjar och stödjer företagande. I arbetet med detta behöver även elevers entreprenöriella förmåga stärkas och uppmuntras och kopplingen till näringslivet behöver bli tydligare. Näringslivet behöver samverka med utbildningsväsendet för att öka intresse för branscher och utbildningsbehov.

Att främja företag inom olika branscher bidrar till en stark ekonomi som bättre kan möta ekonomiska svängningar och kriser i samhället. En stärkt tjänstesektor kan balansera ekonomin i länet. Branscher som IT, handel, logistik, besöksnäring, kreativa och kulturella näringar samt gröna näringar har potential att skapa arbetstillfällen och bidra till länets utveckling. Socialt företag bidrar särskilt till sociala, miljö- och klimatomfattiga hållbara produkter och tjänster.

▷ *Branschbredd är ett sätt att beskriva näringslivets utseende. Självklart finns här en koppling till en kommuns storlek, Västerås har till exempel arbetsställen inom 71 procent av alla branscher som finns på mest nedbruten nivå. Det kan jämföras med Skinnskatteberg, där motsvarande siffra är 21 procent. Det som blir mer intressant att följa är hur förhållandet utvecklas över tid. I Norberg har till exempel branschbredden ökat med 3 procent de senaste fem åren medan den har minskat med liknande siffror i Fagersta. På en högre geografisk nivå har hela länet en branschbredd på 80 procent, det betyder att de olika arbetsmarknaderna även kompletterar varandra inom en lokal arbetsmarknad.⁷⁴*

▷ *Tre av fyra nya företag som startas i Västmanland överlever sina första tre år. Överlevnadsgraden är något högre bland företag som startats av män (76%) än av kvinnor (73%). Det är också tydligt att ju högre utbildningsnivå hos företagaren, desto högre överlevnadsgrad.⁷⁵*

Ett attraktivt företagsklimat skapar utveckling

Ett gynnsamt och starkt företagsklimat gagnar alla inblandade: företagen utvecklas, sysselsättningen växer och regionen blir mer attraktiv för investeringar. Men för Västmanland är företagsklimatet en utmaning och många av länets kommuner kommer lågt i mätningar av näringslivsklimatet. Det finns dock en spridning och vissa kommuner ligger bättre till och har dessutom sett en stark förflyttning de senaste åren. Det råder också stora skillnader mellan hur olika typer av företag upplever läget. Företag på landsbygden uppger i högre grad att de har sämre tillgång till stöd, marknader och digital infrastruktur. Fokus på att säkerställa att företagen får den service och det stöd de behöver bidrar till att stärka företagsklimatet i alla delar av länet.

▷ *Företagsklimatet i Västmanland upplevs på många håll i länet som negativt av företagarna. Sedan år 2010 har det sammanfattande omdömet i länets kommuner inte nått upp till nivån*

⁷⁴ Statistiska centralbyrån, Företagsregistret. (Raps-RIS). Avser SNI2007 femsiffrernivå.

⁷⁵ Tillväxanalys, Uppföljning av 2014 års nystartade företag – tre år efter start.

för positivt. Undantag finns bland enskilda kommuner, där Kungsör, Hallstahammar och Surahammar ligger längst fram. Det syns även på den ranking av landets kommuner, där dessa tre finns på den övre halvan. Tyvärr finns även fler av länets kommuner i den andra änden av rankingen, bland de kommuner som upplevs ha sämst företagsklimat.⁷⁶

En framgångsrik besöksnäring

Hållbara turismverksamheter bidrar till en framgångsrik besöksnäring och en attraktiv platsutveckling i Västmanland. För detta behövs både strategisk utveckling av länet som destination och stödjande insatser på verksamhetsnivå. Även väl förvaltade och attraktiva leder lockar invånare och besökare till naturnära upplevelser i hela länet. Genom samarbeten och destinationsmarknadsföring, i Sverige och närliggande länder, kan länet få fler besökare och inspirera till mer hållbara val och upplevelser under hela året.

▷ *Antalet gästnätter i Västmanland uppgick till drygt en miljon år 2022. Det var andra året i rad med en ökning av antalet gästnätter med omkring 18 procent. Uppgången avser både inhemska och utländska besökare. Branschen sysselsätter knappt 3 000 personer och antalet sysselsatta har ökat relativt mycket den senaste femårsperioden.⁷⁷*

Kulturella och kreativa näringar

Innovation, kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet har avgörande betydelse för samhällets utveckling. Eftersom kreativiteten är kärnan i de kulturella och kreativa branscherna representerar de också en av de viktigaste förutsättningarna för såväl värdeskapande som för innovation och ses som en nyckelfaktor för konkurrenskraft och smart tillväxt⁷⁸. Att engagera sig i kreativitet och kultur redan i tidiga år har därför positiva effekter för såväl individ som samhälle.⁷⁹

Sverige har i över ett decennium varit rankat som ett av världens mest innovativa länder⁸⁰. De kulturella och kreativa näringarnas innovationskapacitet och dess välutbildade och nytänkande entreprenörer behöver tas tillvara som en betydande resurs för värdeskapande, förädling och utveckling i det gemensamma samhällsbygget, i näringsliv och inom industrin som helhet.

Fler små och medelstora företag i tillväxt

Exporten har en nyckelroll för länets ekonomi. En betydande andel av de varor som produceras i länet går på export. Den störta delen av exporten kommer idag från regionens stora globala företag. Samtidigt finns ett växande behov av att främja små och medelstora företag som vill exportera sina produkter och tjänster. Exportmetoderna behöver vara både ekonomiskt konkurrenskraftiga och

⁷⁶ Svenskt Näringsliv, undersökningen Företagsklimat.

⁷⁷ Tillväxtverket, Inkvarteringsstatistik och WSP, Besöksnäringens utveckling i Östra Mellansverige och Gävleborg.

⁷⁸ SOU 2022:44, Kreativa Sverige

⁷⁹ Rapport Arts, Culture & the Brain: <http://www.kulturellahjarnan.se/sv/nyheter/kultur-och-halsa/arts-culture-the-brain-a-literature-review-and-new-epidemiological-analyses/>

⁸⁰ WIPOs Global Innovation Index

klimatmässigt hållbara eftersom transporter idag står för en stor del av koldioxidutsläppen.

Utvecklingsviljan och tillväxtpotentialen hos länets små och medelstora företag kan bättre tillvaratas, särskilt hos unga och innovativa företag och hos företag verksamma i dagens och morgondagens tillväxtbranscher. För att möjliggöra utveckling behövs bland annat tillgång till rådgivning, nätverk, affärskunskap och kapital. För att attrahera och behålla kompetent personal måste företag arbeta strategiskt med sin kompetensförsörjning och skapa attraktiva, hälsosamma arbetsmiljöer.

Exporten sker alltmer i nätverk av globala värdekedjor. Denna integration erbjuder inte bara en ekonomisk fördel, utan ger också möjlighet att utbyta kunskap, teknik och innovation med resten av världen. Västmanlands regionala styrkor, i kombination med internationella marknadsbehov, skapar goda förutsättningar för export och lösningar på komplexa samhällsutmaningar. Därför är det nödvändigt att rusta Västmanlands företag med de verktyg som krävs för att expandera globalt.

▷ *Andelen företag som vill växa i Västmanland har ökat under den senaste femårsperioden. Drygt 70 procent av de små och medelstora företagen i länet har uttryckt en sådan önskan i en undersökning som Tillväxtverket gör. Det är framför allt en uppgång bland företag som vill växa genom ökad omsättning, andelen som vill växa genom att anställa har minskat under samma period.⁸¹*

▷ *Antalet exporterande företag i Västmanland har efter en nedgång under 2010-talet åter ökat de senaste åren. År 2022 innebär dock ingen förändring gentemot tidigare, sett till antalet exportföretag. Om vi däremot tittar på värdet av exporten var det en ökning. Totalt uppgick värdet till knappt 43 miljarder kronor.⁸²*

3.3.2 Ökad forskning, innovation och förnyelse

Stärkt förmåga att leda innovationsarbete

Öppna innovationscenter, globala produktionsanläggningar, inkubatorer, acceleratorer för snabbväxande företag, testmiljöer och Mälardalens universitet bidrar idag till innovationsförmågan i länet. Flertalet stora företag investerar också starkt i sina forsknings- och utvecklingsavdelningar i länet. Att fortsätta attrahera, stödja, utveckla och investera i infrastruktur och ge gynnsamma förutsättningar för forskning och utveckling är prioriterat för att behålla den goda positionen globalt.

Insatsområdets huvudindikatorer

- Investeringar i FoU
- Nyföretagande, antal nya företag och överlevnad efter tre år

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

För att stödja innovation i företag och offentlig sektor behövs ofta tillgång till de resurser som finns inom regionala och nationella forsknings- och innovationsmiljöer och kompetens. Ett framgångsrikt innovationsekosystem gynnas av ömsesidiga samarbete både regionalt och nationellt och även utvecklade samarbeten mellan

⁸¹ Tillväxtverket, Företagens villkor och verklighet 2023.

⁸² Statistiska centralbyrån, Utrikeshandel med varor.

små och stora företag är viktigt för innovation. För innovationer krävs också rätt ledarskap. Innovationsledning ses som en nyckelkompetens för kontinuerligt och strategiskt innovationsarbete och blir en viktig komponent att utveckla regionala kapacitet för.

Stödet för privatpersoners innovativa idéer, särskilt dem som ännu inte har omvandlats till företag, behöver förstärkas. Detta kommer gynna en bredd av nya innovatörer och innovationsmöjligheter. Kommersialisering är central aspekt av alla innovationsprocesser och förmågan att omsätta innovativa idéer till marknadsfärdiga produkter och tjänster är en påtalad svaghet i svenskt näringsliv. Offentlig sektor ska i större utsträckning ta en aktiv roll genom att fungera som kund, beställare eller testare av nya lösningar.

▷ *Förnyelseförmågan inom en region mäts bland annat av Reglab⁸³ i ett sammanfattande index, där Västmanland ligger relativt högt i en jämförelse med samtliga län i Sverige och har klättrat de senaste mätningarna.⁸⁴*

I Västmanland spenderades närmare 3 miljarder kr i forskning och utveckling under år 2021. Det motsvarar en ökning med 8 procent jämfört med år 2019. Västmanlands FoU-utgifter motsvarade ca 13 procent av BRP år 2021. Det är den åttonde högsta andelen bland landets län.⁸⁵

Grön omställning är vägen framåt

Grön omställning är avgörande för att möta miljöutmaningarna i en värld som snabbt förändras på grund av klimatförändringar, resursbrist och förlust av biologisk mångfald. Det innebär att omvandla produktionsmetoder, energisystem, transport och konsumtionsmönster till att vara mer miljövänliga och hållbara. Det handlar om att minska koldioxidutsläppen, övergå till grönare energikällor, elektrifiera och minska växthusgasutsläpp. Dessutom kräver det övergång från linjära ekonomier till en cirkulär ekonomi och minskad överanvändning av naturresurser.

Grön omställning har positiva effekter som renare luft och vatten, främjande av hälsosammare samhällen och minskade kostnader för vattenrening och hälsorelaterade kostnader. Den främjar även ekonomisk tillväxt genom skapande av arbetstillfällen och främjande av gröna industrier och innovationer.

Gröna industrier och innovationer skapar arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt. Genom att satsa på hållbar teknik och gröna företag kan också den ekonomiska stabilitet främjas. Samarbete över regions- och nationsgränserna är nödvändigt för att hantera globala miljöutmaningar, och det är viktigt att främja engagemang från det regionala näringslivet. Grön omställning är väsentlig för att säkerställa en hållbar framtid för kommande generationer och hantera de nuvarande miljöhoten.

⁸³ Reglab - Ett forum för lärande om regional utveckling. Reglab är partnerdrivet och arbetet hålls ihop av SKR.

⁸⁴ Reglab, Innovationsindex.

⁸⁵ Statistiska centralbyrån, Forskning och utveckling regionalt och globalt 2021.

▷ *Antalet sysselsatta inom miljösektorn är knappt 4 500 personer i länet och har ökat med 40 procent sedan år 2010. Majoriteten av de sysselsatta är män, ca 80 procent. Miljösektorn spänner över en rad olika branscher och utgår ifrån produktionen av miljövänliga tjänster och varor. Förädlingsvärdet inom sektorn har ökat med drygt 80 procent sedan år 2010 och uppgick till drygt 5,5 miljarder kronor år 2021.⁸⁶*

Digital kompass för framtiden

Fortsatta satsningar på både grundläggande digital kompetens⁸⁷, att anta ny och avancerad teknik är strategiskt viktigt. För att bibehålla konkurrenskraften måste företag ständigt förnya sig och vara nyfikna på förändring, inte minst inom områden som artificiell intelligens, automation, cyber- och informationssäkerhet och högpresterande datorsystem⁸⁸

Den digitala utvecklingen går snabbare och snabbare. Insatser som stödjer att näringslivets och de offentliga verksamheterna både driver och hänger på den digitala omställningen är avgörande för att säkerställa ett fortsatt konkurrenskraftigt näringsliv och offentlig verksamhet.

Utveckla styrkeområdena som en kraft för omställning

Smart specialisering är ett strategiskt tillvägagångssätt inom regional utveckling och ekonomisk politik som syftar till att identifiera och stärka de mest konkurrenskraftiga och specialiserade områdena för en region.

Västmanland utmärker sig med en stark förmåga inom sina områden för smart specialisering, så kallade styrkeområden: energi, automation, järnväg samt välfärd och hälsa. Genom fortsatta investeringar i forskning, innovation och utveckling inom dessa områden främjas ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft i regionen och länet positionerar sig globalt.

Smart specialiseringsarbetet inom länets styrkeområden är också viktigt i arbetet med etableringar, investeringar och talangattraktion. I takt med en allt starkare global konkurrens blir det nödvändigt att tydligare och gemensamt kommunicera och synliggöra länets styrkor. Att framgångsrikt implementera smart specialisering kräver omvärldsanalyser, att nå ut till en större grupp företag i behov av förnyelse, och inte minst en konsekvent samverkan mellan aktörer inom näringslivet, akademi, beslutsfattare och policyutvecklare, på regional, nationell och internationell nivå. Ingen enskild aktör kan uppnå detta ensam. I vårt arbete är det också viktigt att förstå att både arbetsmarknaden och företagsvärlden är indelade efter kön och etnicitet, och vi strävar efter att utjämna dessa skillnader.

⁸⁶ Statistiska centralbyrån, Miljöräkenskaper: miljösektorn.

⁸⁷ Över 90% av SME har uppnått grundnivå av digital intensitet år 2030 (https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_sv)

⁸⁸ Enligt EUs digitala kompass ska 75% av företagen använda molntjänster, AI eller big data år 2030 (https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_sv)

I samarbete med andra län i Östra Mellansverige (ÖMS): Sörmland, Örebro, Östergötland och Uppsala adresseras fyra gemensamma utmaningsområden: Smart industri, Morgondagens energilösningar, Hållbar livsmedelsförsörjning samt Life Science, välfärdsteknik och e-hälsa. Region Västmanlands styrkeområden spelar en central roll inom områden som industrins digitala innovation, miljövänlig produktion, transportställning, hållbara stadsstrukturer samt nydanande lösningar inom vård och omsorg. Västmanlands förmåga att leda inom dessa områden skapar en stark grund för framtida tillväxt.

3.3.3 Tryggad kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande

Strategisk kompetensförsörjning

För att utveckla Västmanlands attraktivitet, för att möta omvärldens förändringar och framtida demografiska utmaningar behöver länets arbetsgivare stärka sin förmåga att arbeta med strategisk kompetensförsörjning.

Det innebär att långsiktigt attrahera, rekrytera, behålla och utveckla rätt kompetens i organisationen. Arbetsgivare behöver därför öka sin förmåga att identifiera, formulera samt kommunicera sina kompetensbehov på kort och på lång sikt. Samtidigt är det sannolikt att efterfrågan på arbetskraft inom många områden kommer att växa snabbare än tillgången. Därför måste företag och organisationer även utveckla andra arbetssätt som kräver mindre personal för att lösa denna utmaning.

För att arbetsgivare fortsatt ska vara konkurrenskraftiga behöver de dels arbeta med kontinuerlig kompetensutveckling av befintlig personal, dels öka sin rekryteringsbas. Att människor har fler år i arbete är också en viktig del av lösningen som kan uppnås genom att inträdet i arbetslivet sker tidigare och att pensionen skjuts fram. För att i högre grad utnyttja potentialen i det outnyttjade arbetskraftsutbud som arbetslösa svarar för är det viktigt att vid sidan av det strategiska arbetet med att attrahera och rekrytera framtida medarbetare med individriktade insatser arbeta för att trösklarna till arbetsmarknaden sänks. Det är också viktigt att arbetsmarknaden breddas på ett sådant sätt att personer med svagare anknytning har en större möjlighet att komma i arbete. Det kan också bidra till att bryta könsbundna studie- och yrkesval och även medverka till en stärkt integration på arbetsmarknaden.

▷ *Ungefär hälften av de offentliga och omkring 40 procent av de privata arbetsgivarna i Västmanland upplever brist på arbetskraft vid rekrytering. Bland privat arbetsgivarna ses en stor ökning efter pandemin medan andelen varit ganska konstant bland offentliga arbetsgivare de senaste fem åren.⁸⁹*

Matcha och bygga kompetens

I Västmanland behöver alla invånares kompetens tillvaratas. Livslångt lärande och

Insatsområdets huvudindikatorer

- Antal och andel sysselsatta
- Arbetsgivares möjlighet att hitta rätt kompetens vid rekryteringar

Se bilaga 1 för fler indikatorer.

⁸⁹ Arbetsförmedlingen, Regionala utsikter våren 2023.

möjligheter att ställa om under arbetslivet är en grundförutsättning för att möta de framtida behoven på arbetsmarknaden.

För att förbättra matchningen till arbete inom framtidens arbetsmarknad där rekryteringsbehov finns, behöver insatser genomföras på olika plan. För att fler individer ska ha möjlighet att göra väl underbyggda val av studier eller arbete behövs ökad kunskap om arbetsmarknaden och om kompetensbehov både på kort och lång sikt. Utbildningsvalen behöver i högre grad matcha arbetsmarknadens behov samt individens förutsättningar och intressen.

För att fler individer som i dag står utanför arbetsmarknaden ska få en sysselsättning finns ett behov av förbättrade och mer träffsäkra arbetsmarknadsinsatser samt en stärkt vuxenutbildning. För individer som står längre från arbetsmarknaden kan olika insatser behövas. Här är bland annat arbetsgivarnas medverkan viktig. Det kan handla om att ta emot individer på praktik, att individer ges möjlighet att träna språk på en arbetsplats eller andra insatser med koppling till arbetsmarknaden. Även eget ansvar samt incitament för att ta ett arbete är viktiga parametrar.

För de individer som redan idag befinner sig i arbete på en föränderlig arbetsmarknad behövs förbättrade möjligheter att ställa om eller karriärväxla, utifrån att yrken förändras och nya tillkommer. Möjligheterna till omställning genom livslångt lärande under hela yrkeslivet behöver därför förbättras. Viktiga verktyg för kompetensförsörjning, omställning och livslångt lärande är validering och vägledning. Därför behöver arbetet fortsätta med att etablera en tydlig struktur för validering i Västmanland. Parallellt behöver även tillgång till en väl fungerande vägledning finnas från grundskola och genom hela individens studie- och yrkesliv.

▷ *Andelen sysselsatta av arbetskraften var drygt 80 procent år 2022. Sysselsättningsgraden är högre bland män (81%) än bland kvinnor (78%). Bland inrikes födda är andelen sysselsatta 84 procent och bland utrikes födda 68 procent. Sysselsättningsgraden för den senare gruppen har ökat mest under de senaste tre åren och ligger till störst del bakom den totala sysselsättningsökningen i länet.⁹⁰*

Samverkan mellan utbildningsaktörer och arbetsgivare

För att möjliggöra en bättre matchning behöver arbetslivets aktörer mötas och samverka med länets utbildningsaktörer för att främja utbildningar som bättre motsvarar länets kompetensbehov. Samverkan mellan utbildningsaktörer och arbetsgivare är en förutsättning för att få till stånd ett relevant utbildningsutbud. Det är till exempel av vikt att det finns praktik- och lärlingsplatser. Utbudet i länet behöver i högre grad utgå från arbetsmarknadens efterfrågan av kompetens, såväl regionalt som lokalt. Yrkesinriktade utbildningars attraktivitet behöver öka. Kunskapsunderlag i form av analyser och prognoser kring länets kompetensbehov är en grund för stärkt samverkan och dialog samt för att prioritera insatser.

⁹⁰ Statistiska centralbyrån, RAMS och BAS. Avser åldern 20–64 år.

Strukturer som uppmuntrar till samverkan både lokalt och regionalt för att trygga kompetensförsörjningen i länet behöver fortsatt stärkas.

Arbetsmarknaden kommer att fortsätta förändras i takt med såväl tekniska framsteg, den gröna omställningen samt ökad globalisering och andra omvärldsfaktorer. För att möta förändringarna behöver aktörer som arbetar med kompetensförsörjning ha förmåga att fånga upp och möta dessa nya behov.

▷ *Tillverkningen tillsammans med avancerade företagstjänster (som ofta är riktade mot tillverkningsindustrin) sysselsätter drygt 36 000 personer i länet. Inom vård och omsorg tillsammans med utbildning finns knappt 38 000 sysselsatta. Sedan lång tid finns här en tydlig uppdelning mellan män och kvinnors arbetsmarknad, där kvinnor dominerar inom vård och omsorg och utbildning medan männen står för merparten av de sysselsatta inom tillverkning och företagstjänster. I en framskrivning av sysselsättningen på lång sikt antas behovet av sysselsatta inom välfärdstjänster (vård och omsorg, utbildning) öka dramatiskt medan den inom varuproduktionen förväntas minska.⁹¹*

---

⁹¹ WSP, Framskrivningar av befolkning och sysselsättning i Östra Mellansverige (2023).

4. Genomförande

Framtiden skapar vi tillsammans

Arbetet med regional utveckling är till för hela Västmanland, alla som verkar, bor i och besöker länet. För att skapa utveckling krävs det att alla samarbetar och tillsammans tar ansvar för att visionen om ett Livskraftigt Västmanland ska bli verklighet. Vi är delaktiga i Västmanlands läns utveckling och stärker inflytande, engagemang och delaktighet när vi skapar framtiden. Region Västmanland har det regionala utvecklingsansvaret, men genomförandet kan bara göras framgångsrikt tillsammans.

Hastigheten på utvecklingen, behov av omställning och nya sätt att göra saker på kräver att vi är öppna för varandras kunskaper, erfarenheter och olikheter. Vi behöver lära av varandra och skapa broar över de organisatoriska mellanrummen i lokala, regionala, nationella och internationella samarbeten. Att kommuner, regioner, myndigheter, organisationer och civilsamhället utvecklar, testar och delar med sig av det som går bra och tar lärdom av det som kan förbättras, är centralt.

Handslag

Utifrån RUS kommer Region Västmanland konkret att arbeta fram handslag/överenskommelser med länets kommuner och andra nyckelaktörer gällande den lokala utvecklingen. Handslagen innebär en överenskommelse om vilka eller vilket mål den enskilda kommunen eller aktören kommer att prioritera fram till år 2030. I handslaget/överenskommelsen ingår också att måttsätta målen och sätta upp målsättningar för intervall fram till 2030.

Uppföljning

Enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete ska regionerna följa utvecklingen i länet och analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet. Analys, uppföljning och utvärdering ska göras utifrån ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Jämställdhetsperspektivet ska systematiskt integreras i arbetet med analys, uppföljning och utvärdering. Statistik ska därför redovisas med kön som övergripande indelningsgrund, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Till genomförandet av det regionala utvecklingsuppdraget finns ett uppföljnings- och lärandesystem framtaget i syfte att systematiskt kunna följa upp, utvärdera, reflektera över och ompröva insatser. Detta gäller såväl de insatser som genomförs i länet som Region Västmanlands egen roll i det arbetet. I uppföljnings- och lärandesystemet ingår aktivitetsplan, lärandeplan, externt webbaserat uppföljningssystem och en kommunikationsplan. Lärandeplanen och aktivitetsplanen innehåller de data som ska samlas in, vilka utvärderingar som ska göras samt vilka underlag som ska tas fram. Baserat på detta så återförs kunskaperna och lärandet till länets aktörer utifrån lärandeplanens förändringslogik. Kommunikationsplanen beskriver vilka målgrupper resultat och analys ska återföras till och när.

5. Utgångspunkter

I detta kapitel beskrivs viktiga internationella överenskommelser och strategier som har betydelse för det regionala utvecklingsarbetet och den regionala utvecklingsstrategin. Beskrivningen börjar i det globala och går mot det regionala och lokala.

5.1. Globala, europeiska, nationella och regionala mål

Agenda 2030

FN:s hållbarhetsmål och Agenda 2030 ska leda vägen mot att utrota fattigdom, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är

integrerade, odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. De 17 globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 utgör ramen för den regionala utvecklingsstrategin och därmed det regionala utvecklingsarbetet.

EU och sammanhållningspolitiken

EU påverkar i princip alla verksamhetsområden och Region Västmanland är en viktig del i flernivåstyret som gör det möjligt att ta hänsyn till lokala och regionala förhållanden. Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste investeringsverktyg för att skapa hållbar tillväxt och sysselsättning lokalt och regionalt i Europa. EU:s struktur- och investeringsfonder bidrar till ekonomisk tillväxt, fler jobb och högre livskvalitet i landsbygder och städer genom strategiska investeringar. Region Västmanland samverkar med regionerna i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Örebro län om den *Europeiska regionala utvecklingsfonden och ESF+*. Syftet med samarbetet är att nyttja fonderna för investeringar i strukturomvandling inom Östra Mellansverige (ÖMS)⁹², med målet att bland annat stärka forskning och innovation samt öka konkurrenskraften för små och medelstora företag.

Under åren fram till 2050 kommer EU:s gröna giv att få genomgripande betydelse för omställningen till klimatneutralitet i hela samhället, med krav på minskade utsläpp, skydd av biologisk mångfald, minskad energi- och resursförbrukning, ökad cirkularitet, hållbar finansiering och klimatanpassning med mera som kommer att påverka verksamheter inom en rad sektorer, branscher och områden. Fram till år 2030 ska utsläppen minska med 55 procent jämfört med 1990. Omställningen kommer att innebära långtgående krav på mer hållbar produktion och konsumtion

⁹² <https://eufonder.se/eu-fonder/regionala-utvecklingsfonden/ostra-mellansverige.html>

och mekanismer införs för att omställningen ska bli socialt och ekonomiskt rättvis mellan människor och regioner.⁹³

EU:s gemensamma jordbrukspolitik

Den gemensamma jordbrukspolitiken finansieras genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska garantifonden för jordbruket. Insatserna som genomförs är viktiga för den svenska primärproduktionen, för livsmedelskedjans företag i förädlingsledet, för miljö- och klimatnyttan samt för utvecklingen av Sveriges landsbygder. Insatser görs för att stärka jordbruket och annan näringsverksamhet, för att säkra livsmedelskedjan och för att stärka den lokala utvecklingen på landsbygderna.⁹⁴

Nationella mål för utveckling av landsbygder och städer

Det övergripande målet för landsbygdspolitiken är attraktiva och livskraftiga landsbygder med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd vilket ska leda till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. Stöden i landsbygdsprogrammet ska bidra till prioriterade mål inom miljö och klimat, konkurrenskraft inom jordbruk, trädgård, rennärning och skogsbruk samt utveckling av nya jobb på landsbygden.

Det övergripande politiska målet för hållbar stadsutveckling är att städerna ska vara inkluderande och tillgängliga stadsmiljöer ska erbjuda alla människor en attraktiv och grön livsmiljö. Närheten ska göra det enkelt att leva sitt vardagsliv och ta sig fram med hållbara transporter, som till exempel gång och cykel. Helhetssyn på planeringen tillsammans med smarta lösningar ska bidra till städer där människor kan leva klimatsmart, hälsosamt och tryggt.

Nationella mål för miljö och klimat

Sveriges miljömål är ledstjärnan i svenskt miljöarbete och definierar vilken miljö den svenska politiken ska styra mot. Alla aktörer i samhället behöver öka takten i genomförandet av den brådskande omställningen till ett hållbart samhälle.

Sveriges miljömål beskriver vad som behövs göras för att nå dit. Genom att arbeta aktivt med miljö kvalitetsmålen och etappmålen på alla nivåer i samhället, kan vi öka möjligheterna att nå det övergripande generationsmålet – att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Enligt Sveriges klimatmål ska landet senast år 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre senast år 2045 än utsläppen år 1990. De kvarvarande utsläppen ned till noll

⁹³ Den europeiska gröna given - Consilium (europa.eu), hämtad 2023-10-10.

⁹⁴ Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (regeringen.se) (4.6); Syftet är att: 1) stödja jordbrukarna och förbättra jordbrukets produktivitet för att säkra tillgången på livsmedel till rimliga priser, 2) se till att EU:s jordbrukare kan försörja sig, 3) bidra till en hållbar förvaltning av naturresurser, 4) kampen mot klimatförändringarna, 4) bevara landsbygden och landskapet i EU, 5) hålla landsbygden levande genom att främja jobb i jordbruket, den jordbruksbaserade industrin och andra närliggande näringar.

kan uppnås genom så kallade kompletterande åtgärder. För att nå målet får även avskiljning och lagring av koldioxid av fossilt ursprung räknas som en åtgärd där rimliga alternativ saknas.⁹⁵ Genom en utredning 2023 om hur Sveriges klimatpolitik bör utvecklas, baserat på EU:s nya klimatlagstiftning Fit for 55, så väntas Sveriges klimatmål omformuleras.

Nationella folkhälsomål

Det folkhälsopolitiska ramverket består av ett övergripande, nationellt folkhälsopolitiskt mål och åtta målområden. Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Målet tydliggör samhällets ansvar som förutsätter ett gemensamt och tvärsektorielt arbete. Målen gäller för alla aktörer i Sverige, statliga, regionala och kommunala. De åtta målområdena återspeglar hälsans bestämningsfaktorer, det vill säga faktorer som påverkar hälsotillståndet. Det är flera faktorer som samverkar på olika nivåer i samhället, exempelvis var och hur vi bor, vilken miljö vi lever i, barndomen och uppväxttiden, vår utbildning och vårt arbete. Bestämningsfaktorer kan både öka och minska risken för ohälsa.

Nationella mål för jämställdhet

I Sverige ska kvinnor och män ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhetspolitiken handlar om frågor som makt, inflytande, ekonomi, hälsa, utbildning, arbete och mäns våld mot kvinnor.

För att uppnå jämställdhet i samhället har regeringens huvudsakliga strategi sedan 1994 varit *jämställdhetsintegrering*. I korthet innebär det att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i all politik som påverkar människors villkor, så att alla kvinnor och män, flickor och pojkar kan leva jämställda liv.⁹⁶

Nationella kulturpolitiska mål

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken⁹⁷: Främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. Främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan. Särskilt ska barns och ungas rätt till kultur uppmärksammas.⁹⁸

---

⁹⁵ Nationell klimatanpassningsstrategi (kommer ny 2023), Sveriges miljömål
Klimatpolitisk handlingsplan (kommer ny 2023)

⁹⁶ Jämställdhetsmyndigheten: <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstalldhet-i-sverige/>; se även Länsstyrelsen Västmanlands arbete: <https://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/samhalle/social-hallbarhet/jamstalldhet.html>

⁹⁷ Nationella kulturpolitiska mål, regeringen.se

⁹⁸ Se även: [Från ord till handling – Regional kulturplan för Västmanland 2023–2026](#)

Bilaga 1

Indikatorlista

	Antal av Huvudindikator
▢ Ett välmående Västmanland	
▢ God och jämlik hälsa	
Upplevd hälsa, barn och vuxna	1
Andel av befolkningen med gott psykiskt välbefinnande	1
Andel i befolkningen som anser att de har tillgång till den hälso- och sjukvård de behöver	
Startade sjukfall TA BORT?	
▢ Alla barn ska få en bra start i livet	
Andel barn och unga i hushåll med låg inkomststandard	1
Skolresultat, barn och unga	1
Invånare 0-19 år med föräldrar som har högst grundskoleutbildning	
Invånare 0-19 år med minst en långtidsarbetslös förälder	
▢ Ökad livskvalitet och förbättrade livsmiljöer	
Segregation: ojämlikhetsindex och andel boende i områden med socioekonomiska utmaningar	1
Upplevd trygghet, barn och vuxna	1
Andel invånare med låg tillit till andra	
Andel i trångboddhet	
Medborgarengagemang och demokratisk delaktighet	
▢ Ett tillgängligt Västmanland	
▢ Ökad möjlighet att leva och verka i hela länet	
Bostäder i kollektivtrafikhöga läge	1
Tillgång till snabbt bredband	1
Bostadsmarknad och byggande	
Pendling, över länsgräns och inom länet	
Hanterat gods vid Mälarderhamnarna	
▢ God tillgång till samhällsservice, tjänster och utbud	
Tillgänglighet till hälso- och sjukvården	1
Samhällsservice, utbud	1
Deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter	
Antal gästnätter, svenska och utländska besökare	
Laddplatser	
▢ Säkerställa viktiga samhällsfunktioner	
Kostnad för totalförvar och samhällsskydd	1
Slutavvändning av energi inom länet, MWh/person ALT Lasteffekt	1
Utsläpp till luft av växthusgaser	
Odling av grödor samt djurhållning, indexutveckling	
▢ Ett nyskapande Västmanland	
▢ Stärkt näringsliv, konkurrenskraft och produktivitet	
BRP:s utveckling	1
Företagsklimat	1
Exportörerande företag, antal och värde	
Miljösektorn, sysselsatta och förädlingsvärde	
Turism och besöksnäring, sysselsatta och värde	
▢ Ökad forskning, innovation och förnyelse	
Investeringar i FoU	1
Nyföretagande, antal nya företag och överlevnad efter tre år	1
Andel företag som har utvecklat och sålt nya eller väsentligt förbättrade produkter	
Tillväxtvilja	
Företag som arbetar aktivt med miljöfrågor TA BORT?	
▢ Tryggad kompetensförsörjning och möjlighet till livslångt lärande	
Andel sysselsatta	1
Hitta rätt kompetens vid rekrytering	1
Andel anställda med matchning mellan utbildning och yrke	
Andel förankrade på arbetsmarknaden	
Studenter och examinerade från Yrkeshögskolan UTVECKLA OCH BREDDA	

En mer detaljerad innehållsförteckning över indikatorerna, inklusive förklaringar av vad som mäts för varje enskild indikator och källhänvisningar finns på webben:

[Översikt indikatorer](#)

Det här är Västmanlands läns uppdaterade regionala utvecklingsstrategi, Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland.

Den regionala utvecklingsstrategin har skapats i bred samverkan mellan länets aktörer och pekar ut riktningen för hur vi gemensamt vill utveckla vårt län. Den fungerar som en plattform för alla. Såväl för föreningar, kulturinstitutioner, civilsamhället och organisationer som näringsliv, kommuner, lärosäten, Länsstyrelsen och Region Västmanland. Syftet med strategin är att fortsätta utveckla Västmanlands län till en konkurrenskraftig och attraktiv plats för alla. Ett län där man vill bo, leva och verka, etablera företag eller besöka.

För att nå visionen behöver vi agera hållbart genom de tre målområdena: Ett välmående Västmanland, Ett tillgängligt Västmanland och Ett nyskapande Västmanland.

Den regionala utvecklingsstrategin bör ses som ett paraply som spänner över en bredare uppsättning av regionala och lokala planer, strategier och program. Det skapar resurser för utveckling som inte riskerar kommande generationers möjligheter och skapar positiva effekter långt utanför länets gränser. Det är av stor vikt att alla känner sig delaktiga och tar ett gemensamt ansvar för genomförandet.

Region Västmanland har genom sitt regionala utvecklingsansvar rollen att samordna och följa upp genomförandet.

Vård och omsorg
Ingrid Strandman
Socialchef

Social- och arbetsmarknadsnämnden

MISSIV

Revidering SAN Delegationsordning Lagen om placering av barn i skyddat boende (2024:79)

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

I den nya lagen (Lag om placering av barn i skyddat boende) finns bestämmelser om förutsättningarna och förfarandet för att bevilja ett barn skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, när barnet har två vårdnadshavare och den andra vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen. Nuvarande delegationsordning behöver uppdateras utifrån den nya lagen, se bilaga punkt 26.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta,

att fastställa revidering av SAN Delegationsordning enligt förslag i bilaga.

Ingrid Strandman
Socialchef

Bilagor:

- 1 SAN Delegationsordning
- 2
- 3

Vård och omsorg

CHECKLISTA

Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet och de Horisontella principerna

Förklaring om de olika begreppen finns nedan.

Barnperspektivet

Innebär insatsen att barn och ungdomars hälsa sätts i främsta rummet?	JA ☒	NEJ ☐
Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre?	JA ☒	NEJ ☐
Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?	JA ☒	NEJ ☐
Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen?	JA ☐	NEJ ☒
Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt?	JA ☒	NEJ ☐
Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om "till det yttersta av sin förmåga"?	JA ☒	NEJ ☐

Landsbygdsperspektivet

Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden – nu eller i framtiden?	JA ☐	NEJ ☒
Vid JA hur bedömer ni att beslutet påverkar:		
Att det blir svårare att bo på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det blir fler jobb på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐
Att det minskar tillgången till god service på landsbygden?	JA ☐	NEJ ☐

Horisontella principerna (tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)

Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet?	JA ☐	NEJ ☒
Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats?	JA ☒	NEJ ☐
Kan beslutet utestänga någon från samhället?	JA ☐	NEJ ☒
Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs?	JA ☒	NEJ ☐
Om NEJ – varför inte?		

Vård och omsorg

Begreppsförklaring

Barnkonventionen/barnperspektivet

Barnkonventionen tar upp barnets situation ur många synvinklar och skall naturligtvis främja helhetssynen på barnen. Enligt FN är alla under 18 år barn.

Barnens bästa i främsta rummet

- Beaktas barnets rättigheter, främst rätten till trygghet och rätten till liv och utveckling i beslutsfattandet?
- Har en sammanvägning av olika intressen gjorts?

FN:s barnkommitté har uttalat principen om att barnets bästa alltid ska beaktas och väga mycket tungt. Det kan dock finnas situationer då andra intressen kan väga tyngre, till exempel samhällsekonomiska eller säkerhetspolitiska. Principen om barnets bästa ska ges absolut prioritet när det gäller adoption och rätt till skydd mot missförhållanden och övergrepp. Till prioriterade rättigheter hör utveckling/utbildning.

Landsbygdsperspektivet

Kan de som bor och verkar på landsbygden bli diskriminerade eller åsidosatta?

Horisontella principer

Diskriminering sker när någon missgynnas eller kränks och missgynnandet eller kränkningen har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder). Detta gäller även barn till personer med något av ovanstående diskrimineringsgrund.

Funktionshinderspolitiken innebär att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och ta del av mänskliga rättigheter.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Delegationsordning

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDEN

Metadata om dokumentet

Dokumentnamn Delegationsordning, SAN		Dokumenttyp Övrigt	Omfattar Vård och omsorg
Beslutsinstans Social- och arbetsmarknads- nämnden	Dokumentansvarig Socialchef	Publicering Ledningssystem	

Beslutad/datum 2024-03-21	Översyn bör göras 2025-03-21	Klassificering [1.3.2]	Diarienummer SAN 2023/5
Relation [Relation]	Ersätter 2024-02-22		Författningssamling

INNEHÅLL

INNEHÅLL	3
FÖRKORTNINGAR	5
LAGAR, FÖRORDNINGAR OCH SÄRSKILDA BEGREPPSFÖRKLARINGAR	5
SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDENS DELEGATIONSORDNING	7
BESLUTANDERÄTT OCH DELEGATION	7
ALLMÄNNA BESTÄMMELSER	7
DELEGERINGENS INNEBÖRD	7
VILLKOR FÖR DELEGATIONSUPPDRAG	7
DELEGATIONSORDNING – ERSÄTTARE	8
BRÅDSKANDE ÄRENDEN	8
ATT AVSTÅ FRÅN DELEGATIONSBESLUT	8
TILLFÖRORDNAD TJÄNSTEMAN	8
ÖVRIG BESLUTANDERÄTT OCH FÖRORDNANDE	8
ANMÄLAN AV BESLUT FATTADE MED STÖD AV DELEGATION	9
BESLUTANDERÄTT FÖR NYANSTÄLLDA	9
ÄRENDEN SOM INTE FÅR DELEGERAS	9
BESLUTANDERÄTT ELLER REN VERKSTÄLLIGHET	10
RÄTT TILL FÖRETRÄDE INFÖR NÄMND	10
INHIBITION	10
ÖVERKLAGANDEN	10
UPPLYSNINGAR	10
SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDENS DELEGATIONSORDNING	11
ALLMÄNNA ÄRENDEN	12
LEX SARAH	12
LEX MAJA	12
ÖVRIGT	12
DATASKYDDSFÖRORDNINGEN (GDPR)	13
BRÅDSKANDE ÄRENDEN	14
UTREDNINGÄRENDEN HANDLÄGGNING	14
OFFENTLIGHET- OCH SEKRETESSLAGEN (OSL)	15
ÖVERKLAGANDEN	16
YTTRANDEN	17
ÖVERFLYTT AV ÄRENDE	18
ANMÄLAN TILL ÖVERFÖRMYNDARE	18
POLISANMÄLAN	18
SOCIALSEKRETERARE, VUXEN	19
BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)	19
KONTRAKTSVÅRD	20
LAG OM VÅRD AV MISSBRUKARE I VISSA FALL (LVM)	21
YTTRANDEN	22
UTREDNING ENLIGT 11 KAP 1 § ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)	23
BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)	23
SOCIALSEKRETERARE, EKONOMISKT BISTÅND	23
DÖDSBO	25
ARBETSMARKNAD	25
BARN OCH UNGA	26
UTREDNING 11 KAP 1 § ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)	26
BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)	26
KONTAKTPERSON/KONTAKTFAMILJ/SÄRSKILT KVAL. KONTAKTPERSON/UMGÄNGESSTÖD	27
PLACERINGSÄRENDEN	27
LAG MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA (LVU)	29

LAGEN OM PLACERING AV BARN I SKYDDAT BOENDE (2024:79)	32
FAMILJERÄTT	34
ENLIGT FÖRÄLDRABALKEN (FB)	34
ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)	36
YTTRANDEN	36
ERSÄTTNINGAR OCH AVGIFTER	40
ERSÄTTNINGAR/AVGIFTER, PLACERINGAR BARN OCH UNGA	40
ERSÄTTNINGAR/AVGIFTER, PLACERINGAR VUXNA	41
ERSÄTTNINGAR FAMILJEHEM, JOURHEM, KONTAKTFAMILJ, KONTAKTPERSON	41
ÖVRIGA ERSÄTTNINGAR/AVGIFTER	42

FÖRKORTNINGAR

LAGAR, FÖRORDNINGAR OCH SÄRSKILDA BEGREPPSFÖRKLARINGAR

LAGAR OCH FÖRORDNINGAR	
FL	Förvaltningslag (2017:900)
FPL	Förvaltningsprocesslag (1971:291)
KL	Kommunallag (2017:725)
OSF	Offentlighets- och sekretessförordning (2009:641)
OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
SoF	Socialtjänstförordningen (2001:937)
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
LOV	Lag (2008:962) om valfrihetssystem
TF	Tryckfrihetsförordningen (1949:105)
RB	Rättegångsbalken (1942:740)
SOSFS	Socialstyrelsens författningssamling
FPL	Förvaltningsprocesslagen
FPL	Förvaltningsprocesslagen
DSL	Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning,
GDPR	Dataskyddsförordningen (EU 2016/679)
SÄRSKILDA BEGREPPSFÖRKLARINGAR	
IVO	Inspektionen för vård och omsorg
SKL	Sveriges kommuner och landsting
KS	Kommunstyrelsen
VOO	Vård och omsorg
SAN	Social- och arbetsmarknadsnämnd
SANU	Social- och arbetsmarknadsnämndens utskott

Ordförande SAN	Bland nämndens ledamöter av Kommunfullmäktige vald ordförande.
Vice ordförande SAN	Bland nämndens ledamöter av Kommunfullmäktige vald vice ordförande.
Socialchef	Chef för Vård och omsorg.
Verksamhetschef	Beteckning för chef för respektive verksamhetsområde, organisatoriskt inordnad direkt undersocialchef.
Enhetschef	Beteckning för enhetschefer inom respektive verksamhetsområde, organisatoriskt inordnad under verksamhetschef.
Teamledare	Beteckning för de teamledare inom respektive verksamhetsområde, organisatoriskt inordnad under enhetschef.
Socialsekreterare behörig	Beteckning för socialsekreterare inom socialtjänstens Barn och Ungdomsenhet som enligt föreskrift SOFS 2014:7 om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård är behörig.
Socialsekreterare	Socialsekreterare handlägger individuella ärenden inom socialtjänsten, organisatoriskt placerade inom VOO IFO:s myndighetsutövning.
Familjehemssekreterare	Familjehemssekreterare utreder familjehem inom socialtjänsten, organisatoriskt placerade inom VOO IFO:s myndighetsutövning.
Biståndshandläggare	Biståndshandläggare handlägger ansökningar om bistånd inom socialtjänsten, organisatoriskt placerade inom VOO IFO:s myndighetsutövning.
Administrativ samordnare	Administrativ samordnare är en stödfunktion för samtliga verksamhetsområden, organisatoriskt placerad inom VOO administrativt stöd.
MAS	Medicinsk ansvarig sjuksköterska.
Utvecklare	Utvecklare är en stödfunktion för samtliga verksamhetsområden, organisatoriskt placerad inom VOO administrativt stöd.
Socialadministratör	Socialadministratör är en stödfunktion inom Barn och ungdomsenheten.
Administrativ assistent	Administrativ assistent är en stödfunktion för samtliga verksamhetsområden, organisatoriskt placerade inom VOO administrativt stöd.

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDENS DELEGATIONSORDNING

BESLUTANDERÄTT OCH DELEGATION

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Regler om delegering av ärenden inom en nämnds ansvarsområde finns i 6 kap. 37 –40 §§ kommunallagen (KL). Bestämmelserna ger nämnderna möjlighet att delegera sin beslutanderätt. Nämnden avgör själv i vilken utsträckning man vill använda sig av sin delegeringsrätt, inom de ramar som KL anger, och bestämmer vilka ärenden som ska delegeras och till vem.

Nämnden kan delegera till sitt arbetsutskott, till ledamot eller ersättare i nämnden och till anställd i kommunen. Väsentligt är att delegeringsmöjligheten inte används på ett sådant sätt att nämnden avhänder sig ledningen av och ansvaret för de principiellt viktiga frågorna. Att delegera innebär att överflytta beslutsrätt.

Delegering kan ske både från Kommunfullmäktige till nämnd och från nämnd till utskott, förtroendevalda eller anställda. Den som får beslutanderätten kallas delegat.

DELEGERINGENS INNEBÖRD

Genom delegering flyttas beslutanderätten över från nämnden till delegaten. Delegaten träder helt i nämndens ställe. Beslut som fattas med stöd av delegering är juridiskt sett nämndens beslut. Det betyder bland annat att delegatens beslut kan överklagas på precis samma sätt som ett nämndbeslut. Revisionsansvaret för delegationsbeslutet ligger hos nämnden, men nämnden kan inte ändra ett beslut som fattats av delegaten. Nämnden kan dock när som helst återkalla lämnad delegation. Delegaten beslutar i de ärenden som ingår i delegeringsuppdraget. Finner delegaten att ett ärende är av större vikt eller av principiell betydelse ska delegaten hänskjuta ärendet till nämnden för avgörande.

VILLKOR FÖR DELEGATIONSUPPDRAG

Beslutanderätten kan delegeras i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden till:

- en anställd hos kommunen
- ett utskott
- en ledamot eller en ersättare

Flera anställda kan inte ges rätt att besluta i samma typ av ärenden vid sidan av varandra. I så fall måste beslutanderätten fördelas, exempelvis efter ansvarsområden, beloppsnivåer eller geografiska områden. Det är vanligt att nämnden i delegationsordningen anger en viss kategori/grupp av tjänstemän, exempelvis biståndshandläggare. En sådan delegation måste kompletteras med en arbetsordning eller liknande, som fördelar ärendena inom respektive ärendegrupp på varje enskild tjänsteman, det vill säga att utse ansvarig handläggare. För att uppfylla kraven vid granskning av ansvar ska man, efter att ha tagit del av delegationsordningen och eventuell arbetsordning, finna endast en tjänsteman som haft rätt att avgöra ett visst ärende.

DELEGATIONSORDNING – ERSÄTTARE

Delegat i Delegationsordningen anges i lägsta nivå. För tjänstemän innebär det att en överordnad tjänsteman kan fatta beslut i alla ärenden delegerade till en lägre tjänsteman. Det innebär att inträde normalt sett endast ska ske då ordinarie delegat är förhindrad att fullgöra sin beslutanderätt genom sjukdom, semester, tjänsteresa eller annan liknande omständighet.

BRÅDSKANDE ÄRENDEN

En nämnd får enligt Kommunallagens 6 kap 39§ uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Sådana beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Beslut i brådskande ärenden som följer av LVU och LVM-lagstiftningen är inte delegerade av nämnden utan det står direkt i respektive lag att ordföranden ska fatta beslut om det är brådskande. Följaktligen anmäls de till nämnden som ordförandebeslut och inte som delegeringsbeslut. Vid så kallade ordförandebeslut gäller generellt att ersättare för ordförande är 1:e vice ordförande

Endast namngivna ordföranden, ledamöter och tjänstemän är förordnade med kompletterande beslutanderätt. Socialnämndens beslut om förordnande återfinns i dnr VON15/17 och är publicerat på nämndens hemsida.

ATT AVSTÅ FRÅN DELEGATIONSBESLUT

En delegat har alltid rätt att överlämna ett ärende till nämnden för beslut i ärenden som delegerats, om delegaten finner att ärendets beskaffenhet gör det lämpligt. Något krav på delegaten att särskilt motivera ett sådant överlämnande finns inte.

En delegat är skyldig att överlämna ett enskilt ärende till nämnden för avgörande om delegaten finner att ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Vid jäv eller förfall för delegat som är anställd, inträder i första hand delegatens närmaste chef, i andra hand närmast överordnad chef.

TILLFÖRORDNAD TJÄNSTEMAN

En anställd behöver inte vara anställd av nämnden i fråga för att få delegerad beslutanderätt. Samma delegation som för delegat gäller för den som är tillförordnad på den tjänst som delegationen avser.

Ansvar för beslut på tjänstemannanivå vilar alltid på en tjänsteman, nämligen den som fattat beslutet.

ÖVRIG BESLUTANDERÄTT OCH FÖRORDNANDE

Socialjour

Nämnden har förordnat namngivna socialsekreterare vid Socialjouren i Västerås stad. Förordnandet innebär att berörda personer erhåller delegation att, efter kontorstid, fatta beslut i enskilda individärenden enligt Sala kommuns delegationsbestämmelser för socialsekreterare i myndighetsutövande befattning.

Utöver det erhåller de ett personligt förordnande att fatta beslut om begäran omhandräckning rörande ärenden enligt Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), och Lagen om vård av missbrukare, (LVM).

Familjerätt

Nämnden har förordnat namngivna familjerättssekreterare i Västerås stad. Förordnandet innebär att berörda personer erhåller delegation att fatta beslut i enskilda individärenden. Det sker enligt Sala kommuns delegationsbestämmelser för socialsekreterare i myndighetsutövande befattning avseende familjerätt. I Delegationsordningen har delegaten namngivning som familjerättssekreterare.

ANMÄLAN AV BESLUT FATTADE MED STÖD AV DELEGATION

Enligt 6 kap 40 § kommunallagen ska Social- och arbetsmarknadsnämnden (SAN) besluta i vilken utsträckning anmälan ska ske av beslut som har fattats med stöd av delegation. Anmälan har registrerings-, informations- och kontrollsyrte. Ärenden som har delegerats av SAN ska anmälas till Social- och arbetsmarknadsnämndens utskott vid första möjliga sammanträde efter delegationsbeslutet.

I anmälan av delegationsbeslut ska framgå:

- Vem som fattat beslutet
- När beslutet fattats
- Vilket beslut som fattats
- Vad beslutet avser
- Tidsperiod för beslutet

BESLUTANDERÄTT FÖR NYANSTÄLLDA

Nyanställda socialsekreterare, familjehemssekreterare och biståndshandläggare har i regel inte beslutanderätt enligt delegationsordningen förrän efter tre månaders anställning. Närmast överordnad chef avgör när beslutanderätt tilldelas och kan som tidigast tilldela beslutanderätt efter en månads anställning.

ÄRENDEN SOM INTE FÅR DELEGERAS

I 6 kap 38 § KL anges de frågor/ärenden som nämnden inte har rätt att delegera. Nämnden kan inte delegera:

- Ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet
- Framställningar eller yttranden till kommunfullmäktige liksom yttranden medanledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats
- Ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiellbeskaffenhet eller annars av större vikt
- Ärenden som väckts genom medborgarförslag och som överläts till kommunen
- Vissa ärenden som anges i särskilda författningar. Det är viktigt att framhålla att offentlighetsprincipen och den därmed förknippade rätten för allmänheten att ta del av allmänna handlingar inte ändras av att beslutanderätten delegeras.

BESLUTANDERÄTT ELLER REN VERKSTÄLLIGHET

Kommunallagen skiljer mellan beslut som måste delegeras och beslut som innebär ren verkställighet. Gränsdragningen mellan delegering och ren verkställighet är inte helt klar. Följande skillnader kan dock uppmärksammas. Delegering innebär överlåtande av en beslutsfunktion, vilket betyder att delegaten inträder i nämndens ställe. Beslutet skall kunna överklagas, antingen genom kommunalbesvär eller genomförvaltningsbesvär. Även att lämna yttranden innebär självständiga bedömningar, trots att yttranden normalt inte kan överklagas. Verkställighet innebär däremot en åtgärd som normalt finns inom tjänstemannens område.

RÄTT TILL FÖRETRÄDE INFÖR NÄMND

Enligt 11 kap 9 § SoL har den person som socialnämnden är skyldig att kommunicera utredningsmaterial med rätt att få företräde inför nämnd. § 24 FLP anger att "om en enskild part vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende ska myndigheten ge parten tillfälle till det, om det inte framstår som obehövt. Myndigheten bestämmer hur detta ska ske". Nämnden betyder antingen nämnden i sin helhet, arbetsutskott, eller den person som på delegation har rätt att besluta på nämndens vägnar. Rätten att få företräde inför nämnden är alltså rätten att få företräde inför den som ska besluta i det enskilda ärendet.

INHIBITION

För den som ett beslut gått emot, det vill säga nämnd eller enskild person, kan det ha stor betydelse att beslutet inte träder i kraft förrän saken slutgiltigt prövats av domstol. Ett beslut om att skjuta upp verkställigheten av ett beslut kan begäras av den klagande eller förordnas av domstolen på eget initiativ. Inhibition innebär att verkställigheten av ett överklagat beslut skjuts upp tills vidare. En begäran om inhibition görs vanligtvis redan i samband med att beslutet överklagas. Om klaganden begär inhibition i överklagandet ska överklagandet och aktuella handlingar utan dröjsmål skickas till aktuell överinstans.

ÖVERKLAGANDEN

Delegationsbeslut kan överklagas på samma sätt som nämndens beslut, det vill säga antingen som så kallade kommunalbesvär eller förvaltningsbesvär.

Kommunalbesvär Laglighetsprövning, innebär att beslutet överklagas på det sätt som föreskrivs i Kommunallagen. Domstolen prövar endast lagligheten i beslutet, inte lämpligheten. Kommunalbesvär kan endast anföras av kommunens medlemmar.

Förvaltningsbesvär Förvaltningsbesvär överklagas i enlighet med Förvaltningslagens bestämmelser. Beslutet överklagas till Förvaltningsrätten, men inges till nämnden. Nämnden gör en egen prövning om det tillkommit några nya omständigheter som gör att beslutet bör ändras. Om så inte är fallet, sänds ärendet vidare till förvaltningsrätten. Förvaltningsrätten prövar på både lagligheten och lämpligheten i beslutet och kan sätta ett nytt beslut i det tidigare beslutets ställe. Förvaltningsbesvär kan endast anföras av den som personligen berörs av beslutet.

UPPLYSNINGAR

Upplysningar i frågor rörande delegation och dylikt kan erhållas från kommunjurist och nämndansvarig tjänsteman.

SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDENS DELEGATIONSORDNING

I Delegationsordningen framgår det vilka ärenden eller ärendegrupper som nämnden har delegerat till ordförande, ledamot, utskott eller tjänsteperson att fatta beslut om.

I Delegationsordningen anges alltid lägsta beslutsnivå. Ordningföljden för delegaterna, med utgångspunkt i det lägsta delegat lyder som följer:

1. Socialsekreterare, Biståndshandläggare, Familjehemssekreterare, Familjerättssekreterare, och Socialjour
2. Specialisthandläggare (i de verksamheter som titeln förekommer)
3. Teamledare
4. Enhetschef
5. Verksamhetschef
6. Socialchef
7. Ordförande SANU
8. SANU
9. Ordförande SAN
10. SAN

Förordnade socialsekreterare vid Socialjouren i Västerås stad erhåller i största mån som likalydande delegation som delegaten, socialsekreterare. Socialsekreterare vid Socialjouren benämns särskilt vid delegaten socialsekreterare, vid de rubriker som vidkommer deras arbetsuppgifter.

Socialsekreterare vid Socialjouren benämns också som särskild delegat avseende beslut om begäran om handräckning rörande ärenden enligt Lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), och Lagen om vård av missbrukare, (LVM). Förordnade familjerättssekreterare vid Familjerätten i Västerås stad benämns särskilt i delegationsordningen som familjerättssekreterare.

Delegationsordningen ska revideras fortlöpande när behov föreligger, vid organisations- och avtalsförändringar, ny lagstiftning etc.

ALLMÄNNA ÄRENDEN

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
1	LEX SARAH			
1.1	Beslut om att anmäla allvarliga missförhållanden eller risk för allvarliga missförhållanden till Inspektionen för Vård och omsorg (IVO)	14 kap 7 § SoL 24 § LSS	Verksamhetschef	
2	LEX MAJA			
2.1	Möjlighet för vårdpersonal att anmäla misstänkt vanvård av djur till den berörda kontrollmyndigheten	20 a § OSL	Verksamhetschef	
3	ÖVRIGT			
3.1	Beslut om rättelse av skrivfel i beslutsmeddelande som är utskickat och eller lagakraftvunnet och eller har fått sin slutliga utformning på annat sätt, t.ex. genom justering av protokoll	36 § FL	Enhetschef	Rättelser i dokumentation som inte är utskickat eller lagakraftvunnet görs av delegat som ansvarar för att utreda ärendet.
3.2	Beslut om inköp av inventarier och förbruknings-material inom anslagsramen och enligt gällande reglemente		Enhetschef	
3.3	Beslut som avser myndighetsutövning mot enskilda i ärenden av principiell natur eller är av annars större vikt	6 kap. 38 § p. 3 KL	SAN	
3.4	Beslut om rätten att teckna avtal inom Social- och arbetsmarknadsnämndens verksamhetsområde		Socialchef	
3.5	Beslut om arbetsbudget för verksamheten		SAN	
3.6	Beslut om att ta emot och teckna delgivning för nämndens räkning	6 kap 36 § KL	Socialchef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
3.7	Beslut om att ansöka om statsbidrag från Socialstyrelsen		Verksamhetschef	
3.8	Beslutsattestant samt ersättare	KFS 037 revision 04, Reglemente för kontroll av ekonomiska transaktioner	Verksamhetschef	Beslutsattest
3.9	Beslutsordning för attest och utanordning.	KFS 037 revision 04, Reglemente för kontroll av ekonomiska transaktioner	Verksamhetschef	Mottagningsattest, Behörighets- och Beställningskontrollen
4	DATASKYDDSFÖRORDNINGEN (GDPR)			
4.1	Beslut om att utse dataskyddsombud	Artikel 37-39 GDPR	Socialchef	
4.2	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om bekräftelse på huruvida personuppgifter som rör den registrerade håller på att behandlas, tillgång till personuppgifterna och information om ändamål m.m. ("Rätt till information")	Artikel 15 GDPR	Socialchef	
4.3	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att få felaktiga personuppgifter som rör den registrerade rättade eller ofullständiga personuppgifter kompletterade. ("Rätt till rättelse")	Artikel 16 GDPR	Socialchef	
4.4	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att få sina personuppgifter raderade. ("Rätt till radering")	Artikel 17 GDPR	Socialchef	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att få sina personuppgifter raderade. ("Rätt till radering")
4.5	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om att begränsa personuppgiftsbehandling. ("Rätt till begränsning av behandling")	Artikel 18 GDPR	Socialchef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
4.6	Beslut om att underrätta varje mottagare till vilken personuppgifterna har lämnats ut om rättelser eller radering av personuppgifter eller begränsningar av behandling, om inte detta visar sig vara omöjligt eller medför en oproportionell ansträngning. Informera den registrerade om dessa mottagare på den registrerades begäran.	Artikel 19 GDPR	Socialchef	
4.7	Beslut om att bifalla den registrerades begäran om få ut de personuppgifter som rör den registrerade samt överföra dessa uppgifter till en annan personuppgiftsansvarig. ("Dataportabilitet")	Artikel 20 GDPR	Socialchef	
4.8	Beslut om att i enlighet med den registrerades invändningar sluta behandla den registrerades personuppgifter.	Artikel 21 GDPR	Socialchef	
5	BRÅDSKANDE ÄRENDEN			
5.1	Beslut rörande VOO i ärenden som är så brådskade att SAN:s eller SANU:s beslut inte kan avvaktas	6 kap 39 § KL	Ordföranden i SAN. Vid förhinder, 1:e viceordförande	
6	UTREDNINGÄRENDEN HANDLÄGGNING			
6.1	Beslut om att inleda utredning	11 kap 1 § SoL	Biståndshandläggare Socialsekreterare Socialjour	
6.2	Beslut om att inte inleda utredning	11 kap 1 § SoL	Biståndshandläggare Socialsekreterare Teamledare Socialjour	Gäller ej socialsekreterare Barn och ungdomsenheten, se punkt 21.2
6.3	Ändra beslut som har meddelats som första insats	37 § FL	Ursprunglig delegat	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
7	OFFENTLIGHET- OCH SEKRETESSLAGEN (OSL)			
7.1	Beslut om utlämnande av handling		Den tjänsteperson som har ansvar för vården av handlingen	
7.2	Beslut om att helt eller delvis avslå enskilds framställan om utlämnande av handling eller beslut om att lämna ut en handling med förbehåll som inskränker den enskildes rätt att röja innehållet eller annars förfoga över handlingen	2 kap 12, 14 §§ TF 6 kap 3, 4 §§ OSL 10 kap 4, 13, 14 § OSL 25 kap 1 § OSL 26 kap 1 § OSL	Verksamhetschef	Delegat i ursprungsbeslutet
7.3	Beslut om sekretesskydd för uppgiftslämnare i vissa fall	26 kap 5 § OSL	Verksamhetschef	
7.4	Beslut om sekretess av uppgifter gällande underårig i förhållande till dennes vårdnadshavare	12 kap 1, 3 1 st §§ OSL	Verksamhetschef	
7.5	Beslut om att till åklagarmyndighet eller polismyndighet lämna uppgift som omfattas av sekretess enligt bl.a. 26 kap OSL om misstanke om brott enl. 3,4 eller 6 kap i brottsbalken mot någon som inte fyllt 18 år	10 kap 21 § OSL	Enhetschef	
7.6	Beslut om att lämna uppgift om utlännings personliga förhållanden till regeringen, migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen, Migrationsverket eller polismyndighet	17 kap 1 § UtL 10 kap OSL	Enhetschef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
8	ÖVERKLAGANDEN			
8.1	Beslut om att avvisa överklagande som inkommit för sent. Beslut om att pröva överklagande som inkommit i rätt tid	45 § 1 st FL 44 § FL	Biståndshandläggare Socialsekreterare Familjerättssekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet
8.2	Beslut om att ompröva och ändra överklagat beslut	39 § FL (37 § 1, 2 st FL)	Biståndshandläggare Socialsekreterare Familjerättssekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet
8.3	Beslut om överklagande och yrkande om inhibition till överprövande domstol	6 kap 33–34 §§ KL	SAN/ SANU	
8.4	Beslut om överklagande och yrkande om inhibition till överprövande domstol när SAN:s beslut ej kan avvaktas	10 kap 1–2 § SoL 6 kap 33–34 KL	Enhetschef	
8.5	Beslut om avvisande av ombud	14 § 1st FL	Enhetschef	
8.6	Beslut om att avge yttrande till överinstans utifrån begäran med anledning av enskilda överklagan av beslut	8–12 §§ FPL	Biståndshandläggare Socialsekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet
8.7	Beslut om att överklaga migrationsverkets beslut om ersättning	42 § FL	Socialsekreterare	
8.8	Beslut om överklagande till Förvaltningsdomstol	10 kap 1–2 § SoL 6 kap 37–38 § KL	SAN/SANU	
8.9	Beslut om att överklaga IVO:s beslut enl. 2a kap 11 § SoL om överflyttning av ärende mellan kommuner	16 kap 4 § SoL	Enhetschef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
9	YTTRANDEN			
9.1	Beslut om att avge yttrande till Kammarrätt, medanledning av överklagande av förvaltningsrättsdom	46 § FL	SANU	
9.2	Beslut om att avge yttrande till Förvaltningsdomstol med anledning av överklagande av delegats beslut	46 § FL	Biståndshandläggare Socialsekreterare	Delegat i ursprungsbeslutet
9.3	Beslut om att avge yttrande till kriminalvården vid verkställande av frihetsberövande påföljd inom Europeiska unionen	4 kap 1 § Förordningen (2015:109) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen	Teamledare	
9.4	Beslut om att avge yttrande i folkbokföringsärenden Lämna Skatteverket biträde vid utredning av frågor om skyddad folkbokföring m.m.	17 a § Folkbokföringslagen	Teamledare	
9.5	Beslut om att avge yttrande i tillsynsärenden av individärenden till; Inspektionen för vård och omsorg (IVO), JO, JK, DO, Länsstyrelsen och Datainspektionen	13 kap 2 § SoL 26 § LSS 7 kap 21 § PsL	SANU	
9.6	Beslut om att avge yttrande över ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde samt yttrande över kostnadsberäkning	43 § rättshjälpslagen 36 § rättshjälps- förordningen	Biståndshandläggare Socialsekreterare	
9.7	Beslut om att återsöka och skriva yttranden till Migrationsverket	Förordning (2017:193) om statligersättning för asylsökande m.fl.	Utvecklare Socialsekreterare	Förordningen innehåller bestämmelser om kommuners och regioners rätt till statlig ersättning för vissa kostnader gällande asyl och vissa andra utläningar som bevispersoner
9.8	Beslut om att föra talan i ärenden eller mål vid allmän domstol eller Förvaltningsdomstol	10 kap 2 § SoL	Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
10	ÖVERFLYTT AV ÄRENDE			
10.1	Begäran om överflyttning av ärende gällande enskild till annan kommun	2 a kap 10 § SoL 2 kap 3 § 2 st FB	SANU SANU	
10.2	Meddela inställning till begäran om överflyttning av ärende från annan kommun	2 a kap 10 § SoL	SANU	
10.3	Beslut om att ansöka hos IVO om överflyttning av ärende till annan kommun	2 a kap 11 § SoL	SANU	
10.4	Beslut om att avge yttrande till IVO i ärende rörande överflyttning av ärende till annan kommun	2 a kap 11 § SoL	SANU	
11	ANMÄLAN TILL ÖVERFÖRMYNDARE			
11.1	Beslut om anmälan till överförmyndaren om behov av god man/förvaltare	5 kap 3 § 1 p SoF LSS 15 § p. 6	Biståndshandläggare Socialsekreterare	
11.2	Beslut om anmälan till överförmyndaren om behov av god man/förvaltare samt beslut om anmälan att god man/förvaltare inte längre föreligger	5 kap 3 § 1 p SoF LSS 15 § p. 6	Biståndshandläggare Socialsekreterare	
11.3	Beslut om anmälan till överförmyndaren om förhållanden beträffande förvaltning av underårigs egendom	5 kap 3 § 3 p SoF	Biståndshandläggare Socialsekreterare	
12	POLISANMÄLAN			
12.1	Beslut om att polisanmäla misstanke om brott om det är nödvändigt för att socialnämnden ska kunna fullgöra sin verksamhet	10 kap 2 § OSL	Enhetschef	
12.2	Beslut om polisanmälan vid misstanke om vissa brott mot barn och unga samt misstankar om begångna brott i övrigt	12 kap 10 § SoL 10 kap 21–24 §§ OSL	Teamledare	
12.3	Beslut att inte polisanmäla misstanke om vissa brott mot barn	12 kap 10 § SoL	Teamledare	
12.4	Beslut om att begära utdrag ur polisregister	SFS 1999:1134	Biståndshandläggare Socialsekreterare	

SOCIALSEKRETERARE, VUXEN

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
13	BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
13.1	Beslut om att inleda utredning	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare Socialjour	
13.2	Beslut om att inte inleda utredning	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare Socialjour	
13.3	Beslut om att avslå bistånd	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
13.4	Beslut om att inledd utredning ska avslutas utan åtgärd	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
13.5	Beslut om att underteckna en samordnad vårdplan i samband med ansökan om öppen psykiatrisk tvångsvård och öppen rättspsykiatrisk tvångsvård	12 a § LRV	Socialsekreterare	
13.6	Beslut om bistånd i form av öppenvårdsinsatser med interna resurser	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
13.7	Beslut om bistånd i form av externa öppenvårdsinsatser	4 kap 1 § SoL	Enhetschef	
13.8	Beslut om bistånd i form av boendeinsats	4 kap 1 § SoL	Teamledare Ovan delegat max 6 månader, därefter Enhetschef	
13.9	Beslut om bistånd i form av placering i familjehem	4 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 6 månader, därefter SANU	För Socialjour till nästkommande vardag
13.10	Beslut om bistånd i form av placering i hem för vård eller boende (HVB)	4 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 6 månader, därefter SANU	För Socialjour beslut till nästkommande vardag
13.11	Beslut om bistånd i form av placering i stödboende	4 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 6 månader, därefter SANU	För Socialjour beslut till nästkommande vardag

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
13.12	Beslut om bistånd i form av placering på skyddat boende	4 kap 1 § SoL	Socialjour Enhetschef Ovan delegat max 6 månader, därefter SANU.	För Socialjour beslut till nästkommande vardag
13.13	Beslut om bistånd i form av kontaktperson eller kontaktfamilj	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare Socialpsykiatrin Teamledare (Vuxen)	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON
13.14	Beslut om upphörande av bistånd enligt SoL	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Delegat i ursprungsbeslut Biståndet avslutas av personen själv eller lagligt utsedd företrädare
13.15	Beslut om dagverksamhet	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON
13.16	Beslut om boendestöd	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON
13.17	Beslut om särskilt boende i form av vård- och omsorgsboende	4 kap 1 § SoL 4 kap 1 c § SoL	Enhetschef	Beslut gällande socialpsykiatri på delegation av ÄON
14	KONTRAKTSVÅRD			
14.1	Beslut om kontraktsvård enligt dom om skyddstillsyn	4 kap 1 § SoL	Enhetschef	
14.2	Beslut om vårdvistelse enligt 11 kap 3 § Fängelselagen	4 kap 1 § SoL	Enhetschef	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
15	LAG OM VÅRD AV MISSBRUKARE I VISSA FALL (LVM)			
15.1	Följande beslut enligt LVM <i>får inte delegeras</i> till tjänsteman: 11 § Angående ansökan om vård hos förvaltningsrätten 13 § Angående omedelbart omhändertagande 18b Upphörande av vård enl. LVM			
15.2	Beslut om att inleda utredning om det kan finnas skäl att bereda någon tvångsvård enligt LVM	7 § LVM	Socialjouren Socialsekreterare	
15.3	Beslut om att utredning enligt LVM inte ska inledas, ska läggas ner alternativt övergå i en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL	7 § LVM	Socialjouren Teamledare	
15.4	Beslut om läkarundersökning, samt utse läkare	9 § LVM	Socialjouren Teamledare	
15.5	Beslut om ansökan till förvaltningsrätten om vård enligt LVM	11 § LVM	SANU	
15.6	Beslut om omedelbart omhändertagande	13 § LVM	SANU	
15.7	Beslut om upphörande av omedelbart omhändertagande	18 b § LVM	SANU	
15.8	Beslut om att ansöka till förvaltningsrätten om förlängd utredningstid	38 § 2 st. LVM	Enhetschef	
15.9	Beslut om att begära polishandräckning för genomförande av läkarundersökning	45 § 1 st LVM	Socialjouren Teamledare	
15.10	Beslut om polishandräckning för att föra den som ska beredas vård enl. LVM eller är omedelbart omhändertagen enligt samma lag till LVM-hem eller sjukhus	45 § 2 st LVM	Socialjouren Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
16	YTTRANDEN			
16.1	Beslut om att avge yttrande till åklagarmyndighet beträffande den som vårdats enligt LVM	46 § 2 st LVM	Socialsekreterare	
16.2	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol då den som begått brottslig gärning kan bli föremål för LVM-vård	BrB 31:2	Socialsekreterare	
16.3	Beslut om yttrande till tingsrätten om förordnande av god man	11 kap 16 § 2 st FB	Teamledare hos Familjerätt	
16.4	Beslut om yttrande i ärenden om förordnande av god man eller förvaltare för någon som fyllt 16 år	11 kap 16 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
16.5	Beslut om att avge yttrande i körkortsärende	3 kap 8 §, 5 kap 2 § Körkortsförordningen	Socialsekreterare	
16.6	Beslut om att avge yttrande över ansökan om rättshjälp genom offentligt biträde samt yttrande över kostnadsberäkning	43 § Rättshjälplagen 36 § Rättshjälpsförordningen	Socialsekreterare	
16.7	Beslut om att avge yttrande till polismyndighet enligt vapenlagen	32 § vapenlagen	Socialsekreterare	Upplysningar får endast lämnas ut om den enskilde samtyckt till det (JO 1983/84 s 188f)
16.8	Beslut om yttrande om lämplighet enligt hemvärnsförordningen	5 § hemvärnsförordningen	Socialsekreterare	

SOCIALSEKRETERARE, EKONOMISKT BISTÅND

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
17	UTREDNING ENLIGT 11 KAP 1 § ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
17.1	Beslut om att inleda utredning	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
17.2	Beslut om att inte inleda utredning	11 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
18	BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
18.1	Beslut om ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt enligt norm	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
18.2	Beslut om ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt över norm	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
18.3	Beslut om ekonomiskt bistånd över norm avseende skulder	4 kap 1 § SoL	Teamledare - upp till ett prisbasbelopp Socialchef - upp till två prisbasbelopp SANU - utöver två prisbasbelopp	
18.4	Beslut om försörjningsstöd i avvaktan på etableringsersättning	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
18.5	Beslut om ekonomiskt bistånd utöver skyldigheten i 4 kap 1 § SoL	4 kap 2 § SoL	Teamledare - upp till ett prisbasbelopp Socialchef - upp till två prisbasbelopp SANU - utöver två prisbasbelopp	
18.6	Beslut om ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt med villkor om återbetalning	4 kap 1 § SoL, 9 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	
18.7	Beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd enligt 4 kap.1 § SoL som utgått med villkor om återbetalning	9 kap 2, § SoL	Socialsekreterare	
18.8	Beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL som utgått obehörigen	9 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
18.9	Beslut om ekonomiskt bistånd utöver skyldigheten i 4 kap 1 § SoL med villkor om återbetalning	4 kap 2 § SoL, 9 kap 2 § SoL	Socialsekreterare	
18.10	Beslut om att återkräva ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 2 § SoL som utgått med villkor om återbetalning	4 kap 2 §, 9 kap. 2 § SoL	Teamledare	
18.11	Beslut om ekonomiskt bistånd under studier på gymnasienivå	4 kap 1, 2 §§ SoL	Socialsekreterare	
18.12	Beslut om att väcka talan hos förvaltningsrätten om ersättning enligt 9 kap 2 § SoL som den enskilde inte återbetalar frivilligt eller för avgift enligt 9 kap 8 § SoL	9 kap 3 § SoL	Enhetschef	
18.13	Beslut om att anvisa praktik eller annan kompetenshöjande insats	4 kap 1 § SoL 4 kap 4 § SoL	Socialsekreterare	
18.14	Beslut om avslag eller nedsättning av ekonomiskt bistånd vid vägran av praktik eller annan kompetens-höjande insats som anvisats enligt 4 kap. 4 § SoL	4 kap 5 § SoL	Socialsekreterare	
18.15	Beslut om eftergift av ersättningsskyldighet enl. 9 kap1, 2 §§ samt 8 kap 1 § SoL	9 kap 4 § SoL	Enhetschef	
18.16	Beslut om polisanmälan om det misstänks att brott enligt bidragsbrottslagen begåtts	6 § Bidragsbrottslagen	Enhetschef	
18.17	Rätten att använda funktionen "direktåtkomst" för myndigheter via tjänsten SSBTEK	11 kap 11 § SoL	Socialsekreterare	
18.18	Beslut om bistånd till tillståndssökande enligt Migrationsverkets riktlinjer	LMA	Socialsekreterare	
18.19	Beslut om bistånd till asylsökande (dagersättning och särskilt bidrag)	1, 3, 17 och 18 §§ LMA	Socialsekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
18.20	Beslut om nedsättning av dagersättning till asylsökande	10 § LMA	Socialsekreterare	
18.21	Försörjningsstöd enligt riksnorm under integrationstid	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
19	DÖDSBO			
19.1	Beslut om dödsboanmälan till Skatteverket eller avslag med hänvisning till att bouppteckning ska genomföras	20 kap 8a ÄB	Socialsekreterare	
19.2	Beslut om att ordna gravsättning och kräva ersättning av dödsboet	5 kap 2 § Begravningslagen	Enhetschef	
19.3	Beslut att vårda (provisorisk förvaltning) dödsboet	18 kap 2 § ÄB	Socialsekreterare	
20	ARBETSMARKNAD			
20.1	Tecknande av avtal, överenskommelser och kontrakt inom arbetsmarknadsenheten		Enhetschef	

BARN OCH UNGA

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
21	UTREDNING 11 KAP 1 § ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
21.1	Beslut om att inleda utredning oavsett den enskildes samtycke	11 kap 1, 2 §§ SoL	Socialsekreterare Socialjour	
21.2	Beslut om att inte inleda utredning	11 kap 1 § SoL	Teamledare	
21.3	Beslut om att avsluta inledd utredning utan åtgärd	11 kap 1 § SoL	Teamledare	
21.4	Beslut om att avskriva ärendet från vidare handläggning	11 kap 1 § SoL	Teamledare	
21.5	Beslut om förlängd utredningstid	11 kap 2 § SoL	Teamledare	Max två månader, därefter SANU
21.6	Beslut om uppföljning av ett barns situation efter avslutad utredning utan beslut om insats	11 kap 4 a § SoL	Socialsekreterare	
21.7	Beslut om uppföljning av ett barns situation efter att placering på HVB- eller familjehem har upphört	11 kap 4 b § SoL	Socialsekreterare	
22	BISTÅND ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
22.1	Beslut om bistånd i form av öppenvårdsinsatser med interna resurser	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
22.2	Beslut om bistånd i form av stödkontakt	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
22.3	Beslut om beviljande av insats i form av öppenvård eller kontaktperson, utifrån barnets/den unges bästa, trots att inte samtliga vårdnadshavare samtycker till det	6 kap. 13 a § FB 3 kap 6 a och b § SoL	SANU	
22.4	Beslut om bistånd i form av externa öppenvårdsinsatser	4 kap 1 § SoL	Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
23	KONTAKTPERSON/KONTAKTFAMILJ/SÄRSKILT KVAL. KONTAKTPERSON/UMGÄNGESSTÖD			
23.1	Beslut om bistånd i form av kontaktfamilj, kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och umgängesstöd	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
23.2	Beslut om avslag i avseende bistånd till kontaktfamilj, kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och umgängesstöd	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
23.3	Beslut om upphörande av kontaktfamilj, kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och umgängesstöd	4 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
23.4	Beslut om att utse och entlediga kontaktfamilj, kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson och umgängesstöd	3 kap 6b § SoL	Familjehemssekreterare	
23.5	Beslut om att inleda utredning gällande uppdragstagare		Familjehemssekreterare	Kontaktfamilj, Kontaktperson, Särskilt kvalificerad kontaktperson och Umgängesstöd
24	PLACERINGSÄRENDEN			
24.1	Beslut om tillfällig vård och fostran i jourhem efter avslutad utredning max två månader.	4 kap 1 § SoL	Socialjour Teamledare	Till nästkommande vardag I enlighet med 6 kap 6 § 4 st SoL
24.2	Beslut om tillfällig vård och fostran i jourhem längre än efter avslutad utredning- max två månader.	4 kap 1 § SoL	SANU	I enlighet med 6 kap 6 § 4 st SoL
24.3	Beslut om tillfällig vård i nätverkshem efter avslutad utredning max två månader.	4 kap 1 § SoL	Socialjour Teamledare	I enlighet med 6 kap 6 § 4 st SoL
24.4	Beslut om tillfällig vård i nätverkshem längre än efter avslutad utredning- max två månader.	4 kap 1 § SoL	SANU	I enlighet med 6 kap 6 § 4 st SoL
24.5	Beslut om bistånd i form av familjehem för stadigvarande vård och fostran.	4 kap 1 § SoL 6 kap 6 § 1 st SoL	SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
24.6	Beslut om bistånd i form av familjehem för stadigvarande vård och fostran efter 8 år, så länge behovet kvarstår dock längst t. o. m. 21-årsdagen	4 kap 1 § SoL	SANU	
24.7	Beslut om medgivande att ta emot barn för stadigvarande vård i enskilt hem, så kallad privatplacering	6 kap 6 § SoL	SANU	
24.8	Beslut om att utse och entlediga jourhem, nätverkshem och familjehem	6 kap 1 § SoL	Familjehemssekreterare	
24.9	Beslut om att godkänna att det enskilda familjehemmet får ta emot specifikt barn för stadigvarande vård och fostran	6 kap 6 § SoL	SANU	i enlighet med 5 kap 1 § SOSFS 2012:11
24.10	Beslut om bistånd i form av extern vård max 6 månader	4 kap 1 § SoL	Socialjouren Teamledare (missat från tidigare del.ordn.)	Gäller även vid omplacering mellan olika externa vårdinsatser, då vården ges under en sammanhållen tid
24.11	Beslut om bistånd i form av extern vård än 6 månader	4 kap 1 § SoL	SANU	1
24.12	Beslut om avslag avseende bistånd i form av vård i familjehem och extern vård	4 kap 1 § SoL	Teamledare	
24.13	Beslut om överväganden var 6:e månad om fortsatt vård	6 kap 8 § SoL	SANU	
24.14	Beslut om upphörande av vård i familjehem/jourhem/extern vård	4 kap 1 § SoL	Teamledare	
24.15	Överväga om att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU vid prövning om upphörande av vård enligt SoL, av barn som har fyllt 15 år	8 a § SoL		Gäller placering i ett hem som avses i 6 kap. 6 § SoL

25 LAG MED SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM VÅRD AV UNGA (LVU)				
	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
25.1	Beslut om ansökan hos Förvaltningsrätten om vård enligt LVU	4 § LVU	SANU	
25.2	Beslut om omedelbart omhändertagande	6 § LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
25.3	Beslut om upphörande av omedelbart omhändertagande	9 § LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
25.4	Beslut om att ansöka till Förvaltningsrätten om förlängning av tid för omhändertagande	8 § LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
25.5	Beslut om vårdens anordnande och vistelse - Flyttning av den unge inkl. begäran om utskrivning eller medgivande att utskrivning sker	11 § 1–3 st LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
25.6	Beslut om den unges vistelse i sitt eget hem under vårdtiden	11 § 2 st LVU	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	Inleds alltid utanför hemmet
25.7	Beslut om den unges personliga förhållande i den mån beslutet inte är att hänföra till 11 § 1 och 2 st LVU	11 § 4 st LVU	Socialsekreterare	
25.8	Beslut om att överväga fortsatt vård samt hur vården ska riktas och utformas	13 § 1 st LVU	SANU	
25.9	Beslut om att ompröva fortsatt vård	13 § 2 st LVU	SANU	
25.10	Överväga om att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU vid prövning om upphörande av vård enligt LVU, av barn under 18 år	13 b § LVU	SANU	Gäller placering i ett hem som avses i 6 kap. 6 § SoL
25.11	Beslut om att ansöka om överflyttning av vårdnad	13 c § LVU	SANU	Ansökan om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap 8 § FB

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
25.12	Beslut om hemlighållande av den unges vistelseort (Beslut om att inte röja den unges vistelseort) -i avvaktan på SAN:s beslut	14 § 2 st p 2 LVU	SAN Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e viceordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde.
25.13	Beslut om upphörande av hemlighållande av den unges vistelseort - i avvaktan på SAN:s beslut	14 § 2 st p 2 LVU	SAN Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e viceordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde.
25.14	Beslut att överväga hemlighållande av vistelseort minst var tredje månad	14 § 2 st p 2 LVU	SAN	
25.15	Beslut att överväga umgängesbegränsning minst var tredje månad	14 § 2 st p 1 LVU	SAN	
25.16	Beslut om upphörande av umgängesbegränsning	14 § 2 st p 1 LVU	SAN	
25.17	Beslut om hur den unges umgänge med föräldrar eller andra skall utövas om överenskommelse inte kan nås med förälder - i avvaktan på SAN:s beslut	14 § 2 st p 1 LVU	SAN Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e viceordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde.
25.18	Beslut om upphörande av vård	21 § LVU	SANU	
25.19	Beslut om att avslå ansökan om vårdens upphörande.	21 § LVU	SANU	Begäran om vårdens upphörande
25.20	Beslut om uppföljning av ett barn under 18 år vid upphörande av vård enligt 21 § LVU	21 b § LVU	SANU	
25.21	Beslut om att en uppföljning ska avslutas senast 6 månader efter det att den inleddes	21 c § LVU	Socialekreterare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
25.22	Beslut om kontaktmannaskap och öppna behandlingsinsatser mot vederbörandes vilja - omprövning	22 § p 1 o 2 LVU 22 § p 1 o 2 LVU	SANU	
25.23	Beslut om upphörande av förebyggande insatser enligt 22 § 1st LVU	22 § 3 st LVU	SANU	
25.24	Beslut att ansöka om flyttningsförbud	24 § LVU	SANU	
25.25	Beslut att överväga om flyttningsförbud fortfarande behövs	26 § LVU	SANU	
25.26	Beslut om att flyttningsförbud ska upphöra	26 § 2st LVU	SANU	
25.27	Beslut om tillfälligt flyttförbud när SANU- beslut inte kan avvaktas.	27 §	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
25.28	Beslut om att tillfälligt flyttningsförbud ska upphöra	30 § LVU	SANU	
25.29	Beslut om hur den unges umgänge med vårdnadshavare och förälder med umgängesrätt reglerad genom dom, beslut av domstol eller avtal ska utövas vid flyttningsförbud	31 § LVU	SANU	
25.30	Beslut om utreseförbud vid påtaglig risk att föras utomlands i syfte att ingå äktenskap eller äktenskapsliknande förhållande eller könsstympning	31a § LVU	SANU	
25.31	Beslut att ompröva utreseförbud	31c § LVU	SANU	
25.32	Beslut om tillfälligt utreseförbud, nämndens beslut kan inte avvaktas	31d § LVU	Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e viceordförande	
25.33	Beslut om tillfälligt undantag från utreseförbud för viss resa	31 § LVU	SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
25.34	Beslut om läkarundersökning	32 § 1 st LVU	Socialjouren Teamledare	
25.35	Beslut om provtagning inför umgänge vid vård enligt 2 § LVU	32 a § LVU	SANU	
25.36	Beslut om provtagning inför upphörande av vård enligt 2 § LVU	32 b § LVU	SANU	
25.37	Beslut att begära biträde av polis för att bereda en läkare, som avses i 32 §, tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökning	43 § 1 p LVU	Ordföranden i SANU vid förhinder, 1:e vice ordförande	
25.38	Beslut om att begära polis- handräckning för genom- förande av beslut av vård	43 § 2p LVU	Socialjouren Teamledare	
25.39	Beslut om framställan domstol om behov av målsägandebiträde för underårig	5 kap 2 § 1st SoFS	Socialekreterare	
25.40	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol angående överlämnande till vård - då vård enligt LVU inte är aktuell - i övriga fall		Socialekreterare avseende då vård enligt LVU inte är aktuell SANU avseende övriga fall	
26	LAGEN OM PLACERING AV BARN I SKYDDAT BOENDE (2024:79)			
26.1	<p>Beslut enligt lag om placering av barn som ej går att delegera till tjänsteman</p> <p>3 kap 3 § Beslut om ansökan hos Förvaltningsrätt om insats skyddat boende</p> <p>4 kap 1 § Beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende</p> <p>5 kap 1 § Beslut om hur insatsen ska ordnas och om var den unge ska vistas</p> <p>5 kap 3 § Övervägande av insatsen skyddat boende</p> <p>5 kap 6 § Övervägande av beslut beträffande umgänge och hemlighållande av vistelseadress</p> <p>7 kap 1 § Beslut om att en omedelbar insats i form av skyddat boende ska upphöra</p> <p>8 kap 7 § Beslut om att begära polishandräckning för att genomföra beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende</p>			

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
26.2	Beslut om ansökan hos Förvaltningsrätt om insats skyddat boende	3 kap 3 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
26.3	Beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende - i avvaktan på SAN-s beslut	4 kap 1 § lag om placering av barn i skyddat boende	SAN Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde
26.4	Begäran om förlängd tid för ansökan om vård	4 kap 6 § lag om placering av barn i skyddat boende	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.5	Beslut om att en omedelbar insats i form av skyddat boende ska upphöra	4 kap 8 § lag om placering av barn i skyddat boende	Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	
26.6	Beslut om hur insatsen ska ordnas och om var den unge ska vistas - i avvaktan på SAN-s beslut	5 kap 1 § lag om placering av barn i skyddat boende	SAN Ordföranden i SANU, vid förhinder, 1:e vice ordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde
26.7	Övervägande av insatsen skyddat boende	5 kap 3 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
26.8	Beslut om att den unges vistelseort inte ska röjas för föräldern eller vårdnadshavaren (hemlighållande) - i avvaktan på SAN-s beslut	5 kap. 4§ p.1 lag om placering av barn i skyddat boende	SAN Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde
26.9	Beslut om hur rätt till umgänge med den unge ska utövas (beslut om umgängesbegränsning) - i avvaktan på SAN-s beslut	5 kap 4 § p.2 lag om placering av barn i skyddat boende	SAN Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	Beslutet ska anmälas vid nästa sammanträde
26.10	Övervägande av beslut beträffande umgänge eller hemlighållande av vistelseort	5 kap 6 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
26.11	Avvisande av framställning från vårdnadshavare om att beslut om hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning ska upphöra	5 kap 7 § lag om placering av barn i skyddat boende	Teamledare	

26.12	Beslut om att placering i skyddat boende ska upphöra	7 kap 1 § lag om placering av barn i skyddat boende	SANU	
26.13	Avisande av framställning från vårdnadshavare om att insats enligt 3 kap sak upphöra	7 kap 2 § lag om placering av barn i skyddat boende	Teamledare	
26.14	Beslut om att begära polishand-räkning för att genomföra beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende	8 kap 7 § lag om placering av barn i skyddat boende	Ordföranden i SANU. Vid förhinder, 1:e vice ordförande	

FAMILJERÄTT

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
27	ENLIGT FÖRÄLDRABALKEN (FB)			
27.1	Godkännande av faderskapsbekaftelse då parterna varit sammanboende under hela konceptionstiden och är övertygade om att barnet är deras gemensamma eller då parterna utan att vara sammanboende är övertygade om att barnet är deras gemensamma - i övriga fall	1 kap 4 § 1 st FB 2 kap 1, 4–6, 8–9 §§ FB	Socialadministratör Familjerättssekreterare	
27.2	Godkännande av föräldraskapsbekaftelse där parterna är överens och samtycke finns	2 kap 8a § FB	Socialadministratör	
27.3	Nedläggning av faderskapsutredning	2 kap 7 § 1–4 p 7 § 2 st FB	SAN	
27.4	Beslut om att återuppta nedlagd utredning	2 kap 1 § FB	Teamledare hos Familjerätt	
27.5	Nedläggning av föräldraskapsutredning	2 kap 7 § 1–4 p FB	SAN	
27.6	Beslut om att väcka och föra talan i mål om faderskap	3 kap 5 § 2 st och 6 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
27.7	Beslut om att inleda faderskapsutredning om faderskapet kan ifrågasättas och faderskapet är fastställt genom dom eller bekaftelse	2 kap 1 § FB	Teamledare hos Familjerätt	

27.8	Beslut om att inleda utredning om någon annan man än den som är gift med barnets moder kan vara far till barnet	2 kap 9 § 1 st FB	Teamledare hos Familjerätt	
27.9	Beslut om yttrande till tingsrätten om möjligheterna att genomföra ett beslut om umgängesstöd i familjerättsärenden Beslut om att utse viss person att medverka vid umgänge efter rättsens beslut om umgängesstöd	6 kap 15c § FB	Familjerättssekreterare Familjerättssekreterare	
	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
27.10	Beslut att utse utredare i ärende om vårdnad, boende, umgänge	6 kap 19 § 3 st FB	Teamledare hos Familjerätt	
27.11	Lämna upplysningar som kan vara av betydelse till annan socialnämnd	6 kap 19 § 4 st FB 6 kap 17a § FB	Familjerättssekreterare	
27.12	Lämna upplysningar inför interimistiskt beslut hos rätten	6 kap 20 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
27.13	Beslut om att väcka och föra talan för barn i mål om underhåll	7 kap 11 o 14 §§ FB	Familjerättssekreterare	
27.14	Beslut att godkänna samt vägra godkänna avtal om vårdnad, boende och umgänge	6 kap 6 §, 14a § 2 st, 15a § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
27.15	Beslut om att godkänna avtal om underhållsbidrag för framtiden om betalningsperioderna överskrider 3 månader, (ej engångsbelopp)	7 kap 7 § FB	Familjerättssekreterare	
27.16	Beslut om att utse utredare gällande adoptionsutredning	4 kap 14 § FB	Teamledare hos Familjerätt	
27.17	Beslut om beviljande av insats i form av öppenvård eller kontaktperson, utifrån barnets/ den unges bästa, trots att inte samtliga vårdnadshavare samtycker till det	6 kap. 13 a § FB, 3 kap. 6 a och b § SoL	SANU	
27.18	Beslut om att hos Tingsrätten ansöka om att särskild förordnad vårdnadshavare tillsätts	6 kap 8 § FB	SANU	

27.19	Beslut om att hos Tingsrätten väcka och föra talan i mål gällande vårdnadsöverflytt		Teamledare	
27.20	Beslut att anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare till tingsrätten	6 kap 8a FB	SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
28	ENLIGT SOCIALTJÄNSTLAGEN (SOL)			
28.1	Beslut om samtycke till att adoptionsförfarandet får fortsätta sedan barn utsetts	6 kap 14 § SoL	Familjerättssekreterare	
28.2	Beslut om att vägra samtycke till fortsatt adoptionsförfarande	6 kap 14 § SoL	SAN	
28.3	Beslut om medgivande åt enskilt hem att bereda underårig stadigvarande vård eller fostran	6 kap 6 §, 12 och 13 § SoL	SAN	
28.4	Beslut om medgivande att ta emot utländskt barn för adoption.	6 kap 6 § och 12 § SoL	SAN	
28.5	Besluta att återkallamedgivande	6 kap 13 § SoL	SAN	
28.6	Beslut om att förlänga utredningstiden i samband med beslut om samtycke till adoptionsförfarande	6 kap 14 § SoL	Teamledare hos Familjerätt	
29	YTTRANDEN			
29.1	Beslut om yttrande enligt lag om personnamn	44, 45 § Lag om personnamn	Teamledare hos Familjerätten	

29.2	Beslut att avge yttrande till tingsrätten rörande överflyttad vårdnad av barn	6 kap 9 § FB (vårdnadshavaren avliden) 6 kap 8a § FB (barnets föräldrar varaktigt förhindrade att vårda barnet) 6 kap 7 § FB (om en förälder vid utövandet av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet)	SANU	
29.3	Beslut om yttrande till tingsrätten om möjligheterna att genomföra ett beslut om umgängesstöd	6 kap 15c § FB	Familjerättssekreterare	
29.4	Beslut om att utse viss person att medverka vid umgänge efter rättens beslut om umgängesstöd	6 kap 15c § FB	Familjerättssekreterare	
	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
29.5	Beslut att yttra sig i mål eller ärende om vårdnad/boende/ umgänge	6 kap 19 § 2 st FB	Familjerättssekreterare	
29.6	Beslut om att avge yttrande till Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten	Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	Socialekreterare	
29.7	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol ifråga om vårdnads- och umgängesrätt	6 kap 6 § FB	Familjerättssekreterare	
29.9	Beslut om att avge yttrande till allmän domstol i fråga om interimistiskt beslut gällande vårdnad/boende/umgänge – vid ställningstagande	6 kap 20 § FB	Familjerättssekreterare SANU	
29.9	Beslut om att vissa åtgärder inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten får vidtas trots att barnets vårdnadshavare inte är överens om det	6 kap 13 a § FB	SANU	
29.10	Beslut om att avge yttrande beträffande äktenskapsdispens	2 kap 5 § GB	Teamledare	

29.11	Beslut om yttrande till passmyndighet vid utfärdande av pass utan vårdnadshavarens medgivande för barn under 18 år	3 § 2 st passförordningen	Teamledare hos Familjerätt	
29.12	Beslut om att avge yttrande över ansökan om bostadsbidrag till familj där barn vistas på institution eller i familjehem	3 § lagen om bostadsbidrag	Socialsekreterare	
29.13	Beslut om att avge yttrande till Skatteverket medanledning av pågående utredning om skyddad folkbokföring eller sekretessmarkering	17a § 2 st Folkbokföringslagen	Socialsekreterare	
29.14	Underrättelseskyldighet Om det finns anledning att anta att det kan finnas felaktiga eller icke fullständiga uppgifter i folkbokföringen ska myndigheter underrätta Skatteverket	32 c § Folkbokföringslagen	Teamledare hos Familjerätt Teamledare	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
29.15	Underrättelseskyldighet Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodosåknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet.	3 § Underrättelselagen	Teamledare	
29.16	Beslut om att avge yttrande med anledning av bortförande av barn, samt erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden	Lag (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn	Teamledare	

ERSÄTTNINGAR OCH AVGIFTER

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
30	ERSÄTTNINGAR/AVGIFTER, PLACERINGAR BARN OCH UNGA			
30.1	Beslut om ersättning från förälder vars barn är under 18 år och vårdas i ett annat hem än det egna	8 kap 1 § SoL 6 kap 2-4 § SoF	Socialadministratör	
30.2	Beslut om att inte ta in ersättning från förälder vars barn är under 18 år och vårdas i ett annat hem än det egna	8 kap 1 § SoL	Teamledare	
30.3	Beslut om att nämnden ska uppbära barnpension och barntillägg enligt folkpensioneringen	10 kap 3 § AFL 1 och 3 §§ Kungörelsen om råd i vissa fall för kommunen eller annan att uppbära folkpension (1962:393)	Socialsekreterare	
30.4	Beslut om att meddela underhållsskyldig att nämnden ska uppbära underhållsbidrag i stället för vårdnadshavaren	8 kap 1 § SoL	Socialsekreterare	
30.5	Beslut om att underrätta försäkringskassa om att nämnden tillfälligt ska uppbära bidragsförskott	8 § Förordningen om bidragsförskott	Socialsekreterare	
30.6	Beslut om framställan till försäkringskassa om ändring av betalningsmottagare för allmänt barnbidrag	4 § 3 st lagen om allmänna barnbidrag	Socialadministratör	
30.7	Beslut om framställan till CSN om ändring av betalningsmottagare för studiehjälp	2 kap 33 § Studiestödsförordningen	Socialadministratör	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
31	ERSÄTTNINGAR/AVGIFTER, PLACERINGAR VUXNA			
31.1	Beslut om att anmäla till Försäkringskassan att nämnden ska uppbära sjukpenning för den som bereds vård i sådant hem för vård eller boende eller familjehem enligt SoL som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol och narkotika	3 kap 15 § AFL	Socialsekreterare	
31.2	Beslut om ersättning för uppehälle (egen avgift) vid stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär när bistånd ges i form av plats i hem för vård eller boende eller familjehem	8 kap 1 § SoL 21 § AFL	Socialsekreterare	
32	ERSÄTTNINGAR FAMILJEHEM, JOURHEM, KONTAKTFAMILJ, KONTAKTPERSON			
32.1	Familjehem, jourhem, kontaktfamilj och kontaktperson Omkostnad och Arvode -Enligt SKR:s rekommendation -Utöver SKR:s rekommendation		Familjehemssekreterare Teamledare	
32.2	Stödfamilj, Särskilt kvalificerad kontaktperson och Umgängesstöd Omkostnad och Arvode -Enligt SKR:s rekommendation -Utöver SKR:s rekommendation		Familjehemssekreterare Teamledare	
32.3	Ersättning till kontrakterade jourhem -Enligt SKR:s rekommendation -Utöver SKR:s rekommendation		Teamledare Enhetschef	
32.4	Ersättning till familjehem för helt inkomstbortfall där ledigheten jämställs med föräldraledighet för spädbarn upp till 18 månader		Teamledare	
32.5	Beslut om ersättning till familjehem för inkomstbortfall om årsinkomst max 6,5 prisbasbelopp		Teamledare Ovan delegat max 6 månader, därefter SANU	

	Ärendegrupp	Lagar m.m.	Lägsta delegat	Anmärkning
32.7	Tillfälliga kostnader gällande förberedelse för familjehemmet att motta ett barn för placering - Upp till 10 000 - Över 10 000		Familjehemssekreterare SANU	
32.8	Ekonomisk ersättning för skador som barnet/den unge vållat i familjehemmet - Upp till 5 000 - Över 5 000		Teamledare SANU	
32.9	Kostnader i samband med vårdens upphörande		Teamledare	
32.10	Beslut om ersättning till särskilt förordnad vårdnadshavare som tidigare varit familjehemsförälder	6 kap 11 § SoL	Teamledare	
33	ÖVRIGA ERSÄTTNINGAR/AVGIFTER			
33.1	Föra talan om ersättning hos Förvaltningsrätten	9 kap 3 § SoL	Teamledare	
33.2	Beslut om återkrav enligt 9 kap 1 § SoL	9 kap 3 § SoL	SANU	
33.3	Beslut om eftergift av ersättningsskyldighet eller nedskrivning av fordran	9 kap 4 § SoL	Enhetschef	
33.4	Belopp upp till 35 % av basbeloppet		Enhetschef	Äldreomsorgsavgift
33.5	Beslut att utbetala assistansersättning till annan än den som är berättigad till insatsen	11 § LSS	SANU	
33.6	Beslut om återbetalningskyldighet för felaktig eller för hög assistansersättning	12 § LSS	Enhetschef	
33.7	Beslut om avgift från den som uppbär assistansersättning från Försäkringskassan	18 § LSS	Enhetschef	
33.8	Beslut om fastställande av avgift	19 § LSS	Enhetschef	Fastställande av avgift

Riktlinje för Delegationsordning, SOCIAL- OCH ARBETSMARKNADSNÄMNDEN

Antagen SAN § 13 | 2024-02-22 | DIARIENUMMER SAN 2023/5

SALA KOMMUN Vård och omsorg

Telefonnummer: 0224-74 70 00 | E-post: kommun.info@sala.se | Postadress: Box 304, 733 25 Sala

